

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Birinci Doğu Halkları
Kurultayı
Bakû 1920 (Belgeler)

Birinci Doğu Halkları Kurultayı

Bakû 1920 (Belgeler)

**Bu kitabın yayın hakları
Analiz Basım Yayın Tasarım Uygulama Ltd. Şti.nindir.**

**Birinci Basım: 1975
İkinci Basım: Koral Yayınları, Nisan 1990
Üçüncü Basım: Şubat 1999
Teknik Hazırlık: Analiz Basım Yayın
Baskı: Sistem Ofset**

ISBN: 975-343-243-7

KAYNAK YAYINLARI: 271

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM UYGULAMA LTD. ŞTİ.

İstiklal Caddesi 184/4 80070 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 252 21 56-252 21 99 Faks: 249 28 92

İÇİNDEKİLER

Sunuş	7
Milliyetlere Göre Kurultay'ın Bileşimi	13
Tören Oturumu (31 Ağustos 1920)	15
Birinci Oturum (1 Eylül 1920)	31
İkinci Oturum (2 Eylül 1920)	51
Üçüncü Oturum (4 Eylül 1920)	73
Dördüncü Oturum (4 Eylül 1920)	85
Ek: Amerika Birleşik Devletleri Komünist Partisi Delegesi John Reed'in Söylevi	103
Beşinci Oturum (5 Eylül 1920)	109
Altıncı Oturum (6 Eylül 1920)	143
Yedinci Oturum (7 Eylül 1920)	169
Ek: Çağrı	188

Ek Belgeler	193
Doğu Halkları Kurultayı'na	
Katılan ve İsimleri Tespit Edilebilen Türk Delegeleri	195
Türkiye'den Giden Resmî Delegelere Verilen Talimat	196
Doğu Halkları Kurultayı Riyasetine	
Kars ve Batum Vilâyetleri Vekillerinin Maruzası	197
İran, Ermenistan ve Türkiye'nin	
Boyunduruk Altındaki Halk Kitlelerine	199
Doğu'nun Halklarına (Bildiri)	205
Sovyet Basınında Kurultay Haberleri	212
Pavloviç 4 Eylül'de	
Bakû'den Yazıyor (<i>Pravda</i> , 16 Eylül 1920)	212
Karl Radek'in Bakû Kurultayı Üstüne	
İzlenim ve Değerlendirmeleri (<i>Pravda</i> , 19 Eylül 1920)	213
Zhizn Natsionalnostei'den Çıkan Bir Yazı (24 Eylül 1920)	217
Bakû Kurultayı'na Katılanlardan	
A. Merezhin Bildiriyor (<i>İzvestiia</i> , 21 ve 28 Eylül 1920)	218
M. Pavloviç'in Bakû Kurultayı Üstüne İzlenim ve	
Değerlendirmeleri (<i>Znizh Natsionalnostei</i> , 27 Ekim 1920)	219

SUNUŞ

Elinizdeki kitabın birinci basımı 1975 yılında Koral Yayınları tarafından yapıldı. Bilindiği gibi yüzyılımızın son çeyreğinde emperyalizm, Ezilen Dünya'ya karşı büyük bir saldırıya geçti. Ezilen halklar yarım yüzyıllık mücadeleyle parçalayıp attıkları sömürgelik boyunduruğunu yeniden ve derinden hissetmeye başladılar. Saldırı, saldırıya karşı direnmeyi de beraberinde getiriyor. Yayınevimiz, Ezilen Dünya'nın emperyalizme karşı yeni kurtuluş savaşlarının arifesinde olduğu bugünlerde, bu konuya ilişkin tarihi tecrübelerin belgelerini okuyucuların bilgisine sunmaktadır. Yüzyılın başında emperyalizmle birlikte dünyamızda yaşanan değişimi kavramak, ezen ezilen millet çelişmesini baş çelişme olarak saptamak; günümüzü anlamak bakımından hâlâ önemini korumaktadır.

20. yüzyılın en büyük gerçeği, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki muazzam insan gücünün dünya siyaset sahnesine çıkması, bir anlamda dünya tarihine tüm ağırlığıyla girmesidir. Ezilen Dünya'yı, insanlığın ortak gelişme yatağına emperyalizm çekti. Kapitalizmin tüm dünyaya yayılması, antikapitalizmin de Avrupa dışına taşması sonucunu verdi. Bu antikapitalizm, çevre halkların metropollere muhalefeti idi, yani antiemperyalizmdi. Kapitalizm, Avrupa'daki ölümcül krizine genişleyerek çare bulabildi. Fakat bu "çare", krizin tüm dünyaya yayılmasından başka bir sonuç vermedi.

19. yüzyılda Avrupa ve yakın çevresi, burjuvazi-proletarya olarak ikiye bölünmüştü. 20. yüzyılda ise, dünyadaki ana bölünme, ezen ve ezilen uluslar biçiminde gerçekleşti. Bu bölünme, sınıf mücadelesinin uluslararası alanda devamıydı. Lenin, 19. yüzyılın devrim ve sosyalizm stratejisini esastan değiştiren bu gelişmeyi, dünya tahlilinin temeline oturttu ve Komünist Enternasyonal Kongresi'ne sunduğu tezlerle temel aldığıni belirtti.

20. yüzyıla gözattığımızda, ezen-ezilen çelişmesinin, dünya çapındaki başlıca çelişmeler içinde baş çelişme olduğunu görüyoruz. Proletarya devrimleri, ezilen halkların emperyalizme karşı işçi sınıfı önderliğinde verdikleri mücadelelerde gündeme geldi.

Çağımızın temel özelliklerinden biri, devrim akımının Batı'dan Doğu'ya, Kuzey'den Güney'e, kapitalist merkezlerden çevre ülkelere doğru kaymasıdır. Kapitalizmin emperyalist aşamaya geçmesi, dünyanın ezen ve ezilen uluslar olarak ikiye bölünmesi, sömürünün ve dolayısıyla çelişmelerin çevre ülkelerde yoğunlaşması, devrim merkezinin bu yönde kaymasını getirmiştir.

Sosyalizmi "geri" ülkelerde kurma çabası, umutsuz bir zorlama mıdır, tarihe çalım atma gayreti midir? 20. yüzyıl sosyalizmleri başından beri bu eleştiriyle karşılaştılar. Eleştirenler arasında, kalfaları 19. yüzyılda kalmış bazı "Marksistler" de vardı.

Kim ne derse desin, insanlığın kapitalizmi şu veya bu düzeyde aşan yaşanmış bütün deneyleri, bu "geri" denilen ülkelerde gerçekleşti. Teori, alçakgönüllü olmalıdır, oturup bu olgunun nedenlerini tahlil etmelidir. Teori pratiğe uymadığı zaman, pratik yok sayılmaz, teori değiştirilir.

19. yüzyıldan farklı olarak, dünyanın devrime ve sosyalizme daha yakın kesimi, artık en ileri kapitalist ülkeler değil, kapitalizmin daha geri aşamalarını yaşayan ülkelerdir. Yüzyılımız gerçeğinin baştan sona kanıtladığı bu saptama, teorik hazinemizin köşe taşlarından birini oluşturur. Başarıya ulaşabilecek bir devrim stratejisi için öncelikle belirlenecek gerçek budur.

20. yüzyılda bilimsel sosyalizm, Avrupamerkezli olmaktan çıkmış, dünyalaşmıştır. Avrupa'nın ağırlığı ikinci plana düşmüştür. Günümüzden geçmişe doğru bakıldığında daha açık görüldüğü gibi, Ekim Devrimi klasik 19. yüzyıl Avrupa devrimi değil, "geri" ülke devrimidir. Rusya, Avrupa'nın en geri, Asya'nın ise en ileri ülkesiydi. Rusya'da başlayan devrim, Batı'ya doğru değil, daha Doğu'ya, Asya'nın içlerine doğru yayılabilmiştir. Lenin ve Bolşevikler, 1920'lere kadar ısrarla Avrupa proletaryasından devrim beklediler ve bunu Sovyet iktidarının yaşayabilmesinin koşulu olarak gördüler. Fakat özellikle Almanya ve İtalya'daki proletarya ayaklanmalarının başarısızlıkla sonuçlanması üzerine gözlerini Doğu'ya diktiler.

Ekim Devrimi, 19. yüzyıl devrimlerinden 20. yüzyıl devrimlerine geçiş sürecinde, yeni devrim odağının henüz tam belirginleşmediği bir aşamada gerçekleşti. İki dönemin özelliklerini de bağrında taşıyordu. Fakat devrimin, İngiltere, Fransa, Almanya gibi zamanın en gelişmiş kapitalist ülkelerinde değil de Rusya'da olması, sürecin yönünü gösterir. Rusya, ilerilerin en gerisiydi. Fakat günümüzden arkaya doğru bakarsak, Ekim Devrimi'nin ileri ülkelerin en gerisinde değil, geri ülkelerin en ilerisinde gerçekleştiğini belirleriz. Nitekim 1917 Devrimi, Avrupa devrimini değil, Asya, Afrika ve Latin Amerika devrimlerini, ulusal kurtuluş savaşlarını ateşledi. Dünya kapitalizmi metropollerini koruyabildi, fakat sömürgeleştirmek istediği geniş alanlarda Ekim Devrimi'nin rüzgârını bastıramadı. Sovyet Devrimi'ni, Doğu Avrupa devrimleri, özellikle Çin Devrimi, Kore, Küba, Hindicini devrimleri ve tüm dünyada güçlü bir akım olan bağımsızlık mücadelesi izledi.

Elinizdeki kitap, 1-8 Eylül 1920'de Bakû'de toplanan Birinci Doğu Halkları Kurultayı'nın stenoyla tutulmuş tutanaklarını ve bu kurultayla ilgili yerli yabancı ek belgeleri kapsıyor.

Birinci Doğu Halkları Kurultayı'nın toplanması, Üçüncü Enternasyonal'in İkinci Kongresi'nde kararlaştırıldı. Kurultay, Ekim Devrimi sonrasında devrim odağının Doğu'ya, Ezilen Dünya'ya kaydığının Dünya Devrimci Hareketi tarafından görüldüğünün ve bu anlayış doğrultusunda harekete geçildiğinin kanıtıdır.

Kurultay hazırlıklarını yapmakla görevlendirilen Komite, bütün Doğu ülkelerine çağrı yaptı ve Kurultay'a delegeler göndermelerini istedi. Birinci Doğu Halkları Kurultayı'na çeşitli ülkelerden partili ve partisiz 1891 delege katıldı. Türkler 235 delegeyle en kalabalık gruptu. Bunlar arasında Ankara hükümetinin gönderdiği resmi delegeler olduğu gibi, bağımsız delegeler de vardı. Ali Fuat Cebesoy'un hatıralarından aldığımız, Ankara Hükümeti'nin Kurultay'a katılacak delegelere ilişkin tavsiye kararını belgeler bölümünde sunuyoruz.

Kurultay, yakın tarihimiz içinde önemli bir yere sahiptir. Kurtuluş Savaşımız, Kurultay'ın en önemli tartışma konuları arasındadır. Kurultay tutanakları, emperyalizme karşı mücadelenin iki temel kuvveti; sosyalist hareket ile ulusal kurtuluş hareketleri arasındaki stratejik işbirliğini saptamaktadır. Kurultay, Ankara Hükümeti önderliğinde

yürütölen Ulusal Kurtuluş Hareketi'ni destekleme kararı alınmıştır. Kurultay'da; sömürgeler ve milliyetler sorununun, toprak sorununun, Birinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarının ve emperyalizmin kapsamlı bir tahlilinin yapılması ve bu konulardaki tartışmalar, keza bugün için hâlâ önemini korumaktadır.

Birinci Doğu Halkları Kurultayı kitabı, Kurtuluş Savaşımız ve yakın tarihimize ilişkin araştırma ve tartışmalarda önemli bir kaynak kitap, bir başucu kitabıdır.

Kitabın çevirisi, tutanakların 1921 Petrograd Fransızca basımının orijinalinden facsimile olarak alınan bir kopyasından yapılmıştır. Bu nedenle eksiksiz ve doğru bir çeviridir. Kitabın sonundaki ek belgeleri işe Mete Tunçay'ın çalışmalarından aldık. Bu belgeleri ve çalışmalarını bize veren Sayın Mete Tunçay'a teşekkür ederiz.

KAYNAK YAYINLARI

*L'Internationale Communiste
et la Libération de l'Orient*

**LE PREMIER
CONGRÈS
DES PEUPLES
DE L'ORIENT**

BAKOU 1920

*Éditions de l'Internationale Communiste
Pétrograd ~ 1921.*

Kitabın, 1921 Petrograd Fransızca basımının kapağı.

MİLLİYETLERE GÖRE KURULTAY'IN BİLEŞİMİ

Polonyalı	5	Koçar	10
Macar	3	Sart	10
Alman	3	Kırgız	47
Rus	104	Tacik	61
Ukraynalı	1	Hıntlı	14
Letonyalı	1	Hırvat	1
Çek	1	Kumik	33
Yahudi	41	Oset (Rusya-Gürcistan)	12
Gürcü	100	Abaza	2
Ermeni	157	Çinli	8
Özbek	15	Koreli	3
Türkmen	35	Avar	7
Türk	235	Tekelili (Kazakistan)	2
İranlı ve Fars	192	Çeçen (Doğu Kafkasya)	82
Başkırt	1	Kabartay (Kuzey Kafkasya)	9
Arap	3	Enguş (Kafkasya)	13
Kalmuk	3	Hazarlı	11
Kürt	8	Lezgi	25
Cemşit	12		

266 delege, milliyetini bildirmedi. 100'den fazlası soru kâğıdını doldurmadı. Toplam, 1273'ü komünist olmak üzere, 1891 delege katıldı. Kadın delege sayısı ise, 55.

İşçi, kızıl asker ve Bakû bahriyelileri delegeleri Sovyetinin ve kentin değişik semtlerindeki yerel Sovyetlerin bir araya geldikleri

TÖREN OTURUMU
31 Ağustos 1920
(Gece Oturumu)

Oturum, sabah saat 01.25'te açıldı.

Başkan: Yoldaşlar, oturum açıldı. Burada hazır bulunanları sükûnete çağırıyorum.

Yoldaşlar, sevgili ev sahiplerimizi sizin adınıza kardeşçe selamlama izin verin. *(Alkışlar.)*

Kentin değişik semtlerinin Sovyetleri ve Azerbaycan Sendikaları Kongresi'yle bir araya gelen işçi, kızıl asker ve Bakû Bahriyelileri Sovyeti yetkili temsilcileri, dünya komünizminin önderlerini *(alkışlar)*, Bakû proletaryası ve Azerbaycan emekçi yığınlarının temsilcilerini bu tören birleşiminde karşılamaktan mutluluk duyar. Dünya emperyalizmine karşı, savaşımızda kullanmak üzere güçlü bir silah ürettiğimiz şu anda, tecrübeli yoldaşlarımızın yönetimi altında, görevimizi onurla yerine getirmenin umudu ve sarsılmaz güveni içindeyiz. *(Alkışlar.)*

Yoldaşlar, umarım ki, çok kısa bir süre için de olsa burada bulunuşları, dağınık olan güçlerimizi toplamamıza, zafere ulaşmanın yol ve yöntemlerini çabucak bulmamıza yardım edecek ve belki de bu yüzden, komünist kente sandığımızdan daha çabuk girmemizi sağlayacaktır. Yaşasın yoldaş Zinoviyev, önderimiz ve dünya komünizminin önderi! *(Hararetili alkışlar, orkestra "Enternasyonal"i çalıyor.)* Yaşasın yoldaş Radek, uluslararası proletaryanın önderlerinden biri. *(Hararetili alkışlar.)*

Yoldaşlar, burada yoldaş Zinoviyev'le birlikte, Macar Komünist Partisi'nin liderini, Macar Komünist İhtilali'nin önderini gerici zulmün üzerine saldırtıldığı bir adamı, adını çok iyi bildiğimiz yoldaş Bela-Kun'u da selamlıyoruz. *(Hararetili alkışlar, "Enternasyonal".)*

Yoldaşlar, bizim delegelerimizle birlikte; İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya ve Avrupa'nın diğer ülkelerinin komünist partilerinin temsilcileri de burada toplanmış bulunuyorlar. *(Alkışlar.)*

Yoldaşlar, Batı Avrupa komünist proletaryasının temsilcileriyle Doğu'nun ezilen halklarının delegelerinin bir araya gelmesi, bizim için

kardeşçe birliğin sembolü, temellerini attığımız nihai zaferin güvencesidir. Yaşasın Batı proletaryasının ve Doğu'nun emekçi yığınlarının temsilcileri. (*Alkışlar.*)

Yoldaşlar, ev sahiplerimizin şerefine "hurra". (*Alkışlar ve "hurra" haykırışları.*)

Yoldaş Karayef Türkmenceye çeviriyor.

Başkan: Yoldaş Nerimanof, Azerbaycan Devrim Komitesi adına söz alıyor.

Nerimanof: Sevgili yoldaşlar. Sizleri kızıl Azerbaycan işçi ve köylü hükümeti ve onun Merkez Komitesi adına selamlamaktan duyduğum derin sevinci belirtmeyi bir borç bilirim. (*Alkışlar.*)

Değerli ev sahiplerimiz. Her zaman hatırlanmaya değer bu an, amaç, yani III. Enternasyonal'in zaferine ne denli yaklaştığımızı gösteriyor bize. (*Alkışlar.*)

III. Enternasyonal muzaffer olsun. (*Hararetli alkışlar.*)

Kassunof, Türkmenceye çeviriyor.

Başkan: Söz III. Enternasyonal Yürütme Kurulu Başkanı, yoldaş Zinovyev'de. (*Alkışlar. Uzun sevgi gösterisi.*)

Zinovyev: Yoldaşlar, bu kurul önünde söz alırken heyecanlı olmadığımı sanmayın.

Yoldaşlar, uzun yıllardan beri devrimci hareket içinde yer alan bizler, Rusya'nın tüm emekçi halkları ve Bakû'de yaşayan ve savaşan devrimci askerler arasında bozulmaz bir kardeşlik fırsatı yaratan bu ilk mücadele yıllarını elbette hatırlamaktayız. Yoldaşlar, sizi sadece Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu ve Sovyetler Cumhuriyeti Merkez Yürütme Kurulu adına değil, fakat ayrıca siz Bakû proleterlerine karşı derin kardeşçe dostluk duyguları besleyen bir Rusya kentinin proleterleri adına, Petrograd proleterleri adına da selamlarım. (*Alkışlar, hararetli alkışlar.*)

Yoldaşlar, bize şimdi hem uzak ve hem de yakınmış gibi görünen o zamamarda, Çarlığın tunç boyunduruğuyla bize göz açtırmadığı, tüm Rusya halklarının kendilerini geniş bir cezaevi içinde sandıkları işte o sırada, Bakû şehri Çarlığa karşı savaşan işçi merkezleri arasında başı çekiyordu.

Grevler, nümayişler, ayaklanmalar, devrimci mücadeleler söz konusu olduğunda, Petrograd ve Moskova, Bakû, Varşova, Riga'dan sonra adını andığımız yaşlı devrimcilerin hiçbiri; 1905'te devrim sırasında, daha sonra 1917 burjuva devriminin arifesinde ve Ekim mücadelelerinin başlangıcında, Bakû fabrikalarının dumanları içinde yaşayan ve savaşı bizim savaşçı işçimizin devrim önünde, Rusya'nın işçi sınıfı önünde, dünya işçi sınıfı önünde yüklendiği proleterce ödevini her zaman yerine getirmesini bildiğini asla unutmadı.

Bugün, en iyi dostlarımız olan ve Bakû proletaryası içinden çıktıktan sonra daha başka yerlerde en iyi şekilde siyasal kavgalarını sürdüren, oralarda inançla görev alan, Çar'ın jandarmalarının bizleri sıkıştırdığı zor anlarda Rus örgütlerinin yeniden kurulmasında sık sık payına düşeni yapan, onlarca, yüzlerce yiğit insanı hatırlıyoruz.

Devrimci çalışmayla geçen yıllar sırasında olmuş eski kardeşçe dostluğun içimizden çoğuna bağladığı ve işçi sınıfının cellat ve hainlerinin bizden ayırmış olduğu en değerli kardeşlerimiz ve dostlarımız Şaumyan ve Çaparidze'yi hatırlıyoruz. Sizin Şaumyan ve Çaparidze gibi militanlarınızın adları Petrograd'ın, Moskova'nın ve tüm Rusya'nın emekçilerince tanındık adlardır. Çocuklar, Sovyet okullarında, en acı ihanet anlarında bile kıvılcık bayrağı savunmuş insanların anılarına saygı göstermeyi öğreniyorlar ve sıkıntılı geçen aylar sırasında, her ne kadar sizden haber alamasak da, İngiliz basınının, Menşeviklerin ve sosyalist-devrimcilerin tek kelimeyle işçi sınıfına ihanet etmiş olan tüm hainlerin iftirasına uğramış olsak da, siz Petrograd'ın, Moskova'nın ve bütün Rusya'nın emekçilerinden ayrılmış olduğunuz zaman, bu iftiraların size ulaşmadığını, Bakûlül emekçilerin teslim olmadıklarını, ayaklanmayı ve Rusya'nın dünyanın tüm işçilerine bir kardeşlik eli uzatma anını belediklerini çok iyi biliyorduk. Yanılmıyorduk. Kurtuluşunuzdan beri bir-biri ardınca akan birkaç hafta size işçiler yanında, sizde kendini yeniden hissettiren şeref yerini tekrar almanız için yetti.

Varşova'nın adını andım. Yoldaşlar, Varşova üstünde hâlâ beyaz bayrak dalgalanıyor ve aranızdan çoğu, kıvılcık ordunun Varşova surları altındaki askeri başarısızlıklarından telaşa düştüler.

Biliyorsunuz, ordumuz hemen hemen Varşova surlarının dibine varmıştı; fakat işte o anda, çok iyi bildiğiniz İngilizler ve daha az

yakından tanımadığınız Fransız subaylarının ve tek kelimeyle bütün dünyanın burjuvazisinin yardımıyla güçlenmiş Polonya kapitalizmi kızıl ordumuza onu geçici olarak ricat durumunda savaşmaya zorlayan bir darbe indirdi. Fakat yoldaşlar, henüz iki hafta geçmemişti ki, yeniden kendine gelen ordularımız Brest-Litovsk kapılarına dayandı. Eğer bütün belirtiler bizi yanıltmıyorsa, eğer geçmişin deneyine dayanıyorsa, kızıl ordumuzun güçlü elini Varşova'ya doğru yeniden uzatabilmesi için bize aylar değil, fakat ancak birkaç hafta gerekecektir. (Alkışlar.)

Yoldaşlar, beyaz Polonya'ya karşı savaş, resmi olarak Rus Sovyetleri Cumhuriyeti'ni ilgilendiren bir olaydır, ama gerçekte söz konusu olan sadece Rus işçi cumhuriyetinin burjuva Polonya'ya karşı savaşması değil, fakat sermaye ile emek arasındaki mücadeledir de aynı zamanda.

Kısa bir süre önce çalışmalarını Moskova'da tamamlayan ve 37 ülkenin temsilcilerini bir araya getirmiş olan Komünist Enternasyonal'in Dünya İkinci Kongresi, bunu bütün dünyaya açıkladı: Rus Sovyetleri Cumhuriyeti'nin savaşı, bizim savaşımızdır. "III. Enternasyonal"in burjuvaziye karşı savaşı, emperyalizme karşı savaşımızdır.

Yoldaşlar, ben, Doğu Emekçi Halkları Kurultayı'nın bu görüş şeklini kabul edeceği ve bunu her yerde haykıracağı derin inancını taşıyorum: Beyaz Polonya'ya karşı Rus Sovyetleri Cumhuriyeti'nin yaptığı savaş, sadece Batı proleterlerinin değildir; bu ayrıca Doğu'nun çalışkan halklarının ortak düşmana karşı savaşıdır. (Alkışlar.)

Yoldaşlar, Komünist Enternasyonal bundan 18 ay önce kurulmuştu. Birinci kurultayında henüz bir propagandacılar kurulundan, düşüncelerinin propagandasına giren bir grup militandan ibarettik ve hiçbir yerde, güçsüz de olsa komünist partilerimiz yoktu henüz.

Ancak, 18 ay geçti ve Moskova Kurultayı'nda 37 ülke partilerinden ve gruplarından seçilmiş temsilcilerin bir araya geldiklerini gördük. Aramızda namuslu ve mücadeleyle denenmiş olan her şeyi, dünya proletaryası içinde yiğitlikle dolu olan her şeyi. Avrupa'da ve Amerika'da burjuvaziye karşı son kavgaya hazır olan herkesi gördük.

Şimdi ikinci adımı atıyoruz. II. Enternasyonal'e, düşmana bayraklarını satan hainlerin enternasyonaline benzemek istemiyoruz. II. Enternasyonal'in sandığı gibi, dünyada sadece beyaz ırktan insanlar olmadığını söylüyoruz. Avrupalıların dışında, yüzlerce milyon başka ırklardan in-

şan Asya ve Afrika'yı kaplamaktadır. Bütün dünyada sermayenin egemenliğine son vermek istiyoruz. İnsanın insan tarafından sömürülmesini kesin olarak ancak eğer devrim ateşini sadece Avrupa ve Amerika'da değil, fakat bütün dünyada yakarsak, eğer Asya ve Afrika'da yerleşmiş bulunan insanlar ardımızdan gelirlerse ortadan kaldıracabileceğimiz kanısına vardık. Komünist Enternasyonal bütün dilleri konuşan insanların hepsini, bayrağı altında birleşmesini arzu eder. Komünist Enternasyonal peşinden sadece Avrupa proleterlerinin gelmeyeceğinin ve Asya'nın Yakın ve Uzakdoğu'nun ağır köylü yığınlarının uçsuz bucaksız bir piyade yedek ordusu gibi sıraya dizilerek onların ardı sıra harekete geçecekleri inancını taşımaktadır.

Bakûlü yoldaşlar; Batı proleterlerinin Doğulu köylülere ellerini uzatmaya geldiklerinde geçecekleri kapı olmasından ötürü, şeref sizin şehrinize düştü. Şehriniz şimdi, insanlık tarihinin henüz kaydetmemiş olduğu yeni olayların gelişeceği, Doğu ve Uzakdoğu'nun savaşın bilinçlendirdiği ve sermayenin gırtlığına yapışmak, dizleriyle onun göğsüne basmak zamanı geldiğini anlamış olan yüzlerce milyon köylüsünün temsilcilerinin bir araya geleceği bir arena olacaktır. Kapitalizmin yüz kalarlarına kesin olarak son vermek gerek. Şuna çok iyi inandık ki, henüz okuma yazma bilmeyen, programımızı bilmeyen, fakat asırlardan beri kendilerinin sermaye adına soyulduklarının iyice farkında olan bu köylüler, Asya'nın bu onlarca ve yüzlerce milyon köylüsü Batı Avrupa ve Amerika proletaryasından oluşmuş öncü birliğin çağrısına yanıt vereceklerdir.

Yine inanıyoruz ki, Doğu halkları sıkı bir bağdaşıklık halinde birleşecekler, onların arasına ayrılık sokan her şeyi unutacaklar, kapitalizmin onlar arasında önceden sürdürmeyi çok iyi başardığı geçimsizlikleri unutacaklar ve ancak onları birleştiren, birbirlerine bağlayan şeyleri hatırlayacaklardır. Biz sadece Asya ve Avrupa'nın değil, ama kapitalizme son vermek ve yeni yaşamın yaratılmasına başlamak için bütün dünyanın kardeşçe birliğinin gerekliliğini duymaktayız.

Komünist Enternasyonal, Batı'nın halklarıyla Doğu'nun uyanan halklarını birbirleriyle buluşturmak için Bakû'den daha iyi bir yer kararlaştıramazdı.

Bakû Sovyeti, bundan eminim, bu tarihi mücadelenin önemini bütünleriyle biliyor ve Avrupa halklarıyla Doğu halklarının bağdaşıklık kurabilmesi için, gerekli havayı yaratmak için elinden gelen her şeyi yapacaktır.

Bu kadar büyük fedakârlıklar yapmış olan Bakûlü emekçilerin, şehirlerinde Doğu Halkları Kurultayı'nın toplandığını görmekten mutlu olacaklarına inanıyorum. Onlar böylece, diğer işçi faaliyet merkezlerininkilere oranla fazladan katlanmak zorunda kaldıkları tüm acılar için böylece ödüllendirilmiş oldular.

Ve Komünist Enternasyonal, Kurultay'ın toplantısının Bakû'de olmasını kararlaştırırken hata etmedi. Bu Kurultay'ın sesi Londra'da, Paris'te ve New York'ta dikkatle dinlenilmiş olacak. Belki, buna alışmış olan emperyalist bayların kulakları ağır işitiyordur; belki de bizi susturmak isteyeceklerdir, ama İngiliz-Fransız emperyalizmi diplomatlarının kulaklarına tıktırdıkları pamuklara rağmen işitebilmeleri için, Doğu sesini olanca gücüyle yükseltmesini bilecektir.

Onlar, Doğu'nun artık onların sömürüsüne terk edilmiş bir alan olmayacağını ve kesin sonuca giden olayların pek yakında patlak vereceğini anlıyorlar.

İşte, siz, milyonlarca Batı işçi ve köylüsünün, Doğu'nun yüz milyonlarcasıyla birleşeceği dakikaya vardınız. Bu dakika, dünya tarihinin akış yönünü saptayacaktır. Öyleyse, her biriniz bu bağdaşıklık kurabilmesi için elinden gelen her şeyi yapın.

Kurultay'ı düzenlemek için işe koyulalım. Doğu halkları yeni bir devrin başladığını, insanlık tarihinin yeni bir dönemine girdiğimizi, komünizm güneşinin Avrupa proleterleri için olduğu kadar tüm dünyanın köylüleri için de ışık saçtığını bilsinler.

Yaşasın Doğu halklarının kardeşçe birliği!

Yaşasın yüzlerce milyon Doğulu köylünün Batı proleterleriyle birliği! Dileriz ki bu birlik çözülmaz kalabilsin.

Kapitalizm, dönmemesine yok olabilsin.

Dünya emekçilerince kurulmuş Komünist Enternasyonal'in henüz ilan ettiği yeni düzen, çarçabuk kurulabilsin. *(Alkışlar.)*

Başkan: Söz, yoldaş Radek'te.

Radek: Doğu Halkları Kurultayı, özel önemi olan tarihi bir anda toplanıyor. Rusya'nın işçilerinin ve köylülerinin kapitalist dünyayla ve her şeyden önce İngiliz kapitalizmiyle düellosu, Rusya Sovyetlerinin güçlülük derecelerine uygun değişik önemlerden geçti. İngiltere bizi silahlarının gücüyle veya diplomatik uzlaşmalarla boğmayı düşündü. Geçen yıl itilafın askeri müdahaleleriyle belirlenmiş büyük bir savaş yaşadık. İngiliz kapitalistlerinin parası, Sovyetler Rusya'sını yıkmak için çabalayan Denikin'in, Yudenic'in ve Kolçak'ın ordularını satın aldı. Fakat, Rus işçi ve ilerici köylü yığınlarının bilinci kızıl orduya sermayenin daha şimdiden elinde tuttuğunu zannettiği zaferi kazandırdı. Böylelikle bizimle yârenlik edilmeye başlandı ve barış konuşmaları sürerken, Beyaz Polonya, Sovyetler Rusya'sına karşı eyleme girişti. Kızıl Ordu Polonya'da zafer kazandığı zaman, Sovyetlerle barış ittifak devletlerine yakın göründü; ama ilk askeri başarısızlıklardan beri, işte İngiliz emperyalizmi bizi yıldırmayı deniyor.

Varşova, Moskova ve Londra arasında gelişen mücadele içinde goriyon düğümü olma görünümündedir. Fakat, Kızıl Ordu'nun İngiliz emperyalizmine kendisinin canlı olduğunu ve Sovyetler Rusya'sının hâlâ güçlü olduğunu kanıtlayacak yeni saldırısına hazırlandığı anda, işte bu açık ve kesin anda, burada Doğu Halkları Kurultayı'nda, Sovyetler Rusya'sının yani onun temsil ettiği dünya proletaryasının bir başka kılıcı daha olduğunu gösteriyoruz: Dünya kapitalizmi ve özellikle İngiliz kapitalizmi tarafından şimdiye dek ezilmiş olan halkların öfkesi. Sovyetler Rusya'sı bu halklara doğru, onları kardeş ve silah arkadaşı olarak görerek kardeşçe ilerliyor. Kızıl Ordu'nun toplanının Varşova önlerinde yeniden gürlemeye gittiği kesin anda, Doğulu çalışan yığınların devrimci temsilcilerinin sesi burada birleşiyor. Dünya sermaye sınıfına, ona karşı, Avrupa başkentlerinin caddelerinden başka yerlerde, köleler kadar değer verilen, tüm insan hakları yüzlerine karşı yadsınan milyonlarca ezilmiş insan bizim kendilerine burjuvaziden tamamıyla ayrı biçimde geldiğimizi çok iyi gördükleri kırsal bölgelerde ve Asya'nın şehirlerinde savaşa girişeceklerini ilan edecekler. Fransız Devrimi'nden sonra, Napolyon Fransa'sı İngiltere'ye savaş açtığı zaman, genç Fransız

emperyalizmi Doğu halklarına, İran'a Hindistan'a başvurduğunda, sadece bu ülkelerin yöneticileriyle, çalışan yığınları sömürenlerle konuştuğunu biliyorsunuz. Biz, işte bu yığınları gidiyoruz. 19. yüzyıl boyunca, İngiliz ve Alman yöneticileri bakışlarını Doğu'ya çevirdiklerinde, bir tek düşünceleri vardı: Orada savaşları için yardım kaynakları aramak ve alıp götürmek. Ve Doğu halkları onlar için kanlarını döktüler; kendi öz çıkarları için değil, kapitalist korsanlardan bir savaştan galip çıksın diye. Bize gelince, biz onları bu halkların kapitalizme karşı savaşımızda kuvvetlerinden yararlanmak için değil, fakat onlara kapitalizmin boyunduruğundan kurtulmalarında, ortaçağın sosyal yapısından, feodalizm ve bilgisizlikten kurtulmalarında yardım etmek, gerçekten insanca bir hayat yaşamalarında onlara yardımcı olmak için gitmekteyiz. Onlara doğru uçsuz bucaksız acılar arasından doğan genç komünist toplumun, onlara henüz Batı'nın zenginliklerini götüremeyeceğini bilerek –zira bu zenginlikleri şu anda biz daha yaratmak zorundayız– ama onları kurtarmak, yeni yaşantılarını, kendilerine, çalışan yığınların çıkarlarıyla uygun olduğu görünecek bir biçimde kurmalarında onlara yardım etmek için uzanmaktayız.

Bakû şehrini düşüncesizce seçmedik. Uzun yıllar süresince, İranlılar, Türkler, Tatarlar Bakû'de kapitalizm tarafından ezilerek ve sömürülerek ve kalplerinde sosyalist düşünceyi benimseyerek çalıştılar.

Biz, burada Bakû'de, sosyalist devrim nasıl doğdu, nasıl Çarlığa karşı burada mücadele atılımını yaptı; Bakû'den İran'a dönen emekçiler, tüm halkların kurtuluşu için mutlakiyete ve sermayeye karşı mücadele fikirlerini oraya nasıl göturdüler, biliyoruz. İçinde önceden burjuvazinin erişilmez lüksüyle işçilerin ve halkın yoksulluğunun komşuluk ettikleri bu işçi kentinin, dünya devriminin arenalarından biri olacağına, siyasal bilincin ona ışık saçacağına, Komünist Enternasyonal tarafından insanların kurtuluşu için verilen mücadele içinde şimdiden denenmiş Bakû proletaryasına emanet edilen Doğu devriminin bayrağının orada zafer kazanacağına inanıyoruz.

Yaşasın Bakû proletaryası.

Yaşasın Doğu halklarının kurtuluşunun öncüleri. (*Alkışlar.*)

Yoldaş Karaef Türkmenceye çeviriyor.

Başkan: Söz, dünya savaşının ateşi içinde doğmuş Macaristan Sovyetleri Cumhuriyeti Başkanı yoldaş Bela-Kun'da. *(Alkışlar:)*

Salonun içinde sesler yükselir: Yaşasın Sovyetler Macaristan'ı. Hurra. *(Coşkun gösteri. Orkestra "Enternasyonal"ı çalıyor.)*

Bela-Kun: Yoldaşlar, her ne kadar, Rusça anlatım sağlamakta çok güçlük çekiyorsam da, izin verin bana sizi uluslararası devrimin dili olan bu dil aracılığıyla selamlayayım. *(Alkışlar.)*

Yoldaşlar, sizi en çok ezilmiş proleterlar adına, beyaz Macaristan proleterleri adına selamlamaktayım. Kuşkusuz, Macaristan'da Sovyetler yönetiminin yerleştiği sıraları çok az bilirsiniz. Bu anda sizin Denikin'den ve hepimizin düşmanları İngiliz ve Fransız emperyalizminden gördüğünüz gibi baskı ve zulüm görmüş olan dünya devriminin savunucularını çok az bilirsiniz. Kesinlikle tümünden haberiniz yoktur, ama eğer o zamanlar burada egemen olan ve şimdi ise cezaevlerinizde olan Denikin'in gönüllülerinin, İngiliz general ve subaylarının Bakû'de yaptıklarını hatırlıyorsanız, İngiliz ve Fransız genelmayların ve Amerikan işadamlarının ciğeri beş para etmez adamı Amiral Horthy'nin yönetimi altında karşıdevrimin Macaristan'da yaptıkları hakkında bir fikriniz de olacaktır. Sizde olduğu gibi, yoldaşlar, binlerce ve binlerce işçi hayatlarını kaybettiler; Azerbaycan'da beyaz terör ortalığı kırıp geçirdiğinde sizin işçileriniz ve köylülerinizin beklediği gibi bizimkiler de uluslararası proletaryanın yardımını bekliyorlar.

Yoldaşlar, proleter devrimi Macaristan'da yeniden doğacaktır. Biz Macar proletaryası olarak Bakû Kurultayı'nın, Batı'nın uluslararası devriminin arkasını güven altına alacağını, Doğu ve Batı işçi ve köylülerinin kardeşçe birliğini gerçekleştireceğini ve Doğu'nun kızıl ordusunun bizimle birlikte bütün emperyalistlere, bütün kapitalistlere ve onların paralı askerlerine karşı çarpışmasını sağlayacağını umut ediyoruz.

Yaşasın Doğu ve Batı halklarının kardeşçe birliği!

Yaşasın Komünist Enternasyonal!

Yaşasın Kızıl Azerbaycan!

Sultanof yoldaş Türkmenceye çeviriyor.

Başkan: Söz, İngiliz Komünist Partisi temsilcisi yoldaş Quelch de. (Alkışlar.)

Yoldaş Quelch'in İngilizce söylevi Petrof yoldaş tarafından Rusçaya çevriliyor.

Petrof: Quelch yoldaş, İngiliz Komünist Partisi temsilcisi olarak kendisine gösterilen kabulden çok duygulanmıştır. Sizi İngiliz komünistleri ve İngiliz işçi sınıfı adına selamlıyor. (Hararetli alkışlar.)

İngiliz işçi sınıfının hareket etmesi zordur; ama bir ayağa kalkarsa dünyada hiçbir kuvvet onu durduramaz. (Hararetli alkışlar.)

İngiliz kapitalistleri, İngiliz hükümeti Rusya'yı savaş açmakta tehdit ediyorlardı. Peki ya ne oldu? Büyük Britanya işçi sınıfından bir eylem komitesi oluştu: O andan itibaren de hükümet tehdidinden vazgeçti. İngiliz işçi sınıfı savaşa karşıdır. O, Sovyet Rusya ile birliktedir. O, İngiliz kapitalist ve emperyalistlerinin geçmişte ezdikleri Mısır ve diğer ülkeleri şimdi de ezmekte olduklarını bilmektedir. İngiliz proletaryasının Rusya işçi sınıfı ve diğer ülkelerin işçi sınıflarıyla işbirliği yapmasını amaçlayan tüm çabaları İngiliz emperyalizminin sonunu yaklaştırmaktadır.

Toplumsal devrim İngiltere'de yakındır. Doğu Halkları Kurultayı, devrimci harekete yeni bir itici güç kazandıracaktır ve yoldaş Quelch bu Kurultay'ın İngiliz emperyalizminin çöküşünde payı olacağını ümit etmektedir.

Konuşmasının sonunu "Yaşasın Sovyetler Rusya'sı! Yaşasın dünya devrimi!" diye haykırarak tamamladı. (Hararetli alkışlar.)

Karaef yoldaş Türkmenceye çeviriyor.

Başkan: Söz, Balkanlar Komünist Federasyonu Temsilcisi yoldaş Chabline'de. (Hararetli alkışlar.)

*Chabline: Bulgarca konuşuyor. Söylevi Türkçeye Karaef tarafından çevriliyor.**

Başkan: Söz, Fransız komünistlerinin temsilcisi Rosmer yoldaşa.

Pavloviç Rosmer'in söylevini çeviriyor.

* Chabline yoldaşın söylevinin stenosunu elde edemedik.

Yoldaş Rosmer diyor ki: Kardeşçe kabulünüz Fransız proleterlerinin kalbinde yer edecektir.

Şimdiye kadar siz, yalnızca Fransız burjuvazisiyle Rus karşıdevrimcilerinin bağdaşıklığının sonuçlarını gördünüz ve hissettiniz; ama Fransız proletaryası uyanıyor. O, kendisini Rus proletaryasıyla birleşmekten alıkoymaya uğraşan burjuvazisinin boyunduruğu altında inliyor.

Rosmer, Karadeniz'e gönderilen Fransız denizcilerinin örneğini andı. Rus kentlerini bombalamayı reddettikleri için, demokratik Fransa'nın yöneticilerinin acımasız baskılarına, intikam duygularına maruz kalmışlardı.

Ama Karadeniz'deki gemicilerin kahramanlığı binlerce işçinin devrimci coşkunluğuna neden oldu.

Fransız emekçileri biliyorlar ve hissediyorlar ki, Sovyetler Rusya'sı dünya proletaryasının doğal bağdaşığdır. Şu anda Fransız emekçileri için ondan aziz bir ülke yoktur. Son grevleri sırasında yüzlerce demiryolu işçisi Rusya için pasaport istediler. "Biz" diyorlardı, "kapitalist Fransa'yı terk etmek istiyoruz. Rus yoldaşlarımızın yanına gitmek, onlarla devrimin savunulması için beraberce çabalamak ve komünist toplumu beraberce kurmak istiyoruz."

Savaştan harap çıkmış kapitalist Fransa ekonomik yıkımın eşiğinde; ama zaferden başı dönmüş, militarist bir biçimde yönetilen kapitalist Fransa'da hâlâ karşıdevrimci çabaların egemen olması ve Vrangel'in resmen tanındığının ilan edilmesi işçi yığınlarına meydan okumak değil midir? Ama bu ittifak çözülecek ve bu zincirler kırılacaktır.

Zira karşısındaki birlik Rusya proletaryasının, Fransız ve diğer ülke proletaryalarının gittikçe güçlenen birliğidir. (*Alkışlar.*)

Başkan: Söz, Amerikan temsilcisi John Reed'de.

John Reed İngilizce konuşuyor.

Petrof çeviriyor:

John Reed kendi kendine soruyor: Şu sözcüğün anlamı ne: Bakû? Bakû petrol demektir. Oysa, Amerikan kapitalizmi petrolün dünya tekelini istiyor. Petrol için kan akıtılıyor. Petrol için vuruluyor. Amerikan kapitalizmi petrol bölgelerini ele geçirmeye ve oraların halkını boyunduruk altına almaya uğraşıyor. Yoldaş Radek şu anda Amerikan kapitalizmi tarafından hemen hemen tümüyle ele geçirilmiş, petrol kuyularıyla dolu Meksika'yı, Kurultay'da temsil edilir görmeyi dilerdi; ama Bakû'de

artık kapitalist yok, petrol artık onlara ait değil. Bakû'de, Rusya'da bu böyleyse, niye Amerika'da da böyle olmasın? Doğu, yalnızca kendisini sömürmekle ayakta kalabilen kapitalizm ve emperyalizmin Avrupa ve Amerika'da alaşığı edilmesinde bize yardımcı olacaktır.

Doğu halkları başkaldırdığı anda, kapitalizmin son destekleri de çökecek ve halklar çalışmanın ürünlerinin tüm insanlığa ait olacağı toplumu yaratacaktır.

Sultan Zade Türkmenceye çeviriyor.

Başkan: Söz, Avusturya Komünist Partisi delegesi yoldaş Steinhart'ta.

Steinhart Almanca konuşuyor. Başkan söylevini çeviriyor.

Yoldaş Steinhart sizi Avusturya emekçileri adına selamlıyor. Avusturya ve Almanya'da işçi sınıfı bilim ve kültürden yararlanabildi. Durumu bu noktada Rusya'dakinden çok daha iyi; ama hiçbir yerde Sovyetler Rusya'sındaki kardeşlerinin elde ettiği sonuçlara varamadı. Almanya'da ve Avusturya'da burjuvazi, Rus burjuvazisinden daha iyi örgütlenmiş, daha güçlü ve bu yüzden mücadele orada daha zor. Avusturya işçi sınıfı, kararlılıkla mücadele etti. Bunu sürdürüyor. Çok kanı döküldü, ama henüz yenilmedi.

Yoldaş Steinhart; Moskova'daki III. Enternasyonal'in kurultayından geliyor. Bu, tarihin akışını değiştirecek bir olay. Kurultay, uluslararası devrimci proletaryasının ordusunun temellerini, uzun çalışmalar sonunda attı.

Dünya devrimi ve işçi sınıfı Karl Marx'ın öğretisini kılavuz edindi. Troçki yoldaş devrimin öncü ordusunun başkanıdır. Zinovjev yoldaş, Komünist Enternasyonal başkanı, genelkurmayın başındadır.

Doğu Halkları Kurultayı, kapitalizme karşı bu mücadelede yeni bir aşamayı işaret ediyor. O, özellikle Doğu halklarını ezen İngiliz-Fransız emperyalizmine doğrudan bir darbe indiriyor. Işınları Batı'nın üzerinde yayılan özgürlük güneşi, sonunda Doğu'nun üzerinden yükseliyor. Komünist Enternasyonal Kurultayı'nın çözümlemeleri Doğu'da uygulanacaktır.

Yaşasın Dünya Sovyetler Cumhuriyeti!

Yaşasın Kızıl Azerbaycan!

Başkan: Yoldaşlar, başka konuşmacı kalmadı. Hepimiz yorulduk. Sevgili ev sahiplerimiz de yolculuklarının sonunda, onlar da yorgunlar. Sanırım oturumu kapatabiliriz.

Yoldaşlar, sizin adınıza buraya damarlarımızda yeni bir kan dolaştırmak ve giriştiğimiz büyük mücadeleyi sürdürmekte kuvvetlerimizi birleştirerek bize yardım etmek için uzun ve yorucu yolculuklar pahasına buraya gelmiş olan yoldaşlara teşekkür etmeme izin veriniz.

Yoldaşlar, Doğu'nun tüm devrimci yollarını bundan böyle aydınlatacak olan kızıl Bakû kentine hoş geldiniz. Burada komünist devrimi tutuşturmaya gelen sizlere, yoldaş Zinovyev, Radek, Bela-Kun'a hepini-ze hoş geldiniz deriz.

Yoldaşlar, Enternasyonal'in ezgisiyle ayrılalım.

(Tezahürat, Enternasyonal)

Oturum, saat 03.30'da kapandı.

BİRİNCİ OTURUM

1 EYLÜL 1920

Oturum, akşam saat 8.40'ta açıldı.

Nerimanof: Komünist Enternasyonal Merkez Komitesi adına, Birinci Doğu Halkları Kurultayı'nın açıldığını ilan ediyorum. (*Hararetli alkışlar "Enternasyonal".*)

Yoldaşlar! İlk kez şimdi yapılan, Doğu Halkları Birinci Kurultayı'nı açma mutluluğu beni heyecanlandırmakta.

Bize ilk erdemlilik ve kültür kavramlarını vermiş olan yaşlı Doğu, bugün, burada yüzyıllar boyunca burjuva güçlerinin sermayesinin kendisine verdiği derin acı ve yaraları bize anlatacak ve gözyaşlarını dökcek.

Bugün her biri ayrı bir hayat yaşayan Doğu halkları sermaye zulmünün korkunçluğunu bilmemezlikten gelemezler.

Ancak, sermayenin çektiği acıların bütün Doğu halklarının tek tek durumlarının tablosu halinde gözlerimizin önüne serildiği bugün, onlar durumlarının tam bilincinde varacaklardır.

Öğrenecekleri, onları birleşmeye ve tek ve aynı sonuca varmaya zorlayacaktır: Zincirlerini koparabilmek için güçlerini birleştirmek.

Dünkü konuşmacıların söylevleri, bu Kurultay'ın diğer bir anlamı üzerine dikkati çekme olanağı veriyor bana. Burada iki ayrı dünya buluştu; ezilenlerin ve ezenlerin dünyaları. Şurası su götürmez ki, ezenlerin dünyasının buradaki temsilcileri burjuva sınıftan gelseydiler yaşlı Doğu'nun gözyaşları hiçbir sonuç vermeyecekti; ama, ne mutlu ki, Batı'nın delegeleri burada kesinlikle burjuva ülkelerinin işçi sınıfını temsil ediyorlar; onların asil kalpleri bu gözyaşlarını anlamaya yeterlidir. Onlar olayların akışını hızlandıracaklar ve III. Enternasyonal'in, çok yakında bütün dünyada egemen olacağını haykırmamıza olanak verecekler. (*Hararetli alkışlar.*)

Nerimanof Türkmenceye çeviriyor.

Nerimanof: Kurultay'ın komünist kesimi ve partisizler kesimi Doğu Halkları Kurultayı çalışma kurulunun şu kişilerden oluşturulmasını teklif ediyorlar:

Komünistler:

Ruskulof, Avduraşidof ve Karaef	(Türkistan)
Mustafa Suphi	(Türkiye)
Van	(Çin)
Agapia	(Hindistan)
Mollavecane-Rahmanof	(Kıva-Özbekistan)
Mehmedof	(Buhara)
Korkmasof	(Dağıstan)
Digurof	(Terek, Kafkas)
Aliev	(Güney Kafkas)
Kastonyan	(Ermenistan)
Anikief	(Tataristan Cumhuriyeti)
Nerimanof	(Azerbaycan)
Amur-Sahan	(Kalmuk Cumhuriyeti)
Philippe Maharadze	(Gürcistan)
Haydarman	(İran)
Ağazade	(Afganistan)

Partisizler:

Narbutabekof	(Taşkent)
Mahmudof	(Fergan)
Tahsin-Bahri	(Anadolu)
Havis Mehmet	(Anadolu)
Van	(Doğu Türkistan)
Kubeef	(Mangışlak bölgesi)
Niyazi-Kubi	(Türkmenistan)
Kara Taci	(Semerkant)
Hazir Seduki	(Hindistan)
Sidaceddin Kardaş Oğlu	(Dağıstan)
Eytşief	(Azerbaycan)
Musaef	(Azerbaycan)
Azim	(Afganistan)
Abdullahef	(Kıva-Özbekistan)

Sekreterler:

Komünist kesimden: Ostrovski (Rus).

Partisizlerden: Abdulhamid Yumusof (Müslüman), Melikof (Rus), Mahmud-Han ve Ahmed-Han (Müslüman).

Kurultay'ın bütün fraksiyonları Doğu Halkları Kurultayı başkanlığı için yoldaş Zinovyev'in adaylığını öneriyorlar. (*Uzun alkışlar.*) Komünist fraksiyon, partisizler fraksiyonunun da yaptığı gibi Kurultay'ın şeref başkanlığına Lenin yoldaşın (*alkışlar*) ve Troçki yoldaşın (*alkışlar, orkestra "Enternasyonal"i çalıyor*) seçilmesini öneriyorlar.

Sizlere Kurultay'ın başkanlık kuruluna şeref üyesi olarak sevgili konuklarımız Quelch, İngiliz-Rosmer, Fransız-Chabline, Bulgar-Jantz, Hollandalı Reed, Amerikalı Bela-Kun, Macar (*alkışlar*) Radek (*alkışlar*) Nodo-Io-Şiro, Japon-Steinhart, Avusturyalı yoldaşları ve hepimizin tanıdığı sevgili Stalin yoldaşı seçmeniz teklif ediliyor.

Seçime başvuracağız (*bir ses çeviri istiyor*). Listedeki isimlerin çevrilmesi gerekli mi sizce? (*Yanıt Sadece Türkiye.*)

Çeviri bir çevirici tarafından yapıldı.

Başkan: Listeye karşı olanların ellerini kaldırması rica olunur. Karşı olan kim? Liste hemen hemen oybirliğiyle kabul edildi.

Söz, yoldaş Zinovyev'de (*tezahürat, hazır bulunanlar ayağa kalktılar ve yoldaş Zinovyev'i alkışladılar*). Oturmanızı rica ediyorum yoldaşlar.

Zinovyev: Yoldaşlar, çabam, sizlere, Doğu halklarının şimdiki kurultayının amaçları ve bu amaçlar doğrultusunda yapabilecekleri hakkında, Komünist Enternasyonal'in ne düşündüğünü sergilemeye çalışmak olacaktır.

Bu kurultayı toplama fikri, Komünist Enternasyonal'in Dünya İkinci Kongresi hazırlandığı sıralarda bir kısım delegelerin Moskova'ya geldiği anda bizde olgunlaştı. Bir dizi ülke adına siz Doğu halklarını bugün hazır bulunmak mutluluğunu duyduğumuz Bakû Kongresi'ne davet ettik. Amacımız, Komünist Enternasyonal'i Yürütme Kurulu'yla sizler arasında bir işbirliği yaratmaktır.

Amerika ve Avrupa'nın 37 değişik ülkesinden gelen komünist işçi ve köylü temsilcileri, Komünist Enternasyonal'in İkinci Kongresi'ne katıldılar. Oraya ayrıca Doğu'nun tecrit edilmiş temsilcileri de geldiler;

ama bugün biz burada Doğu'nun çalışan yığınlarının çok daha önemli sayıda temsilcisini bir araya getirmeyi başardık. Öyle düşünüyoruz ki, Bakû Kurultayı, tarihe insanın özgürlüğe kavuşturulması mücadelesinde Moskova çalışmalarını henüz bitirmiş Komünist Enternasyonal'in tamamlayıcı bir yapıtı olarak geçecektir.

Biz, insanlık tarihinde ilk kez Komünist Enternasyonal'in 20'den fazla Doğu halkını bir araya getirmeyi başarmasından, engin bir kıvanç duyuyoruz. Bugüne kadar Doğu halkları şimdi karşımızda olan acil sorunlarını çözebilmek için asla birlikte hareket etme olanağını bulamamışlar ve sürekli olarak birbirlerine düşmanca tavırlar içinde yaşamışlardı.

Bu kurultayı, birinci dereceden tarihi bir olay olarak görüyoruz. Zira, şu anda Avrupa ve Amerika'nın en seçkin işçi ve köylüleri ayakta yalnız değillerdir. Doğu'da uyanmış olanlar artık tecrit edilmiş kişiler değil, binlerce ve milyonlarca emekçidir; onlar ki, dünya nüfusunun büyük bir kısmını oluştururlar, ancak onların katkısıyla emekle sermaye arasındaki çelişki çözümlenecektir.

Yoldaşlar, şu anda hazır bulunduğumuz kurultay, sizin de bildiğiniz gibi partinin bir örgütü olan Komünist Enternasyonal tarafından toplanmaya davet edilmiştir. Oysa, bugün görüyoruz ki, aramızda komünistlerden başka şimdilik komünist partilere dahil olmayan ve kendilerini partisizler diye adlandıran ve belki de başka partilere üye olan gruplardan yüzlerce delege var.

İlk bakışta bu bir çelişki gibi gözükebilir. Bir parti örgütü kesinlikle bir parti birliği görünümünü vermeyen ve büyük çoğunluğu hiçbir partiye üye olmayan delegelerden oluşan bir kurultayı nasıl toplantıya çağırabilir?

Ama bu çelişki yalnızca görüntüdedir. Gerçekte tavrımız Doğu halklarının delegelerini hiçbir soruşturmaya tabi tutmadan, Komünist Enternasyonal'e bağlı olup olmadıklarını, Bolşevik olup olmadıklarını araştırmayan Komünist Enternasyonal'in politikasına, isteklerine, ülkülerine ve eğilimlerine tamamen uygundur. Size hangi partiden olduğunuzu sormadık; biz size sadece şu soruları sorduk: "Emekçi misin, çalışan yığınlarından yana mısın? Sivil harbe son vermek istiyor musun ve ezenlere karşı

halkını örgütlemek ister misin?" Bu yeterlidir. Başka bir şeye gerek duymuyoruz ve hiçbir politik pasaport talep etmiyoruz. Bütün evrenin gözleri önündeki sorunları incelemek için birleşelim. .

Yoldaşlar! II. Enternasyonal ile gücü sürekli artan III. Enternasyonal arasındaki zıtlaşma dar bir parti çekişmesi değildir; hele yalnızca parti üyelerinin ilgilenmek zorunda olduğu bir sorun hiç değildir. O emekle sermaye arasındaki bir zıtlaşmadır ve bütün çalışanları ilgilendirir. Hâlâ çok sayıda okuma yazma bilmeyen insanın yaşadığı, baskının uzun yıllar uyuşukluk içine ittiği, politik hayatla yeni yeni ilgilenmeye başlayan milyonlarca cahil köylünün yaşadığı Rusya'da bugün, emekçileri zenginlerin boyunduruğundan kurtarmaya uğraşan bir III. Enternasyonal'in varlığından, sakinlerinin en azından kulaktan duyma dahi olsa, haberi olmayan ne bir köy vardır ne de bir kasaba. Ve şuna inanıyoruz ki, Doğu'da da küçük bir kasaba ya da yerleşme merkezinin en bilinçli kişilerinin burada onların kurtulması için uğraşan bir III. Enternasyonal'in varlığından haberdar olacakları saatler uzak değildir; bu böyle olacak yoldaşlar, çünkü hayat artık önümüze, çözümlememiz için, emeğin kurtuluşu sorununu koyuyor ve hayat her köylüyü bunu düşünmeye zorluyor.

Size bu konuda çarpıcı bir örnek verebilirim. II. Enternasyonal'in ne olduğunu öğrenmek ister misiniz? Gürcistan'da, II. Enternasyonal'e bağlı bir fraksiyonu oluşturan Menşevik hükümeti iktidarda bulunuyor. Gürcistan'ın şu anki yöneticileri bu II. Enternasyonal'in önemli temsilcilerindendirler. Oysa bütün Gürcü köylüler, iktidarda II. Enternasyonal'e bağlı bir partinin bulunmasının ne demek olduğunu, nelere mal olduğunu biliyorlar. Bu iktidar topraklarının başkalarının elinde olmasına, basın özgürlüğünün yalnızca burjuva basını için var olmasına, çalışan yığınların en iyi militanlarının tutuklanmasına, sermayenin koruyucu köpeklerinin egemenliğine, yalnızca zenginlerin ayrıcalıklarının korunulmasına mal oluyor. Gürcistan, ülkelerini, bir yemek sunuyormuşçasına, İngiliz sermayesine sunmaya hazır kişiler tarafından işte böyle yönetiliyor. (*Alkışlar.*) Bu, Gürcistan'ın ülkelerini bir tabakta herhangi bir İngiliz, Fransız ve İtalyan generaline sunmaya hazır (*yeter ki bir gücü olsun*) ve isteyen kişiler tarafından yönetilmesi demektir. Bu, nihayet, Çarcı general Denikin ile düşüp kalkmaya hazır kişilerin, onu zafere yakın

gördükleri ve Sovyet iktidarının düşeceğini sandıkları anda her şeyi yapabilecekler demektir. Almanya'da, II. Enternasyonal'in belli başlı temsilcisi, binlerce Alman işçisini kurşuna dizdiren cellat Noske'dir. Gürcistan'da II. Enternasyonal'in en yetkili temsilcileri Noi Jordania'nın dostları ve çömezleridir. Bunların hepsi halklarının işkencecileri ve köylülerinin derilerini kırbaçla soymaya hazır kişilerdir. (*Alkışlar.*)

Sanki doğruymuş gibi, Jordania'nın politikası her zaman Gürcü köylülere, Gürcistan'ın bağımsızlığı ve ulusal çıkarların korunması olarak sunulmuştur; ama, yoldaşlar, Gegeçyori ve ortaklarının ulusal bağımsızlık üzerine türküleri, şayet topraklar eski sahiplerinin elinde kalacak, eski boyunduruk geçmişte var olduğu gibi kalacak, ilk gelen İngiliz paralı askeri çizmesinin topuğunu işçi ve köylünün göğsüne bastırabilecekse Gürcü köylüsü için ne ifade eder?

İşte, yoldaşlar, II. ve III. Enternasyonal arasındaki fark buradadır. Bu, aydınlar ya da bilim adamları arasındaki bir tartışma değil, işçi ve köylüler için hayat ya da ölüm meselesidir.

Varlığının en iyi yıllarında, II. Enternasyonal, "uygar" Avrupa'nın, "barbar" Asya'yı vesayeti altına alabileceğini ve almaya zorunlu olduğunu savunuyordu.

1907'de, Stuttgart Uluslararası Kurultayı'nda, çeşitli hükümet mensubu sosyaldemokratlar veya Menşevikler "ilerici" diye isimlendirdikleri bir politikanın gerekliliğinden söz ediyorlardı. Bunun yumuşak, uygarlaştırıcı, insanca hatta insan sevgisine dayalı bir sömürgeci politika olacağını ileri sürüyorlardı. Gerçekte ise, onlar kapitalistlerin yağmacı sömürge politikalarının sürekliliğini sağlamaya çalışıyorlar. O emperyalist politika ki, bahtsız sömürgeleri Avrupa burjuvazisinin yağmalanmış çöplüğü haline getirmiştir ve sömürgelere frengi, afyon, ahlaksız su-baylardan başka hiçbir hediye vermemiştir.

1917 Savaşı patlak verdiğinde, zaten 1907'den beri beyaz ırktan burjuvaların, siyah ve sarı ırktan insanlara uyguladığı baskı politikasında işçi sınıfının da burjuvalarla el ele vermesi gerektiğini ileri sürerek ihanet içine düşmüş olan ve bu kadar derinden kangrenleşmiş II. Enternasyonal, hevesle kendisini burjuvaziye tekrar sattı ve ertesi günde iskambil kâğıdından bir şatoymuşçasına yerle bir oldu.

Var olduğu ilk günden beri Komünist Enternasyonal dedi ki: Asya'nın nüfusu Avrupa'ninkinden iki kat fazladır. Asya'da 800 milyon insan yaşıyor. Oysa biz, derilerinin rengi ne olursa olsun, ister beyaz, ister siyah veya sarı olsun, bütün emekçileri özgür kılmak istiyoruz.

Biz insanın insan tarafından sömürülmesini ortadan kaldırmak istiyoruz ve bunu anlamayanı kim olursa olsun sosyalist kabul etmiyoruz. Biz, burjuvazinin yardımına gelenler ve ezilen uluslara yardım etmek söz konusu olduğunda saklananlara karşı sürdürüyoruz kavgamızı. Biz kendimizi bütün ırklardan emekçilerin olduğu gibi zencilerin de örgütlenmesinden, baskı ve sefalet altındaki çalışan bütün insanlığın örgütlenmesinden yana ilan ediyoruz.

Bunun içindir ki, biz II. Enternasyonal Kurultayı son bulduğunda neler yapılması gerektiğini hatırlattık ve 37 ülkenin komünistleri adına manifestomuzu yayımladık.

Bu bütün dünyanın işçi ve köylülerine hitap eden manifesto, diğer paragraflarının arasında şöyle bir paragrafa da sahipti:

Dolaylı ya da dolaysız bazı ulusların ayrıcalıklarını diğerlerinin zararına olarak savunan, sömürgelerdeki esarete karşı tavır takınmayan, değişik renkte ve ırktaki insanlar arasında insan hakları konusunda ayırım gözetken, sömürgelerdeki silahlı ayaklanmaların işini kolaylaştıracağına metropollerin burjuvalarına sömürgeler üzerindeki egemenliklerini sürdürebilmeleri için yardım eden, İrlanda'da, Mısır'da, Hindistan'da Londra plütokrasisine karşı ayaklanmış olanları elinden geldiğince desteklemeyen İngiliz sosyalisti, proletaryanın güvenine, ona vekâlet etmeye layık olup olmadığını bir tarafa bırakın, kurşunlanmayı en azından yüzüne bakılmamayı hak eder.

Bizim ilan ettiğimiz budur, bizim Avrupa ve Amerika işçileri önünde verdiğimiz söz budur ve şimdi de onu burada Bakû'de bütün Doğu'nun çalışan yığınlarının temsilcilerinin huzurunda görkemle tekrar ediyoruz.

Biz, ezilen halklara kapitalistler tarafından sömürülen ve soyulan ülkelerin çalışan yığınlarına karşı görevini bir an da olsa unutanlara karşı, ölümüne mücadele ediyoruz.

Önceden de söyledim, yoldaşlar. Komünist Enternasyonal bütün ezilen yığınlarla, Doğu'nun bütün halklarıyla kardeşçe, bir bağdaşıklığa girmeyi yürekten diliyor. Öyle sanıyorum ki, yoldaşlar, siz de bu

bağdaşıklığı istiyorsunuz, zira istememeniz mümkün değildir. Attığı her adımda şimdi Avrupa proletaryası tarihin kendisinin Doğu ile Batı emekçilerini birbirlerine bağladığını görüyor. Ancak tam bir dayanışmayla ortak düşmanlarını yenebilirler, aksi takdirde yenilginin altında birlikte ezilirler. Alman işçileri –diğer birçok ülkenin işçilerinde olduğu gibi– Avrupalı işçileri, siyah ve sarı ırktan askeri birliklerle korkutmaya çalışan umutsuz durumdaki burjuvazilerini görüyorlar. Fransız burjuvazisi Almanya'ya zenci askerler gönderdi.

İtalyan burjuvazisi de işçilerini yıldırma için zamanı gelince ve gerekirse onlara karşı sömürge askerlerinden oluşmuş birlikleri göndereceğini ilan ediyor. İşte böyle, ağır deneyler pahasına Avrupalı emekçiler II. Enternasyonal'e bağlı oldukları sırada hiç düşünmedikleri bazı şeyleri anlamayı öğreniyorlar. Avrupalı işçi her ne pahasına olursa olsun, Doğu'nun çalışan yığınları ve bütün dünyayla geniş bir bağdaşıklık içerisine girmek zorunda olduğunu öğreniyor. Fakat, bunu aynı zamanda Doğu'nun yüz milyonlarca emekçisinin de anlaması gerekmektedir. Sizin de ilk çabanız, her biriniz ülkelerinize döndüğünüzde, her köylüye, din adamına, emekçiye tek kelimeyle sizi dinlemeye hazır herkese günümüzde birbirimize yardım etmeden, dayanışma içerisinde olmadan Doğu'nun, Batı'nın tüm dünyanın çalışan sınıflarının güçlü bir bağdaşıklık oluşturmada hâlâ korkunç bir güce sahip olan düşmana karşı ileriye doğru tek bir adım atamayacağımızı anlatmak olmalıdır.

Kurultayımızın asıl görevi Asya'nın milyonlarca köylüsünü uyandırmak, onlara eski toplumun toprağını altüst edecek yeni bir anlayışı benimsemenin gerekli olduğunu açıklamak, onlara kurtuluşa varabilmek için tüm dünyanın örgütlü işçi sınıfıyla birleşmekten başka yol olmadığını ve yalnızca bu birleşmenin onları yıllardır ezen ve soyan İngilizlere ve Fransızlara karşı emeğin kesin zaferini kazandırabileceğini anlatmaktır.

Yoldaşlar, ilk deklarasyonlarından beri III. Enternasyonal dünyanın bugün egemen ve bağımlı uluslara, ezen ve ezilen uluslara bölünmüş olduğunu söylüyor.

II. Enternasyonal ise, bunu söylemekten kaçınıyordu. O yalnızca genelleyici bir tavırla, sorunun pratik taraflarıyla ilgilenmeden, gerçekte

olayların nasıl geliştiğine değinmeden, eşitlikten söz ediyordu. Moskova'da Komünist Enternasyonal'in İkinci Kurultayı'nda, dünyanın egemen uluslarla, ezilen uluslar tarafından olduğu tekrar ilan edildi.

Yoldaşlar, savaştan önce ve savaş sırasında biz bu olguya işaret etme fırsatını bulmuştuk. Eserlerimizden birinde (ilgilenenlere söylüyorum kitabımın ismi, *Savaş ve Sosyalizmin Bunalımı*'dır) rakamlara dayanarak ulusların durumunun şöyle bir tablo oluşturduğunu kanıtlamıştım. Toplam 437 milyon nüfusa sahip altı büyük güç, nüfusları 1 milyar 220 milyonu bulan dünyanın tüm diğer ülkelerini eziyorlardı. Savaştan önce durum böyleydi. Bugün durum daha da kötüdür. Biliyorsunuz ki, şimdi bu altı büyük güçten bir kısmı yenilerek, mevkiilerinden düştüler. Şu anda daha az büyük güç, yani daha az uluslararası korsan ve eşkiya var. Nüfusları, Lenin yoldaşın rakamlarına göre, ancak 250 milyonu bulan gözleri bir türlü doymak bilmez dört devlet Amerika, İngiltere, Fransa ve Japonya dünyanın 1 milyar 250 milyon nüfuslu tüm bağımlı ülkelerini eziyorlar. İsmi biraz önce andığım kitapta şu hesabı yaptım: İngilizlerin yüzde 5'i büyük mülk sahibidir ve bu yüzde beşlikler yalnızca tüm İngilizleri değil, ayrıca her biri başına 890 Hintli, İranlı, Çinli ve diğer değişik halklardan kişiyi de hizmetlerinde kullanıyorlar. Her İngiliz kapitalisti, kendisi için 100 kadar İngiliz ve 900 kadar ezilen sömürge halklarından kişiyi çalıştırıyor. Savaştan önce, durum böyleydi ve o zamandan beri de değişmedi. Bu, Doğu Halkları Kurultayı'nın amacı, bu olguyu gün ışığına çıkarmak ve onu bütün emekçilere anlatmaktır. Şu düşüncüyü iyice kafalarınıza yerleştirin: Her İngiliz kapitalisti yalnızca onlarca ve yüzlerce İngiliz işçisi çalıştırmıyor, ayrıca İngiliz kapitalizminin etkisi altında olan İran'da, Hindistan'da, Türkiye'de yüzlerce ve binlerce köylüyü çalıştırıyor. O halde sonuç kendiliğinden ortaya çıkıyor, ezilen bu 1 milyar 250 milyon insan birleşmek zorundadır ve bütün bu boyunduruk altında tutulanlar birleşirlerse dünyada hiçbir güç onların "İngiliz kapitalizmi" denilen korsanlar güruhu tarafından baskı altında tutulmasını sağlayamaz. Ayrıca tüm dünyanın komünist işçi temsilcileri de sizi bu çok ağır, çok sert, fakat vazgeçilmez kavgaya çağırıyorlar ve kavgamızda da kardeşçe yardımlarını sunuyorlar. Biz, sizin Avrupa ve Amerika işçilerinin uzattıkları eli namusluca kabul edip, bu ele kalpten bir el sıkışmayla cevap vereceğinize eminiz! (*Alkışlar.*)

Biz, eğer Doğu halkları geri kalmışsa, okuma yazma bilmiyorsa, cahilse, batıl inançlara bağlıysa, dünyada neler olup bittiğini bilmiyorsa, basit sağlık kurallarını dahi ihmal ediyorsa bunların suçunun ona özgü olmadığını biliyoruz. Fakat, bütün suç emperyalizmin uşaklarındadır ve ancak onlar suçlandırılabilirler. Eğer zavallı Türk, İranlı ve diğer ülkeler emekçileri okuma yazma bilmiyorlarsa suç onlarda mı? Bu, daha çok onların bedbahtlığıdır. Paris ve Londra'nın "uygar" burjuvazisi, Hint köylülerinin Türk veya İranlı emekçilerin içinde bulundukları karanlıklardan kurtulamamaları için her gün binlerce yol buluyorlar.

Daha ileri ve daha iyi eğitilmiş olan Avrupa ve Amerika'nın örgütlü işçilerinin amacı, o halde Doğu'nun geri kalmış emekçilerine yardım etmek olmalıdır. Onları küçümsememek ve onlara gururla yaklaşmamak gerekmektedir. Onların geri kalmış düşünce yapılarını hoşnutlukla karşılamamaları gerekmektedir; ama onlara yardım edici ellerini her fırsatta uzatmalıdırlar. Onlara, kendilerini uygar beyazlar diye adlandıran, Paris ve Londra'da bürolarda, bankalarda iğrenç eserlerini yaratmakla uğraşan kişilere karşı, kullanmaları için silah vermeliyiz. Doğu'nun köylülerine topraklarını işgal etmeleri için Rus köylüsünün bunca çabadan sonra başlatmayı başardığı büyük devrimi izlemeleri için yardım edelim.

Biz Doğu'da, din adamlarının ve feodal beylerin zaman zaman büyük bir beceriyle bazı ülkelerde köylüleri memnun edebildiklerini ve örneğin; onlara toprak vereceklerini söyleyerek onları inandırdıklarını –ki, gerçekte bu yalnızca bir tuzaktır; bunu cahil ve geri kalmış sınıfları kandırmak için söylerler– biliyoruz, bizim bir ödevimiz de bu dolapları meydana çıkarmak ve Doğu halklarını, bundan yarım yüzyıl önce serflerin, halen çoğunlukla cahil olan Rus köylülerinin gerçekleştirdiği toprak devrimini başarmalarını sağlayarak bir eyleme itmektir; ama eğer daha önceleri serf olan Rus köylüsü özgürlüğüne kavuşabiliyorsa niçin Türkiyeli, İranlı, Hindistanlı, Çinli ve Ermenistanlı köylüler de aynı şekilde bu özgürlüğe kavuşmasınlar? Biz Batı'nın örgütlü işçilerinin denemiş önderliği altında, Doğulu köylülerin toprak anayı tarıma elverişli hale getirmek, büyük toprak sahiplerinin egemenliklerine son vermek, vergileri ve tefeciliği ortadan kaldırmak ve bunlara zenginlerin kurnazlıklarıyla birlikte son vermek ve nihayet toprakları çalışan yığınların ellerine yeniden teslim

etmek için derin ve gerçek bir toprak devrimini tamamlamak amacıyla yüz milyonlar halinde ayaklanmayı bileceklerinden eminiz. İşte size Komünist Enternasyonal'in getirdikleri.

Avrupa proletaryası size topraklarınızı ele geçirmede ve bütün dünya halklarının özgür bağdaşıklığını yaratmada yardım etmek istiyor. Her namuslu Avrupalı emekçinin kalbinde taşıdığı ve şimdi siz, Doğu'nun temsilcilerinin bağlanmak zorunda olduğunuz, basit ve açık sözlü program böyledir.

Yoldaşlar! Moskova Kongresi, bir sosyal devrimin Doğu ülkelerinde kapitalist aşamayı yaşamadan gerçekleşip gerçekleşemeyeceği sorununu tartıştı. Uzun zamandan beri biliyorsunuz, tüm ülkelerin önce büyük bir sanayinin yaratılması, mülklerin tekelleşmesi, işçilerin büyük ve modern işletmelerde toplanmasıyla nitelenen kapitalist aşamayı yaşamak zorunda olduğu, ancak bunlardan sonra sosyalizm sorusuna cevap aramak gerekeceği savunulur.

Şimdi bunun tümüyle doğru olmadığını düşünüyoruz. Bir ülkenin kapitalizmin zincirlerini kırdığı andan, –Rusya'nın yapmış olduğu gibi– işçilerin proleter devrim sorusunu sorduğu andan başlayarak Çin'in, Hindistan'ın, Türkiye'nin, İran ve Ermenistan'ın düzenin kurulması yolunda mücadeleye girebileceklerini ve de girmek zorunda olduklarını söyleyebiliriz. Elbette ki, Avrupa işçileri, iktidarı, Türkiye'yi, İran'ı veya başka ülkeleri soymak amacıyla ele geçirmeyecek. Tam tersine onların yardımına gidecek; ama mademki durum böyledir, bu ülkeler, daha şimdiden Sovyetçi devrimde yerlerini almalıdırlar. Zenginlerin ve fakirlerin bir arada var olmalarına neden olan toplumsal düzenin baskısına birlikte göğüs germeli ve emek temeline dayalı, tüm dünyanın örgütlü emekçileriyle geniş bir birlik içinde, yeni devleti kurmalıdırlar.

Meseleyi böyle koyduktan sonra şimdi size soruyoruz: Doğu devletlerinin örgütlenmesi ne biçimde olmalı? Biz şehirlerde işçiler olmasa bile oralarda Sovyetler kurulabileceği sonucuna vardık. Bu durumda tarım emekçilerinden oluşan Sovyet devletleri kurabiliriz. Türkiye'de moda olduğu gibi şu "komik" Sovyetlerden değil, ama çalışan bütün köylülerin temsil hakkından yararlandıkları gerçek Sovyetler.

Kızıl Dağıstan gazetesinde o bölgenin halkının Sovyet seçimleri için seçme hakkını yalnızca namuslu çalışan köylülere tanıyan ve oralarda

şu veya bu kadar hayvana sahip olma koşulunu aramayan bir kanunu kabul ettiğini okudum. Verdikleri rakamların doğruluk derecesini bilemem, ama mesele doğru konmuştu. Aslında, kim olursa olsun herkesin orada toprağını işleyebilecek ve ailesinin yaşamını sürdürmesine yeterli hayvanı var. Zaten başkalarının sıkıntılarından ve gereksinimlerinden yararlanıp zengin olanlar köylü Sovyetlerine alınmamalı. Köylü Sovyetleri, gerçekten halkın mutluluğundan başka hiçbir şey, ne kâr, ne istifçilik düşünmeyen emekçiler tarafından örgütlenmelidir. Bizim örgütlediğimiz Sovyetler, çalışan yığınların özlemlerinin gerçek ifadesi olmak zorundadır.

Biz sadece komünist ilkelere sempati duyanlara değil, partisizlere de çağrıda bulunuyoruz. İki hareket vardır. Biri çabuk, heyecanlı, güçlü proletaryanın komünist hareketi –ki Rusya’da, Fransa’da, Almanya’da, İtalya’da gözüküyor ve gittikçe genişliyor–; öbürü daha az kuvvetli ve sık sık zikzaklar çizen henüz yollarını iyice seçmemiş ve hâlâ ne istediklerini iyice bilmeyen, ama İngiliz ve Fransız kapitalizminin boyunduruğu altında inleyen ezilen ulusların hareketi.

Biz bu iki hareketin, birbirine gittikçe daha fazla yaklaşmasını ve ulusçu önyargılarından kurtulmasını istiyoruz; biz bu iki akımın birleşip tüm engelleri ortadan kaldıracak, yeryüzünü uzun zamandır acıdan inleten kötülüklerden temizleyecek güçlü ve coşkun bir hareket olmasını istiyoruz. Ve bu yüzden hâlâ bizimle birlik olmayan, bazı hallerde de Türkiye örneğinde olduğu gibi bize karşı olan grupları sabırla destekliyoruz. Sizin de bildiğiniz gibi yoldaşlar, Sovyet hükümeti, Kemal Paşa’dan desteğini esirgemiyor. Onun yönettiği hareketin bir komünist hareketi olmadığını unutmuyoruz; onu biliyoruz. Önümde Ankara’daki halk hükümetinin ilk meclis oturumunun stenoyla yazılmış özetleri var; orada Kemal Paşa kendisi sultanın ve halifenin kişiliğinin kutsal ve saldırılamaz olduğunu söylüyor.

Kemal Paşa’nın yönettiği hareket, halifenin "kutsal kişiliğini" düşmanların elinden kurtarmayı amaçlıyor. Bu komünistçe bir görüş mü? Hayır! Ama biz yığınların dini duygularına saygı duyuyoruz ve onlara başka bir anlayışın da verilebileceğini biliyoruz. Tabii bu uzun çalışma yılları ister. Biz Doğu’nun dini inanışlarına diğer ülkelerinkine de yaptığımız gibi ihtiyat ve itinayla yaklaşıyoruz; ama şu kurultayda

Kemal Paşa hükümetinin Türkiye'de padişahın iktidarını yaşatmaya çalıştığını söylemek zorundayız; dini inanışları ve yargıları ne olursa olsun aslında böyle yapmamalıydı. İleriye bakmalı geçmişte tekrar geri getirmeye uğraşmamalıydı. İnaniyoruz ki, sultanların son saati de gelecektir. Yalnız bunu beklerken otokrasiye de hoşgörölü davranmamalıyız. Sultanın iradesini yıkmak ve onun yerine gerçek Sovyetleri kurmak, sizlerin görevidir. Rus köylülerinin de, geçmişte, Çar'ın iradesine büyük saygıları vardı; ama gerçek halk devrimi patlak verdiğinde, bu iradeye olan saygı, iz bırakmadan kaybolup gitti. Gerçek köylü devriminin meselesi yanmaya başladığı zaman Türkiye'de ve bütün Doğu'da da aynı şey gerçekleşecektir. Halklar, o zaman sultanın da, efendilerinin de iradelerine olan inançlarını hızla kaybedeceklerdir. Ayrıca şunu bir daha tekrar edeyim. Türk halk hükümetinin politikası, Komünist Enternasyonal'in, bizim politikamız değildir. Ve her şeye rağmen, biz İngiliz hükümetine karşı sürdürölen her devrimci kavgayı desteklemeye hazır olduğumuzu söylüyoruz. Şu anda, Türkiye'de terazinin kefesi hâlâ zenginlerin tarafına eğiliyor, ama her şeyin değişeceği zamanlar gelecektir.

Türkiye'de, İran'da, köylülerin olduğu her yerde, Bolşevizmin ne olduğu anlaşılmaya başlanıyor.

Geçen gün kendisine liberal diyen bir Türk politika adamına, Türk köylüsünün Bolşevizm kelimesinden ne anladığını sordum. Bu politika adamı bana "Biz, genellikle bu kelimeyi, İngiltere'ye karşı mücadele etmek ve bize de yardım etmek isteyen kişiler için kullanırız" diye cevap verdi. O zaman ikinci bir soru sordum; "Ya Türkiye'deki köylüler Bolşeviklerin yalnızca İngiltere'ye karşı değil de ayrıca Rus, hatta Türk zenginlere karşı da mücadele ettiği konusunda ne düşünüyorlar?" Bu devlet adamı, bana cevap vermedi ve Türk köylülerinin bu konuda bir şey düşünmedikleri kanısındaymış gibi gözüktü. Bana gelince, dünyanın hiçbir yerinde Bolşevik kelimesinin ne Farsçaya, ne de başka bir dile çevrilmesine gerek olmadığını düşünüyorum! (*Alkışlar.*)

Kesinlikle inanıyorum ki, çalışan yığınlar İngiltere'ye ve ayrıca genel bir ifadeyle zenginlere karşı olan mücadelelerinde bu kelimeye ihtiyaç duyacaklardır. Evet, biz İngiltere'ye karşı savaşıyoruz, ama kim olursa olsun bütün zenginlere karşı da savaşıyoruz. Evet, İngiltere burjuvazisine karşı savaşıyoruz ve İngiliz emperyalizmini yerle bir edip

ayağınızı onun göğsüne bastırmak istiyoruz. Elbette ki, en güçlü darbe İngiliz kapitalizminin kendi kalbine vurmak zorunda olduğumuz darbedir. Ama aynı zamanda Doğu'nun çalışan yığınlarına, ister Rus olsun, ister Yahudi, Alman veya Fransız olsun bütün zenginlere karşı nefret ve onlarla mücadele azmini de aşılamak zorundayız. Doğu'da başlayan devrimin büyük önemi, halen İngiliz emperyalistlerinin kendilerine ziyafet çektikleri masadan kovulup oraya Müslüman zenginlerin yerleşmesini sağlamak değildir elbette. Biz zenginlere masadan kibarca çekilmelerini söylemek istiyoruz; onların kibirli lükslerini, ikiyüzlülüklerini, halkın ıstıraplarıyla sürekli alay etmelerini artık görmek istemiyoruz. Biz, dünyanın, emekçilerin nasırlı elleriyle yönetilmesini istiyoruz. (*Hararetti alkışlar.*)

Ayrıca burada bulunan bütün partisizlere açık sözlülükle şunu söylemek isteriz. Pan-İslamizm ve diğer milliyetçi eğilimler, bizim görüşlerimiz değildir. Bizim tümüyle başka bir politikamız vardır. Biz şu anda, Türkiye'de olduğu gibi biçimlenen ve belki de yarın başka ülkelerde de biçimlenebilecek olan demokratik bir politikayı savunabiliriz. Türkiye'de, İran'da, Hindistan'da ve Çin'deki ulusal hareketler gibi olan tüm hareketleri destekliyoruz ve destekleyeceğiz; bunu yapıyoruz ve özel bir çıkar veya açgözlülük sonucu olarak değil, fakat sadece bilinçli işçi böyle düşündüğü için yine yapacağız. Bugün, henüz gerçek çıkarlarının nerede olduğunu anlayamayan Türkler, bunu yarın anlayacaklardır. Onları desteklemek, onlara yardım etmek ve ülkelerinde gerçek bir halk devrimi patlamasını beklemek zorundayız; böylelikle çabucak ve sonsuza dek sultanları ve diğer önyargılarla ilgili saplantıları unutacaklardır. Büyük kardeş olarak bu hareketi hızlandıralım diyor kendi kendine bilinçli işçi. Ulusal ve demokratik Türk hareketini destekliyorum diyor komünist işçi ve Türkiye'nin, İran'ın ve Doğu'nun ezilen köylülerini bütün zenginlere ve baskıcı unsurlara karşı verilen kavgaya çağırmayı kendime kutsal bir ödev sayarım. Aynı zamanda, onlara, bu insanların ekonomik eşitliğe, emekçilerin kardeşçe birliğine ihtiyacı olduklarına dair çok basit gerçeği öğretmeyi kendime bir ödev biliyorum.

İşte yoldaşlar, açık ve açık sözlü bildirgemiz. İçimizden hiçbirinin burada, diplomasi yapmaya hakkı olmadığını düşünüyoruz. Aramızda yüzlerce milyon insanı bulan ve insanlığın geleceğinin sonuçta bağlı

olacağı, dünyanın en çok ezilmiş halklarının toplandığı bu anda, tüm diplomasiyi, aramızdan söküp atalım. Yoldaşlar, Doğu gerçekten kınıldığı zaman, Rusya ve onunla birlikte tüm Avrupa bu geniş tablonun sadece küçük bir köşesinde kalacaklardır. Gerçek devrim, 800 milyon nüfuslu Asya'yı ve onun yanında Afrika kıtasını yanımda bulacağımız gün tutuşacaktır. Hiç kimse, bu tarihi toplantıda düşüncelerini diplomatik maskeler altında saklamamalı veya yarım ağızla açıklamamalı. Bir-birimize güvenelim, samimi ve doğru sözlü bir dil kullanalım, zafere giden yolu seçtiğimizi iyi bilelim. Biz sizden hiçbir şey saklamıyoruz. Biz, bizi şimdiki ulusal hareketlerin temsilcilerinden ayıran ve bizi onlara bağlayan her şeyi açıklıkla ve doğrulukla ortaya koyuyoruz. Bu eylemin amacı, Doğu'ya İngiliz emperyalizminden kurtulmasında yardımcı olmaktır. Fakat, bizim daha az büyük olmayan başka bir çabamız da vardır: Doğulu emekçilere zenginlere karşı mücadelelerinde yardım etmek, şimdiden itibaren onların komünist örgütleri kurabilmelerini kolaylaştırmak, komünizmin ne olduğunu onlara açıklamak, onları gerçek bir işçi devrimine, gerçek bir eşitliğe, insanın tüm boyunduruklardan ve tüm bas-kılardan kurtuluşuna hazırlamak.

Yoldaşlar, size açık sözlülükle bütün dikenli sorunlar üzerinde, bizi bölen her şey hakkında düşündüklerimizi söylemiş olmamız, bizim inançlarımızı paylaşmayanları dahi bize yakınlaştıracaktır; çünkü iyice belirlenmiş sonuçlar gereği birtakım uzlaşma noktalarına varmak bir-birimizi içnelemeye hazır, karşı karşıya gelmemizden daha iyi sonuçlar getirir.

İlk çabamız İngiliz ve Fransız kapitalistlerine karşı gerçekten kutsal bir savaş başlatmaktır. Yoldaşlar, emperyalist haydutların şu anda bile neler yaptıklarını hatırlayın. Burada temsil edilen halkların durumundan söz etmeyeceğim. İngiliz ve Fransız emperyalizminin Türkiye'de neler yarattığının, İran'daki Britanya kapitalizminin rolünü, dün bütün "İtilaf" devletleri hükümetlerinin savunduğu, ama bugün kimsenin alırmadığı Ermenistan'ın siyasal durumunu siz daha yakından biliyorsunuz. Ben burada, çok zayıf bir biçimde temsil edilen, Çin ve Hindistan hakkında birkaç kelime konuşmak istiyorum.

Yoldaşlar, milyonlarca insanın yaşadığı Hindistan'da Britanya kapitalizminin, büyük bir acımasızlıkla sömürsünü ve soygunculuğunu

sürdürdüğünü biliyorsunuz. Orada kısa bir süre önce gelişen olayları belki de duymuşsunuzdur. Biz orada bir direnme girişimi tasarlamaktan sanık Hintlilerin kısa bir süre önce kitle halinde kurşuna dizildiklerini gördük. Silahsız bir kalabalığın pusuya düşürölüp makineli tüfeklerle tarandığına tanık olduk.

Bir parlamento soruşturması açılması üzerine Londra'daki İngiliz gazeteleri kısa bir süre sonra verilen emri yerine getiren İngilizleri keyif içerisinde görevlerinden dönerken gösteren fotoğrafları yayımladılar: İngiliz askerleri Hintlileri sokakta karınlarının üzerinde sürünmeye zorluyorlardı. İşte İngiliz emperyalistlerinin ve yeni üniversiteyi bitirmiş oğullarının uyguladıkları yöntemler... İşte İngiliz subaylarının yapıtı, işte tabancalarının tehdidi altında zavallı Hintlileri yerlerde sürüklemekten hoşlananlar.

Benzer fotoğraflar, Çin'deki *Orta Çin Sabahı* adlı gazeteden alınmış olarak, Çin'deki bir olayı gösteriyordu. Bir İtalyan gazetesince yayımlandı. Herhangi bir yabancı gazetede bulunabilecek bu küçük sahneler, Çin ve Hindistan emekçilerine karşı sürdürölen vahşetin sadık bir belgesini sunuyor bize. Yoldaşlar, unutmayınız ki, Hindistan'da bu insanı isyan ettirici düzeni uygulayan İngiliz kapitalistleri her şeye rağmen on binlerce Hintli askeri proleter devrimini bastırmakta kullanmak için toplamayı başardı. Şu anda, Hint birlikleri İngiliz generallerinin kumandası altında yedi savaş cephesinde çarpışıyorlar. Hint birlikleri İstanbul'dalar, Arabistan'dalar, Mezopotamya'dalar, Mısır'dalar, Filistin'deler ve İran'ın kuzeydoğusundalar. Ezilen sınıfımız üstüne çöken umutsuzluk işte böyle yoldaşlar. Hintli, İngiliz paralı askerini eğlendirmek için çamurlarda sürünmek zorunda ve aynı ırktan öz kardeşleri o kadar bilinçsizler ki; İngilizler onları askere alıyor, başlarına birkaç yüz önemsiz sırmalı soylu koyuyor ve onları Mısır'ın, İran'ın ulusal kurtuluş hareketlerini bastırmak için kullanıyor. İşte yoldaşlar durumumuzdaki en korku verici taraf bu! Biz kendi ellerimizle İngiliz ve Fransız kapitalist cellatlarımızın çıkarlarının uygulanmasına yardımcı oluyoruz! Artık buna bir son vermenin zamanıdır.

Geçmişin lanetli kitabını bir daha açılmamacasına kapatalım. Ve artık Doğu halklarının köle olmayacağı paralı askerlerin soygunculuk etmesine, baskı yapmasına, hayasızca Hintlileri ve İranlıları katletmelerine izin vermeyecek tarihin yeni bir sayfasını açalım.

Yoldaşlar! Şu son yıllarda kutsal savaştan çok söz edildi. Kapitalistler lanetli emperyalist savaşları sırasında bu katliamı bir kutsal savaş olarak tanıtmayı denediler ve birkaç kez bunu başardılar da. 1914-1916 arasında kutsal bir savaştan söz etmek hayasızlığın doruk noktasıdır; ama bugün yoldaşlar, Doğu Halkları Kurultayı'na İngiliz ve Fransız kapitalizminin korsanlarına gerçek kutsal savaşı açmak için gelenler sizlersiniz. Tüm dünya işçilerinin, onlarca ve yüzlerce milyon köylünün, Batı'da olduğu gibi Doğu'da da, bir kızıl ordu yaratacakları, silahlanmayı, Britanya ordusunun ardında bir isyan düzenlemeyi, iğrenç İngiliz paralı askerlerini Türkiye'den, İran'dan, Hindistan'dan, Çin'den kovmayı bilecekleri saat çalmıştır.

Yoldaşlar! Kardeşler! Sizi ezenlere karşı sürdüreceğimiz gerçek kutsal savaşı örgütlemeye başlayacağınız gün gelmiştir. Komünist Enternayonal, Doğu halklarına ve onun feryatlarına cevap veriyor: Kardeşler! Biz sizi kutsal savaşa çağırıyoruz. Önce İngiliz emperyalizmine karşı vereceğimiz kutsal savaşa!

(Alkış fırtınası, karışıklık, uzun hurralar, hazır bulunanlar silahlarını öne doğru uzatarak ayağa kalktılar. Uzun bir süre konuşmacı söylevine devam edemedi. Delegeler ayakta alkışladılar. Haykırışlar: Onları yargılayacağız.)

Bugünkü bildirgemiz, Paris'te, Londra'da ve kapitalistlerin iktidarda olduğu her yerde duyulsun! Doğu'nun on milyonlarca temsilcisinin artık Doğu'nun İngiliz baskısı ve kapitalist iktidar istemeyen savaş yeminlerini işitsinler!

Yaşasın Doğu halklarının ve Komünist Enternasyonal'in kardeşçe birliği! Kahrolsun kapitalizm! Yaşasın emeğin saltanatı! *(Çılgınca alkışlar.)*

Değişik sesler: Yaşasın Doğu'nun yeniden doğuşu! *(Alkışlar ve hurralar.)*

Yaşasın III. Komünist Enternasyonal! *(Alkışlar ve hurralar.)*

Yaşasın Doğu'yu kaynaştıran liderlerimiz! Yaşasın kızıl ordumuz! *(Alkışlar ve hurralar.)*

Başkan: Sakin olalım yoldaşlar. Yerlerinize dönün. Yoldaş Bünyat Zade, Zinovyev yoldaşın söylevini çevirecek.

Bünyat Zade Türkmenceye çeviriyor, başka bir çevirmen de Farsçaya çeviriyor.

Başkan: Kabardin bölgesinden gelen yoldaşlar, söylevi kendi dillerinden dinlemek istediklerini söylüyorlar. Bir çevirmen var mı? Yoldaşlar, çevirmen çağrısına uymuyor.

Oturuma 23.50'de ara verildi ve geceyarısını çeyrek geçe yeniden başlandı.

Başkan: Partisiz delegeler, yarın sabah saat 10.00'da işçi dairesinde toplanacaklar. Herkesin gelmesi gereklidir. En birincil önemde sorunlar tartışılacaktır. Komünist veya partisiz burada olmayan tüm yoldaşlara iletilmesi rica olunur. (Çeviri.)

Komünist fraksiyon, yarın sabah saat 10.00'da askeri dairede toplanacaktır. Gidilmesi zorunludur.

Doğu Halkları Kurultayı yarın akşam saat 5'te toplanacaktır.

Oturum, sabahın 01.00'inde kapandı.

İKİNCİ OTURUM

2 EYLÜL 1920

Oturum, saat 06.55'te açıldı.

Yoldaş, Zinovyev başkanlık ediyor.

Başkan: Doğu Halkları Kurultayı'nın ikinci oturumunun açılmış olduğunu bildiririm. Komünist ve partisizler fraksiyonlarıyla aynı fikirde olarak, gündemdeki iki sorunu birleştirmeyi ve hemen ikinci sorun; uluslararası duruma ve Doğu halklarına düşen görevlere değin sorun hakkındaki raporları dinlemeyi teklif ediyoruz. Bundan sonra hem dünün ve hem de bugünün raporlarının üstünde aynı anda tartışmaya açacağız. Kurultay üyelerinin büyük çoğunluğunun fikir birliği sağlandığına göre, bu kararı tartışmasız kabul edilmiş varsaymakta kendimi özgür görüyorum ve sözü raportöre veriyorum.

(Çevriliyor.)

Şu halde, uluslararası durum ve Doğu'da işçi yığınlarının grevleri hakkındaki rapora geçebiliriz. Söz, raportör yoldaş Radek'te.

Yoldaş Radek'in Raporu

1) Yakındoğu için İngiliz-Rus Mücadelesi

Yoldaşlar. Dün gerçek anlamda "tarihi" sıfatına yaraşır olan bir sahenin tanıkları olmuştuk. Yakındoğu'nun işçi yığınlarının burada toplanmış temsilcileri, Avrupa'nın başkaldıran işçilerinin temsilcilerinden şimdiye dek sadece Avrupalı işçileri değil, ama ayrıca Doğu'nun halk yığınlarını da ezmekte olan bütün dünya kapitalistlerine karşı Avrupa proletaryasının ölümüne bir mücadele yürütmeye hazır olduğu havadisini aldığı sırada, Doğulu ezilenlerin bu delegeleri, hep birden duydukları bir duyguyla harekete geçerek, ayağa kalktılar ve Avrupalı işçilerle birlikte, emeğin zalimlerine karşı, uyuşum içinde, kutsal savaşa girişeceklerine yemin ettiler. Fakat, yoldaşlar, sürdüreceğimiz bu savaşta, heyecanlı olmak yetmiyor, zalimlere nefret duymak yetmiyor.

Doğu'nun çalışan yığınları dünya siyasetinin eğilimlerini bilmeli, rakibinin güçlerini gözünün önüne getirmek, onun zayıf yanlarını incelemek, ona kendi öz savaş alanında karşı koymak için onun her zayıf noktasından yararlanmak zorundadırlar. Dünya proletaryası, dünya siyasetindeki tüm değişiklikleri dikkatle izliyor. Uluslararası durumunun bilinmesi, ona, sermayeye karşı mücadelesinde büyük yardımlar sağlıyor. Yakındoğu'nun çalışan yığınları, bu alanda Avrupa'nın çalışan yığınlarıyla aynı düzeye erişerek yerlerini almalıdırlar. Saldırı anını iyi seçmek için rakibi dikkatlice gözetlemek zorundadır. Ve işte bunun için, sizin dünya kapitalizmine karşı mücadele doğrultusundaki, genel dileklerinize kendimizi tatmin etmeksizin gündeme, uluslararası durum ve önünüze dikilen görevlere ilişkin raporu koyduk.

Yoldaş Nerimanof'un acıyla sözünü etmiş olduğu binlerce yıllık Doğu, yıllardan beri kapitalizmin boyunduruğu altında inliyor. Yüz yıldan fazla bir süredir Doğu halkları bir sömürü, siyasi baskı, kapitalist imparatorlukların, kapitalist yağmacıların fetih savaşlarının konusu halinde-dirler. Şimdiye kadar, onlar kesinlikle sadece bunların konusuydular; kendi öz güçleriyle, dünya korsanlarının girişimlerini boşa çıkarmayı bilmiyorlardı. 19. yüzyılın tüm tarihi, İngiliz kapitalizmiyle Çarlık Rusya'sının tarım kapitalizminin arasında Türkiye'nin, İran'ın, Küçük Asya'nın ele geçirilmesi için yapılan savaşlarla doludur. Çarlık, İran'ın ve Türkiye'nin fethine can atıyordu. Türk köylülerini kendi hizmetinde kullanmak ve İngiliz kapitalizmiyle yarışmak için Akdeniz'e bir çıkış açmak istiyordu. İranlı köylüleri boyunduruk altına almak amacıyla ve İran üzerinden aşarak İngiliz kapitalizminin sömürgeci egemenliğinin temel direği olan Hindistan'a, köylülerin kendi kanları pahasına İngiliz kapitalistlerini Londra borsasını besledikleri, zenginleştirdikleri ortaklarına milyonlar kazandırmak ve böylelikle metropollerde kan emicileri olma olanağını veren bu Hintli köylüler ülkesine erişmek için İran üzerine yürüdü. Bu mücadelede, İngiliz insancıl (!) kapitalizmi muhakkak barbar Çarlıktan daha ehveni şerdi. İngiliz kapitalistleri, çıkarlarına uygun düş-tüğü zaman Türkiye ve İran'ı rakiplerine karşı savunmaya koyulurlardı. O zaman, insanlığa, Doğu halklarına karşı olan ödevlerine başvurur ve bu Doğu halklarının kanını onları ezmek ve soymak için emmek isteyen Çarlığa karşı yergilerde bulunurdu. Fakat, İngiliz kapitalizmine, aynı

anda İngiliz Bakanı Gladstone'ın kendine özgü deyimini kullanarak Türkiye'yi yıkmaktan söz etmesi Çarlıkla anlaşması gerekiyordu: "Türkiye'yi parçalayalım." Yoldaşlar, İran'ı ele geçirmek için sürdürülen İngiliz-Rus Savaşı'nın 1907'de Çarlıkla İngiliz kapitalizmi arasında her ikisini de hoşnut kılan bir paylaşım ile sonuçlandığını hatırlatmakla yetineceğim. Bu olaydan sonra, İngiliz kapitalistleri, Kazak Generali Liyaçov genç İran özgürlüğünü boğduğunda, Kazak çeteleri meclisi dağıttığında genç İran devriminin halktan temsilcilerini Tahran ve Tebriz sokaklarında ipe çektiklerinde sakın bir seyirci olarak kalmakla yetindiler. Böylece, İngiliz kapitalistleri de kurtulmuş oldular onlardan. İngilizler Çarlığı avuçları içinde tutmalarına rağmen, –zira Çarlık İngiliz kapitalizmine ekonomik yönden tamamen bağımlıydı– İran halkını savunmak için serçeparmaklarını bile oynatmadılar; ama daha iyisini yaptılar! İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Gray, İngiltere'nin Petrograd'daki büyükelçisi Ruchanan aracılığıyla Çarlık hükümetine, İngiltere'nin İran'daki Rus baskısına karşı olmadığı yalnız Çarlık ordusunun Kuzey İran sınırlarını kesinlikle geçmemesi gerektiğini ilan ettirdi. Birbirine rakip eşkıyalar, İran'ın paylaşılmasında tam bir anlaşma içerisindeydiler. Kuzey İran, Liyaçov'un cellatlarına bırakılmıştı. Orta İran ise, Rusların Hindistan'a ilerlemelerine bir engel oluşturması için İngilizlerde kalmıştı.

2) Almanya ile İngiltere'nin Yakındoğu İçin Çekişmesi

Son on beş, yirmi yılda Doğu halklarını ilgilendiren İngiliz-Rus Savaşı'nı, İngiltere ve Fransa kapitalizmi ve onları izleyen Çarlığın oluşturduğu "İtilaf" devletleriyle Almanya'nın başını çektiği güçlü rakiplerden oluşan diğer bir grup devlet arasında dünya çapında başka bir savaş izledi. Bir yandan İngiliz kapitalistlerinin, bir yandan da Alman kapitalistlerinin Yakındoğu'ya uygarlık götürmek, ilköğrenimi yaygınlaştırmak, oralarda makine kullanma alışkanlığını yerleştirmek için gittikleri iddialarını yeniden işitiyorduk. Aslında konu Türkiye'nin ve İran'ın ulusal zenginliklerinin korsanca bir çekişmeyle ele geçirilmesiydi. İngilizler, Jön-Türk hareketinin Türkiye'de toparlayıcı olmasından korkarak, bir an önce Türkiye'yi paylaşmaya karar verdiler. Jön-Türk hükümetinin yeni bir ordu kurmaya çalıştığını, daha ileri bir yönetim ve vergilendirme sistemi getirmeye çabaladığını gördüklerinde, bu kadar

önem verdikleri Türkiye'yi hiç değilse parçalamaya çalışmaları İngiliz kapitalistleri için doğaldır. İngiliz sermayesi, Güney Afrika'da madenlere, Mısır'da verimli ovalara sahip olduğu Afrika'nın da egemeniydi. Dünyadaki İngiliz egemenliğinin ikinci sömürgesi olan Hindistan'da üç yüz milyon köylü Britanyalı kapitalistler için çalışıyorlardı. Hindistan ile Afrika'daki İngiliz kapitalizminin mülkleri arasında ise, Türkiye bulunuyordu. İngiliz kapitalistlerinin, Arabistan'dan ve Mezopotamya'dan geçen bir demiryoluyla Afrika'daki, özellikle Mısır'daki mülklerini Hindistan'a bağlayabilmeleri ve Doğu halklarının en ufak direnme girişimlerini acımaksızın bir kıtadan diğerine geçerek ezebilmeleri için Türkiye'nin ortadan kaldırılması gerekiyordu. İngiliz sermayesi, Hindistan'da doğmaya başlayınca devrimci hareketi rahatça ezebilmek için Türkiye'yi ölüme mahkûm etmiştir. Öte yandan kendisini Doğu halk yığınlarının koruyucusu ve kurtarıcısı olarak tanıtan Alman kapitalizmi, Kuzey Denizi'nden Doğu'ya gelebilmek zor olduğu için Türkiye'nin paylaşılmasına itiraz etmedi. Alman kapitalizmi, İran'ı parçalamak istememişti. Çünkü, oraya ulaşabilmesi için serbest bir yol yoktu; o, Jön-Türk hükümetinin perdesi arkasından Türkiye ve İran'ı ekonomik olarak ele geçirmeye ve onları sömürmeye can atıyordu.

3) İngiliz Emperyalizminin Zaferi ve

Yakındoğu'nun Boyunduruk Altına Alınması

On milyonlarca işçinin, köylünün hayatına ve milyonlarca sakata, dula, yetime mal olan 1914 Dünya Savaşı, sadece yüzlerce milyon Asyalı işçi ve köylünün kimin tarafından boyunduruk altına alınacağı ve dünyanın hâkiminin kim olacağını belirtmek için yapılmıştı. Bu savaş, her iki tarafça da ezilen ulusların kurtarılmasını sağlamak adına yürütülmüştü. 1908'e kadar Jön-Türklerin muhalefetini, kendileriyle birlikte olacakları umudıyla, hararetle destekleyen İngiliz kapitalistler, aradıklarını bulamayınca birdenbire Jön-Türklerle karşı derin nefret duyguları beslemeye başladılar ve Doğu'nun uygar Arap, Suriye, Ermeni halklarının Türklerin elinden kurtarılması gerektiğini sırf Türkiye'yi parçalamak amacıyla ilan ettiler. Savaş sultanını ve Jön-Türklerin mutlakiyetçiliğinin yıkılması ve uygar Doğu halklarının kurtarılması adına sürdürülüyordu. Bu savaş, nasıl bitecekti? Bu savaş, hiçbir köylünün ve

işçinin ardından gözyaşı dökmeyeceği Alman kapitalizminin yıkılmasıyla son buldu yoldaşlar. Bu zaferin anlamı nedir? Doğu halkları, bunu daha şimdiden öğrendiler. Bu savaşın anlamı, İstanbul'un ve boğazların İngiliz donanması tarafından işgal edilmesi, İngiliz denizasıırı savaş birliklerinin, Arabistan'ı ve Mezopotamya'yı; Fransızların Suriye'yi; Yunan ordusunun ise, Anadolu'nun batısını ve İzmir'i ele geçirmeleridir. Bu savaşın anlamı, Fransız ve İtalyan ordularının Güney Anadolu'ya geçici olarak değil, sultanın mutlakiyetine son vermek için değil, orada sürekli kalmak ve Türkiye'yi Suriye, Mezopotamya, Arabistan gibi bir yığın ufak devlete parçalamak demektir. "Bu verilen yeni bağımsızlıkların" görünümü nedir? Bunu, İngiliz ve Fransız basınının tanıklığıyla biliyoruz. Fransa, Suriye'de bağımsız bir devlet yaratacağına söz verdi ve Emir Faysal'ın kişiliğinde kendine bir kukla buldu. Fakat, onun Fransız kapitalistlerinin emirlerine uymayı bir tarafa bırakmasıyla Damas işgal edildi ve Emir Faysal'ın kendisi de kovuldu. Ardından da Fransız kapitalistlerinin hoşuna giden her şeyin Fransa'ya kaçırıldığı ve kanunları Suriye halkına Fransız subaylarının dikte ettiği bütün Suriye de ele geçirildi. İngilizler, Mezopotamya'nın bağımsızlığından söz ediyorlardı ve hayranlık verici bir gösteri serildi gözlerimizin önüne. İki buçuk milyon nüfusu olan bağımsız bir devlet yaratmak için İngiliz sermayesi, bir yıl içinde çeyrek milyon sterlin harcadı.*

Şimdi şu soru akla geliyor: Bu İngiliz cömertliği nereden ileri geliyor?

İngiliz ve Fransız sermayeleri arasındaki çatışma bunun nedenini gösterdi. İngiliz parlamentosundaki en yetkili İngiliz, Lloyd George'a, İngiltere'nin Mezopotamya'nın zenginliklerini ele geçirmesinin gerekip gerekmediği ve İngiliz sermayesinin ülkede bu kadar hatırı sayılır bir yekûn tutan harcamayı haklı gösteren ayrıcalıklara sahip olup olmadığı sorulduğu zaman Lloyd George, İngiltere'nin Mezopotamya'da ayrıcalıkları bulunmadığı bu ülkeden hiçbir şey istemediği ve orada önceden beri sultan yönetiminin İngiliz kapitalistleriyle kararlaştırdığı ayrıcalıkları saklı tutmakla yetinildiği karşılığını verdi. Fakat, bunun ne anlama geldiği açıklığa kavuşturulduğunda –ve bu Fransız Dışişleri Bakanı Pichon tarafından yapılmıştır– İngiliz kapitalistlerinin, Mezopotamya

* 13 milyar eski frank civarında.

Araplarının tek zenginliği olan tüm Mezopotamya petrol kuyularına sahip oldukları görüldü. Petrol, Alman kapitalistlerinin ve Türk yönetiminin elleri arasında bulunmaktaydı. Şimdi, İngilizler, bunların yüzde 25'ini Fransızlara bıraktılar, diğer yüzde 70'ini ise kendilerine sakladılar. Bu yüzden Doğu halkları bu kurultay önünde Lloyd George'un bir yalancı ve bir dolandırıcı olduğunu söylemeyeceğini, nezaketleri gereği takdir ederler. Yalnızca şunu söylemekle yetineceğim; eğer bu gerçek, İngiliz kapitalizminin Mezopotamya'da Arapları Türk baskısından kurtarmak ve onları Doğu'nun zengin bir ulusu yapabilecek petrolden ayırmak anlamına geliyorsa gerçeklik kazanır. Aksi takdirde İngiliz gerçeği içerisinde Lloyd George, gerçeği açıklayabilecek bir devlet adamı olarak gözükmez. (Alkışlar.) Eğer, yoldaşlar; İngiliz, Fransız ve Amerikalıların on yıllardır Türk ve Kürtlerle savaşmaya ittikleri zavallı Ermenileri nasıl kurtaracaklarını, nasıl Ermeni halklarını savunacaklarını, kendi kendimize sorarsak; size bu konuda kurtuluş öyküsünü belgelere dayanarak anlatan resmi bir Amerikan organının adını verebilirim. *Yeni Ermeniler* adlı New York'ta yayımlanan bu organ, Fransızların Maraş'ta kendileriyle birlikte savaşmaları için Ermeni gönüllülere İskendireye'yi vereceklerini söylediklerini açıklıyor; ama savaşın en can alıcı noktasında Fransız yurtdışı askeri birlikleri, yirmi bin Ermeni'yi, onları Fransa'nın müttefiki ve Türkiye'nin düşmanı olarak kabul eden Kemal Paşa'nın ordusunun karşısında tek başına bıraktılar ve hepsinin yok edilmesine neden oldular. Amerika son olarak Ermenistan'ın kurtarıcısı rolünü oynamaya başladı. Onları, tarihi nedenlerle bir arada kardeşçe yaşamak zorunda oldukları çevrelerindeki halklarla savaşa kıskırttı. Amerikalıların, zaman zaman Ermenistan'a gönderdikleri bir gemi dolusu buğday, elbette ki Ermenileri ne açlıktan ne de soğuktan kurtarır. Biliyorsunuz ki, Ermenistan Cumhuriyeti, Bolşevizmden ve Sovyet Cumhuriyetleri'nden nefret etmesine ve itilaf taraftarı burjuva politikacıları tarafından yönetilmesine rağmen, şimdi Sovyet Rusya ile barış yapmaya zorlanıyor. Ermeniler de, sonunda itilaf taraftarı olmanın kendilerine kurtuluş getirmeyeceğini anladılar. Mezopotamya'da Arapları "Petrol belasından kurtarmak" için seksen bin asker bulunduran İngilizler niçin bu orduyu Ermenistan'a göndermiyorlar? Etkin bir İngiliz gazetesi *Manchester Guardian*, 12 Mayıs tarihli sayısında bunu şöyle açıklıyor: "Ermenistan'da

petrol yok, ayrıca orada Ermenileri yükünden 'kurtaracağımız' başka şeyler de yok. Bu nedenle onların başkaları tarafından yağmalanmasına izin verebilirler." Bu gazete, "Eğer İngiliz hükümetinin Mezopotamya petrolüne bakış açısıyla Ermeni kanına bakış açısı karşılaştırılırsa, bu karşılaştırmanın İngiliz hükümetini utanca boğması gerekir" diyor. Bir İngiliz burjuva gazetesi böyle konuşuyor. Bu gazete, başkaldıran İngiliz işçilerine değil, ama eleştirici zihniyetine rağmen Lloyd George'a yakındır.

İngiliz kapitalistleri, İran'ı, Çarlığın ve Rus kapitalizminin işçi ve köylüleri tarafından (müttefiklerin bütün çabalarına rağmen) yıkılmasından sonra nasıl kurtaracaktır? İngiliz kapitalistleri, görevlerinin her zaman yalnızca İran'ı kurtarmak olduğunu söylerlerdi. Londra'daki hükümetin Dışişleri Bakanı Lord Curzon bundan otuz yıl kadar önce İran hakkında yazdığı bir kitapta, İngiltere'nin İran politikasındaki amacın İran'ın bağımsızlığını güvenlik altına almak olması gerektiğini söylüyordu. 1919 Ağustos'unda imzalanan İngiltere-İran Antlaşması İngilizlerin, İran'da nasıl bir bağımsızlık istediğini gösterdi. İki milyon altın lira karşılığında İngiltere kapitalist hükümeti, İran hükümetini, yani bu sadık uşakları aracılığıyla bütün İran'ı satın aldı. Ortalama iki buçuk milyon altın kullanarak İngilizler, İran'ın bütün mali kaynaklarını, gümrüklerini ve ordusunun örgütlenmesini denetimleri altına aldılar. Size ayrıca burada yetkili bir tanık adı da verebilirim: Yardımsever Fransa, *Ze Temps* gazetesinin 17 Ağustos 1919 tarihli sayısında aşağı yukarı şunları söylüyordu: "İran hükümeti ordusunu, Britanya ordusu subayları emrine ve maliyesini Britanyalı uzmanlara teslim ettiği andan itibaren ona hiçbir serbestlik ve kendi siyasal etkinliğini gösterme yolu kalmıyor." Yoldaşlar, bütün bunlar kesinlikle ne anlama gelir? Bu, olsa olsa Doğu halklarının üzerinde onları köleleştirmek için hak iddia eden yağmacı Alman rakibini yendikten sonra, yükselen Fransa başta olmak üzere itilaf sermayesinin sesidir: Doğu köylüleri için bu, eskiden sultanın, şahların, emirlerin, hanların ihtiyaçlarını karşılamak için verdikleri vergilerin bundan böyle iki katını ödemek zorunda oldukları anlamını taşır; kendilerini sömürenlere ödemek, yerli sömürücülerini koruyacak olan Fransız ve İngiliz ordularının süngülerinin masrafını karşılamak. Bu, nimetlerinden Türk halkının yararlanabileceği odundan saban yerine demir sabanı veya daha

gelişmiş zirai makineleri kullanabileceği zenginlikler, Türkiye'de varsa, şimdi onların bütün Yakınoğu'nun, Türkiye'nin, İran'ın servetlerinin artık İngiliz ve Fransız kapitalistlerinin eline geçtiği demektir. Onlar, Doğu halklarının zenginliklerini, onların, üretici güçlerini geliştirmek için değil, Londra ve Paris burjuvalarının; şimdiye kadar Avrupalı emekçilerden el koydukları değerlere daha hatırı sayılır kazançlar eklemek için sömüreceklerdir. (*Alkışlar.*) Yoldaşlar, itilaf devletlerinin zaferi Doğu halklarının tam anlamıyla köleleştirilmesine neden olmak üzeredir.

Bir atasözü "Karışıklık korku vericidir, ama Tanrı karışıklıklar sırasında fakirlerden yanadır" der. Bu tehlike, eğer Doğu'nun çalışan yığınları Avrupa'nın işçi yığınlarıyla birlikte ayaklanırlarsa bir kâbus gibi geçip gidecektir; zira dünya savaşının galipleri kendi yararlarının ölümcül etkisinden kurtulamayacaklardır.

4) Ekonomik Yıkım ve Emperyalizm

Yoldaşlar, muzaffer sermayelerin durumunu göz önüne getirir ve bu savaşta belli başlı galiplerin durumuna bakarsanız Alman sermayesini yenebilmek için onların, belkemiklerinin, kaldıramayacak kadar ağır yükleri omuzladıklarını göreceksiniz. (*Alkışlar.*) Önümde galip ülkeleri boğan muazzam borçları gösteren rakamlar var. Savaş sırasında, Fransız hükümeti, iki yüz milyar frank borçlanmış. İngiliz hükümeti yüz altmış, İtalyan hükümeti ise iki yüz milyar borcun altına girmiştir. Amerika hariç bütün galip kapitalist ülkeler bu savaşta ülkelerinin en çok gelir getiren kaynaklarını patlama noktasına gelecek kadar tükettiler. Bu demektir ki, bu hükümetlerden hiçbiri yıkımın önünü almak için yeterli kaynakları bulamayacaklardır. Bu hükümetler eğer borçlarını ödemek istiyorlarsa ülkelerinin sahip olduğu zenginliklerin üçte ikisini kamulaştırmak zorundadırlar; yani halklarına eskiden yaşamak için gerekenin üçte birini bırakmalıdırlar. Bu ise, olanaksız bir şeydir. Şimdiden bu galiplerin İtalyan ve Fransız hükümetlerinin borçlarını birlikte ödemek, böylece en çok zenginliğe sahip olanın en fazla ödemesini sağlamak için İngiliz ve Amerikan kapitalistlerine nasıl çağrıda bulunduklarını görüyoruz; ama İngiliz ve Amerikan kapitalistleri, kendi borçlarını ödeyemedikleri için Fransız ve İtalyan kapitalistlerinin borçlarını da ödemeyi

reddediyorlar! İngiliz ve Amerikan kapitalistleri başkalarının kanını dökmeye, "Rus, Fransız, İtalyan işçi ve köylülerine, İngiliz kapitalistlerinin çıkarı için ölmeye hazır olmalarını istemeye gönüllüdürler. Borçları ödemek söz konusu olduğunda birbirlerine, "Dostluk başka şeydir, hesabını bilmek başka şeydir" derler. "Borcunu öde sevgili arkadaş!" (Alkışlar.) Görüyorsunuz yoldaşlar, galip kapitalistler şimdiye kadar onların belli başlı pazarlarından olan ve onlara hammadde sağlayan Rusya'yı ezmek, Avrupa'nın en gelişmiş sanayisine sahip Almanya'yı yok etmek isterken, kendi var olma nedenlerinin köklerini nasıl kopartıyorlar? İngiliz ve Amerikan kapitalistlerin, sürüm yapabilecekleri pazarlar aradıkları bir ortamda, Doğu halklarından milyonlarca insan sabırsızlıkla çeşitli mallar, makineler, manifaktür ürünleri bekliyorlar; ama onlar Doğu'ya mal satmak istemiyorlar. Çünkü, Doğu, aldığı malların parasını ödemek istemiyor. Bunun sonucu ise, emperyalizmin büyük bunalımın çırpıntıları içerisinde boğulması oluyor. Yüz milyonlarca insanın ne elbise, ne ayakkabı alamamasına karşı bu mallar Amerika'da ve Avrupa'da birikiyorlar; İngiltere ve Amerika'da üretici işletmeler, kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyorlar.

Şimdi de, dört yıl boyunca ölüme gönderilirken "bu savaşta Kaizer Almanya'sının ve Türkiye'deki sultanlığın mutlakiyetini yok edeceksiniz; haklarınızı, ekmeğinizi, özgürlüğünüzü bu savaşın sonunda kazanacaksınız" diye aldatılan işçi yığınları, bütün bunları görmüyorlar mı? Bu yığınlar, şimdi yalnızca açlık ve soğukla karşı karşıyalar. Şimdi onlar, ayaklanıyorlar ve isteklerini öne sürüyorlar. Uzun tarihi boyunca İngiltere, böyle grev dalgalarına ve şimdi tanık olduğumuz güçte işçi gösterilerine asla tanık olmamıştı. Ve burjuva siyasetçilerinin en akıllısı olan İngiliz Başbakanı Lloyd George, nisan ayındaki parlamento söylevinde, İngiltere'nin, kelimenin tam anlamıyla toplumsal bir devrimin tehdidi altında olduğunu açıklıyordu. Bu açıklama, devrim arzusunun ateşiyle yanan İngiliz komünistlerinden gelmiyor. Hayır, burjuvaziyi işçilere karşı birleşmeye çağıran İngiliz başbakanının bir uyarısı bu. Aynı şekilde, Amerika'nın da grev dalgası altında kaybolduğunu görüyoruz. İtalya'da, yani müttefiklerden bir diğerinde de mücadelenin coşkunlukla büyüdüğüne tanık oluyoruz. Bu ülke, devrimin eşliğindedir. İtalya hükümeti, yalnızca süngülerin gücüyle ayak-

tadır. Her gün, kentlerin sokaklarında işçileri kurşuna dizmek zorunda kalıyorlar. Clémencau, Alman mutlakiyetine karşı kazanılan zaferden sonra Bolşevizmden korkusu olmadığını, çünkü savaştan galip çıktığını ve Bolşevizmin yenilmiş ülkelere özgü bir hastalık olduğunu ilan etmişti. Ve şimdi cezaevlerinin hükümetin emriyle tutuklanmış komünistlerle dolup taşıtığını görüyoruz. Fransız hükümetinin, eyleme ve devrime hazır askerlerini ölüm korkusuyla tutabilmek için bahriyelileri kurşuna dizdiğini görüyoruz. Avrupa ve Amerika proleterleri, kapitalizmi devirmek, özgürlüğün, kardeşliğin ve emeğin saltanatını kurmak için ayaklandıkça, biz yoldaşlar, İrlanda'da, Mısır'da, Hindistan'da İngiliz emperyalizmine karşı sürdürülen bütün İngiltere tarafından boyunduruk altında tutulan devrimci savaşın büyüdüğünü görüyoruz.

6) Sömürgelerdeki Ayaklanmalar

Yoldaşlar, İrlanda, fethedilmiş bir ülkedir. İrlanda'da İngiliz hükümeti, İrlanda halkına karşı kuvvet gösterilerinde bulunmak zorundadır. İrlanda'da, her gün kentlerin sokaklarında onlarca İngiliz polisi ve denizaşırı askeri birliklerden askerler öldürülür. Mısır'da, aydınların, öğrencilerin ve memurların gösterilerinden başka bir şey yok. Ayrıca bu gösterilerin bir sonucu, İngilizlerin savaş sırasında hayvanlar gibi kullandıkları fellahların ve demiryolu işçileriyle telgrafçıların grevleri iyice yaygınlaşmış durumda. Hindistan'a gelince, İngilizler, orada yalnızca şiddet eylemlerine hedef olmuyorlar. Aydınlar tarafından yönetilen korkunç yaygınlıkta bir ajitasyonla ve kapitalizmin boyunduruğundan kurtulma ve ulusal bağımsızlığı kazanmak için birleşmiş üç yüz bin kadar Hintli işçiye kapsayan grevlerle de uğraşıyorlar.

Yoldaşlar, uzun süre önce yayımlanan bir kitapta –ki bu kitap İngiliz emperyalizminin bir çeşit Kur'an-ı Kerim'idir–, bir avuç İngilizin yüz binlerce Hintliye nasıl egemen olduğunu sormaktadır. Kitabı yazan İngiltere'nin Hindistan'a gönderdiği hem subay, hem yönetici, hem bilim adamı olan ve Britanya emperyalizminin coşkun teorisyeni Profesör Zili'dir. Ve cevap veriyor: "Bunda olağanüstü olan hiçbir şey yok. Hindistan'da halkın bir kısmı, diğer kısmına karşı İngiliz kapitalizminin iktidarı için saldırır. Eğer, Hindistan'ın kuzey kısmında bir ayaklanma baş gösterince güneyin köylülerini askere alırsız ve onları asker olarak ku-

zeydeki ayaklanmayı ezmek için kullanırız. Eğer batıdaki Hintliler ayaklanırsa, onların üstüne doğudaki Hintlileri göndeririz ve böylece onları birbirlerine karşı akıllıca kullanarak hepsini otoritemiz altında tutmayı başarırız." Ve İngiliz emperyalizminin teorisyeni devam ediyor: "Bize Hindistan'da devrimin kaçınılmaz olduğunu, çünkü Hinduların açlıktan öldüğünü söylemeye gelen olursa onlara şu karşılığı veririm: İleri sürdüğünüz kanıt inandırıcı değil. Yaşamayı bilmiyorlarsa elbette ölecekler, ama bu mutlaka bir devrim olmasını gerektirmez. İngiltere'de de herkes isterse ölebilir. Bu demek değildir ki devrim patlak vermek zorundadır."

Devrim olabilmesi için, halkın ileriye bakması ve kurtuluşu için kendisine güvenmesi gerekir. Yoldaşlar, biz bir türlü ölmek istemeyen, kendilerine güvenen ve kendilerini güçlü hisseden İngiliz vampirlerinden, Doğu halklarının hesap sorına gününün geldiğine inanıyoruz. Yoldaşlar, şimdiye kadar, başkaldıran her halk zayıflığını hissediyordu; çünkü şimdiye kadar hiç kimse işçilerin ve köylülerin, sömürücülerini yendiklerini, onların İngiliz emperyalizminin güçlü göğsüne dizlerini bastırabildiklerini görmemişti; ama yoldaşlar şimdi görüyorsunuz ki, İngiliz emperyalizminin hakkından gelinebilir.

7) Sovyet Rusya Dünya Halklarına Örnek Oluyor

Rusya'nın başkaldıran işçi ve köylüleri, Çar'ın iktidarını, sonra da burjuvazinin ve büyük toprak senyörlerinin iktidarını yıktığı ve işçi köylü hükümetini kurmaya başladığı zaman bütün ülkelerin burjuvaları Sovyet Rusya'yı ezeceklerine ve onu boyundurukları altına alacaklarına inanıyorlardı. Bunu başarmak için, Rus subayları, kapitalistleri ve toprak sahiplerini satın aldılar, onlara donatım malzemesi, mühimmat ve askeri danışmanlar gönderdiler; Sovyet Rusya üzerine saldırı üstüne saldırı tazelettiler. Siz de onların, nasıl 50 000 Çekoslovak askerini kandırıp parayla tutarak Sovyet Rusya üstüne saldırttıklarını hatırlıyorsunuzdur. Onların; Kaledin'leri, Karnilof'ları, Kolçak'ları, Yudenic'leri ve Denikin'leri nasıl Sovyet Rusya üstüne gönderdiklerini de hatırlıyorsunuzdur. Tankların, boğucu gaz bombalarının, İngiliz mermilerinin yardımıyla Denikin ve Kolçak yarım milyonluk bir ordu yarattılar ve Sovyet Rusya'ya hücum kalktılar. Bütün kapitalist Avrupa, bütün gücüyle yardım ettiği Kolçak'a çevirmişti gözlerini. Rusya dünyanın geri kalan kısmından kop-

muştı ve dışarıdan tek bir mermi, hatta, kolları bacakları kopmuş yavru-
rularını iyileştirmek için tek bir ilaç bile alamıyordu. Ve böyle iken,
Rusya'nın işçi ve köylüleri silah elde ayaklandılar ve Kızıl Ordu'yu, za-
ferin ordusunu yarattılar. (Alkışlar.) Yudenic'i, Kolçak'ı ve Denikin'i
yendiler. Ben hâlâ Berlin'deki bir cezaevinde bir gazetede şu yazıyı
okuduğum günü hatırlarım: "Yarın eski Rus büyükelçisinin kilisesinde
General Yudenic'in Petrograd'a girmesi nedeniyle Tanrı'ya şükran duaları
edilecek ve tören yapılacaktır." Ama Yudenic Petrograd'ın ve Denikin
Orel'in önlerinde yenildiler, işçilerin ve köylülerin ordusu peşlerine
düştü. Şimdi Kolçak, Denikin ve Yudenic ortarlardan kayboldular. Sovyet
iktidarı Beyaz Polonya ve Vrangeli'nin son müfrezelerinin işini bitirmekle
meşgul. Ve böylece Rusya ayaklanan Doğu halklarına büyük bir örnek
oluyor.

8) Rusya'nın Başkaldıran Doğu Halkları ile İttifakı

Doğu'nun işçi ve köylüleri, sömürden kurtulmak istiyorlarsa eko-
nomik yıkım dolayısıyla ve Rusya'nın işçi ve köylüleri tarafından yeni-
lerek zayıf düşen düşmanlarını yenebilirler. Doğu'nun işçi ve köylüleri-
nin zaferi, yalnızca onların isteklerine ve bilinç düzeylerine bağlıdır.
İran'ın, Türkiye'nin, Hindistan'ın işçi ve köylülerinin düşmanlarından
korkmaları için hiçbir neden yoktur. Eğer Sovyet Rusya ile birleşirlerse,
hiçbir engel onların seline dayanamaz. Sovyet Rusya, bir zamanlar düş-
manlarıyla çevrilmişti; ama şimdi, yalnız kendi işçi ve köylüleri için
değil, Hindistan'ın, İran'ın, Anadolu'nun kendisine silah arkadaşı olacak
ve bu ortak savaşın sonunda zafere birlikte gidecek tüm işçi ve köylüleri
için silah üretebilmektedir. Kapitalistler, Doğu ülkelerine oradaki yığın-
ları sömürmek için girdiklerinde, onları esaretten kurtaracaklarını söylü-
yorlardı; şimdi biz, geçmişte aldatılmış, bu geri düzeydeki işçi ve
köylülerin arasında, geçirdikleri büyük deneyin etkisiyle, bizi de şüp-
heyle karşılayan gruplar olabileceğini tamamen anlayışla karşılıyoruz.
Onlar şimdi Sovyet Rusya'nın verdiği sözleri tutup tutmayacağını, söy-
lediklerinin içtenlikle inanılan şeyler olup olmadığını kendi kendilerine
soruyorlar. Yoldaşlar, bu türlü sorulara verilecek karşılık bağlılık ye-
minleri değil, inandırıcı kanıtlar olmalıdır. Rusya, artık ne köle, ne efen-
di, ne zengin, ne fakir olmaması için ayaklandı. Sovyet Rusya, olağanüs-

tü zenginlikte ve genişlikte bir ülkedir; şimdi o, kanını emen tüm asakları ve vampirleri de kovduktan sonra tek başına kendi varlığını güven altına alabilmeye yetkindir. O, Rus halkını şimdiye kadar görülmemiş biçimde manevi ve araç gereç bakımından yüksek bir düzeye çıkarabilecek kadar güçlüdür. Rus işçi ve köylülerinin, buğdayı başka ülkelerde aramaya hiç ihtiyacı yoktur. Zira kendi toprağı yeterince ürün verir; başka yerlerde madenler aramasına gerek yoktur, zira kendi toprağı bağrında paha biçilmez hazineler barındırır.

Rus işçi ve köylüleri, çok iyi biliyorlar ki, ya dünya kapitalizmini tamamen yenecekler ya da ona yenilecekler; çünkü işçi ve köylü Sovyetleri Rusya'sının kapitalist dünyayla uzun dönem içerisinde yan yana yaşamasının mümkün olmadığını çok iyi biliyorlar. Rus işçi ve köylüleri, İngiliz kapitalistlerini ezmezlerse, Fransız kapitalistlerini ezmezlerse kendilerinin ezileceğini anlıyorlar. Rus işçisi, bir dönem için düşmanlarıyla barış yapma olanağını isteyebilir, ama bu soluk almak ve diğer ülkelerdeki devrimci dalgaların yapılmasını beklemek içindir; çünkü emeğin ülkeleriyle, sömürücü ülkelerin uzun süreli barışı mümkün olamaz. Bu nedenle, Sovyet hükümetinin Doğu'daki siyasete, Doğu halklarını onlara sonradan ihanet etmek ve düştükleri zayıf durumdan Sovyet Rusya için yarar ummaya dayalı onları dünyadaki yangının ortasına sürüklemeyi amaçlayan siyasi bir manevra olamaz. Biz, silahlı Alman kapitalizmi koşullarını bize dikte ettirmek için kapımıza dayandığında kendimizi savunacak gücümüz olmadığından Brest-Litovsk'ta öz topraklarımızı, işçilerimizi, köylülerimizi feda ettik. Doğu'nun işçi ve köylülerine de onları parçalamak için bekleyen vahşi hayvana yem olmak yerine bizim de yaptığımız gibi onlara bir parça kemik vermelerini salık veririz.

Biz de, bu anları tekrar yaşayabiliriz. Fakat, bizim geleceğimiz sizinize bağlıdır: Doğu halklarıyla blok oluşturacağız, böylelikle Batı Avrupa'nın proletaryasının zaferini çabuklaştırmış olacağız veya çürüyecek ve sizlerle birlikte köle olacağız. Bunun için yoldaşlar, burada söz konusu olan, yarın ayrılması kaçınılmaz ve sonra da düşmanımız olması mümkün olan insanlarca sonuçlandırılmış bir birleşme değildir; söz konusu olan hayatta ve ölümden ortak bir mücadele sürdürmektir. Siz dün bunun için yemin etmişsiniz, çabalarımızı birleştirerek yenmek zorundayız.

Yoldaşlar, bu birlikte vereceğimiz mücadele için, her iki yandan da fedakârlık gerekir.

İşte, üç yıldır Rusya'nın işçi yığınları, dünya kapitalizmi karşısında bir zaferi kazanmak bekleyişi içinde açlıktan kıvrılıyorlar. Ya siz, Kızıl Ordu'nun muzaffer olduğunu haykırdığınız zaman zaferlerinin, silahlarının kanla ve en son enerjilerinden fedakârlık yaparak kazanıldığını işçi ve köylünün teriyle pekiştğini düşünüyor musunuz?

Fedakârlık yapmadan, zafere ulaşamayacağınızı anlayın. Açlıktan inlemeniz, kanınızı dökmeniz gerekecektir. Sovyet Rusya'yı ve başkaldıran ülkelerinizi, güçlendirilmesi gerekecek ve silahlanmasının ortak amaç için ortak fedakârlıklarla sağlanacağı tek bir ordu gibi varsaymak zorundayız. Ve Bolşevik emperyalizminden söz edenler, Doğu'ya fetih amacıyla ve ordumuzu beslemek için yürüdüğümüzü söyleyenler, bütün bunlar, maksatlı olarak işçi ve köylüler arasındaki birliği bozmaya neden olarak hatayı ekiyorlar. Ve böylelikle bu dünyanın güçlülerine, onları tek tek ezme fırsatını veriyorlar. Birlikte sıkıntılara göğüs gereceğiz, birlikte gerekli fedakârlıklara katlanacağız ve birlikte kazanacağız.

Bizim zaferimiz bir halkın diğeri üzerinde zaferi değil, bütün ülkelerin çalışan yığınlarının şimdiye dek tüm dünyayı sömürmüş olan klik üzerindeki zaferi olacaktır.

Yoldaşlar, sizi itilaf devletlerine karşı ve en başta İngiliz kapitalizmine karşı kutsal savaşa çağırırken bugün galip gelemeyeceğimizi, bizim mücadelemizin Doğu'nun halk yığınlarının yavaş yavaş gelişmekte olmasından ötürü uzun olacağını biliyoruz. Kızıl Ordu'nun ve İngiliz, Fransız ve İtalyan proletaryasının mücadelesinin zaferlerinin haberleri Hindistan ve Mısır'ın köylülerine erişmeden önce, engebeli yollar ve ıssız dağlar aşmak için uzun süre gerekecektir. Onlara şunu diyecekler: Emekçi halklar ayağa, ayağa kalkın!

Bu korkunç mücadeleye girişme anında, bütün bu engin ülkelere, bütün bu halklara, güçlerini ve onlara artık hiçbir renk ayrımı hak ve ödevlerde artık hiçbir fark olmayacağı, herkesin aynı haklardan yararlanacağı ve aynı ödevlere sahip olacağı yeni özgür bir insanlığın yeniden kurulması eseri için gerekli olacak yetileri geliştirme olanağı vermek için gerekli bütün çabalara girişeceğiz. Tüm dünya kapitalistleri Doğu tehlikesinden söz ediyorlar; üç yüz milyon Hintli ve dört yüz milyon Çinli köylünün ayaklandığında bunun insan uygarlığının sonu

olacağını söylüyorlar. Biz bunu, bu uygarlığı gördük. Onu savaş alanlarındaki toprakların ateşinin ışığında gördük. Onu yıkıntı halinde olan evlerin ve şehirlerin içinde gördük. Kapitalist uygarlık, tüm uygarlığın öldürülmesidir. Kapitalizm, hiç değilse besili olan hayvanın kaderini bile güven altına alamaz durumdadır. Bu uygarlık çok yakında çürüyecek ve bu da insanlık için iyi olacaktır. (Alkışlar.)

Ve biz size yoldaşlar, ortak düşmana karşı kardeşçe mücadele sancağını emanet ettiğimizde, beraberce Batı'nın kölecilerinininkinden yüz kez daha iyi bir uygarlık yaratacağımızı biliyoruz. Acımaksızın ezilmiş olan Doğu halkları kapitalistlerin ve mülk sahiplerinin boyunduruğu altında kadere boyun eğmenin felsefelerini yarattılar. Şimdi, yoldaşlar, eskiden büyük fatihlerin önderliğinde Avrupa'ya saldırdıklarında Doğu halklarını canlandıran mücadele içgüdüsüne başvuruyoruz. Biliyoruz, yoldaşlar, rakiplerimiz Cengiz Han'ın ve fatihlerin, büyük Müslüman halifelerinin anılarına başvurduğumuzu söyleyeceklerdir. Fakat, sizin dün hançerlerinizi ve tabancalarınızı Avrupa'yı bir mezarlık haline sokmak ve fetih amacıyla çekmiş olmadığınızdan, aksine onları tüm dünya işçileriyle yeni bir uygarlık, özgür emeğe dayalı bir uygarlık yaratmak için çekmiş olduğunuzdan eminiz. Ve bunun için kapitalistler yeni bir barbar akını, yeni bir Hun, çapulcu takımının Avrupa'yı tehdit ettiğini söyledikleri zaman onlara şöyle cevap veriyoruz: Yaşasın Avrupa işçileriyle komünizmin sancağı altında yeni uygarlığı yaratacak olan Kızıl Doğu! (Hararetli alkışlar.)

Başkan: Birinci çeviri Türkmence olacaktır. Söz, yoldaş Bünyat Zade'de.

Nerimanof: Oturma beş dakikalık ara veriyoruz.

*Oturum, akşam saatiyle
8.40'ta yeniden açıldı.*

Nerimanof: Oturum devam ediyor, çevirileri veriyoruz şimdi.

(Türkmenceye, Özbekçeye ve Sirkasçaya çevriliyor. Yoldaş Kartmizof Kaymakçaya çeviriyor. Bünyat Zade komünist fraksiyon adına Türkçe konuşuyor. Birçok ses Özbekçe çeviri istiyor. Başkan oya sunuyor ve çoğunluğun arzusuna uyarak Özbekçeye çevirtiyor. Korkmazof Türkçe konuşuyor.)

Başkan: Yoldaşlar, komünistlerle partisizler fraksiyonu, işitmiş olduğunuz iki rapor hakkında tartışmalar açmayı öneriyorlar. Fakat, bunun çok zaman almaması için sözü sadece altı konuşmacıya vermeyi ve sadece Doğu halklarının sesini değil, fakat ayrıca burjuvalarının Doğu halklarını ezdiği ülkelerin işçilerinininkini de işitmek için İngiltere, Fransa, Bulgaristan, Amerika partilerinin temsilcilerine ve diğer birkaç yoldaşa kendi düşündüklerini dile getirme olanağını vermeyi hemen kararlaştırdık. Kongrenin bu öneriyi onaylayacağını umut ediyorum. *(Alkışlar.)*

Başkan: Söz komünist fraksiyondan Bünyat Zade yoldaşa.

(Bünyat Zade Türkçe konuşuyor. Çeşitli lehçelere çevriliyor. Nerimanof sonra Türkçe konuşuyor.)

Başkan: Yoldaş Musa Zade son söylevleri Rusçaya çevirecek.

Musa Zade: Yoldaş Bünyat Zade, yoldaş Radek'in raporu hakkında Doğu'nun uzun zamandan beri Batılı emperyalistler için bir anlaşmazlık nedeni olduğunu ve onu ele geçirmek, sömürmek için Avrupa'nın leş kargalarının sıkı fıkı birlik olduğunu söylüyor.

Üçlü itilaf ve üçlü ittifak bu temel üzerine yaratılmıştır. Zira bu iki rakip ülkeler aynı hırsla sahiptirler: Doğu'yu ele geçirmek, kendi çıkarları için Doğu halklarını sömürmek, üçlü ittifak ve üçlü itilafın sonucu İngiltere tarafından hazırlanmış İtalyan-Türk Savaşı oldu. İtalya'nın Karakalisse'ye nedensiz saldırısı İngiliz kabinesi tarafından hazırlanmıştı. Trablusgarp Savaşı henüz bitmemişti ki, Rusya bir başkasını, kendi açısından ayrı amaçla Balkanlar'da sahneye koydu: Türklere ait olan Boğazlar'ı ele geçirmek için. Diğer yandan üçlü itilaf ve üçlü ittifak aynı amaçla yaşlı ve yoksul İran'a karşı askeri birlikler gönderiyorlardı. Onlar da orayı sömürmek için ele geçirmek istiyorlardı.

1905 Rus Devrimi'nden sonra, devrim İran'a sıçradı. Ezilmiş halkları Rus işçileri gibi başkaldırdılar ve Sovyetler-Gancamian iktidarı ilan ettiler. Fakat, Rus Devrimi'nin başarısızlığı İran'inkini de beraberinde getirdi. İran'a gönderilmiş olan Çarcı Liakov ve diğer generaller tarafından devrim boğuldu.

Yoldaş Bünyat Zade dokunaklı bir şekilde tiran Mehmet Ali Şah'ı kovan ilk İranlı devrimcilerin nasıl öldürüldüğünü anlatıyor. Batı Devletleri arasında "uygar olmayan" zavallı Doğu'nun paylaşılması yolunda durmak bilmeyen bir çalışma yürütülüyordu. Trablusgarp'ta ve Bal-

kanlar'da çarpışıldığı sırada Fransa Fas'ı sömürgeleştiriyordu. Elbette, üçlü küçük devletleri kendilerine katma arzusu, Alman emperyalizmini ve ona bağlı olan grubu kayıtsız bırakmayacaktı. Aynı çağda Alman güçleri itilafa karşı Doğu ülkelerinde geniş entrikalara girişti. Ve böylece tamamıyla Doğu'nun kesin paylaşılması için büyük Rus Devrimi'ne neden olan dünya savaşı patlak verdi. Kerenski'de simgeleşen burjuva devriminin çökmesinden sonra Rusya'da iktidar proleterlerin, köylülerin, ellerine geçti. Rus işçi ve köylüleri iktidarı ellerine geçirince tüm halklara ve özellikle Doğu halklarına, onlara şunları söyleyerek başvurdular: "Savaşa son veriyoruz, size elimizi kardeşçe uzatıyor ve size, bize karşı olan düşmanlığınıza son vermenizi tavsiye ediyoruz." Bu andan itibaren Rus işçi ve köylüleri Doğu'ya doğru döndüler.

Söylevi bitirirken, yoldaşımız, Doğu'nun Rusya'sının bu çabalarının bugün başarıyla taçlanmış olduğunu söyledi: Doğu ayaklanıyor. Rus proletaryasıyla kardeşçe birleşerek tüm bu rezilliklere son verecektir. (*Gürültüler: "Çeviriler tam olmuyor. Eksiksiz çeviri istiyoruz."*)

Nerimanof: Yoldaş Efendief ilk tercümanın söylevini tamamlayacak.

Efendief: Yoldaş Bünyat Zade daha sonra Kafkasya'da 1917'den itibaren oluşan olaylar üzerinde duruyor. Bu önemli kısım kürsüye benden önce çıkan yoldaş tarafından çevrilmemişti. Türkiye emperyalistleri ve özellikle Enver Paşa, Almanya'nın üzerinde rahatça yutabileceği bir lokma hesapları yaptığı Türkiye ve Müslüman Doğu'yu onun etkisi altına soktular. Doğu'nun üzerinde beliren el koyma tasarıları daha Bismarck çağında biçimlenmeye başlamıştı. Doğu'nun bağımsızlığını sağlayarak, Almanlar Drang nach Osten ilkesine uygun davranıyorlardı. Alman süngüleriyle silahlanmış ve Alman emperyalistleri tarafından desteklenen Türk birlikleri Transkafkasların en zengin bölgesi olan ve emperyalistlerin sahip olmak istedikleri naftalin kaynaklarının bulunduğu Azerbaycan'ı ele geçirdiler.

Ama Kafkaslar'da savaşı başka biçimde değerlendiren grup ve partiler de vardı: Onlar aşağı yukarı şöyle düşündüler: Enver Paşa Türkiye'si Azerbaycan'ı Rus emperyalizminden kurtarmaya geliyor. Ona cumhuriyet, kendisini istediği gibi düzenlemek, ulusal bağımsızlık vb. getiriyor. Bünyat Zade yoldaş bunun doğru olmadığını, bir yalan olduğunu söyledi.

Zira, Türkiye, Azerbaycan'ı Rus emperyalizminden kurtaracak; anında onu başka bir emperyalizme teslim edecekti. İlginç bir kurtarma yolu. Bir emperyalizm diğeri kovar. Bu yanlış düşünüş şimdi etkinliğini yitiriyor. Bu kuruntu zihinlerden siliniyor; Transkafkasların, Azerbaycan'ın yığınları uyanmaya başlıyorlar ve durumu şimdi daha iyi anlıyorlar. Sovyetçi birliklerin ve komünist partisinin Türk ve Alman emperyalistleri tarafından örgütlenen grupları temizlemeye başlamasıyla yığınlar geçmişte daha sağlıklı değerlendirip bugünü de daha iyi kavıyorlar. Sovyetçi Azerbaycan şu anda bu Türk ve Alman emperyalizminin kuklası grup ve partilerden tamamen temizlenmiş durumda; bundan böyle Azerbaycan Doğu'daki Sovyetçi hareketin ileri karakolu olacaktır. Azerbaycan bu durumda çok büyük bir rol oynamak zorundadır. Kültür ve elinde bulundurduğu kaynaklar açısından Doğu'nun en iyi ve en zengin ülkelerinden biridir. Bütün bunlar ve yığınları Sovyet iktidarı için besledikleri büyük sempatiyle son yıllarda elde ettikleri büyük deneyler birlikte değerlendirildiğinde, bu yığınların komünist partisiyle gelecekteki kaynaşmalarının ve Sovyet programını benimsemelerinin Sovyetleri bütün Doğu'da iktidara getirecek zaferin siyasal güvencesi olduğunu gözlerimiz önünde kuşkuya yer vermez biçimde sermektedir.

Başkan: Söz, adı ikinci sıraya yazılmış olan konuşmacı yoldaş Vagardin-Şakir'de.

Vagardin-Şakir: Türkçe konuşuyor.

Bir çevirici: Vagardin Şakir yoldaşın söylevini özetlemekle yetineceğim:

Avrupa savaşı patlak verdiğinde, Türkiye o savaşa emperyalist bir amaçla değil, ama kendi savunmasını sağlayabilmek için zorunlu olarak katıldı. Onun için tek bir çıkış yolu vardı; başka bir seçim yapamazdı: Ya özgürlüğünü savunacak veya Alman ya da İngiliz militarizminin boyunduruğu altına girecekti. Türkler savaşa girmeden önce uzun süre çekingin davrandılar. Eğer Türkiye katılmamaya inat etseydi, taraflardan hangisi yenerse yensin Türk özgürlüğüne elveda demekten başka şey kalmıyordu. Türkiye asla emperyalist bir politik izlemedi ve hiçbir zaman küçük ülkeleri yutma amacı gütmeydi.

Bizim Türk subaylarımız, Rus subayları veya Avrupa subaylarıyla aynı kategoriye girmezler. Onlar aynı zihniyetle yetiştirilmemiştir. Türkiye'nin önceden bir plan hazırladığına ve Almanya'yla bu planın pazarlığını yaptığına inanmak yanlış olacaktır.

Bizdeki, Anadolu'daki toprak meselesinin de kendine özgü çizgileri vardır. Bu bizde basit bir sorundur. Büyük toprak sahipleri ve büyük toprak mülkleri yoktur. Türkiye, genel bir deyişle güçlü bir burjuvaziye sahip değildir; bu nedenle ne Türk hükümeti, ne de Türk halkı dışarıda hiçbir zaman emperyalist siyasetler izlememiştir. Bütün siyasetleri şu sözcüklerle özetlenebilir: "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın."

Yoldaşlar, size bunu bir olguyla kanıtlayacağım. Savaş sırasında Alman koalisyonu savaştan galip çıkmanın hesaplarını yaparken, Türk halkı ve Türk hükümeti tampon devletler yaratmaktan başka bir şey düşünmüyordu. Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan; Türkiye'nin emperyalist bir siyaset güttüğünü savlıyorsa bu tasarı nasıl açıklanabilir? Hayır, Türkiye'nin yabancı toprakları kendisine bağlamak doğrultusunda hiçbir niyeti yoktu ve emperyalist siyaset yapmıyordu. Şakir yoldaşın söylevinin özü budur. (Çeviriler.)

Zinovyev: Söz komünist fraksiyondan yoldaş Haydarhanof'ta.

Haydarhanof Türkçe ve Farsça konuşuyor. Konuşması Rusçaya çevriliyor.

Yoldaşlar, dikkatinizi özellikle Zinovyev ve Radek yoldaşların söylevlerindeki bize hitap eden şu kısma çekiyorum: "Biz elimizi Doğulu kardeşlerimize içtenlikle uzatmaya geldik. Biz diplomasinin hiçbir türüne başvurmak istemiyoruz"; ayrıca yoldaş Radek "size elimizi uzatmaya geldik. Yenersek, sizle birlikte yeneceğiz, yaşarsak sizle beraber yaşayacağız" dedi. Bu Doğu halkları için çok büyük bir önem taşıyor. İki yüz yıldır asla onlara böyle bir dille hitap edilmemişti. Onlar her zaman Avrupa sermayesi tarafından boğulmakla karşı karşıyadılar. Şimdi ben Avrupa sermayesinin Doğu halklarının kurtuluş mücadelesini nasıl ezmek istediğine değgin birkaç örnek vermek isterim. İran'ı gözlerimiz önüne getirelim. Orada gelişen bir devrim Avrupalı kapitalistler tarafından, yani Çarlık Rusya'sı ve İngiliz emperyalizmi tarafından boğuldu. 350 milyon insanın yaşadığı, kendilerini koruma olanağından yoksun ve İngiliz sermayesi tarafından insafsızca sömürü-

len Hindistan'da da aynı şekilde Hintliler, İngiliz kapitalistleri göz ka-
maştırıcı saraylarda yaşarlarken açlıktan ölüyorlar. Ayrıca Türkiye'den
de söz etmek istiyorum. Bir yoldaş, Türkiye'nin kendisini savunmak
amacıyla savaşa girdiğini, Alman emperyalizminin elleri arasında bir
araç olmadığını ve emperyalist eğilimler taşımadığını söyledi. Yol-
daşlar, bu söylenenler gerçeğe uygun değil. Türkiye'nin güçlü emper-
yalist emelleri vardı. O Avrupalı emperyalistlerin kelimenin tam anla-
mıyla aleti durumundaydı. Eğer Türkiye emperyalistler tarafından ve
fetihlerde bulunmak için bu savaşa sürüklenmeseydi, Avrupalı em-
peryalistler çalışkan Türk köylülüğünü paylaşmaya kalkışmazlardı.

Yoldaşlar, Doğu'nun daha şimdiden uyandığını görüyorsunuz.
İran'da İngiltere'ye karşı, devrim ateşleniyor. Hindistan'da ve Türkiye'de
benzer bir hareket şekilleniyor.

Burada, İngiliz emperyalizmine ve bütün emperyalizme düşman olan
halkların temsilcileri toplanmıştır. Ben onların, Doğu'yu kapitalist bo-
yunduruktan kurtarmak ve emperyalizmi kovmak için anlaşacaklarına
ve aralarında örgütleneceklerine inanıyorum. (*Alkışlar.*)

Başkan: Oturumu kapatacağız; ama size şunu haber vermeliyim ki,
her iki fraksiyon da toprak sorununu, ulus ve sömürgecilik sorununu
Sovyet düzeni sorununu ve örgütlenme sorununu inceleyecek. Dört sek-
siyon kurulması üzerinde anlaşmışlardır. Bu dört seksiyon şu şekilde
oluşmak zorundadır: 20 delege her komisyona bir temsilci gönderecek
ve her seksiyon aşağı yukarı 90 kişiden oluşacak.

Yarın kurultay toplanmayacağı için, çeşitli seksiyonlara seçilecek
üyelerin seçiminin yarın yapılması iyi olur. Askeri bir geçit töreni de
olacak. Seçimler her konuttan 20 delege için bir temsilci seçilmesi yo-
luyla komünistlerin lojmanlarında yapılacaktır. Fraksiyonlardan geri ka-
lanlar gruplar halinde durmak zorundadır. Eğer gruptan tard etme ih-
tiyacı doğarsa, bunu Başkanlık Kurulu yapacaktır. O halde yarın bu
seksiyonların oluşturulmasını istiyoruz. (*Çevriliyor.*)

Oturum, gece yarısını 2 dakika geçe kapandı.

ÜÇÜNCÜ OTURUM

4 EYLÜL 1920

Oturum, saat 12.13'te açıldı.

Yoldaş, Zinovyev başkanlık ediyor.

Başkan: Doğu Halkları Kurultayı'nın üçüncü oturumunun açıldığını bildiriyorum. İlk iki rapor üzerindeki tartışmalar sürüyor. Söz, yoldaş Narbutabekof'ta.

Narbutabekof: Yoldaşlar, zamanım sınırlı. 15 dakika içinde Doğu'nun çalışan yığınlarının uluslararası durumunun tam bir tablosunu sunmam elbette olanaksız; kısa konuşacağım ve sizden beni, sesim kısık olduğundan sözümü kesmeksizin dikkatle dinlemenizi rica ediyorum.

Yoldaş Zinovyev, söylevi sırasında şimdiki kurultayın çabalarını açık ve güzel bir anlatımla açıkladı. Ben bunun üstünde durmayacağım. Doğu'nun çalışan yığınlarından yana durumda olan kişi için, sorun, yalnız bizim için, yani Doğu halkları için değil; ama ayrıca Sovyet iktidarının kendisi için de birincil önemdedir. Zira, ilkelerini, bu denli çok dilden ve değişik lehçelerden konuşan engin Doğu toplumları arasında zafere ulaştırmak arzusunu gösteren her iktidar, bu halkların sesini duy-mak ihtiyacındadır ve bizim delege olarak ödevimiz bu iktidara kesin ve açık hak davaları sunmaktır. Müslüman halkların ve Doğu halklarının, Sovyet iktidarından başka hiçbir iktidarı kurmayı istemeyeceklerini bildiririz. Şu seçim hakkına sahip değiliz: Ya İngiliz kapitalistleri ya da Rusya'nın ve bütün dünyanın çalışan yığınları. İki şeyden biri. Yoldaş Radek'in çok iyi söylediği gibi ya Sovyet iktidarı yenilecek ve hepimiz boyunduruk altına alınacağız ya da o yenecek ve hepimiz özgür olacağız. Bütün bu sözlere, Doğu halklarının temsilcileri olarak pratik bir anlam kazandırmak için şu anda iki dünyanın var olduğunu doğrulamak zorundayız: Doğu ve Batı. Batı'nın yüzyıllar boyunca en baskılılarından en özgürlükten yana olanlara –demokratik cumhuriyete– varmak için birçok kez yönetim biçimlerini değiştirmiş olduğunu biliyorsunuz; Doğu'ya gelince, iktidar biçimleri orada asla değişikliğe uğramadı.

Rusya bize yeni bir yönetim biçimini, Sovyet iktidarını önermiş olan ilk Avrupa devletidir. Yoldaşlar, Doğu ve Batı işte taban tabana zıt görünümündedir. Doğu toplumsal örgütlenme ve töreler bakımından olduğu kadar psikolojik, dinsel ve ekonomik açıdan da özel bir konum içindedir; onu bu özellikleriyle hesaba katmak gerekir. Nikola II. ve onun gibiler bunları asla hesaba katmamışlardır. Bizim çıkarlarımız her zaman ayaklar altına alınmıştır. Devrimin ilk günlerinde Bolşevikler Kerensky'nin kapitalist yönetiminin "nihai zafere kadar savaş" parolasına karşı "halkların kendi kaderlerini tayin hakkını" koyduklarında Rusya İmparatorluğu'nun 53 milliyeti onları candan karşıladılar.

Kerensky'nin başarısızlığının en temel nedenlerinden biri bu oldu. Doğu halkları olarak biz halkların kendi kendilerini yönetme hakkına bağlıyız ve buna inanıyoruz; manevi yöneticilerimize, yoldaşlarımıza ve dünya proletaryasının liderleri Lenin, Troçki, Zinovyev'e güveniyoruz; ama bu Kurultay'da neler arzuladığımızı söylemek zorundayız. Ancak, böylelikle Müslüman emekçilerin ve Doğu halklarının sesi işitilmiş olacaktır. Eğer bu ses işitilirse, iktidarın çabaları ve gerçekleştirecekleri, toplumsal devrimin en büyük ilkelerinin Doğu'da olumlu karşılanmasıyla yükünü hafifletmiş olacaktır. Biz özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ilkelerinin hayat içinde –fakat asla bazı resmi metinler içinde değil– gerçek bir uygulamasını istiyoruz. İşte o zaman hiçbir Müslümanın Sovyet iktidarına karşı elini kaldırmaya kalkışmayacağından eminim. Yoldaşlar, Cengiz Han ve Timur'dan, kanlı Abdülhamit'e dek Doğu'da zorbalıktan başka bir yönetim biçimi asla olmadı. Bunu hepiniz biliyorsunuzdur. Yukarda çok güçlü bir Tanrı ve aşağıda da bir sultan. Yönetim düzeni Batı'da olduğu gibi gelişmiş değildir. Büyük Rus Devrimi ansızın patlak verdiğinde Doğu'da hiçbir hazırlığımız yoktu. Gelenek ve törelerimizi bir anda komünizme uydurmayı bilemedik; fakat Sovyetlerinkinden başka hiçbir düzenin çalışan yığınları kapitalist boyunduruktan kurtarmaya uygun olmadığını söyleyemeyiz. Hiç kimse Doğu'nun Batı'dan çok değişik olduğunu, onun çıkarlarının tümüyle başka olduğunu; ayrıca komünizmin ilkelerinin doğrudan uygulanmasının orada direnmeyle karşılaşacağını bilmemezlik edemez. O halde dört milyon Müslümanı Sovyetçi düzene dahil etmek istiyorsak, bu düzeni onlara uydurarak olmalıdır. Partisiz yoldaşların bildirgesi Kafkasya'nın,

Türkistan'ın, Rusya'nın diğer eski sınır eyaletlerinin değişik çıkarlarına saygı esasının güven altına alınmasını istiyor; Kurultay'ın ödevi, bunu iktidarımıza açıklarken şunu söylemektir: Yoldaşlar, Müslümanlar Sovyet iktidarından vazgeçmeyeceklerdir, ama onların özel çıkarlarının tanınmış olması ve Sovyetler iktidarı tarafından bu anlayış içinde alınmış tedbirlerin kâğıt üstünde ölü harfler olarak değil, gerçekte uygulanması koşuluyla. (*Alkışlar.*)

Yoldaş Radek burada gözü doymaz adamların ve Batı Avrupa'nın sözde "kültür savunucularının" Sovyet Rusya'yı kızıl bir militarizm yaratmakla suçladıklarını söyledi. Bu suçlamayı reddetmek için Rus Komünist Partisi'ni yöneten ve Sovyetler hükümetinin başında bulunan yoldaşların, bunun yalan olduğunu şimdi ve gelecekte kesinlikle kanıtlamaları gerek. Türkistanlı olarak ne yoldaş Zinovyev'in, ne yoldaş Radek'in, ne de devrimin diğer önderlerinden hiçbirinin politikaları, düşünen kafaları Sovyet iktidarından soğutmak olan yerel otoritelerin ülkemizde yaptıklarını anlamış olduklarını şimdiye dek asla görmediğimizi bildiririz. Bunu burada açıklıyorum, zira bu benim delege olarak görevim; kesinlikle, çünkü ben Sovyet iktidarının safındayım.

Öz konuşacağım, çünkü zaman bunu gerektiriyor. Şimdiki Kurultay, burjuvazinin ajanlarını değil, Sovyet iktidarını savunmak zorunda olan çalışan yığınların gerçek temsilcilerini bir araya getiriyor. Her birimiz, Çerkes, Dağıstanlı, Kırgız veya Kazak hangi milliyetten olursak olalım bu Kurultay önünde açıkça, yalın bir biçimde ve otoritelere başvurarak, kendisini vekil atayanların istedikleri şeyleri açığa vurmak zorundayız. Şunu söylemeliyiz: Yoldaşlar, hiçbir şeyden sakınmayınız, işçi yığınlarının işaret ettiği yoldan doğruca yürüyünüz; zira başka bir yol, başka bir çıkış yolu yoktur. Eğer Batı Avrupa proletaryası Sovyetler iktidarını savunmazsa, Müslümanlar ve Doğu halkları yüklenecektir bu görevi.

Şunu bildiririm: Sovyet iktidarı Doğu'nun çalışan yığınlarından daha sadık bağlaşıklar asla bulamayacaktır. Üç yıl süresince, yoldaşlarımızın, dünya devriminin en iyi liderlerinin tekrar tekrar çağrılarına rağmen, Batı Avrupa proletaryası ona sağlam bir dayanak olma kararını veremedi.

21 Temmuz grevinin hatırlardan çıkmayan başarısızlığı Batı Avrupa proletaryasının, içinde bulunduğu siyasal koşullarda devrimin

yardımına asla gelemeyeceğini kanıtlamıştır; öyleyse hiç zaman kaybetmeden, Doğu'yu, akla, dinsel, toplumsal ve ekonomik koşullarına uygun olarak örgütlemek gerekir. Sovyetçi iktidar için başka bir çıkış yolu yoktur. (*Alkışlar.*)

Türkistanlı olarak, Ekim Devrimi'nin ilk anından beri çalışan yığınlarımızın Rus proletaryasıyla birlikte Sovyet iktidarında birleşmiş olduğunu bildiririz. Kanlarımızı kızıl Türkistan cephelerinde Sovyet iktidarının düşmanlarına karşı savaşta dökerken, varlığımızı tüm Rusya'nın çalışan yığınları ile birleştirdik. Çalışan yığınlarımız devrime olan bağlılıklarını kanlarını dökerek kanıtladıklarına göre, milliyetçi eğilimlerin, militanlarımıza yönelttikleri tüm suçlamalara değer verilmemelidir. Üç yıl boyunca Türkistan bu mücadeleden hep muzaffer olarak çıktı. Bunu sürdürmek için ne yapmak gerek? Çok şey değil: Doğu halklarının varoluş koşullarını dikkatle incelemek ve bu ülkelerde, delegelerin yargı hakkını size bıraktığı ilkeleri uygulamak karşıdevrim ve hele şovenizm hiç söz konusu değildir; zira, halklarımızın temsilcileri olarak kendi kendimiz dar milliyetçi eğilimlerimizle savaşmaktayız ve Türkistan'ın ilk devrimcileri olarak, bayrağımızı ilk kendilerine karşı açtığımız, ne ulemalardan ne mollaların kara çetelerinden çekinmiyoruz. (*Alkışlar.*) Sonuna dek mücadelemizi sürdüreceğiz: Yok olup gideceğiz veya kazanacağız. Yoldaşlar, Türkistan'ın işçi yığınının iki cephede mücadele etmek zorunda olduklarını söyleyeceğim sizlere: Burada gerici mollalara karşı ve orada Avrupalıların dar milliyetçi eğilimlerine karşı. Ne yoldaş Zinovyev, ne yoldaş Lenin, ne de yoldaş Troçki Türkistan'ın gerçek durumunu bilmiyorlar; bu son üç yıl süresince olup biten şeylerin farkında değiller. Bununla beraber liderlerimize gözlerini açtırmak için bunu açık yüreklilikle söylemek ve durumun aslına sadık bir tablosunu çizmek gerek. Böylelikle Türkistan'a gelecekler ve durumu yeniden gözden geçireceklerdir.

Bunu herkese söylüyorum: Türkistanlı komünist yoldaşlara olduğu kadar partisiz yoldaşlara da.

Türkistan tarihinde işlenen hatanın başka taraflarındaki Müslüman dünya tarafından da yapılmaması için, biz iktidarımızı son üç yılda yapılan hatalar konusunda uyarıyoruz. Biz, size karşıdevrimcilerinizden,

ulusal düzenimizi bozarak tohumlar atan yabancı unsurlardan, sizi komünizm maskesi altında çalışarak sömürgeleştirmek isteyenlerden kurtulmanızı söylüyoruz: (*Hararetti alkışlar, bağışmalar: Bravo.*)

Yoldaşlar, uzun boylu konuşmayacağım. Size, liderlerimiz, dünya devriminin ve bizim liderimiz olan, her araçla ona destek olmamız gereken Lenin'in kutsal sözlerini hatırlatmakla yetineceğim.

Hafızalara kazınan sözleri hâlâ kulaklarımızda çınlıyor ve ruhumuzda yer etti; o sözleri işittikten sonra hiç kimse Sovyetçi iktidarın bizim kötülüğümüzü istediğini söyleyemez. Belki, temsilcilerin arasında kışkırtıcılar ve demagoglar vardır, ama onları, karşıdevrimcileri temizlemiş olduğumuz gibi temizlememiz gerekmektedir.

Kendilerini gösteren karşıdevrimciler bizi korkutmuyorlar; onlara cephede cevaplarını verdik; ama yoldaşlar, aranızda komünistlik maskesinin ardından Sovyetçi iktidarın Doğu'da saygınlığına karşı kişiler de var ve burada biz çekinmeden haykırıyoruz: "Kahrolsun Sovyetçi iktidarın temel ilkelerini baltalamaya çalışan bu provokatörler ve de demagoglar. (*Israrlı alkışlar; haykırışlar: Kahrolsun!*)"

Bunu dedikten sonra, şunu da eklemek zorundayım: Sovyetçi iktidarın teorik tavrı, Rusya'daki ve Doğu'daki çalışan Müslüman yığın-lara yaptığı çağrıda da tamamen gözler önüne serildiği gibi, açıktır. Halk Konseyi Komiseryası, özellikle Lenin yoldaşın imzasıyla 1917 Kasım'ında Doğu'nun ve bütün Rusya'nın Müslümanlarına çağrıda bulundu. Bu tarihi belgede, Türkiye'nin paylaşılmasını, Ermenistan'ın tamamen ele geçirilmesini amaçlayan anlaşmalardan paragraflar açıklanıyor ve İstanbul'un Müslümanların elinde kalması gerektiği söyleniyor. Ve sonra da şöyle devam ediliyordu: "Bundan böyle, inançlarınız, gelenekleriniz, eğitiminiz ve ulusal kültürünüz serbest ve dokunulamaz sayılacaktır. Ulusal hayatınızı serbestçe örgütleyin. Bu sizin hakkınızdır. Efendiniz, kendiniz olmalısınız. Hayatınızı, kendi arzularınıza göre kendiniz örgütleyin."

Bize bu türlü sözler vermiş olan Sovyetçi iktidarı terk edebilir miyiz?

Oysa, şimdi de Müslümanlar bize geliyorlar ve inançlarımızın ayak-lar altına alındığını, bizi dua etmekten alıkoyduklarını, ölümlerimizi dini

törenlerimize uygun biçimde gömmemizi engellediklerini söylüyorlar. Bu ne demektir? Bu çalışan yığınlar arasına karşıdevrimin tohumlarını ekmek demektir.

Aynı şeyler belki başka yerlerde de tekrarlanıyordur.

Partisizler adına, komünistlerin de bize katılacağını ümit ederek şunları söylüyorum: hafızalardan silinmesi olanaksız bu kongreden sonra, Sovyetçi iktidarımız Doğu hakkında belirli bir siyaset gütmelidir. O zaman Doğu halkları, yalnız resmi bildirgelerde değil, ama elleri silahlarında, onun yanında olacaklardır. Ve artık o zaman Doğu halklarının çalışan yığınlarıyla Rus proletaryası ve köylülerinin ortak hücumuna karşı koyabilecek güç olamayacaktır.

Yaşasın ezilen Doğu!

Yaşasın ilkelerini art niyet gütmekten uygulamak isteyen gerçek komünistler!

Yaşasın, dünya proletaryasının ve bizim liderlerimiz Lenin, Troçki, Zinoviyev ve diğer yoldaşlar!

Yoldaş Tacaev Türkmenceye çeviriyor. Türkçeye, Farsçaya ve... çevriliyor.

Korkmasof: Yoldaşlar, bu tartışmada yer alarak konuşurken Rusça ve sonra da Kumik lehçesine çevirerek konuşmak zorunda olacağım. Ancak, sağlığımın bozukluğu nedeniyle, diğer konuşmaları Kumikçeye çevirmek gücümün üzerindedir. Bu konuda Alief yoldaşın benim yerimi doldurmasını rica ediyorum. (Çeviri.)

Başkan: Söz, belirlenen son konuşmacı yoldaş Korkmasofta.

Korkmasof: Yoldaşlar, yoldaş Zinoviyev'in bizi dünya emperyalizmine karşı savaşa çağırırken kullandığı ateşli ve içten sözler Kurultay'ın bütün üyelerinin kalplerinde bizim fakir dağlarımızın sakinlerinin her zaman duydukları hisleri uyandırdı. Kısa bir süre önce Denikin ordularının gönüllülerinin kanıyla yıkanmış olan kılıç ve hançerlerini çekerek bizim dağlarımız, her zaman olduğu gibi bugün de, insanlık düşmanlarına, dünya emperyalizminin sefil uşaklarına, Doğu ve Batı'nın ezilenlerinin kurtuluşunu sağlamak için, son savaşta önderlerinin peşinden gitmeye hazır olduklarını kanıtlamışlardır. (Alkışlar.)

Yoldaşlar, bu kanıttan sonra size daha tartışmalar, söylevler lazım mı? Fakir dağlılar bu tartışmalara, söylevlere kayıtsız kalacaklardır.

Bir ay var ki, dağların fakir halklarının delegeleri hatta aydınları bir kurultayda birleşerek Doğu'nun bütün ezilen halklarına kutsal savaş çağrısında bulundular ve bütün ülkelerin çalışan yığınlarının düşmanları yok edilmeden silahlarını bırakmayacaklarına yemin ettiler. (*Alkışlar.*)

Fakir dağlıların lafa ihtiyaçları yoktur. Büyük toplumsal devrimin başlangıcından beri onlar, yalnız içerdeki karşıdevrimcilere karşı değil –imam hükümeti–, fakat aynı zamanda dışardaki emperyalistlere, Türk, İngiliz veya onların ajanlarına, mahalli çetelere ve Denikin'in çetelerine karşı aralıksız bir mücadele veriyorlar. Bunca zor bir mücadeleyi sürdürdükten sonra, artık güçsüz düştüğümüzü, şikâyet ettiğimizi ve bunun ötesinde hiçbir şey demediğimizi anlamak zorundasınız yoldaşlar.

Bu arada, yoldaşlar size birkaç kelimeyle bu üç yıl boyunca neler olduğunu, yerel hayattan örneklerle, bu Doğu ile Batı arasında yaşayan bir köprü olan Kuzey Kafkasya halkının çalışan yığınlarının hayatlarından örneklerle ve Zinovyev yoldaşla Radek arkadaşın uluslararası politikayla emperyalizmle mücadele hakkında söyledikleri büyük gerçekler üzerinde durarak, anlatmama izin verin.

Fedakârlıkla dolu mücadele sayesinde, şimdiye kadar ne hiçbir devrimin ne de hiçbir halkın tanımadığı böyle bir devrim sayesinde, Rus işçi ve köylüleri özgürlüklerini elde ettiler. Şimdi de Doğu halklarını aynı özgürlüğe çağırıyorlar.

Ve biz ne görüyoruz? Kafkas Dağları'nın bunca sınanmış fakir halklarıyla büyük devrim arasına, beylerin, hanların, prenslerin, zenginlerin, mollaların yönettiği sınıflar girmeye çalışıyor. Türk ve İngiliz emperyalistlerinin entrikalarıyla bu asalaklar, çalışan yığınları ezmek için, ellerinde, dini sömürmeye hizmet eden imama yol hazırlanıyor.

Ne komedi. Fakir dağlıları, mutlakiyetin aleti, hanlara, insan haklarının katili Naymuhittin Gotzinski'ye karşı, hapislerde çürüme pahasına koruyan ve böylece imam mertebesine yükselen Şeyh Şamil'den sonra bu maskaralıklar. Fakir dağlıların bu maskaralıklara karşı cevabı ne oldu? Ezilmeyi kabul ettiler mi? Hayır, iç savaşı başlattılar. Bütün panisla-vistlerin, panislamistlerin, İngilizlerin Çar Nikola'nın ajanları hiçbir sonuç

elde edemediler. Henüz bir sene geçmişti ki, imam yönetimi devrildi. Onu geçmişte desteklemiş olanlar bile acı bir alayla ona iman "İvan" lakabını verdiler.

Dağıstan'ın, sosyalist militanlarca yönetilen yerlileri kızıl kıtalarda birleştiler ve Sovyetçi iktidarı kurdular. Emekçilerin o sıradaki sevinçleri tarif edilemez. "Bu iktidar bizim iktidarımız, yerlilerin iktidarıdır" diyorlardı.

Bütün bunlardan sonra biraz önce duyduğumuz gibi sözler kullanmak mümkün olabilir mi? Bu şikâyetler bize yakışmaz.

Ama Rusya'da kol gezen dağlarda devrime yenik düşmüş karşıdevrime dayanarak ve yığınların Türk halkına karşı beslediği sevginin gücünü fark ederek, prensler, generaller, mülk sahipleri paşaların, beylerin tek kelimeyle sömürücülerin başta oldukları Türkiye'ye çevirdiler bakışlarını. Oradaki, beyler, paşalar, fakirlerin ezilmesi için kuvvetli yardımcı ellerini uzatmayacak mıydılar? Ve Türkler geldiler de. Bu salonda karşıdevrimin örgütlenmesinde, ilk Jön-Türklerin ideallerini unutarak büyük bir enerji harcayan ve bu örgütlenmeyi eski sultanların saraylarında, Çervomoev, Katrof ve Çar Nikola'nın diğer generalleriyle birlikte Sovyetçi iktidarı boğacak bir karşıdevrim hareketi olarak başaran bir kişiyi, Enver Paşa'yı görememekten üzüntü duyuyorum. (*Alkışlar.*)

Türkler, geldiler ve ne yaptılar? Cephelelerde kazandıkları bazı savaşlarla emperyalistlerin kalplerinde aziz bir yere sahip olan Yusuf İzzet Paşa, Nuri Paşa, diğer beyler, paşalar, maşalar, yani Jön Türkler, Kazaklarla, II. Nikola'nın subaylarıyla işbirliği yaparak çalışan yığınlara karşı bir cephe kurmak için geldiler Dağıstan'a ve zaman zaman da Dağıstan'ın ve zaman zaman da Dağıstan'ın Sovyetçi iktidarını yenmeyi başardılar.

Ama Dağıstan halkına bu iktidar yerine ne verdiler? Prens Tarovski'nin kişisel diktatörlüğünü.

Jön-Türk ideolojisinin, büyük toplumsal devrim sırasında oynadığı rol böyle oldu. Başka hiçbir çözüm yolu bulamadılar. Kotrof, Çervomoev gibi maceraperestlerin peşinden halkına ihanet eden karşıdevrimcilerle birlikte, kuruntu halindeki Kafkas Dağları Cumhuriyeti'ni kurmaya çalıştılar. Birkaç ay ülkeyi iyice perişan edip, daha güçlü bir emperyalistin önünde, İngilizlerin önünde, Türklerin terk ettikleri silahları

satıncaya, artık sayacak hiçbir şey kalmayıncaya kadar iktidarda kaldılar. Daha sonra da Denikin'in gönüllü çetelerinin insafına terk ettiler bütün halkı.

"Dağlar Hükümeti" perdesi altında oynayan değersiz komedinin düğüm noktaları bunlardı işte. Türklerin ve ajanlarının Bolşeviklere karşı yeterince sert olamadığından yakınan Denikin'in gönüllüleri ve İngiltere'nin de desteğiyle henüz örgütlenememiş Bolşevikler üzerine bir katliam kampanyası açtılar. Türkler, Bolşevikleri tutukluyor ve Bolşevik kasabaları ağır vergi yükümlülüğü altına sokuyorlardı; ama gönüllüler bunları yeterli görmeyerek yerlilere karşı gerçek bir savaş başlattılar.

Bundan sonra gelen, bir yıl süren ve kahramanlıkla dolu bir mücadele oldu. Yoldaşlar, bu mücadele Dağıstan'ı kırmızı bayrak için döktüğü kanın rengine boyadı. (*Alkış tufanı.*)

Yoldaşlar, bu savaşın sürdüğü uzun aylar boyunca yerlilerimizin Musavat'ın ajanlarıyla kendisi de bir gerici olan Nuri Paşa'nın –Enver Paşa'nın kardeşidir– yönettiği gerici Türklerin kurdukları iç cepheye karşı kendilerini nasıl savunduklarını biliyorsunuz.

Bu mücadele, bir destandır. Yoldaşlar! Dağlılar güçlerinin yettiği kadar, büyük Kızıl Ordu'ya yardım etmek istiyorlar. O, Rusya'nın savaş alanlarında karşıdevrimcilere kafa tutuyor. Çabalarımız, başarıyla taçlanacaktır. Kızıl Partizanlar, 12. ayın sonlarında Demir-Han-Şûra'yı, Derbent ve Petrovsk'u ele geçirdiler. Büyük Kızıl Ordu'yla ilk bağlantıları kurdular. Bu nedenle yoldaşlar, Kafkasların fakir dağlıları, meselemizin dünya devrimi olmasına rağmen, Türkistan delegesinin uzun boylu sözünü ettiği anlamsız ayrıntılar üzerinde söylev dinlemek istemiyorlar. Büyük Dünya Savaşı, pek yakındır. Dünya emperyalizminin çetelerine: Fransızlara, İngilizlere, Amerikalılara, Doğu Halkları Kurultayı toplanmadan önce, liderlerimiz bize çağrıda bulunmadan savaş ilan ettiğimizi söylemek zorundayız ve söylüyoruz. Yarın silahlarımız ellerimizde kutsal savaşta onların üzerine yürüyeceğiz. (*Alkışlar.*) Sözlerime şu istekle son vermeme izin verin yoldaşlar: Yaşasın Doğu'nun ezilen halkları!

Yaşasın Batı'nın ezilen emekçi yığınları!

Yaşasın onların III. Enternasyonal'in kırmızı bayrağı altındaki birlikleri! (*Haykırışlar, alkışlar.*)

Yaşasın onların büyük önderleri Lenin, Troçki, Zinovyev'in yönetimi altındaki, dünya emperyalizmine ve kapitalizme son vermeyi amaçlayan kardeşçe beraberlikleri! (*Alkışlar.*)

Korkmasof Kumikçeye çeviriyor.

Başkan: Dikkatlerinizi Türkmence çevirisine çağırıyorum.

Bir ses: Türkmenler anladılar. Onu asıl Farsçaya çevirmek gerekir.

Başkan: Bu söylevin Türkmenceye çevrilmesi için istek ve ricalar aldık. Dikkatinizi davet ediyorum.

Bünyat Zade Türkmenceye çeviriyor.

Zinovyev: Yoldaşlar, seksiyon seçimlerinin bitirilmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bütün kolektif lojmanlar bu seçimlerde iş görmekten hâlâ uzaktırlar. Daha fazla gecikmeden, mutlaka yer almalıdırlar. Gelecek oturum akşamın 6'sında açılacaktır.

Oturum, saat 3'te kapandı.

DÖRDÜNCÜ OTURUM

4 EYLÜL 1920

Oturum, akşam saat 8'de açıldı.

Oturuma yoldaş Zinovyev başkanlık ediyor.

Başkan: Doğu Halkları Kurultayı'nın dördüncü oturumu açılmıştır.

Günün programına başlamadan önce kurultayımızın Başkanlık Kurulu'nun aldığı bir kararı bilgilerinize sunmak zorundayım. Başkanlık Kurulu, Kurultay çalışmalarının yürüyüş biçimini dikkate alarak, çalışmaların belirli bir plan içinde tamamlanmasına karar verdi. Sonuç olarak çalışmalarımız, 9 Eylül günü tamamlanmak zorundadır; önümüzde halen beş tam gün var. Böyle olunca çalışmalarımızı, bu beş gün içerisinde bitirebilmek için Başkanlık Kurulu, tartışmaların belirli bir ölçü içerisinde sınırlandırılması gerekliliğine karar verdi. Bu kısıtlamalar ilkönce buraya misafir olarak gelip konuşan konuşmacıların sayısında olacak. Biz elbette ki, buraya gelen yabancı bütün yoldaşların konuşabilmesini isteriz; ama ne var ki, bütün hepsini dinlemek için yeterli zamana sahip değiliz. Bu nedenle sözü yalnızca İngiliz ve Fransız iki yoldaşa verebileceğiz. Fakat, buna rağmen Amerikalı, İspanyol, Benelüks ve Balkan ülkeleri, Avustralya, Japonya ve diğer ülke temsilcilerinin söylevlerini basında ve kongre tutanaklarında yayımlayacağız. Ayrıca Başkanlık Kurulu, söylevlerin yalnızca üç resmi dile çevrilmesini öneriyor: Rusça, Türkçe, Azerice ve Farsça. Aynı zamanda Başkanlık Kurulu bu dilleri anlamayan delege yoldaşlardan bizim Moskova'daki Komünist Enternasyonal Kurultayı'nda kullandığımız yöntemi uygulamalarını rica ediyor; bu yoldaşlar, bu dillerden birini bilen arkadaşlarının çevresine toplansınlar, o da onlara konuşmacının söylevini açıklasın. Gerekirse eğer konuşmacının söylevi oturum salonunda çevrilmişse onlar çeviriyi koridorlarda veya oturum sonrasında yaparlar. Bu elbette ki, kullanışlı bir yöntem değil; ama Kurultay da pek fazla uzatılamaz. Bugün on beşer dakika süreyle yalnız iki konuşmacı söylev verdi. Kalan bütün vakit, çeviriler için harcandı ve bu da bütün bir oturumu meşgul etti. Başkanlık Kurulu, çevirici ar-

kadaşların orijinal söylevin aşağı yukarı dörtte birini tutacak kadar özetleme yoluna gitmeleri de kararlaştırıldı. Şimdiye kadar bunun tam tersi yapılıyordu. Çeviriler normal olarak söylevlerin kendisinden daha fazla vakit alıyordu. Zamanımızı böylesine geniş bir çalışma alanında daha tutumlu kullanmanın yerinde olacağını düşünüyoruz. Çevirir misiniz yoldaşlar? (Çeviri.)

Yoldaşlar, Başkanlık Kurulu'nun size başka bir önerisi daha var. Kurultay'dan, Başkanlık Kurulu üyeleri arasında iki başkan yardımcısı ismi seçmemize izin vermesini istiyoruz: biz Nerimanof ve Narbutabekof yoldaşların üzerinde duruyoruz. Ayrıca Kurultay'ın kadınlar bölümünü temsil eden iki kadın yoldaşın vekâletlerinin onaylanmasını rica ediyoruz.

Kurultay'ın çalışmalarını hızlandırmak için Başkanlık Kurulu oturumların tümünün her gün ve öğleden sonra saat beşten itibaren açılmasına karar verdi. Son olarak, Başkanlık Kurulu'nun size önerdiği sırayı iletiyorum. Raportör bir saat, raportör yardımcısı söylevler ve rapor hakkında otuz dakika, sonuca varmak için on beş dakika ve ayrıca her konuşmacı da on dakika konuşacaktır. Her konuşmacı yalnızca iki kere söz alabilecektir. Konuşmacılar, biri tartışılan tezin lehine, diğeri aleyhine olmak üzere konuşacaklardır. Raportör kendisine yöneltilen bütün soruları bir defada cevaplandıracaktır. Kişisel konular hakkındaki açıklamalar, konuşmacı tarafından ancak oturumun sonunda yapılabilecektir. Başkana hitap edilerek yazılmış isteklere ancak konuşma hakkı verilir. Bütün bildirgeler yazılı verilecektir. (Çeviri.)

Başkan: Yoldaşlar, bütün bu öneriler Başkanlık Kurulu tarafından çabukluğu sağlamak için verilmiştir. Bu önerilerin Kurultayca kabul edilmesini rica ederim. Önerilere karşı olan delegelerin ellerini kaldırmaları rica olunur. (Türkmenceye çevriliyor.)

Başkanlık Kurulu'nun önemlerini kabul eden delegelerin ellerini kaldırmaları rica olunur. (Çeviri.)

Karşı olan kim? Kimse yok. Öneriler kabul edilmiştir. Oturum devam ediyor. Söz İngiltere Birleşmiş Komünist Partisi delegesi Quelch yoldaşa.

Quelch İngilizce konuşuyor. Yoldaş Petrov Rusçaya çeviriyor.

Petrov: Yoldaş Quelch söylevine Marx'ın sözlerinden bir aktarmayla başlıyor. Karl Marx, İngiliz işçi sınıfının ancak İngiliz sömürgelerindeki halkların özgür olabilmesiyle gerçekten özgür olabileceğini söylüyordu. Bu nedenle yoldaş Quelch buraya bu prensibi Karl Marx'ın tartışma götürmez formülasyonlarından biri olarak kabul eden Britanya Komünist Partisi'ni temsil etmek için gelmiştir.

İngiliz işçi sınıfı düşmanlarının (İngiliz kapitalistlerinin) aynı zamanda ezilen Doğu halklarına da düşman olduğunu söylüyor yoldaş Quelch.

İngiliz işçi sınıfının, İngiliz kapitalizmine karşı sürdürdüğü mücadeleye aynı zamanda siz ezilen Doğu halklarının da mücadelesidir.

Şu anda İngiliz emperyalizmi, milyonlarca insanı eziyor ve sömürüyor; İrlanda'da, Hindistan'da ve diğer birçok ülkede. İrlanda'da, şu anki durum çok ciddi; orada kararlı bir savaş sürdürülüyor. İrlanda halkı, bağımsızlığı için çarpışıyor. İrlanda'da önemli sayıda askeri kuvvet olmasına rağmen İrlanda halkı kahramanca başarıyla dövüşüyor. Hindistan'da da aynı şekilde, Britanya emperyalizmi asırlardır oranın tüm zenginliklerini soyarak ve oranın halkını her türlü felakete ve açlığa terk ederek ezmeye devam ediyor.

Hindistan'daki iktidarını sağlamlaştırmak için Britanya emperyalizmi Orta Asya'yı ele geçiriyor. Ve hâkimiyetini bütün Asya'ya yayıyor. Yoldaş Quelch, Britanya emperyalizminin doymak bilmez bir canavar olduğunu söylüyor. Ona aralıksız yeni yeni topraklar lazımdır. Aralıksız boyunduruğu altına yeni yeni halkları alır.

Britanya işçi sınıfı bunun tamamen farkındadır. Kongrelerinde Britanya emperyalizminin bu politikasını defalarca protesto etmiştir. İngiliz örgütlü emekçileri halkların kendi kaderlerini tayin hakkına bugün de olduğu gibi her zaman saygıda özen göstermiştir. (*Alkışlar.*)

İngiliz emperyalizminin, şu anda ezdiği bütün halkların kurtuluşu için mücadele etmektedir. Yoldaş Quelch, Britanya işçi sınıfının eyleminin sizin düşmanınıza, yani İngiliz emperyalizmine karşı sürdürüldüğünü ve İngiliz Komünist Partisi'nin, Rusya'daki kongreye, Britanya proletaryasının, Britanya emperyalizminin boyunduruğunu kırmak için devam ettirdiğiniz mücadelenize yardıma hazır olduğunu göstermek için delegeler gönderdiğini söylüyor.

Britanya emperyalizmi, İngiliz proletaryasına pahalıya mal olmaktadır. Britanya İmparatorluğu'nun sınırları Britanya emperyalizmi hizmetinde ölmüş İngiliz işçilerinin kemik yığınlarıyla kaplıdır.

Sovyet Rusya Cumhuriyeti, dünyanın bütün emekçilerinin ve bütün ezilen halklarının başını çekmektedir. O, insanlığın kurtuluşu için dövüşüyor.

O halde İngiliz, Fransız, Alman, Avusturyalı vb. işçilerin her gün Sovyet Rusya Cumhuriyeti ve komünizm bayrağının etrafında gittikçe daha çok kalabalıklaşarak toplanması doğaldır.

Sovyet Rusya şimdi kapitalist Britanya hükümetiyle olan müzakerelerini kesmiştir; ama İngiliz işçileri bu müzakerelerin ve geçici barışın Sovyetçi Cumhuriyetler tarafından mücadelede daha iyi durumlar elde etmek için sürdürüldüğünü ve istendiğini biliyorlar. İngiliz ve Avrupa'nın diğer ülkelerinin Batılı işçileri Sovyetçi Cumhuriyetlere karşı güvenle doludurlar. Onların bütün eylemlerini benimsiyorlar ve onların bütün politikalarını destekliyorlar.

Bu Kurultay, siz Doğu halklarının da Sovyetçi Rusya'yı takip ettiğinizi ve siz insanlığın kurtuluşu için sürdürülen mücadelede onu desteklediğinizi ispatlamaktadır. Değerli Yoldaş Quelch, Britanya işçi sınıfının politik iktidarı ele geçirmeye hazır olduğunu da kesin olarak söylemektedir. Toplumsal devrim İngiltere'de olgunlaşmaktadır. *(Alkışlar.)* Yoldaş Quelch, Doğu halklarının Avrupa devrimci proletaryasıyla birlikte uluslararası komünizmin bayrağı altında eski dünyanın yıkılması, onun üzerine yeni bütün insanlığın özgür ve eşit olacağı yeni bir dünyanın kurulmasını sağlayacak kesin zaferi kazanacaklarına inandığını söylüyor.

Yoldaş Quelch söylevini şöyle haykırarak bitiriyor:

Kahrolsun Dünya Emperyalizmi! Yaşasın Rus Sovyetçi Cumhuriyeti! Yaşasın Dünya Sovyetçi Cumhuriyetleri! Yaşasın Enternasyonal! *(Alkışlar.) (Türkmenceye ve Farsçaya çeviri.)*

Başkan: Söz, Fransız emekçilerinin temsilcisi ve Paris'in III. Enternasyonal Komitesi delegesi olan yoldaş Rosmer'de. *(Alkışlar.)*

Yoldaş Rosmer: Fransızca konuşuyor.

Başkan: Yoldaş Pavloviç, yoldaş Rosmer'in söylevini çevirecek.

Pavloviç: Ben Rusya'ya Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi'ne katılmak için geldim dedi yoldaş Rosmer. Bakû'ye, ezilen Doğu halklarına Fransız işçi ve köylülerinin kardeşçe selamını iletmek için uğramayı kendime ödev saydım.

Dünya Savaşı patladığı anda, Fransa'nın ve İngiltere'nin yöneticileri ve onların başındaki uşakları, evrensel savaşın barbar Almanya'nın ezdiği halklara özgürlük götüreceğinden emindiler. Fakat, ezilen halkları kurtarmak söz konusu ise eğer dedi yoldaş Rosmer, niçin bu büyük güçler bizzat kendilerinin ezdikleri halklara özgürlük vermekle başlamadılar işe?

Niçin İngiltere İrlanda'ya özgürlük vermedi? Niçin Hindistan'da yaşayan 300 milyon insanı boyunduruğu altında tutuyor? Alman barbarlığına karşı savaşmayı öneren Fransa, niçin Fas'ı, Tunus'u ve Cezayir'i eziyor ve hatta şimdi bile imparatorluğuna Asya'dan alacağı yeni bir toprak parçası için Güney Anadolu ve Suriye'de savaşı sürdürüyor?

Bunun tam tersi olarak, Fransa ve İngiltere bu halklara savaştan önce verdikleri zayıf reformları bile geri almaya çalışıyorlar. Almanlara karşı savaşmak ve onları oldukları yerde durdurmak için gerektiğinde bu amaç için yüz binlerce Cezayirli, Tunuslu ve Faslıya, bütün bunlara özgürlüklerin bütün türleri vaat edildi. Fakat, bugün, savaş alanlarında yok olan beş bin Tunusluyu belleğinde canlandıran Tunus temsilcileri çekingenlikle Fransız hükümetince verilmiş sözleri ona hatırlattıklarında, hükümet, buna cevap olarak "Elebaşları" tutukluyor ve cezaevine atıyor. Ayrıca bildirgelerini yayımlama izni olan yerli gazeteleri kapatıyor.

İşte Fransa'da böyle davranılıyor, işte İngiltere'de böyle davranılır. İşte büyük güçler Alman emperyalizmine karşı kendilerini savunmak için hizmetlerini gördükleri ülkelere karşı böyle davranıyorlar.

Bu hoyratlıklar, bu zorbalıklar, bu zorla hizmet gördürmeler, emperyalist savaşın mantuki sonuçlarına dahildir. Büyük güçler savaş ertesinde hatırı sayılır biçimde zayıflamıştır ve geçici bir dengesizlik durumunda bulunuyorlar. Emeğin üretkenliği durmaksızın azalıyor; bilinçli veya içgüdüsel olarak; Batı'nın işçileri kapitalist toplum tarafından sürdürülen çabalarda bir paylarının bulunmasını reddediyorlar. Emperyalistler sömürgelere, hizmetlerini gördükleri veya gördürmeyi düşledik-

leri halklara gözlerini dikeyorlar ve orada doğal zenginliklerin ve bol miktarda, ucuz bir el emeğinin sömürölmesi yoluyla üretim ağıını fazlasıyla karşılayacak ve böylelikle, şimdiki dünya konjoktürüne egemen olan sorunu çözecek çareyi bulmayı umut ediyorlar.

Fakat, orada bile Fransız-İngiliz emperyalizmi güçlüklerle karşılaşıyor, kaynaşma halindeki bir Doğu'ya çarpıyorlar. Savaşı zarar görmeksizin değil, fakat döviz olarak halkların bağımsızlıklarına neden olacak şekilde sonuçlandırdı. Ve Asya'nın en ücra köşelerinden buraya koşup gelen delegelerin muazzam sayısı Sovyet Rusya'nın yaktığı özgürlük ateşinin kıvılcımlarının dünyanın her yanına sıçramış olduğunu gösteriyor. Desteklemek zorunda oldukları çetin mücadelede Doğu halkları bundan böyle Sovyet Rusya şahsında güçlü bir müttefik bulacaklarını bilmektedirler. Komünist Enternasyonal de ayrıca onlardan tüm yardımını esirgemeyecektir. Fakat, kurtuluşları için vazgeçilmez olan kuvveti kendi özbirliklerinde toplamak kendilerine ait olacaktır. (*Alkışlar.*)

(Çeviriler.)

Fazlı Kadir, Hintli delege, Farsça konuşuyor.

Bir çevirmen söylevi çeviriyor.

Hintli delege Doğu Halkları Kurultayı'nın I. Kongresi'ni selamlıyor ve İngiliz emperyalizminin boyunduruğu altındaki Hint halklarını sizin ve dünya devrimci proletaryasının kendi sancağı arkasında sürükleyen Sovyet Rusya'nın yardımını beklediklerini bildiriyor: Uzun zamandan beri diyor, bu kongreyi, kapitalizme karşı başkaldıran Doğu halklarının birliğinin kurulmasını bekliyorduk.

Yaşasın dünya devrimi!

Yaşasın Doğu'nun tüm halklarının birliği diye haykırarak söylevine son veriyor.

Türkistan Hintlileri Devrimci Örgütü Bildirgesi okundu.

Bakû'deki Komünist Enternasyonal II. Kongresi delegeleri yoldaşlara:

Türkistan Hintlileri Devrimci Örgütü, Hindistan'ın 315 milyon ezilen insanı adına bu Kurultay'ın delegelerinden ve Sovyet Rusya'nın temsilcilerinden destek istemektedir. Bu Kurultay bugün burada insanlığın kurtuluşunu ve özellikle uzun mücadelesinde vazgeçilmez bir yeri ola-

cak Hindistan'ın kurtuluşunu sağlamak için toplanmıştır. Tüm kurtuluş isteyenler, istedikleri yardımın içişlerine ve dini konulara hiç karışılmasından, emperyalizmin ve kapitalizmin boyunduruğundan kurtulmak sözü konusu olduğunda verileceğini umut etmek istiyorlar. Ulusal tasarıların gerçekleştirilmesi için mücadele eden tüm devrimciler Rusya'nın yardımını gönülden istiyorlar. Doğu sorununun incelenmesi, önemi inkâr edilmeyecek bir gerçeği ortaya koyuyor; çeşitli önemlerdeki, dünyanın çeşitli taraflarındaki bütün çatışmaların gerçek nedeni yalnız ve yalnız Hindistan'dır. Tarih defalarca Hindistan'ın özgürlüğünün bütün dünyanın özgürlüğü demek olduğunu ve bütün savaşların ancak o zaman sona ereceğini göstermiştir. Zira, saldırgan amaçları için gereksindikleri insan materyallerini İngilizler geniş ölçüde Hindistan'dan sağlamışlardır.

Hint Devrimci Örgütü bu olguyu Bakû'deki Birinci Doğu Halkları Kurultayı önünde kanıtlayabilir. Örgütümüz Kurultay'dan en kısa zaman içerisinde en büyük yardımın, bu yardıma çok ihtiyacı olan Hindistan'a gönderilmesini rica eder.

*Mehmet Abdül Rabey Berk.
(Hint Devrimci Örgütü Başkanı,
Taşkent, 10 Ağustos 1920.)*

Başkan: Bitirmeden önce yoldaş Chabline'in Balkan Komünist partileri adına kısa bir bildirge okumasına izin veriniz.

Chabline: Yoldaşlar, Bulgar, Yugoslav, Yunan ve Romanya Komünist partilerinden oluşmuş Balkan Komünist Federasyonu beni, sizin kadar ezilmiş ve Fransız, İngiliz emperyalist haydutları tarafından sizin kadar boyunduruk altında tutulmuş Balkan ülkeleri adına Doğu halkları delegelerine şu bildirgeyi okumaya görevlendirdi, sizin savaşınız bizimkindir de aynı zamanda.

Muzaffer Rus Devrimi, artık bir dünya devrimi haline gelmektedir ve size insanlığın kesin kurtuluşu ve insanın insan tarafından sömürülmesinin sonu demek olan yolu göstermektedir.

Emperyalizmin, baskıcıların tek cephesine karşılık biz de dünyanın tüm ezilen ve boyunduruk altında tutulan halkları olarak tek bir cephe olarak birleşmek zorundayız. Yaşasın proleterlerin büyük dayanışması! Yaşasın Doğu'nun kurtuluşu! Yaşasın Dünya emekçilerinin birliği!

Başkan: Zamanımızın kıtlığı maalesef Amerikalı, Japon, İspanyol, Benelükslü ve Avusturyalı delege yoldaşlara söz vermemize olanak bırakmıyor. Sizden bu yoldaşların söylevlerinin basında ve Kurultay'ın tutanaklarında yayımlamanızı onaylamanızı istiyoruz. (*Sesler: Evet evet, çok iyi.*)

Yoldaşlar, şu anda Bakû'de bulunan, fakat delege olmayan, dünyaca çok iyi tanınan iki Türk siyaset adamı, yazılı bildirgelerini Başkanlık Divanı'na ulaştırmışlardır. Bu bildirgeler çok büyük bir siyasal önemde olduklarından Başkanlık Kurulu'nca burada okunmalarına ve basına iletilmelerine karar verilmiştir. Biri Enver Paşa, diğeri ise Anadolu Türk halk hükümeti temsilcisi İbrahim Tali tarafından verilmiştir.

Şu anda bildirgelerin okunmasına başlıyoruz. (*Çok iyi, okuyun, okuyun.*) (*Çeviri.*)

Başkan: Söz her iki bildirgeyi de okuyacak olan yoldaş Ostrovski'de. (*Kargaşalık, haykırışlar.*) Yoldaşlar, rica ederim sakın olun.

Enver Paşa'nın Bildirgesi:

Okunuyor.

Yoldaşlar, arkadaşlarım ve kendi adıma biz dünya emperyalizmine ve kapitalizmine karşı savaş veren hepimize Bakû'de toplanma olanağı veren III. Enternasyonal ve Başkanlık Kurulu'na teşekkür ederim.

Yoldaşlar, bizi soymakla yetinmeyip, kanımızı emen, bizi yok eden emperyalizm ve kapitalizme karşı olmaktan bugün büyük bir mutluluk duyuyoruz. III. Enternasyonal'in kişiliğine, Avrupalı politikacılar gibi sahte değil, ama içten ve dürüst bir müttefik tavrındayız.

Yoldaşlar, Türkiye'nin savaşa girdiği anda dünya iki kampa bölünmüştür. Birincisi yaşlı Çarlık Rusya'sının, kapitalist ve emperyalist müttefiklerinin, ikincisi ise Almanya'nın ve aynı nitelikte müttefiklerin oluşturduğu kamplar. Biz, amaçları bizi boğmak olan Çarlık Rusya'sına, İngiltere'ye ve müttefiklerine karşı direniyorduk ve en azından hayatımıza kastetmeme sözünü veren Almanya'nın yanında savaşa girdik.

Alman emperyalistleri yağmacı amaçlarını gerçekleştirmek için bizden yararlanıyorlardı; ama bizim yalnızca tek bir düşüncemiz vardı: Bağımsızlığı korumak.

Yoldaşlar, bizi sakin tavrımızdan sökü� alarak Trablusgarp'ın yakıcı çöllerine gönderen ve Bedevilerin çadırlarının altında hayatımızın en sıkıntılı devrelerini geçirmeye zorlayan duygu, emperyalistçe bir duygu değildir. Biz Trablusgarp'ı Trablusgarplılar için kurtarmaya çalıştık ve dokuz yıllık bir savaştan sonra oradan İtalyan emperyalistlerini kovabilmeyi başardığımız için mutluyuz. Azerbaycan'a gelince, onun hakkında da hiçbir kötü niyetimiz yoktur. Biz Azerbaycan'ın orada oturanlara ait olmasından yanayız. Eğer yanlış bir konuma düştüysek, bu bize ancak mutsuzluk verebilir.

Yoldaşlar, savaş boyunca en önemli mevkilerden birindeydim. Emin olun ki, Almanya'nın yanında savaşa girmek zorunda kalmamızdan üzüntü duyuyorum. Emperyalizmden ve Alman emperyalizminden en azından İngiliz emperyalizminden nefret ettiğim kadar nefret ederim ve bütün emperyalistlere lanet yağdırırım. Çalışmadan zengin olmayı düşünenlerin yok edilmesi gerektiği fikrindeyim. Ben emperyalizmi bu açıdan göz önüne alıyorum.

Yoldaşlar, sizi temin ederim ki, eğer bugünlerin Rusya'sı, o çağda da olmuş olsaydı ve savaşı şimdiki amaçları için yapmış olsaydı, şu anda olduğu gibi, o zaman da onun yanında yer almış olacaktık. Bunun gerçekliğini açıkça kanıtlamak için, Sovyet Rusya ile ortak hareket etmek kararına vardığımız tarihte, Yudenic'in Petrograd'ın dolaylarında bulunduğunu, Kolçak'ın Uralları elinde tuttuğunu ve Denikin'in güneyden Moskova'yı tehdit ettiğini söyleyeceğim size. Tüm güçlerini eyleme geçirmiş olan ve kendini o anda muzaffer gören itilaf devletleri, yırtıcı dışlerini gösteriyor ve ellerini hoşnutluktan ovuşturuyorlardı. Rusya'nın dostluğunu aradığımız anda durum böyleydi. Eğer, Karadeniz'in fırtınaları, geminin direklerini alıp götürerek beni yolumdan alıkoymuş olmasaydı, eğer Kovno ve Reval cezaevlerinin parmaklıkları ve beni götürmekte olan uçakların düşüşü beni engellemiş olmasaydı, Rusya için en sıkıntılı saatlerde sizin yanınızda olacaktım ve bütün bu gereksiz şeyleri bazı yoldaşlara açıklamak için anlatmak zorunda kalmayacaktım.

Yoldaşlar, dünya savaşının emperyalist boğuşmasından yenik çıktığımızı biliyorsunuz; ama bizlerin ezilenler olarak çıkarlarımız açısından, yenilmiş olduğumuzu kabul etmiyorum. Çünkü, Türkiye boğazlarının kapatılmasının sonucunda, gözü doymaz Çarlık Rusya'sının yıkılma-

sına ve onun yerine, tüm ezilenlerin doğal bağlaşığı Sovyet Rusya'nın gelişine meydan veren faktörlerden biri haline geldi. Şu halde dünyanın kurtuluşuna giden yeni bir yolun açılmasında onun da bir payı oldu. Ezilen halklar açısından, ben orada bir zafer görüyorum.

Yoldaşlar, şu anda emperyalizme karşı kahramanca bir savaş sürdüren ve önce de söylemiş olduğum gibi gücünü köylü sınıflardan alan ordu bir ara hareketsiz kalmış olsa da hiçbir zaman yenilmemiştir. Şu anda da o aynı düşmana karşı verilmiş olan 15 yıllık kavgadan sonra ikinci kere sonsuz sıkıntılar içinde yeniden mücadele ediyor; ama şu anki savaş geçen savaşla karşılaştırılmaz.

Doğu dünyasının ve dünyanın bütün ezilenlerinin meşru haklarına sahip çıkarak III. Enternasyonal'de birleşmesiyle, mücadele zafere sarılmaz bir inançla dolmuştur.

Yoldaşlar, emperyalistler arasındaki Transval Savaşı ile ortaya çıkan 1914 ve 1917 arasında en keskin noktasına erişen dünya çapındaki çatışma sonuna gelmiştir. Savaş şu anda en kesin dönemindedir. Ve yalnızca bizim zaferimizle son bulabilecektir, yani yalnız kapitalizmin silahlarından arındırılması sonucunu verecek olan değil, onun tamamen yıkılmasını sağlayacak olan tüm ezilenlerin zaferiyle bitecektir.

Bugünkü Kurultay, kanını ezilenlerin korunması için döken Kızıl Ordu'ya ve Türk savaşçılarına yeni güçler verecektir. Bu Kurultay hakkın zaferi demek olan bizim zaferimize yardım edecektir. Bizi III. Enternasyonal'e iten yalnızca bir destek bulmak umudu değil, fakat ilkelelerinin bizimkilerle olan yakın benzerliğidir. Biz devrimci kuvvetlerimizi her zaman halktan, halkın ezilen unsurlarından, yani köylü sınıfından sağlamışızdır. Eğer fabrika işçilerimiz belirli bir gücü temsil etseydiler ilk olarak onları anardım; zira onlar da her zaman bizimle beraber olmuşlardır. Eylemimizi fedakârlıkları ve bağlılıkları sayesinde ortaklaşa yarattık. Ve şimdi de bizi desteklemeye devam ediyorlar. Demek ki, biz her zaman halkın ezilen kesimine dayanmışız. Biz onların acılarını kendimizde duyuyoruz, onlarla beraber yaşıyoruz ve onlarla birlikte ölüyoruz. Yoldaşlar, biz halkın adına, halkın kendi siyasi geleceğini kendisinin belirlemesi hakkı üzerinde önemle duruyoruz. Biz, sonsuza dek, bizimle birlikte yaşamak isteyenlerle birlik olmak, bizimle birlikte yaşamak istemeyenlerin ise kendi kendilerine örgütlenmelerine karışılmaması gerektiği kanısındayız. Ulusal sorun görüş açımız böyledir.

Yoldaşlar, biz savaşa karşıyız, yani iktidar hırsı içerisinde insanların birbirlerini yemesini istemiyoruz. Ve yeryüzüne barışı egemen kılmak için III. Enternasyonal'in saflarında yer almış ve şu anda da bütün engellere rağmen gelmiş geçmiş en kanlı savaşlardan birini sürdürüyoruz.

Yoldaşlar, biz emekçilerin mutluluğunu istiyoruz. Biz yerli ya da yabancı hiçbir kimsenin başkalarının emeğinin meyvelerini yemesini istemiyoruz. Bu konuda kimsenin şüphesi olmamalıdır. Biz ülkemizin ortak çalışmanın ürünlerinden yararlanmasını, tarımının ve endüstrisinin geniş şekilde gelişmesini istiyoruz. Ekonomik sorun hakkında görüşümüz budur.

Yoldaşlar, şuna iyice inanıyorum ki, yalnızca bilinçli bir halk, özgürlüğünü ve mutluluğunu elde edebilir. Biz, emeğe bağlı gerçek bir öğretimin, gerçek özgürlüğümüzü güven altına almak için, ülkemizi aydınlatmasını ve eğitmesini istiyoruz. Ve bu konuda da kadın-erkek arasında ayrım yapmayacağız. Toplumsal sorunu görüş açımız böyledir.

Yoldaşlar, burada tamamen benim temsil ettiğim Fas, Cezayir, Tunus, Trablusgarp, Mısır, Arabistan ve Hindistan devrimci örgütleri birliği bu sorunların çözümünde tamamen sizlerle işbirliği halindedirler. Örgütler birliği bütün devrimci araçların kullanılmasıyla emperyalist yırtıcı hayvanların dişlerinin kırılmasının ve onların kimseye zararları dokunmayacak bir hale getirilmesinin başarılabacağına kesinlikle inanmaktadır.

Yoldaşlar, bu eseri yaratmak için havaya kalkan eller birbirine uza-nıyor. Ben sonuna kadar bizimle birlikte dövüşmek isteyenlerin elini sıkıyorum; mücadele uzun olacaktır, ama bizim zaferimizle bitecektir. Yoldaşlarımıza başarılar dilerim.

Yaşasın ezilenlerin birliği!

Kahrolsun bu birliğin titrettiği ezenler!

Başkan: Söz, Enver Paşa'nın bildirgesini Türkçeye çevirecek olan yoldaş Mehmet Emin'de.

Mehmet Emin çeviriyor.

Başkan: Bundan sonraki bildirge, Ankara Hükümeti'nin temsilcisi İbrahim Tali'ninkidir. Ostrovski yoldaş tarafından okunacak.

İbrahim Tali'nin Bildirgesi:

Orta Avrupa'yı savaşa sürüklemiş ve Türkiye'nin can damarlarını ele geçirmiş olan dünya emperyalizmi, Türkiye'yi, dört yıl içerisinde tam bir tükenişe götürdü.

Türk köylüsü silahını eline aldığı anda, ulusal sınırlarını ve üretici güçlerini yabancı sömürüden korumaktan başka bir amacı yoktu; sonra bütün emekçilerin özgür ve mutlu olacaklarını, bütün halkların yaşama ve özgürlükle halklarının güven altında olacağını söyleyen bir Amerikalı profesörün yalancı sözlerine kanarak Türk köylüsü silahını bıraktı.

Ama daha sonra, bıraktığı silahların kendisine karşı kullanıldığını, Batı kapitalizmi adına en kutsal haklarının çiğnenmeye çalışıldığını ve elindeki son parça ekmeğin de zorla alınmak istendiğini görerek köylümüz isyan etti.

Yoldaşlar, burada size başkaldırmayı getiren neden ve etkenleri, bu ayaklanmadan kaynaklanan hükümetin muhalefetine özünü ve tarihini açıklıyorum. Anadolu başkaldırmasının iki türlü nedeni vardır: İç ve dış nedenler. Dış nedenler şöyledir: Dört yıl boyunca on birden fazla cephe en güçlü burjuva devletlerine karşı dövuşen Türk köylüsü artık köyünde alınının teriyle kazandığı ekmeği gönül rahatlığıyla yemek istiyor; ama Batılı kapitalistler, silahlarını elinden aldıktan sonra onun üzerine Batı'dan Venizelosçu Yunan uşaklarını, Doğu'da ise Ermenistan Taşnaklarını gönderiyorlar. Türk köylüsü emperyalistlerin ve uşaklarının her gittikleri yerde ateşle, demirle, bombayla kendilerini kabul ettirdiklerini, bir avuç maceracı ve eşkıyanın çalışan yığınların emeklerinin ürünlerini kuvvet zoruyla kaptığını biliyor. Fakat, Türk köylüleri kendilerinin üzerine Yunanlıları ve Ermenileri göndermek için alınan garip kararın uygulanmayacağını umarak bir zaman için sakin durdular. Bu sırada, savaşı halkların özgürlüğünü sağlamak için yaptığını söyleyen Fransa, Suriye'yi işgal etmekle yetinmeyip kana ve ateşe boğduğu Adana'yı, Maraş'ı ve Borkiş'i'yi de ele geçirdi. Uygarlık adına iş gördüğünü söyleyen Fransız Başbakanı, istediklerinin hepsini aldıktan sonra yüzündeki maskeyi attı ve Bourbon Sarayı'ndan dünyaya şunu ilan etti: "Doğu'daki ekonomik çıkarlarını güven altına almak için Fransa Musul'a kadar olan bölgenin bütün madenlerini işletmelidir. Bu nedenle askeri

harekâtımızı Mardin'e kadar sürdürmeliyiz. Bölgedeki işletilebilecek doğal zenginliklerin önemini Fransız sanayii çıkarları açısından dikkate almak zorundayız."

Yoldaşlar, sonunda Akdeniz'e biricik yolumuz olan İzmir'e de hücumla başladı. Bu olay doğuda ve batıda ulusal hakları savunanların haydutlara karşı birleşmesini sağladı. İzmir'in işgalinden sonra emperyalizme düşman olanlar, özellikle Erzurum ve Trabzon halkı, Erzurum'da bir halk kurultayının toplantıya çağrılmasını önerdiler. Bu kongrede haklarımızın savunulmasına karar verildi. Bir süre sonra Sivas ve Ankara kongreleri de bu kararı onayladı.

İç nedenler şöyle özetlenebilir: Anadolu'nun yoksul köylüsü, yüzyıllar boyunca burjuvazinin baskı ve zorbalığından inliyordu; ayrıca İstanbul kaynaklı felaketin, asalak memurların ve bürokrasinin baskısı da öldürücü bir düzeye erişmişti. Şu anda, köylü de, onun çıkarları için hiçbir gün uğraşmamış ve o tarlasında çalıştığı ve açlıktan öldüğü sırada en iğrenç zevkleri için, her zaman her gördükleri yoksul sınıfın emeğinin meyvelerini boğaz kıyılarındaki şatafatlı yalılarında harcayan soylular ve paşalara karşı kutsal isyan duygusu geliyor. Bu başkaldırı ve ekmeginin tek bir parçasını bile artık İstanbul'a, paşa ve beylerine ve onların asalak uşaklarına vermeyeceğini anlatmış oldu. İşte, yoldaşlar bu hareketin Batı'da söylendiği gibi asla burjuvaziye dayanan bir hareket olmadığını kanıtlayan küçük Asya'daki yakın devrimin neden ve etkenleri. Gerçek şudur ki, Batı kapitalizminin Doğu'daki suç ortakları Ermenileri, Taşnakları, Venizelosçu Rumlar ve ayrıca eski saray mensupları, eski paşalar ve onların İngiliz kapitalizminin çıkarları için padişahın yakın çevresinde entrikalar yapan aracılar itilaf devletlerinin kollarına atıldıkları sırada, Anadolu devrimcileri, kızıl devrimin doğmakta olan güneşine doğru yöneldiler. Çıkarları bu halk hareketi tarafından tehdit edilen sınıflar her yerde karşıdevrimci saldırılara girişiyorlar. Asalak karşıdevrimciler, Sivas'ta Şeyh Recep, Bayburt'ta Şeyh Eşref ve yüzyıllar boyunca yoksul halkın sırtından sağladıkları talanla geçinmeye alışmış Çapanoğlu ailesi Yozgat'ta İstanbul'la el ele verip Anadolu devrimine karşı bir komplo örgütlediler. İstanbul'da Anadolu köylüsünün köleliği çok doğal karşılanıyordu. Bu noktada anlaşıp Anzavur Paşa'nın da katılmasıyla kendilerine dinin koruyucusu süsünü vererek Anadolu devrimini yenmek istediler.

Yoldaşlar, Anadolu köylüleri ve devrimciler, çevreleri bu talancılar ve hainlerle dolu olduğu halde büyük bir içtenlik ve heyecanla uluslararası devrime başvurdular. Onlar, tüm insanlığa kurtuluş getirecek olan III. Enternasyonal'in kaderine bağlı olduklarına inanıyorlar.

Emperyalistler tarafından dağıtılan meclisten sonra ve halkın haklarının koruyucusu olarak örgütlenen halkçı-devrimci hükümet tutumunun içtenliğini Moskova'ya gönderdiği delegasyon heyetiyle kanıtlamıştır. O, Anadolu'dan yürekten gelen bir içtenlikle uzatılan elin yürekten sıkılmasından mutluluk duyacaktır. O, insanlığın kurtuluş için sadece onun ilkelerinin yetkin olacağına inandığı bu devrimden ahlaki ve toplumsal dersleri almaya hazırdır. Yoldaşlar, bu açıklamalardan açıkça görünüyor ki, Anadolu uygarlığa doğru olan yürüyüşünde son evladı ölene kadar bağımsızlığını korumaya karardır ve o Sovyet Rusya'nın kendisine uzattığı eli büyük bir içtenlikle kabul edecektir.

Yaşasın Sovyet Rusya ve sadık bağlaştığı devrimci Doğu!

Zinovyev: Başkanlık Kurulu biraz önce dinlediğiniz bildirgeler hakkında bir karar onaylamanızı öneriyor. Bu kararın metni size Macar yoldaşımız Bela-Kun tarafından okunacak.

Bela-Kun: Doğu Halkları Kurultayı'nın Başkanlık Kurulu, oybirliğiyle şu kararı sizin oyunuza sunmayı kararlaştırmıştır:

Enver Paşa'nın ulusal Türk hareketi hakkındaki bildirgesini dinledikten sonra Doğu Halkları Kurultayı şu kararlara vardı:

1) Kurultay, dünya emperyalizmine karşı savaşan ve özellikle Doğu halklarını ezen ve sömüren İngiliz-Fransız emperyalizmi korsanlarının tüm dünya emekçilerini kölelik altında tutmak için sürdürdükleri çabalara karşı koyan bütün Türk savaşçılarına sevgilerini ifade eder. Aynen Komünist Enternasyonal İkinci Kongresi'nde olduğu gibi Birinci Doğu Halkları Kurultayı da yabancı emperyalistlerin boyunduruğundan Doğu'nun ezilen halklarını kurtarmaya çalışan ulusal devrimci hareketleri desteklemek istediğini bildirir.

2) Bu arada Kurultay, Türkiye'deki ulusal devrimci hareketin yalnızca yabancı sömürücülere yönelik olduğunu ve bu hareketin işçi ve köylülerin ezilmekten ve sömürülmekten genel anlamıyla kurtulmaları demek olmayacağı gerçeğini de ortaya koyar. Bu hareketin başansı Türk

alışan yığınları için en önemli sorunların mn getirmeyecektir: Toprak sorunu ve vergiler sorunu, değişik uluslardan oluşmuş Doğu'nun kurtuluşu için en önemli engel olarak kalacaklardır.

3) Kurultay, geçmişte bir grup emperyalist gücün çıkarları için Türk işçi ve köylülerini lme götüren ve Türkiye'nin çalışan yığınlarını yüksek rütbeli subaylar ve zenginler diktatörlüğü gibi çift taraflı bir tehlikeye sürükleyen bu hareketin önderleri hakkında ihtiyatla söz edilmesi gerekliliğine inanır. Kurultay onlara eylemleriyle halka hizmet etmeye hazır olduklarını kanıtlamayı ve eski yanlışlıklarının izlerini silmeyi önerir. Kurultay bir yandan Türkiye'nin ve Doğu'nun çalışan yığınlarını ulusal devrimci hareketi desteklemeye çağırırken, öte yandan Türk işçi ve köylülerini kendi öz örgütlerinde toplanıp yabancı emperyalistlerin kurtuluş savaşının sonunda zenginlerle olan ilişkileri ve onlar üzerindeki etkileri sayesinde pay almalarına, bürokratların ve generallerin (paşalar, derebeyleri vb.), köylülerin sırtından geçinmelerine hiçbir biçimde izin vermemelerini salık verir. Ancak böyle olursa, Türkiye'nin emekçi halkı sömürücülerden ve baskıcılardan kurtulabilir; ancak böyle olursa, fabrikalar, topraklar, madenler genel bir deyişle ülkenin tüm zenginlikleri yalnız ve yalnızca emekçilerin çıkarları için kullanılabilir.

İsmail şevki karar tasarısını çeviriyor.

Başkan: Başkanlık Kurulu'nun size oybirliğiyle sunduğu karar tasarısını oya koyuyorum. (*Gürültü. Bir ses: Söz istiyorum.*) Başkanlık Kurulu kararı tasarısını tartışma açmadan öneriyor ve yönetmeliğe göre sözü yazılı istemeniz gerek. (*Bir ses: Yazıyorum. Oylanıyor.*) Karar tasarısından yana olanların ellerini kaldırmaları rica olunur. (*Gürültü. Bir ses: Yazdım... Aıklamama izin verin.*) Yoldaşlar, gürültü yapmamanızı rica ediyorum. Burada 1 800 kişiyiz. Çalışmalarımız bu biçimde engellenemez. Ellerinizi indirmenizi rica ediyorum. Karşı olanlar kimler? ekimser olanlar kimler? Karar tasarısı kabul edilmiştir. (*Alkışlar.*) Yoldaşlar, gündemimizin ilk iki maddesini tamamladık. Başkanlık Kurulu'nun Kurultay'a bildirge hazırlamayı yüklemesini öneriyoruz. Biri, Doğu halklarına hitap edecek, Kurultay adına İngiliz emperyalizminin Doğu'da yaptıkları ve bugünkü durumunu belirleyecek ve çalışan yığınlarına İngiliz ve Fransız emperyalizmine karşı sürdürülecek kutsal savaş için çağrıda bulunacak. (*Alkışlar, hurrallar.*)

İkincisinin Avrupa ve Amerika'nın işçilerine ve köylülerine, emekçi kardeşlerimize, çalışan yığınlarına, Kurultay adına ülkelerinin burjuvazilerinin ne denli iğrenç bir biçimde Doğu haklarına ve Sovyet Rusya'ya karşı tavır aldığını göstermek ve yalnız Sovyet Rusya'yı değil, ama İngiliz hükümeti tarafından ezilen Doğu halklarını da desteklemeye çağırmak için hazırlanmasını öneriyoruz. Doğu'nun on milyonlarca emekçisi adına yayımlanan, İngiltere, Amerika ve Fransa işçilerine hitap eden çağrı bütün dünyanın işçi gazetelerinde basılacak ve dünyanın emekçilerinin Doğu halklarına karşı ne denli büyük yükümlülükler taşıdıklarının anlaşılmasına yardım edecektir. (*Alkışlar.*) Yoldaşlar, bu iki bildirge hazırlanmıştır. Yarın veya ertesi gün ilk nüshaları size dağıtılacaktır. Bu bildirgeler sizin seçmiş olduğunuz Başkanlık Kurulu'nun tüm üyelerinin imzalarını taşıyacaktır. (*Alkışlar.*)

(*Çevriliyor.*)

Başkan: Öneriyi benimseyenlerin ellerini kaldırmaları rica olunur. İyi. Karşı olanlar? Çekimserler? Ne karşı ne de çekimser olan var. Yarın saat 05.00'te oturum açılacaktır. Gündem: Sömürgeler sorunu. Yoldaşlar, bütün seçimler hâlâ tamamlanamadıysa, onları hızla tamamlamak gerekir.

Oturum, akşamın 11'inde kapandı.

EK

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ KOMÜNİST PARTİSİ DELEGESİ JOHN REED'İN SÖYLEVİ

Ben burada, sömürge halklarını ezen ve sömüren büyük emperyalist devletlerden birinin devrimci işçilerini temsil ediyorum. Doğu halkları, Asya halkları, siz daha Amerikan boyunduruğundan habersizsiniz. Siz, şimdilik, Fransız, İngiliz, İtalyan emperyalistlerini tanıyorsunuz ve haklı olarak lanetliyorsunuz ve büyük bir olasılıkla "özgür Amerika"nın daha iyi yönetildiğini, sömürge halklarını kurtaracağını, onları besleyeceğini ve koruyacağını düşünüyorsunuz.

Hayır. Filipinlerin işçi ve köylüleri, Karaip Denizi Adaları ve Orta Amerika halkları "özgür Amerika"nın egemenliği altında yaşamının ne demek olduğunu bilirler.

Örnek olarak Filipin Adaları halklarını alalım. 1898'de Filipinler halkı iğrenç İspanyol sömürge yönetimine karşı ayaklandılar ve Amerika onların yardımına gitti; ama İspanyollar kovulduktan sonra Yankee'ler oradan gitmek istemediler. O zaman, Filipinler halkı Amerikalılara karşı ayaklandılar ve hemen görüldü ki, dünün "kurtarıcıları" ayaklananların çocuklarını ve karılarını boğuyor, yerlileri kitle halinde öldürüyorlardı. Sonuç olarak yendiler. Amerikalılar toprakları halkın elinden aldılar ve onları Amerikan işadamlarının gelirlerini çoğaltmak için çalışmaya zorladılar.

Amerikalılar Filipinlilere bağımsızlık vereceklerine söz vermişlerdi. Kuşkusuz çok yakında Filipin Adaları bağımsız cumhuriyetinin kurulduğu ilan edilecektir; ama bu demek değildir ki, Amerikalı sömürgeciler oradan gidecek ve Filipinler halkı onlara gelir sağlamak için çalışmayı bırakacaklardır. Amerikan kapitalistleri yerli önderlerine kârlarından,

arpalıklarından, topraklardan, paralardan bir pay verdiler; onlar kendileri gibi işçilerin alın teriyle beslenen ve Filipinlilerin tutsaklık altında tutulmasında çıkarı olan yerel bir kapitalist sınıf yaratmayı başardılar. Bir süre önce Küba'da da aynı şeyi yapmışlardı. Bu ada da, İspanyol boyunduruğundan Amerikalıların yardımıyla kurtulmuştu. Şimdi orası da bağımsız bir cumhuriyet; ama birkaç küçük Kübalı kapitaliste isteyerek bıraktıkları yönetim çevresi hariç, Amerikalı milyarderler bütün şeker kamışı plantasyonlarına egemendirler. Kübalı işçiler Amerikalı kapitalistlerin çıkarlarına aykırı düşen bir yönetim seçme hevesine kapıldıkları anda, Birleşik Devletler, adayı askeri işgal altına aldı. Örnek olarak halkları bundan yüz yıl kadar önce özgürlüklerini kazanmış olan Haiti ve Saint Dominique cumhuriyetlerinin adlarını da anabiliriz. Bu adalar verimli olduklarından ve halkları da Amerikan kapitalistleri tarafından rahatlıkla sömürülebileceğinden, Birleşik Devletler hükümeti oralara askeri bir diktatörlük kurmak için birlikler göndermekte gecikmedi. Bu diktatörlüklerin sağtığı korku İngiliz tiranlığınınkini katbekat geçti. Başka bir örnek: Birleşik Devletleri'nin komşusu, zengin ülke Meksika, yüzyıllardır, önce İspanyollar ve sonra her ırktan yabancı kapitalistler tarafından boyunduruk altında tutulan halkı çok geri kalmıştır; ama uzun seneler süren bir iç savaştan sonra proleter olmayan, demokratik ve Meksika'nın tüm doğal zenginliklerini Meksikalılara saklamak isteyen ve yabancı kapitalistlere karşı çıkan bir hükümete kavuştu. Amerikalı kapitalistlerin aklına açıklıktan kıvranan Meksika'ya bir dilim ekmek göndermek gelmemişti. Bu bir yana, ilk devrimci Cumhurbaşkanı Madero'nun da öldürüldüğü bir karşıdevrimi kışkırttılar; ama üç yıllık bir mücadeleden sonra Cumhurbaşkanı Carranza ile birlikte devrimci düzen yeniden kuruldu. Amerikan kapitalistleri hemen yeni bir karşıdevrim başlattılar ve Carranza'yı öldürerek, çıkarlarına uygun bir hükümet kurmayı başardılar.

Kuzey Amerika'da on milyon zenci yaşar. Bunlar, Amerikan vatan-daşı olmalarına ve kanunlar önünde eşit olmalarına rağmen pratikte ne siyasal ne de medeni hiçbir hakları yoktur. Amerikalı işçileri haklı davalarından saptırabilmek amacıyla sömürücüler sinsice ırk savaşını körükleyebilmek için, zencilere karşı zulüm politikasını kışkırtıyorlar

ve karşılığında hiçbir kovuşturmayla uğranılmaksızın canlı canlı yakılabilen zenciler artık kurtuluş umutlarının yalnızca silahlı direnmede olduğunu anlamaya başlıyorlar.

Amerikalı kapitalistler şu anda da Doğu halklarından sempati gösterilerini ve onlara gereksindikleri gereç yardımını yapacaklarına ilişkin sözleri esirgemiyorlar. Şu son söylediğimiz özellikle Ermenistan için çok geçerlidir. Amerikalı milyonerler tarafından, açlık çeken Ermenistan için milyonlarca dolarlık yiyecek malzemesi gönderileceği söyleniyor ve binlerce Ermeni hâlâ Sam Amca'nın yardımını bekliyor. Halbuki aynı Amerikalı kapitalistler Amerikalı işçi ve köylüleri birbirlerine karşı kışkırtıyor. Kübalıları ve Filipinlileri sömürerek açlığa mahkûm ediyor, zencileri linç ettiriyor ve sık sık kendi işçilerine dayanılmaz çalışma koşullarını zorla kabul ettiriyor: çok az ücret, fazla iş saati ve emekçi çalışamaz hale geldiğinde de açlıktan ölüm.

Şu anda, açlık çeken Ermenilere yardım kampanyasının başında olan M. Cleveland-Doge, Türklerin Ermenistan'daki kıyıcılıkları üzerine cafcacflı makaleleriyle yeterince tanınmıştır, sahip olduğu önemli bakır madenlerindeki binlerce işçiyi sıkılmadan sömürür ve bir grev söz konusu olduğunda da Türklerin Ermenilere yaptığı gibi süngülerle işçilerini işten attırır. İşte bu adam bunca günahına rağmen, Amerikan toplumunun ikiyüzlü insan sevgisine acındırıcı sözcüklerle başvurur.

Türk kıyıcılığına karşı tutumu nedeniyle yığınla insan Amerika'ya karşı iyi duygular beslemiştir; ama acaba onlar Amerika'nın bu bildirgelerinin dışında neler yaptığını biliyorlar mı? Hiçbir şey bilmiyorlar. Ben 1915'te İstanbul'da bulundum; Amerikalı misyonerlerin o zaman Türklerden büyük çıkarları olduğu için Türk kıyıcılığını ciddi bir biçimde kınamaktan kaçındıklarını biliyorum. Kendisi de bir milyoner olan ve Amerika'da binlerce işçiyi sömüren Amerikan Büyükelçisi M. Strauss tüm Ermeni halkını göç ettirmeyi önerdi ve bu projenin gerçekleştirilmesi için de büyük bir para dökecek kadar ileri gitti; ama elbette ki, asıl amacı Amerika'da sanayide çalıştırılacak Ermeni işgücüne sahip olmak ve bu şekilde M. Strauss ve benzerlerinin sonuç olarak bankadaki hesaplarını kabartacak ucuz işgücünü sağlamak.

Peki o halde niçin Amerikalı kapitalistler Ermenistan'a yardıma söz veriyorlar? Bu yalnızca insan sevgisi mi? Eğer böyleyse niçin Orta Amerika halklarını doyurmakla ve Birleşik Devletler'deki zencileri kurtarmakla işe başlamıyorlar?

Hayır. Asıl gerçek, Ermenistan'da önemli miktarda zengin madenin bulunması ve bu ülkenin sömürülebilir el emeği için bir yedek kaynak olmasındadır. Amerikan işadamları Ermenistan'da yerleşmek ve oraya egemen olmak için Ermenilerin güvenini kazanmak istiyorlar. Amerikan misyonerleri yalnızca bu nedenle Doğu'da okullar açmışlardır.

Ama önemli diğer bir nedeni de burada saymak zorundayız. Amerikan kapitalistleri, diğer ülkelerin kapitalistleriyle bir Uluslar Birliği kurmuşlardır; Ermeni işçi ve köylülerin, Sovyet Rusya ve Azerbaycan örneğini izleyerek hem iktidarı hem de ülkenin zenginliklerini ele geçirmelerinden ve böylece tek bir cephe kurup rahatlıkla sömürecekleri bir ülkeyi ellerinden kaçırmaktan çekiniyorlar. Tüm dünya işçi ve köylülerinin emperyalizme karşı sürdürdükleri mücadeleye Ermenilerin de katılmalarından korkuyorlar. Tek bir sözcükle Amerikan kapitalistleri Doğu'da devrimden korkuyorlar.

Açlık çeken uluslara gereksindiklerini sağlamaya söz vermek ve böylece Sovyet Cumhuriyetleri'ni abluka altına almak: İşte Birleşik Devletler'in siyaseti budur. Sovyet Rusya'nın abluka altına alınması, binlerce Rus kadın ve çocuğunun hayatına mal olmuştur. Abluka, Macar halkının, Sovyetçi yönetimine başkaldırmasına ve şimdi de beyaz Macaristan'ın Sovyet Rusya'ya karşı düşmanca bir tavır almasını sağlayan taktiğe hizmet etmiştir. Rusya'nın sınırlarındaki küçük devletler, Finlandiya, Estonya, Litonya devrime karşı kullanılıyorlar. Ama şu anda onlar Sovyet Rusya ile barışa mecbur kaldılar. Çünkü, iflas ve kıtlığın eşliğindedirler ve Amerikan hükümeti artık onlara araç ve gereç hediye etmiyor. Zira, artık onlara ihtiyacı kalmadı, bundan böyle halklar artık açlıktan ölebilirler.

Amerikalı kapitalistler Ermenistan'a ekmek vaat ediyorlar. Bu eski bir dolaptır. Ekmek vaat ederler, ama hiçbir zaman vermezler. Macaristan, Sovyetçi yönetiminin düşüşünden beri vaat edilenleri aldı mı? Hayır. Macar halkı hâlâ aç. Baltık ülkeleri aldılar mı? Hayır. Estonyalılar açlıktan kıvranıp patatesle ancak beslenebilirlerken, Amerikalı ka-

pitalistler onlara Amerika'da satılamayan çürümüş stokları gönderiyorlardı. Yoldaşlar, Sam Amca, karşılığında bir şey almadan, hiçbir şey vermez. O bir elinde yem torbası, diğerinde kırbaçla boy gösterir her zaman. Sam Amca'nın sözlerini geçer akçe sayan, çok kısa bir süre içerisinde hatasını kanıyla öder. Amerikalı işçiler, emeklerinin ürününden doğan payı gittikçe artırmak istiyorlar; ülkelerinde devrimi engellemek için Amerikan kapitalistleri gittikçe daha çok sömürülecek sömürge halkı arayacaklardır. Amerikalı işçileri başkaldırmadan ellerinin altında tutabilmek için onlara emeklerinin yeterince sömürüleceği halklar lazımdır ve böylelikle de işçileri, Ermenistan'ın sömürülmesinde suç ortağı yapmak gerekir.

Ben bu durumu anlayan, Ermeni işçi ve köylüleriyle kapitalizmi devirecek tüm çalışan yığınlarıyla işbirliği içerisine girmenin gerekliliğini kavrayan devrimci işçileri temsil ediyorum. Dünya kapitalizmi ortadan kaldırıldığında, ancak bütün halklar özgür olacaklardır. Biz, bütün ezilen halkların dayanışmasının, bütün Avrupa ve Amerika ülkeleri devrimci emekçilerinin, Bolşevik Rusya'nın önderliğinde ve komünist enternasyonal bayrağı altında birlik olmayı başarabilmelerinin gerekliliğini anlamaktayız. Ve biz size, Doğu halklarına diyoruz ki: "Amerikan kapitalistlerinin sözlerine kanmayın! Özgürlüğe giden tek bir yol vardır. Kapitalizmi yenen Rus işçi ve köylüleriyle birleşin, Kızıl Ordu'ya yabancı emperyalistleri yenmesinde yardım edin! Komünist Enternasyonal'in kızıl yıldızını izleyin!"

BEŞİNCİ OTURUM

5 EYLÜL 1920

Oturum, saat 7.15'te açıldı.

Yoldaş Zinovyev oturumu yönetiyor.

Başkan: Doğu Halkları Kurultayı'nın beşinci oturumu açılmıştır. Başkanlık Kurulu, milli meseleyle sömürgeler sorununun hemen gündeme alınmasını öneriyor. Söz, raportör yoldaş Pavloviç'te.

Pavloviç: Yoldaşlar, sömürgelerle ilgili ve ulusal politikaya değgin sorunlar dünya tarihi içinde engin bir rol oynadılar. Son dünya savaşı her şeyden önce sarı ve sonra da siyah kıtanın ele geçirilmesine çabalayan büyük güçler arasındaki bir çatışmanın sonucu oldu. Savaşın arifesinde, Avrupa devletleri arasındaki sömürge çatışmalarının özünü açıkça ortaya koyuyor ve bu çekişmelerin, B-B-B, C-C-C ve P-P harflerinden oluşan üç grup arasındaki çekişmelere dönüşebileceğini söylüyordum. Almanya: Berlin-Bizans-Bağdat'ı birleştiren büyük demiryolunun projesini ileri sürüyordu. Bu Almanya İmparatorluğu'na tüm Osmanlı İmparatorluğu'nu çelik bir zincirle bağlamayı, hepsinden önce, küçük Asya'yı ve bunun aracılığıyla da Alman emperyalizmine İran'ın, Hindistan'ın, Mısır'ın, yani siyah ve sarı kıtaların yolunu açmayı amaçlıyordu. Almanya'nın üç B'sine İngiltere üç C ile karşı çıkıyordu: Capetown-Cahire-Calcuta. Doğu Afrika'yı boydan boya kuzeyden güneye doğru aşarak bir bütün oluşturacak böylelikle Arabistan'a, Mezopotamya'yı, Orta İran'ı ve Hindistan'ı bağlayacak olan bir demiryolu. Bu projelere karşılık Rusya kendisinin ileri sürmüştü: Petersburg-Pers (İran) Körfezi. Tüm bu projeler bize Asya ve Afrika'nın egemenliği için büyük güçler arasındaki mücadeleyi gösteriyor.

1914-1918 Dünya Savaşı'nın en temel nedenlerinden biri olan sömürgeci siyasetin bu aynı sorunları şimdi dünün bağlaşıkları, yani bir yandan Amerika ve Japonya arasında, diğer yandan Amerika ve İngiltere ve nihayet Fransa ile İngiltere arasında silahlı bir çatışmaya girme tehdidini gündeme getiriyor.

Fransız yayımlarından, Senato'da Clemenceau'nun çekilmesi konusunda meydana gelen tartışmaların kıskırttığı yayımlardan anlaşılıyor ki, üçlü bağlaşıklarla savaşın en kritik anında İngiltere ile Fransa küçük Asya'nın paylaşılması sorunu yüzünden birbirlerinin boğazına sarılmaya hazırdılar. Yine anlaşılıyor ki, Clemenceau İngiltere ile Suriye konusunda ortaya çıkan istisnai ciddiyetteki çekişmeler sonucunda görevini terk etmek zorunda kaldı. Güncel olarak, İngiltere ile Fransa arasındaki ilişkiler çok gergindir. Sovyet Rusya'dan ve Bolşevizmden duydukları korku olmasaydı, 1914-1918 Dünya Savaşı, Birinci Balkan Savaşı'nda olduğu gibi, çoktan galip güçler arasında ölümüne bir savaşa dönüşecekti. Fransa ve İngiltere, İngiltere ve Amerika, Amerika ve Japonya arasında bir çatışma olanağı en az halkların kaderlerinin burjuvazinin elleri arasında olduğu kadar gözlerden ırak tutulmamalıdır. Uzakdoğu'nun hegemonya sorunu, Amerika ve Japonya'nın birbirlerine karşı dışlerine kadar silahlanmalarına neden oldu. Eğer 1925'te denizlerin egemeni, İngiltere'ye güç bakımından eşit bir filoya sahip olmak amacıyla ortaya çıkan Amerika Kara Kuvvetleri'nin geliştirilmesine de ateşli bir etkinlikte sarılırsa, bunu deniz imparatorluğunu İngiltere'nin elinden almak için ve etkisini Doğu'da güçlendirmek için yapar. Eğer İngiltere Fransa'nın deniz gücünün gelişmesine karşı, elinden gelen bütün tedbirleri alıyor ve onun deniz filosunun Almanya'dan zorla alınan denizaltılara sahip bulunduran Fransa'nın, gerekli tedbirleri almadığı takdirde, bu önemli denizyolu aracılığıyla İngiltere'nin Mısır, Küçük Asya, İran Körfezi, Hindistan, tek kelimeyle Doğu ile olan bağlantılarını tamamiyle kesmesinden, en azından bunları çok zorlaştıracığından korktuğu içindir.

Asya'nın paylaşılmasıyla ilgili bu sömürge sorunu, kapitalist dünyanın Sovyet Rusya'ya karşı Ekim Devrimi'nin ilk gününden beri olanca güçle yürüttüğü savaşın en önemli aşamasıdır. Kapitalizmin egemen olduğu ülkeler, Rusya'nın, tüm kararlı insanlara yol gösteren mücadele içerisinde doğacak birçok yeni durum için basit bir ışık kaynağı, hatta bir meşale olmasından korkuyorlar. Ondan korkuyorlar, çünkü onun elinin altında kalabalık bir nüfus; Çarlık döneminde olduğu gibi bir çeşit İngiliz, Fransız, Belçikalı kapitalist sömürgeci değil, olağanüstü zenginliklere sahip bir ülke vardır; ama dünya emperyalizmi Rusya'dan,

özellikle onun yabancı baskıdan kurtulmuş sömürgelere örnek olmasından, Doğu'yu özgürlük için savaşa çağırmasından, geri kalmış ulusların yanındaki dış politikasından, Doğu'da ulusal özerklik ve kalkınma istekleri uyandırmasından ve bunlardan da fazla olarak kendi sınırlarının dışında yaşayan geri kalmış ve ezilen halklara yırtıcı uluslararası kapitalizme karşı mücadelelerinde gerçek bir destek olmasından korkuyor. (Alkışlar.)

Tarafsız yoldaşlardan biri, komünist parti önderleri, Lenin, Troçki, Zinovyev yoldaşlara hayranlığını belirtti; Sovyet iktidarının en yetkili bu temsilcilerinin, Rusya'da yaşayan çeşitli milliyetlere karşı duyduğu sınırsız güvene dikkati çekti. Fakat, Komünist Parti'nin kendisinin de onları sahte komünist olarak adlandırdığı gibi, bazı temsilcilerin sınır bölgelerinde Sovyet iktidarının saygınlığını düşürdüklerine ve davranış biçimleriyle yerli halkı Sovyet iktidarı ülküsüne karşı kıskırtıklarına acıyla işaret etti. Bunu, biz de biliyoruz; bütün bunlar mümkün, hatta kaçınılmaz. Binlerce yıldır varlığını sürdüren bireyci bir düzen, muazzam bir tufan fırtınası içinde yıkıldığı zaman, kapitalist mülkiyet gibi bir acılar dizisi boyunca toplumsal alan içinde gittikçe daha derinlemesine kök salmaktan başka bir şey yapmamış kurumlar yok olduğu zaman, yeni bir yaşam biçimine geçişi müjdeleyecek. Jeolojik bir altüst oluşun acısız, yanlışsız hatta canavarlık olmadan sona ermemesi doğaldır; kaçınılmaz, süreksiz özellikte ve etkinliği geçici olan şeylerdir bunlar. Asıl önemli olan Sovyet iktidarından ve Komünist Parti'den tecrit olmuş birkaç temsilcinin yolsuzlukları değildir. Sorunun özü genel yönetim biçimidir. Sovyet siyasetinin eski Rus İmparatorluğu'nun topraklarında yaşayan değişik uluslar karşısındaki temel eğilimidir.

Kapitalist dünya, Sovyet siyasetinin, önceleri Çarlık tarafından ezilen ve şimdi bütün kapitalist dünya tarafından ezilmekte olan uluslara karşı bu eğiliminin ne anlama geldiğini çok iyi anlıyor ve bu böyledir; çünkü kapitalist güçler bizim siyasetimizi çok iyi biliyorlar ve bu yüzden de sömürdükleri halklar üzerindeki egemenliklerini sürdürmek için Rusya'ya karşı ölüm kalım savaşı açtılar. (Alkışlar.)

Bizim sosyalist işçi-köylü federasyonumuz ve kapitalist imparatorlukların eşkıyaları arasındaki ayrılığı kim göremeyebilir? "Özgür" İngiltere'nin "kurulması" parolası uzun zamandan beri Britanya boyundu-

ruğu altında inleyen 300 milyon Hintliyi katı bir kölelik altında tutuyor ve onları boğuyor: Cumhuriyet Fransa'sı, Fas'ta, Cezayir'de, Hindistan'da ve bütün sömürgelerinde en küçük özgürlük ve ulusal bağımsızlık hevesini yırtıcı bir hayvan tavrıyla kırıyor.

Birleşik Devletler Atlantik ötesi büyük cumhuriyeti şimdiye dek Küba'nın, Filipinler'in bağımsızlıklarını –sözde onların "kurtuluşu" için İspanya'ya 1898'de savaş açmıştı– tanımayı reddediyor. Aksine, Rus Federatif Sosyalist Cumhuriyeti'nin yönetimi ve işçi-köylü yığınları, eski Çarlık İmparatorluğu'nun bağrında –ki orada bütün kapitalist ülkelerde olduğu gibi iç özerklik istekleri boğuluyor ve eziliyordu– Başkirt Özerk Sovyet Cumhuriyeti'nin, Tatar Sovyetleri Özerk Sosyalist Cumhuriyeti'nin vb. oluşturulmasını sevinçle karşılıyorlar. Bütün kapitalist devletlerde istisnasız büyüklerinde olduğu kadar küçüklerde de, Fransa'da, İngiltere'de, Japonya'da, Belçika'da, Amerika'da, Hollanda'da, Polonya'da vb. büyüklerin bağrında küçük halkların şiddetle baskı altında tutulduğuna, hatta bazen bunların daha iyi örgütlenmiş, daha "uygarlaşmış" azınlığın iktidarı altına girme mutsuzluğuna düşmüş, yüzlerce milyon insanın köle uluslar ve uşaklar güruhu durumuna dönüşmesine tanık oluyoruz. Hindistan'ın üç yüz milyonluk nüfusunun, İngiltere tarafından boyunduruk altında tutulmasını ve dışlerine kadar silahlı İngiliz kapitalizmi tarafından köle gibi yönetilmesini görüyoruz.

Kapitalist ülkelerde, kutuplardan birinde, küçük ulusların vahşice bir baskı altında tutulduğunu, hatta bazen yönetimin iplerini ellerinde tutan küçük ulusların, çoğunluğu ezdiğini; diğer kutuplar ise, Sovyet Cumhuriyeti'nde, ulusal toplulukların en zayıflarına da kardeşçe bir tutum, dikkatli bir hoşgörü, iyi duygular olduğunu görüyoruz.

Ukrayna'daki ilk halk cumhuriyeti zamanında Ukrayna'nın egemeni olanlar Alman-Avusturya emperyalizmi ve General Skoropadski idi. O sırada Almanya ile Avusturya arasındaki bir sözleşme gereğince Petlura Ukrayna'sı Avusturya ve Almanya'ya her yıl 75 milyon pud buğday, 11 milyon pud büyükbaş hayvan eti vb. gibi verme yükümlülüğü altına girmişti.

İkinci Ukrayna halk cumhuriyeti zamanında, Odessa'da parayla satın alınan Petlura ve Fransız Generali d'Anselma arasında imzalanan bir an-

laşmayla Ukrayna Fransız sermayesinin sömürgesi oldu. Bu anlaşmaya uygun olarak Ukrayna'nın tüm demiryolları, tüm askeri ve mali girişimler Fransız borsacılarının elinden geçmek zorundaydı.

Üçüncü Ukrayna halk cumhuriyeti, aynı Petlura'nın da sözünü ettiği gibi, Polonyalı küçük aristokratların gerici iğrenç iktidarının Ukrayna'daki uygulamalarını gözlerden kaçırmaya uğraşan bir paravanadan başka bir şey değildi..

Bütün Ukrayna tarihi Petlura'nın bu yeni kallesliğine karşı protestolardan oluşmuştur. Bu tarih Ukrayna köylülerinin, Ukraynalı "Oruş"un Polonya asil sınıfına karşı yüzyıllardır sürdürdüğü mücadelenin yenilgilerle ve kahramanlıklarla dolu tarihidir. Feodal Polonya'nın tüm tarihi, Ukrayna'yı boyunduruk altına almak için girişilen uzun savaşların tarihidir yalnızca. Ukrayna edebiyatı, Şevçenko'nun ölümsüz eserleri, Ukrayna halk şiirleri –Polonyalı senyörlere karşı verilen kanlı savaşların ortasında yaratılmış ve geliştirilmiştir–, bu zavalı Ukrayna halkının uzun deneylerini yansıtır. Bütün Kazak ayaklanmaları, bütün Zaporuç mücadelesi, bütün Boğdan Kmelnitzki savaşları, özünde Polonyalı küçük aristokratların boyunduruğuna, Polonya taraftarlarına, Ukrayna dili ve kültürü düşmanlarına karşı Ukrayna köylülerinin sürdürdükleri mücadeledir.

Ve Petlura, tam bir paralı asker, tam bir maceracı şövalye olarak, kılıcını en fazla para verene satmaya, Ukrayna toprağını, dilini, kültürünü Polonyalı jandarmalara teslim etmeye ve tek bir örnekle ne oldukları anlaşılabilircek utanmaz Polonya taraftarlarıyla –Beyaz Rus okullarını kapatmak ve Polonyalıların en ufak bir azınlık oluşturdukları yerlerde dahi Polonya dilini resmi dil olarak kabul etmek istiyorlardı– birlik olmaya hazırdı. Polonyalı küçük aristokratlar ve Polonya kültürün yayıcıları uzun bir süreden beri Beyaz Rusya'yı Volga Havzası'nı, Polonya'yı Polonyalılaştırmaya uğraşıyorlardı ve Ukrayna'nın tüm bölgelerini de aynı biçimde Polonyalıların gelip oraları ele geçirmesini bekler bir duruma sokmaya da kararlıydılar. İçtenlikle ve bütün kalpleriyle milliyetçi akımın ve Ukrayna kültürünün yeniden doğmasını isteyen on binlerce ve yüz binlerce namuslu işçi –Gruçevski, Viniçenko gibi Ukrayna kültürünün temel direkleri de dahil olmak üzere– şu anda yalnızca Sov-

yet iktidarının sonuna kadar Ukrayna'nın kurtarıcısı olacağına ve yalnızca onun bu ülkenin her türlü baskıdan arınmasını gerçekleştirebilecek rolü oynayabileceğine inanıyorlar.

27 Mayıs günü, Panrus merkezi yürütme kurulu Prezidyumu Sovyet Sosyalist Tatar Cumhuriyeti'nin özerk statüsünü ve başkentin kazanılmasını onayladı. Bu olay, tüm Müslüman dünyasında engin bir yankı yarattı. Böylece İran'da, Afganistan'da, Türkiye'de, Hindistan'da, Doğu'nun Müslüman işçi ve köylü kardeşlerimiz arasında Rus Federatif Cumhuriyeti'nin ulusal siyasetinin temelini oluşturan büyük ilkelerin yeni bir sergilenişi oldu; ama bu, kapitalist hükümetlerin pek hoşuna gitmiş gibi görünmüyor.

Yirmi, otuz yıl daha geçtikten sonra Sovyet Cumhuriyeti'nde eğitimin yaygınlaşması, binlerce okulun, akademinin, kursun açılması, Rusya'da ve Ukrayna'da okuma yazma bilmeyenlerin bütünüyle ortadan kalkması sayesinde eski hayranlık verici Rus ve Ukrayna edebiyatının anıtları yanında Puşkin'lerin, Lermontov'ların, Tolstoy'ların, Gogol'ların, Şevçenko'ların eserlerinin yanında binlerce işçi ve köylünün dehasından kaynaklanan yeni şairlerin, edebiyatçılarının üstün yapıtlarının ortaya çıktığını göreceğiz. Tatar, Başkırt, Kırgız şiir ve edebiyatları henüz yeni doğuyorlar. Onlar bu el değmemiş derelerden, sellerden, ırmaklardan, nehirlerden, fanteziyle uyumun kesiştikleri noktada çalışan insanlığın bilimine ve şiirine, enternasyonal düşüncenin okyanusuna coşkun selleriyle karışarak onu besleyecektirler. Tarihte ilk kez olarak ulusçuluğun ve sınıfların baskısından kurtulmuş olarak dünyada, ne klasik *İlyada*'dan ne de Tanrısal ülkülerden söz edilmediği üstün yapıtlar, ne ortaçağ uygarlığının ne de kapitalist uygarlığın tüm şairleriyle, sanatçılarıyla, düşünce ve bilim adamlarıyla karşılaştırılmaz; onlar orijinal güzellikleriyle bir güneş gibi ışıldayacaktır.

Evet böyle olacak. Fakat, bu denli arzuladığımız bu geleceğe kavuşana dek daha nice kanlar dökülecek, yeni düzenin kurulması için dövuşen nice savaşçı savaş alanlarında düşmanın kurşunlarına hedef olacak, nice kadın ve çocuk yakılıp yıkılmış kulübelerinde, aile ocaklarında soğuk ve açlığı yenmeye çalışacaklardır. Bütün bunlar maalesef kaçınılmaz, bunun günahı da bizde değil, ama dünya nimetlerine bunca değer veren ve haksız kazançlarından vazgeçmeyen katil kapitalistler-

dedir. Şimdi, acı ve ıstırap, yalnızca, küçük halkların veya Rusya'ya komşu halkların sakinlerinin değil, ama daha iyi bir gelecek için savaşanların da kaçınılmaz kaderlerinin bir parçasıdır. Petrograd'a, Moskova'ya, Tula'ya caniyane ablukanın bizi sıkıca kuşattığı ve sürdürmeye zorlandığımız savaşın hüküm sürdüğü bütün şehirlerimize gidin. Oralarda yüz binlerce işçinin açlıktan ve soğuktan inlediğini, buna rağmen cesaretlerini yitirmeden cepheye binlerce kişilik gruplar halinde Sovyet iktidarı için ölmeye gittiklerini göreceksiniz. (Alkışlar.)

Bu kahramanlar, boşuna ölmediklerini biliyorlar. Çünkü, onlar yoldaşlarına mutluluk, çocuklarına ve gelecek kuşaklara daha iyi bir gelecek sağlamak için döküyorlar kanlarını.

Sovyet Rusya'ya karşı sürdürülen savaş, aslında Doğu'ya karşı sürdürülmektedir. İçine atıldığımız dev boyutlardaki mücadelede bundan böyle Doğu halkları sadık bağlaşıklarımız olacaklardır. Aslında Sovyet Rusya'ya karşı savaş, devrimci Doğu'ya karşı savaştır ve bunun tam tersi olarak Doğu'ya karşı savaş Rusya'ya karşı savaştır. (Alkışlar.)

İngiltere ve Fransa, Vrangeli desteklemeye niçin bu denli ilgi gösteriyorlar? Çünkü, Kırım, Vrangeli'nin elinde bulunduğu sürece, devrimci Türkiye'nin arkası kesilmiştir ve Sovyet Rusya Türk devrimcilerinin yardımına gidemez. Diğer bir bakış açısıyla, küçük Asya galip devletlerin yurtdışı askeri güçlerinin elinde bulunduğu sürece bizim ardımız tehlikede olurdu. Trakya'nın ve Edirne'nin Yunanlılarca işgal edilmesinin amacı, devrimci Türkiye'yi ve Sovyet Rusya'yı devrimci Balkan halklarından tecrit etmektir. Son olarak, eğer Avrupa emperyalizmi, Taşnaklar Ermenistan'ına ve Menşevikler Gürcistan'ına silah, para, buğday verdiyse bu, bu ülkelerin bir yandan Rusya ve Kafkaslar ile Türkiye ve İran, öte yandan devrimci Hindistan ile Rusya arasında engel oluşturmasını amaçladıkları içindir. Emperyalizm her yerde bize karşı su geçirmez engeller yükseltiyor; ama bütün bu engeller Kırım'ın, Gürcistan'ın, Ermenistan'ın, Trakya'nın, Yunanistan'ın halk yığınlarının darbeleri altında göçecektir. Bu Polonya'nın Sovyet Rusya'ya karşı kurmuş bir köpek gibi saldırttığı, devrimci Türkiye'ye karşı Venizelos, Yunanistan'ın zincirden boşanırcasına atıldığı bu anda daha da yakınlaşmıştır. İşte bugün buraya gelen Yunan gazeteleri, Venizelos'un yedi yerinden yaralandığı bir suikastı haber veriyorlar.

Bu suikastı yapanlar kimlerdir? Türkler mi, Bulgarlar mı, Ruslar mı? Hayır, iki Yunanlı. (*Alkışlar.*)

Bu olay, dört milyon nüfuslu fakir bir ülke olan Yunanistan'da, ülkeyi felaketin eşiğine getiren Venizelos'un emperyalist siyasetine karşı bir hoşnutsuzluğun artmakta olduğunu göstermiyor mu? Kapitalizm kendi mezarını kendi kazıyor, ama onun sonunu çabuklaştırmak için Doğu halklarının Sovyet Rusya yanında dünya burjuvazisine son darbeyi vurmaları gerekir. Devrimci Doğu, Sovyet Rusya ile sıkı bir bağlaşıklık kurmalıdır. Çalışan yığınların tümünün birliğine gidecek ilk etap Sovyet Devletleri Federasyonu'nu oluşturmaktır.

Türk yoldaşlar, Çanakkale ve İstanbul boğazları sorununun çözüme kavuşturulması için itilaf devletlere ve Vrangeli'e hiç başvurmadan doğrudan doğruya Karadeniz'de kıyısı olan devletlere çağrıda bulundular. Biz gerçekleştirilmesi halklar arasındaki ve Karadeniz'de kıyıya sahip bulunan ülkeler arasındaki federasyon için önemli bir adım olan bu düşüncüyü hararetle alkışlıyoruz. (*Alkışlar.*)

Satılmış Hervé Rusya'ya saldıran asillerin Polonya'sını savunmak için şöyle haykırıyor: "Eğer Avrupa uygarlığının Asya barbarlığına karşı Polonya'yı yaratarak yükselttiği savunma hattı zorlanırsa ikinci ve son bir savunma hattı kurulacaktır. Ama bu Paris'e, Brüksel'e ve Londra'ya elbette çok daha yakın olacaktır. O zaman Avrupa hükümetleri bütün güçlerini o hat üzerinde toplamak zorundadırlar. Avrupa kültürünü Asya kolerasına, sarı vebaya, Kızıl Ordu biçiminde tüm uygar dünyayı tehdit eden Doğu'nun vahşiliğine ve yobazlığına karşı korumak için ikinci hattı Ren Nehri üzerinde kurmak gerekecektir."

Rus komünistler kendilerine yöneltilen bu hücumlardan hoşnutturlar. III. Enternasyonal'in önemli niteliklerinden biri, yalnızca sözde değil, fakat pratikte de, ezilen halkların devrimci hareketlerinin bütün komünist partiler tarafından desteklenmesini sağlaması ve özellikle ezen ülkelerin komünist partilerine, devrimci ulusal hareketlere ve geri kalmış ülkelere mümkün olan en etkin yollarla yardımı zorunlu tutmasıdır. (*Alkışlar.*)

Gürcü Menşeviklerin önderi Jordania, Bolşeviklerin Asyacı politikasına karşı, Menşeviklerin Avrupacı diye adlandırdıkları politikasıyla karşı çıkıyor; Menşeviklerin, yani biz Avrupalı sosyalistlerin, kültür ve uygarlık şampiyonları olduğumuza inanıyoruz diyor. Halbuki Moskova tüm çürümüşlüğü ve yobazlığıyla Asya'dır.

Şimdi Jordania'ya, tüm III. Enternasyonal'in Bolşeviklerin bakış açısını kabul ettiğini ve Rus olsun, Fransız, İngiliz, İtalyan veya başka hangi ulustan olursa olsun, tüm komünistlerin şimdi Asyalı olduklarını, Doğu'da ve Afrika'da patlayacak her devrimci harekete tüm güçleriyle yardım etmeye karar verdiklerini söyleyerek cevap verebiliriz. İşçiler, İngiltere'de İran, Hindistan veya küçük Asya hatta basit bir Türk taşra kenti ya da Anadolu, Suriye veya Arabistan sorununun çözümünün İtalya'daki işçi hareketinin kaderi üzerinde doğrudan bir etkisi olacağını ve kendilerinin bu sorunların çözümüne doğrudan karışmak ve etkin bir rol oynamak zorunda olduklarını biliyorlar. Avrupalı askeri birliklerin Anadolu'ya, Suriye'ye, Mezopotamya'ya ve İstanbul'a gönderilmesinin engellenmesi komünizm bayrağının altında yürüyen Fransız, İngiliz ve İtalyan işçilerinin ödevlerindendir ve uluslararası proletaryanın şu anda Rusya'nın kuşatılması ve abluka altına alınmasına karşı mücadele ettiği gibi hep birlikte Doğu'nun ezilmesine karşı da vargücüyle mücadele edeceği –bunu umut edebiliriz– gün uzakta değildir. (*Alkıışlar.*)

III. Enternasyonal'in, yani tüm dünya komünistlerinin gösterdikleri temel çaba bu basit gerçeğin anlaşılmasını sağlamaktır: siyah ve sarı ırklar ezilmeye devam ettikçe, Avrupalı ücretli askerler Türkleri, İranlıları, Arapları, Mısırlıları ve diğerlerini kitle halinde öldürmeyi sürdürdükçe, Avrupalı işçi zincirlerini kıramaz ve kapitalizmin kölesi olarak kalmak zorundadır. Bu yüzden III. Enternasyonal Avrupalı işçileri Doğu'nun kurtuluşu için mücadeleye çağırıyor.

II. Enternasyonal'in sömürge sorununa bakış açısı böyle değildi. Şimdi hainlerin sarı enternasyonalî soruna böyle bakmıyor. O, Ka-utsky'ler, Renaudel'ler, Vandervelde'ler ve emperyalizmin diğer ajanları tarafından yönetiliyordu.

II. Enternasyonal kendi yapısı gereği Fas'taki, Cezayir'deki, Tunus'taki, küçük Asya'daki, İran'daki, Hindistan'daki, Mısır'daki ve diğer yerlerdeki ezilen halkların bağrında canlanan devrimci hareketi destekleme durumunda değildi. Daha güçlü bir nedenle, o, siyah ve sarı kıtaların ayaklanma inisiyatifini elinde tutamazdı veya daha basit olarak aynı nedenlerle, Asya'nın ve Afrika'nın mutsuz halkları arasında bağımsızlık fikrinin yayılmasına önderlik edemezdi. II. Enternasyonal Doğu sorununu asla bu açı altında görmedi ve şimdi de hâlâ görmüyor. Gayet

doğaldır ki, II. Enternasyonal'in önderleri kendi hükümetlerinin sömürge siyasetlerini sözle mahkûm etme lüksüne katlandılar; hatta bazen bu konu hakkında Paris'te ve Londra'da, Berlin'de Charles Dumas'ın kilerin türünde broşürler, kitaplar çıkarttılar; fakat bunları, bunlarla ilgilenen yerlilerin dillerine çevirmediklerinden ve sömürge sorunları üzerinde sadece metropolde, genellikle parlamento çevrelerinde ve özel olarak sosyalist parti içinde dikkatleri üzerlerine çekmek için yazdıklarından, bu yerlilerin usta savunucuları, gerçekte kendi ülkelerinin, hükümetlerinin sömürge siyasetlerini desteklemek durumundaydılar. Türkiye'deki Ermeni kıyımı haberleri üzerine Avrupalı sosyalistler gösteriler ve zalim sultana karşı muhteşem protesto mitingleri düzenlemekten geri kalmıyorlardı. Fakat, Fransız hükümetinin Fas'a oradaki Müslüman toplulukların kökünü kazmak için denizaşırı askeri birlik üzerine askeri birlik gönderdiği yıllarda sosyalistler sessizliklerini koruyorlardı. Hindistan'da yapılan zulümlerde, İran'ın vahşice ezilmesinde, Mısır'ın boyunduruk altına alınmasında, İngiliz birliklerinin siyah kıta üzerinde gerçekleştirdikleri kitle kıyımlarında ve kanlı şenliklerde aynı sosyalistler tek kelime dahi etmediler.

Hatta ve hatta, Lagrosillere gibi parti üyeleri, ulusal ve uluslararası çeşitli kurultayların delegeleri olan sosyalistler de vardı. Bunlar açıkça sömürge siyasetini savunuyorlar, uygarlık ve ilerleme gayretlerinde yerlilerin de payları olması gerektiğini söyleyerek bunu tamamlıyorlardı.

II. Enternasyonal Doğu hakkında hiçbir şey bilmek istemiyor, sarı ve siyah ırktan halkların kaderleri onu hiç ilgilendirmiyordu. Türkiye'deki Ermeni kıyımı haberi üzerine bütün II. Enternasyonal basınının hoşnutsuzluk ifade eden Ermeniler lehine makaleler yayımladıkları doğrudur. Önemli sayılabilecek gösteriler düzenlendi; ama bütün bunlar Türkiye'nin işlerine burnunu sokmak için bahane arayan kapitalist hükümetlerden başka kimin işine yaradı? Ermenistan'daki kıyımlar için sosyalistlerin, Fas'ta, Cezayir'de, Hindistan'da ve başka yerlerdeki yerlilere karşı sürdürülen halkın yok edilmesi çabaları kıyımlar, yağmalar için takınmadıkları bir tayır takındılar.

Biz Ermeni kıyımlarını mahkûm ediyoruz ve bir daha yinelenmemesi için mücadele edeceğiz, ama aynı zamanda III. Enternasyonal'daki bütün üyelere, İngiliz ve Fransız partileri temsilcilerine yalnız sözle de-

ğil, ama eylem içerisinde bütün güçleriyle sömürgeci politikaya, Fas, Hindistan, Hindicini, Cezayir, Türkistan halklarına karşı sürdürülen kıyım ve baskıya karşı çıkmak zorunda olduklarını hatırlatıyoruz.

II. Enternasyonal'in sömürge sorunundaki tavrını en iyi kanıtlayan belge, Cenevre Kurultayı'nda Doğu hakkında tek bir sözcük etmemiş olmalarıdır.

Zinovyeve yoldaşın da size rakamlarla kanıtladığı gibi, dünya savaşının sonucu dünyayı iki ayrı grup uluslardan oluşan ve başında 250 milyon fertlik bir azınlığın bulunduğu ve ayrıcalıklara sahip, sömürücü, bütün haklardan yararlanan bir dünya yaratılıştı.

Olayların bu türlü gelişmesi, tüm dünyada, metropollerde olduğu gibi sömürgelerde de sınıflar arasındaki çelişkilerin keskinleşmesine yol açtı.

Muzaffer ülkelerdeki halkın hoşnutsuzluğu gittikçe büyüyor. Para değerinden kaybetti; yiyecek, giyecek maddeleri pahalılandı, emeğin ve verimliliği düştü. İngiltere, Fransa ve hatta Amerika büyük bir ekonomik bunalım geçiriyor. Amerika'da yalnızca bir ay içerisinde iki bin grev patlak verdi. Bütün kapitalist dünyada işçiler eskisi gibi değiller. Burjuva ekonomistleri proletaryayı bir tembellik dalgasının kapladığından, artık onların çalışmak istemediğinden ve işçi sınıfının çalışma isteklerinin felce uğradığından yakınıyorlar. Evet, bütün bunlar bir anlamda doğru. Avrupalı işçi psikolojik nedenlerle artık eskiden olduğu gibi kapitalist için çalışmak istemiyorlar. Onlar, Rus işçileri gibi öz çıkarları için, sınıf çıkarları için acı ve ıstırap çekmek istiyorlar, yoksa sömürücü sınıfların kârlarını ve paylarını artırmak için değil. (*Alkışlar.*)

İşte siyahların ve sarıların daha yoğun bir biçimde sömürülmeye çalışılmasının nedeni; ama Doğu artık Avrupalı kapitalistleri zenginleştirmek istemiyor. Doğu, yalnızca kendisinin eskisi kadar sömürülmesine karşı değil, sömürünün her türlüşüne karşıdır. (*Alkışlar.*) Doğu, ekonomik bakımdan ve bilincin eriştiği düzey olarak eski Doğu değildir.

Bir yandan bazı Doğu ülkelerinde, örneğin Hindistan'da, son on beş yirmi yılda ve özellikle son savaş sırasında, metropollerin deniz ve kara ordularının gereçlerini karşılamayla uğraşmalarından da yararlanarak az da olsa bir sanayi geliştirilmiştir. Dünya şeker üretiminde Hindistan önemli bir yer tutuyor (16 milyonluk dünya üretimi içerisinde 3 milyon).

Hindistan'da genel hatlarıyla tütün, çay, süt ve tekstil sanayii çok gelişmiştir. Fabrikalarda çalışan işçi ve dokumacıların sayısı on beş milyon civarına erişmiştir. Hindistan, demiryollarının gelişmesinde dördüncü sırayı almış durumda. Birleşik Devletler, Almanya ve Rusya'dan sonra geliyor. Demek ki, demiryolu işçileri Hindistan proletaryası arasında önemli bir yer tutuyor.

Her ne kadar Hindistan'da sanayi dikkati çekecek biçimde gelişmişse de, buna karşılık Çin'in bazı bölgelerinde düşünülemeyecek ölçüde fakirlik egemendir ve Doğu'nun her yerinde uzlaşmaz sınıf çelişkileri büyümektedir. Hindistan'da, Çin'de, İran'da, Buhara devletinde ve daha birçok yerde zenginler daha zengin, fakirler daha fakir oldular.

Buhara devletinde köylüler (Dokani) sefil bir yaşam sürdürüyorlar. Durumları serflik döneminin en kötü anılarını andırıyor. Basit bir Mirza'dan Emir'e kadar herkes, onları geçmiş yıllara göre çok ağırlaştırılmış vergilerin yükü altında eziyor. Çok kısa bir süre önce elli köylü vergi borçlarını ödeyebilmek için ellerindeki tüm hayvanları ve sürüleri satmışlardı. Birçok köylü evlerini ve küçük toprak parçalarını sattılar. Yalnızca zenginlerin pamuk ekebilme olanakları vardır. Tohum eksikliği yüzünden bu yıl yoksul olanlar geçmiş yıllarda ekilen toprağın ancak onda birini ekebildiler.

İran'da bütün köylüler topraklarını ellerinden çıkarmak zorunda kaldılar: Ekilebilir arazinin tümü iki üç bin büyük toprak sahibi arasında pay edilmiştir.

Birçok kişi Doğu halklarının komünizme geçmeden önce zorunlu olarak kapitalizmi yaşamasının gerekli olduğunu söylüyorlar. III. Enternasyonal'in İkinci Kongresi'nde yapılan tartışmalarda biz Doğu'nun geri kalmış halklarının ileri bir proletaryaya sahip ülkelerin yardımıyla Sovyet tipi düzene kavuşabilecekleri ve bir ara devresinden sonra kapitalist aşamadan geçmeden komünist aşamaya ulaşabilecekleri sonucuna vardık. (*Alkışlar.*)

Doğu'nun çalışan yığınları Batı'nın çalışan yığınları kadar bilinçli değildirler; ama Doğu'nun Rusya'daki devrimci olayların gürültüsüyle uyanan ruhuna fedakârlığın, nefretin, sömürücülere karşı mücadelenin kutsal ateşi düşmüştür.

Doğu tümüyle, devrimci basiller tarafından bulandırılmıştır. Doğu'nun milyonlarca yoksul insanı ayaklanma ruhuyla aşılarmıştır ve dövüşmekten başka bir şey istememektedirler.

Eğer devrimci basillerle bulandırılmış karışma köylü Sovyetlerinin, emekçi Sovyetlerinin daha sonra gelişecek kristallerini atarsak, Doğu halk yığınlarının mutlulukları çok kısa bir zaman sorunu olur. Böylece Doğu halkları dünya sömürücülerine karşı sürdürecekleri mücadelede ve yeni toplumsal düzenin kurulması mücadelesinde kendilerine gerekli olacak devrimci eğitim ve örgütlenmeyi daha çabuk başarmaklardır.

Lenin yoldaşın da doğru bir biçimde kanıtladığı gibi, Sovyet tipi örgütlenme fikri yalnızca proletaryanın gelişmiş olduğu toplumlarda değil, ama feodal ve yarıfeodal düzenlerde de uygulanabilir. Köylü Sovyetleri, emekçi Sovyetleri yalnızca kapitalist ülkeler için değil, kapitalizmden daha geri toplumsal düzene sahip ülkelerde de geçerlidir.

Sovyetlerin oluşturulması, çalışan yığınların sömürücülerine karşı, mücadelelerini kolaylaştıracaktır: Büyük toprak sahipleri, kapitalistler, spekülâtörler, bütün bu "molkanlar" (İran'ın büyük toprak ağaları), "hanlar", "beyler", "paşalar" dünya emperyalizminin yardımcılarında ve ajanlarından başka bir şey değildirler.

Doğu'nun çalışan yığınları, iç ve dış düşmanlara karşı ayaklanmak zorundadırlar, ama kendilerini ezenlerin boyunduruğundan, uluslararası devrimci proletaryayla birleşmeksizin kurtulamayacaklardır.

1905 Rus Devrimi'nin ve 1908 ile 1910 arasındaki İran, Türkiye ve Çin tarihleri, bunların uluslararası kapitalizm tarafından ezildiğini gösterir. 1905 Rus Devrimi, Çar'a milyonlarca frank veren Fransız borsası yüzünden yenildi. Kendisini dünya emperyalizmine karşı savunan Sovyet Rusya'nın tarihi, bir yandan kapitalizme karşı savaşın güçlüklerini ve öte yandan da onun nasıl yenilebileceğini gösteriyor.

Yoldaşlar, şu basit gerçeği unutmamak gerekir: Doğu halkları bütün ülkelerin işçileriyle birleşmeksizin özgürlüğünü elde etmeyi başaramaz. Şu askeri iktisadi örgüt olarak sonucu belirleyici ve kesin bir savaş için cephe aldığımız İngiltere, ancak İngiliz proletaryasının yardımıyla yenilebilir.

Sovyet Rusya'nın kapitalist güçlere karşı mücadelesindeki gücü nereden geliyor? Bu ülkenin üç yıldan beri her tarafından abluka altına alınmış konumuyla, açlık ve soğukla karşı karşıya olduğu halde dünyanın en büyük güçlerine karşı ayakta durması nasıl açıklanabilir? İngiliz, İspanyol, İtalyan, Fransız proletaryalarının en önemli ve en iyi kesiminin temsilcileri şu anda burdalar ve bizle beraberler. Bu Sovyet Rusya'ya karşı onların kapitalist hükümetleriyle birlik olmayı reddetmeleri olgusuyla açıklanabilir.

Sovyet Rusya'nın gücünün kaynakları, uluslararası proletaryanın kendisine karşı beslediği sempatisidir. Bu sempati nasıl açıklanabilir? Bu, Rusya'nın proletarya ülkesi olması ve orada Sovyet iktidarının egemen olmasıyla açıklanır.

Avrupa hükümetleri ona karşı ordu gönderebilecek durumda değildirler. Onlar, bundan böyle ancak Polonyalı, Çekoslovak vb. mülk sahiplerini paralı asker olarak kullanabilirler.

Eğer Doğu halkları, uluslararası proletaryanın sempatisinin kendilerinin yanında olmasını istiyorlarsa, onlar da aynı şekilde Sovyet iktidarı için, Sovyet Rusya tarafından açıklanan ilkeler uğrunda savaşmak zorundadırlar.

Eğer milyonlarca insanı askere alan kapitalist güçler ordularını Rusya'ya gönderemiyorlarsa, bunun nedeni istedikleri savaşın yalnız Rus proletaryasına karşı değil, kendi proletaryalarına karşı da sürdürmek istedikleri içindir. Rusya'ya karşı savaş İngiliz ve Fransız işçilerinin gözünde kendi sınıflarına ihanettir. (*Alkışlar.*)

Ama Sovyet Rusya'ya karşı savaş sürdürmek isteyen, kendi hükümetlerine karşı koymak için eylem komiteleri örgütleyen, aynı İngiliz işçileri İngiliz burjuvazisine karşı bir ölüm kalım savaşının sürdürüldüğü İrlanda ulusunun özgürlük mücadelesiyle ilgili olaylarda, çok zayıf tepkiler gösteriyorlar.

Normal bir İngiliz işçisi en uygun şartlarda bile İrlandalıların bağımsızlıkları için sürdürdükleri zor mücadeleyle bağdaşmayı bilmiyor. İrlanda kahramanlık destanı, Rus halkının dünya emperyalizmiyle mücadelesinin yüreklerde yankılattığı heyecanı, İngiliz, Fransız ve İtalyan proletaryasında yaratamıyor.

Aslında, bir an için İrlandalıların amaçlarına ulaştıklarını ve bağımsızlıklarını kazandıklarını kabul edelim. Ertesi günden itibaren bağımsız İrlanda ya Amerikan kapitalizminin ya da Fransız borsasının boyunduruğu altına girecek ve belki de, bir ya da iki yıl içerisinde dünya emperyalist korsanlarından biriyle bağlaşıklık kurarak, İngiltere veya başka büyük bir güçle, pazarlar için, demir ya da kömür madenleri için, Afrika'da bir parça toprak için savaşa girecek ve yeniden yüz binlerce İngiliz, Amerikan, İrlanda işçisi hayatlarını yitirecekler.

İşte ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına saygı üzerine bunca makale yazmış olan burjuvalarının, uzun süredir ülkeleri bölündüğü için ağlaştıkları Polonya örneği; bugün kendi sınırları içerisindeki azınlık uluslar için cellat rolü oynayan, Rus işçi ve köylülerine karşı uluslararası kapitalizmin sürdürdüğü savaşta jandarmalık yapan burjuva Polonya örneği; Türkiye'nin boyunduruğundan kurtulduktan hemen sonra toprak ilhak etme ve bölüşme sorunları yüzünden birbirine düşman olan Balkan Devletleri –Bulgaristan, Sırbistan, Karadağ, Yunanistan– örneği. Ve daha benzer bir dizi örnek; kovulan yabancıların yerine aynı ülkenin kapitalistlerinin ve mülk sahiplerinin geçtiği Doğu'da güçlü ulusların oluşmasının, Doğulu halk yığınlarının kaderlerinin gerçekten düzelme-ye yüz tuttuğu anlamına gelmediğini kanıtıyor.

Yeni oluşan her güç, kapitalist düzenin çerçevesi içerisinde kaldığı sürece, çalışan yığınların çıkarlarına değil, burjuvazinin çıkarlarına hizmet eder ve yeni bir baskı, savaş ve zorbalık için yeni bir neden olur.

Eğer İran'da, Hindistan'da ve Türkiye'de iktidar bu ülkelerin mülk sahipleri, kapitalistler tarafından ele geçirilirse ulusal parlamentolar, senatolar onların ellerinde kalırsa sürdürülen mücadeleden çalışan yığınlar hiçbir şey kazanmayacaklardır.

Yeni kurulan bütün devletler, olaylar ve kapitalist ekonominin karşı konulmaz kanunları gereğince, süratle emperyalist siyasetin ve militarizmin ahlaksız çemberi içerisine sürükleneceklerdir. Birkaç on yıl içerisinde, neden olacağı yıkımların 1914-1918 savaşınınkileri arattırarak boyutlarda olacağı yeni bir dünya savaşına tanık olacağız. Zira, o zaman siyah, sarı ve beyaz kıtanın yüz milyonlarca askeri, kendilerini Fransız, İngiliz, Hintli, Çinli, İranlı, Türk bankacılar ve fabrikatörlerin çıkarı için savaşın göbeğinde bulacaklar. (*Alkışlar.*)

Yeniden doğmuş ve güçlü bir Türkiye'nin oluşması, eğer iktidar hâlâ zenginlerin, spekülâtörlerin, mülk sahiplerinin ellerinde kalacaksa, ne getirecektir? Yakın geçmişin örnekleri Enver Paşa'nın İttihat ve Terakkîci siyasetinde, ayrıca Ermenistan, Gürcistan burjuva bağımsız ve özgür devletlerinin tutumlarında da görüldüğü gibi yukarda sıraladıklarımız bir kez daha doğruluğunu kanıtlıyor.

Batı halklarının Doğu'ya karşı birleşmesi gerekliliğini savunan II. Wilhelm Almanya'sıyla birleşti. Neticede Enver Paşa Türkiye'si.

Brest-Litovsk Konferansı'ndaki Türk temsilcilerinin tutumu isyan ettirici oldu; ama Türk milliyetçileri bu iğrenç barışın getirdiği avantajlarla da yetinmediler.

Türkiye, Kars Ardahan ve Batum'u işgal etti; bundan da fazla olarak Edirne'yi ele geçirdi. Gürcistan, ancak Almanya'nın işe karışması sayesinde kurtulabildi. O zaman da Türkler Azerbaycan'a saldırdılar ve Bakü'yü ele geçirdiler.

İki aylık Türk egemenliği, Kafkas proletaryasının kalesi olan bunca sıkıntı çekmiş, bu şehrin tarihine en trajik sayfaları ekledi.

Noe Ramişvili ve Jordania Gürcistan'ı, Orta Osseti bölgesini tamamen yakıp yıktı ve yağmaladı; köy ve kasabaları yerle bir etti ve Sovyet Rusya'ya sürdüğü halkını dehşet içinde bıraktı. Kralcı, Albay Tukareli'nin misilleme yapan Gürcü kuvvetleri Abkazi kasabasını tamamen yaktılar.

Gürcistan, Azerbaycan toprakları üzerinde isteklerde bulunuyordu ve 1918'de Ermenistan'a karşı bir savaş başlattı. Ancak, İngiltere'nin müdahalesiyle savaş durdu.

Ermenistan, Karabaş ve Zangeru'yu istedi (General Dron'un, 4 Ağustos 1918 tarihli bu şehirlerin işgali konusundaki gizli mektubu bilinmektedir). Kendine çok güvenen Gürcü emperyalistler, Van, Trabzon, Erzurum, Bitlis ve Diyarbakır'ı topraklarına katma tasarısıyla öne atıldılar. Ermenistan, bir Akdeniz gücü durumuna gelmek ve Ermenilerin ancak toplam nüfusunun yüzde 50'sini oluşturacağı bir toprağa egemen olmak istiyordu.

Ermeni gazeteleri, Venizelos Yunanistan'ına Trabzon'u işgal etmelerini öneriyorlar. Böylece düzenli bir kıskırtma sürdürülüyor.

Halk yığınları yerli ve yabancı sömürücülere başkaldırmalıdır. Eğer, ulusal devrimci hareketler, sonunda, kendi ulusal burjuvazileri ve Hintli, İranlı vb. parlamentolar tarafından yönetilen yeni Doğu devletlerinin kurulmasına yol açmamış olsaydı, bundan on sene sonraya kadar 1914-1918 Savaşı'nın dehşetlerinin de karşısında utançtan kızaracağı yeni bir savaş patlak verecektir.

Bütün bu söylenmiş olanlardan şu sonuç çıkabilir: Komünist Enternasyonal hiçbir sömürge siyasetini onaylamaz. Doğu halkları bundan ötürü III. Enternasyonal'in parolasını kabul ederler ve bunu da silahları ellerinde doğrulayacaklardır.

Sömürgeler olmamalıdır. Uluslar eşit haklara sahiptir. Kahrolsun Hindistan'daki, Mısır'daki, Mezopotamya'daki İngiliz sömürücüleri! Kahrolsun Suriye'deki Fransız haydutları, Güney ve Batı Anadolu'daki vb. Yunan haydutları! Doğu halkları II. Enternasyonal'in ipliğini pazara çıkarıyorlar ve onun politikacılarına haykıran III. Enternasyonal'de birleşiyorlar: Hainler, satılmışlar, sermayenin ücretli uşakları, Enternasyonal'i terk edin!

Tüm dünyanın şu anda iki ulus grubuna bölünmesi (ezenler ve ezilenler) olayı, şu nedenlere dayanır: demir ve ateşle tüm ulusal kurtuluş hareketlerini bastıran ve burjuva hükümetlerin zorbalığı, Doğu'nun çalışan yığınlarında egemen olan birliksizlik, zenginlerin ve Doğu ülkelerinde oldukça fazla olan toprak sahiplerinin hainlikleri. Bütün bu zengin kişiler, bu molagaflar, hacılar, paşalar, beyler, mirzalar, emirler, şahlar, hanlar, racalar, molkadarlar, jemendarlar uluslararası emperyalizmin ajanıdır ve yabancı kapitalistlerin, dünya burjuvazisinin iktidarını sağlamlaştırıyorlar.

Ulusal devrimci hareket çalışan yığınların durumlarını, ancak bu hareket büyük bir sosyalist hareketin kesin aşamalarından biri olursa düzeltebilecektir.

Dünya emperyalizmine karşı, halkların düş kurma gücünün yarattığı tüm boş korkuların yanında, değersiz uydurmalar kadar güçsüz kaldığı alev püskürten bu canavara karşı sürdürülen mücadelede Doğu halklarının başarısının en temel koşullarından biri, Doğu ve Batı çalışan yığınlarının birliğidir. Bu savaş, ancak iki cephede sağlamca tu-

tunma koşuluyla başarıyla tamamlanabilir: yabancı sermayeye ve ülke burjuvazisine karşı. Doğu'nun devrimci yığınları, bunu gerçekleştirebilmek için köylü ve işçi Sovyetleri halinde örgütlenmelidirler.

Batı'nın yığınları, ancak Doğu'nun yığınlarıyla yakınlaşmaları sayesinde galip gelebilirler. Öyleyse bu yakınlaşma nasıl çabuklaştırılabilir? Bu yönde ilk adım, tüm Doğu halklarının uluslararası proletaryanın gözlerinde, dünya devriminin öncülüğünü yapan Sovyet Rusya'yla sıkı bir işbirliği olmalıdır.

Doğu'nun Sovyet ülkelerinin federasyonu, emperyalist güçlere ve iç düşmana karşı, bizi değişik uluslardan çalışan yığınların birliğine götürecek geçiş biçimidir.

Öyleyse Ermeni, Gürcü, Türk işçi ve köylüleri arasındaki bölücü savaşa son vermek için, her şeyden önce bu ülkede Sovyet yönetimini kurmak ve onları federasyon çatısı altında toplamak zorunludur.

Boğazlar sorununu çözmek için Karadeniz'de kıyısı olan ülkeler arasında bir federasyon oluşturmak gerekir.

Federalist ilke, eski kızıl Macaristan, Ukrayna vb. örnekleriyle, dış politikaya, Tatar ve Başkırt Cumhuriyetleri'nde iç politikada oynayabileceği canlı rolü kabul ettirmiştir. Bu geri ülkelerin, yabancı kapitalistlerin boyunduruğundan kurtulduktan sonra, Polonya, Beyaz Macaristan, Çekoslovakya, Gürcistan, Ermenistan veya Venizelos Yunanistan'ı gibi, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun, Çarlık Rusya'sının veya Türkiye'nin yıkıntıları üzerinde oluşmuş tüm diğer ülkeler gibi, yeniden savaş, yağma, paralı askerlerin şiddetiyle karşı karşıya kalmamaları yalnızca çalışan yığınların ve proletaryanın diktatörlüğüyle sağlanabilir.

Yalnızca, emeğin sermaye üzerinde zaferi tüm ülkelerin çalışmalarına barışı temin edecektir.

Doğu halkları uyanın! III. Enternasyonal sizi kapitalist korsanlara karşı kutsal savaşa çağırıyor. Delege yoldaşlar halk yığınları arasında sınıf bilincini geliştiriniz, onları işçi Sovyetleri çevresinde örgütleyiniz, onları Sovyet Rusya ile birleşmeye çağırınız, ezilen ulusların federasyonu fikrini yayınınız ve son olarak bütün ülkelerden, bütün dillerden, dillerden olan proleterlerin ve köylülerin ittifakını kurunuz! Bütün ülkelerin çalışan yığınlarının birleşik çabalarıyla dünya em-

peryalizmine ve ulusal baskılara son verelim. Kapitalist ülkelerin sömürgeci siyasetine artık bir son verelim, tüm ülkelerdeki özgür bir yaşamı güven altına alalım!

Bu amaç için devrimci yollara başvurmamız zorunluluğu doğuyor. Kendimizi yığınların birbirlerine kenetlenmiş olarak hücumla kalkacağı kesin kavgaya hazırlayalım!

Acele ediniz, zira devrim başka zamana bırakılamaz! Her gecikme ölüm getirir! (*Alkıışlar.*)

Aksi halde, ekonomik başıbozukluk çekilmez hale gelecek, yoksulluk ve yozlaşma artacaktır.

İşte, henüz altı yıl oldu ki, burjuvazi yalnızca savaş ve yağmalarla meşgul; şimdi bunu alışkanlık haline getirdi. Her şeye rağmen onun insanlığı ileriye götürdüğü, –hiç olmazsa endüstriyel gelişme alanında, üretici güçlerin gelişmesi alanında– zamanlar oldu. Şimdi, hangi açıdan bakılırsa bakılsın, o insanlığı geriye götürmektedir. Onu son ve kesin yıkıntının uçurumuna itiyor.

Savaş sonrası kapitalizmi, her yönden zenginleşmenin en son sınırlarına varmıştır. O, ayrıca aşırılıklar yüzünden mahvolmuş yıkıntı halinde bir organizmanın çırpınışı ve hastalık ateşinin sıkıntısı içindedir.

O halde savaş öncesinin şiddete karşı olan ve çoğu kez bütün açıklığıyla görünen refah ve göz kamaştırıcı bolluğun bulandırdığı hava ve çürümüşlüğün kokusuyla zehirlenen en ılımlı burjuvaların bile yakın iflasın manzarası karşısında tamamıyla kendilerini kaybedip şiddetli bir kin nöbetine kapılmasında şaşırtıcı olan bir şey yoktur.

Ciddi bir biçimde yaralanmış vahşi bir hayvan gibi dünya burjuvazisi ulaştığı her şeyi yakıp yıkan, bir kin nöbetiyle çırpınıyor.

Ciddi bir biçimde yaralanmış olan bu vahşi hayvanın, yeniden kendisine gelmesini engellemek gerek! Doğu'nun çalışan yığınları, Rusya proletaryası, Amerika ve Avrupa'nın devrimci unsurlarıyla birleşmek ve yüz ve yüz milyonlarca insanı tutsaklık altında tutan insan eti yiyici emperyalistler üzerine saldırmak zorundadırlar.

Biz devrimciler için, cellattan sonra, işkencelere, ıstıraplara protestosuz ve direnmesiz katlanan kurbanlardan daha hor görülmeye layık hiç kimse yoktur.

Başladığımız büyük savaş bize, bir hedefi amaçlayan bir insanın ve ya bir halkın ona nasıl ulaşabileceğini gösteren bir simge yaratmıştır. Ef-saneye göre doğanın üç harikası büyümlü bir dağın tepesindeymiş. Yüz-lerce yiğit onları elde etmek için uğraşmış; ama ayaklarını dağın eteğine basar basmaz, gelen birtakım sesler onları tekrar geri dönmeye zorluyor-muş. Hayatını bir kuruntu uğrunda tehlikeye atmamaları için kadınlar-dan, analardan, babalardan gelen inlemeler, yanıp yakınmalar ve bazen de fırtına gürültüleriyle karışık tehdit edici bağrışlar duyuyorlarmış.

Bu bağrışlara yüzlerce yiğit dayanamamış. Geri dönüyorlar ve dö-ner dönmez taştan heykellere dönüşüyorlarmış. Dağın her yanı hey-kellerle doluymuş; ama bir gün en sonunda cesur ve güçlü bir adam bu-lunmuş. Bütün yakınlarının yalvarışlarına ve en ürküntü verici teh-ditlere aldırmadan dağa yönelmiş. Gözleriyle dağın tepesini süzerek hiç geriye bakmadan ileriye doğru yürümüş. Amacına ulaşarak yanına erişilemez diye ün kazanmış, hazineleri ele geçirmiş.

Ve siz de yoldaşlar, siz de dünyanın tüm hazinelerini elde etmek için o büyümlü dağa çıkmaya başlıyorsunuz. Siz de hayatınızı tehlikeye sok-mamak için size yalvaran yakınlarınızın seslerini duyuyorsunuz. Müslü-man yobazların, fanatik pantürkçülerin veya panislamcılarının, yüzlerini-zin önünde değişik korkulukları sallayan Gürcü ve Ermeni Menşevik-lerin tehditlerini duyuyorsunuz; fakat onlara aldırmadan ileriye gi-deceksiniz, adımlarınız üzerinde geri dönmeden, silahlar ellerinizde da-ğa tırmanacaksınız. Yoksa taştan heykeller olursunuz! (*Alkışlar.*)

Siz tepeye varacaksınız, dünya harikalarının sahibi olacaksınız; eme-ğin saltanatını, kardeşliğin, özgürlüğün ve ulusların gerçek eşitsizliğinin saltanatını göreceksiniz. (*Alkışlar.*)

Yaşasın Doğu ve Batı'nın çalışan yığınlarının güçbirliği!

Yaşasın ne ezilen halkların, ne de köle halkların bulunmayacağı emeğin Sovyet Uluslararası Cumhuriyeti!

Yaşasın Sovyet iktidarı!

Yaşasın III. Komünist Enternasyonal! (*Alkışlar.*)

Başkan: Yoldaşlar. Çevrilere geçmeden önce size bir önerimiz var. Kurultay'ın kadınların kurtuluşunu çabuklaştırmak ve buna verdiği önemi belirtmek için sizden Başkanlık Kurulu'na üç kadın üye seçilmesi önerisini onaylamanızı rica ediyoruz. Bu yoldaşlar Dağıstan'dan Bulaç,

Türkiye'den Naciye Hanım ve Azerbaycan'dan Şabanova'dırlar. (*Sesler: Evet! Evet! Alkışlar ve gösteriler.*) Naciye Hanım yoldaş size birkaç söz söyleyecek:

Naciye Hanım Türkçe konuşuyor. (Uzun alkışlar.)

Başkan: Yaşasın Doğu kadınının kurtuluşu! (Israrlı alkışlar, haykırışlar, hurralar. Oturumdakiler ayağa kalkıyor. Gösteriler.)

Şabanova: Yaşasın yoldaşlarımız ve liderlerimiz Lenin, Zinovyev ve Troçki! (Gösteriler. Haykırışlar. Alkışlar.)

Başkan: Söz, Pavloviç yoldaşın söylevini özet halinde çevirecek olan Sultan Zade yoldaşa.

Sultan Zade çeviriyor.

Zinovyev: Kurultay'ın üyeleri çok yorulduğu için her iki fraksiyon da, her fraksiyondan birer konuşmacıyla tartışmanın sınırlandırılmasını öneriyorlar. Saptanan konuşmacılar yoldaş Musuşef'le yoldaş Riskulof'turlar. Bu yoldaşlar onar dakika konuşacaklar. Daha sonra oya koyacağız. (Çeviri.) Söz yoldaş Musuşef'te.

Muşuşef: Yoldaşlar, zamanım çok sınırlı, bu nedenle dikkatli ve sessiz olmanızı rica edeceğim.

Ulusal sorun ve sömürge sorunu şu andaki durumuyla gözlerinizin önüne serildi. Fakat, ulus-sömürge politikası üzerine birkaç sözcük daha etmek uygun olur.

Yoldaşlar, bu sorun pratikle ilgili taraflarıyla birlikte göz önüne alınmalı. Bu, can alıcı bir sorundur. Devrimin kaderi, onun akılcı çözümüne bağlıdır. Konuşacağım birkaç dakika içerisinde ben size ilgilendiğimiz durumun objektif olarak kısa bir sunuşunu yapacağım.

Doğu nedir? "Doğu ve Batı" terimlerinin bir geçmişi vardır; fakat özünde Doğu denince Güney-Batı Asya ülkeleri ve kıyı boyundaki kuzeydoğu ülkeleri, özellikle Mısır anlaşılr. Daha kesin bir deyişle, Müslüman Doğu şu ülkelerden oluşur: Türkiye, İran, Belucistan, Afganistan, Buhara, Türkistan, Keşmir, Hindistan ve Çin'in bir bölümü. İşte Müslüman Doğu diye isimlendirilen yerler. Bu kadar geniş bir toprak parçası elbette ki, değişik dillerde konuşan; ama ortak bir kültürün çizgileriyle birleşmiş. İslam kültürü, çok sayıda ulusu barındırır bağrında.

Bu konuda söylenecekler, elbette ki, on dakikaya sığdırılmaz. Bu nedenle ulus-sömürge politikasından söz ederken, bu sorunu yalnızca programımızın sınırları içerisinde inceliyoruz.

Yoldaşlar, durum hakkında objektif bir fikre sahip olmamız için, gerçek durumu mümkün olan kesinlikle ele almamız zorunludur. Mülklerin dağılımı nasıldır, üretim araçları ve toplumsal ilişkiler ne durumdadır? İşte iyice incelemek gereken şeyler. Aynı şekilde bu ülkelerin spritüel kültürünü oluşturan ve ekonomik kurumlarının gelişmesini sınırlayan büyük düşünsel birikimini de göz önüne almak gerekir. Maalesef bu çalışma için zamanım yeterli değil.

Devrimci taktiğini geliştirirken, Doğu'daki devrimci hareket üzerinde ağırlığı olan ve onu yönlendiren Sovyet iktidarı giderek hareketlerin yönetimini ele alıyor ve proleter kültürünü de oralara götürüyor.

Fakat, bir proleter kültür var mıdır ve kültür nedir? Amacım, Doğu halklarının içinde bulundukları karışık durumda, dünya devrimci hareketinin yöneticisi olan Sovyet Rusya ile sıkı bir bağlaşıklık içine girmekten başka çıkar yol olmadığını kanıtlamaktır. Doğu'ya neler getirildiğine geçmeden önce, onun şu anda ne durumda olduğunu gözlerimizin önüne getirelim. Doğu'da köylü yığınları vardır; yakın zamandaki tek tük istisnalar dışında proletaryanın fabrika ve imalathanelerdeki örgütlenmesi genel olarak yetersizdir. O halde Doğu'daki toplumsal devrimin, çevresinde oluşacağı ağırlık miktarı neresidir? Ağırlık noktasını köylü yığınlarının feodalizmin kalıntılarına, Avrupalıların utanmaz ve yağmacı emperyalizmine karşı örgütlenmesi olarak görüyoruz. Geçmişte Batı'da olduğu gibi Doğu'daki halkların devrimci hareketi şimdi top-
rak sorununa dayanıyor. 20. yüzyılda Batı'dan Doğu'ya doğru ilerleyen devrimci hareketin kökü toprağa ilişkin olacaktır. Biz Doğu'ya, köylü yığınlarının ve toprağın özgürleşmesini götüreceğiz.

Doğu'daki oynadığı rolü bunca önemli olan Türkiye'yi getirelim gözlerimizin önüne. Orada, bir anlık bakışla Müslüman köylülerin sıkıntılarının korkunçluğunun fark edilebileceği ilginç bir tablo görüyoruz. Gerçek adının daha çok "birliksizlik ve geriye gitme" olması gereken "İttihat ve Terakki" Partisi'nin on iki yıllık egemenliği dönemini padişahın mutlakiyetiyle taçlandığı gibi, Türk köylü sınıfını da yoksulluğun son kertesine sürükledi.

Ufukta, küçük Türk köylüleri; ilk planda beyaz saçlı bir ihtiyar adam toprak sürüyor; elinde kalan son öküzlerinin yanında kızı da sabana koşulmuş. Bu, Türkiye'deki durumu simgesel olarak olağanüstü bir biçimde gözler önüne seren bir tablodur. Tablonun toplumsal anlamı açıkça gözüküyor; bütün genç erkek nesil üretici çalışmadan, savaştırılmak için koparılıp alınmış; toprağa dayalı ekonominin hemen hemen tüm canlı güçleri mahvolmuş. İşte Türk köylü sınıfının, mutlakiyet yönetimi ve Batı emperyalizmince içine itildiği ekonomik çıkmaz budur. İşte toplumsal devrimin Türkiye'deki dayanak noktası. Öte yandan, orada bir proleter örgütün taslağı vardır; küçük komünist gruplar yasal ya da yasadışı yollarla propaganda yapıyorlar. Mustafa Kemal hareketi ulusal kurtuluşçu bir harekettir. Biz onu destekliyoruz; fakat İngiliz, Fransız emperyalizmine karşı sürdürdükleri savaş biter bitmez, hareketin toplumsal bir devrime dönüşeceğini umut ediyoruz.

İran'da, köylülerin umutsuz durumu uzun yıllardır sürüp gidiyor. Ne kadar insanın sıkıntı, sefalet dolu bir hayat yaşadığını görmek için Bakü sokaklarına bir göz atmak yeter. Örneğin, burada "amdal" diye adlandırılanlar, kapitalist ekonomik sistem içerisinde gerçek birer demirbaş köle durumundalar. Onları sabahdan akşama kadar, geceleyin aklıktan ölmek için çalışırken gördüğünüzde "işgücü fazlalığının" İran'da nasıl ciddi bir sorun olduğunu ve o ülkenin toplumsal devriminin hangi temele dayanması gerektiğini anlıyorsunuz.

Britanya emperyalizminin babaca vesayeti altındaki Afganistan, Belucistan ve Hindistan'da olup bitenler biliniyor. Hintli işçi ve köylüler açlık ve salgın hastalıktan kırılırken, Avrupalı haydutlar, meşru efendileri Hindistan'dan hesapsız zenginlikte hazineler kaçırıyorlar. Sanıyorum ki, buradaki herkes bu Kurultay'ın asıl amacını anlıyor: Amacımız, Sovyet iktidarının ve proletaryanın egemenliğinin, dünya proletaryasının birliğinin, bütün çalışan insanlığın, amaç ve çıkarlarının ortaklığının bilincine varılmasının, emeğin sermaye üzerine zaferi için, yani ezilen yığınların özgürleştirilmesi için vazgeçilmez koşul olduğunu kanıtlamaktır.

Doğu'da olduğuna inandığımız proleter kültürün ne değerinde olduğunu görelim şimdi. Komünizmin bilimsel temelleri Marx, Engels ve diğer birçok bilginin çalışmaları üzerine oturur. Çalışan yığınlar demek ki,

proleterce inançlarını açıklamaları için burjuvalarinkilerle karşılaştırılamayacak üstünlükte bilimsel değerlere sahipler. Bu arada şunu da eklemek zorundayım ki, proletarya, kapitalizmin boyunduruğundan tüm sınıfların kurtulmasının, kendisi olmadan başaramayacağını düşünür. Bütün bunlardan açıkça ortaya çıkıyor ki, yalnızca, proletarya gerçek insanlık kültürünün yaratılmasını başarabilir. Devrimci proletarya, Doğu'ya bölücülük değil, ama çalışan insanlığın birliğini götürüyor; bu amaç içerisinde, sendika ve kooperatifler gibi uygar ölçülerdeki yüksek bir toplumsal anlayışın değerlerini yaratıyor. Bunlar proletaryanın büyük gücünün kaynaklarıdır; onlar sermayeye karşı son savaştaki karşılıklı güveni ve değişmez azmi yansıtıyorlar. Proletarya, en sonunda geçmişte örneği olmayan bir iktidar örgütü biçimi yaratmıştır: Sovyet iktidarı. Bu politik alanda değer biçilmez bir başarıdır; Sovyet yapı olarak çok basit, fikir olarak ise dahiyanedir. İşte proletaryanın Doğu'ya ezilen yığınların kurtulması için götürdüğü kültür değerleri. Hiçbir insani eylem kesinlikle bazı hatalardan arınmış değildir; bizimkinde de bazı yanlışlar kaçınılmazdır. Bu yüzden proleter kültürünün özelliklerine değgin birkaç sözcük söylemek zorunda olduğuma inanıyorum. Bazı yanlışlar kaçınılmazdır; hakkında söz edilmesinin bile saçma olduğu, fakat sessizce geçirilmesinin namussuzluk olacağı türlü yanlışlıklar vardır. Thomas d'Aquin dünyanın ele geçirilmesi için savaşılan militan kilise ve muzaffer kiliseyi birbirinden ayırt ediyordu. İlk romantiktir, ikincisi ise klasik; ama sanat ve kültürün genel olarak aynı değişikliklere uğradığı hiçbir kilise yoktur. Her kültür, ilk ortaya çıkışında militandır; çünkü kendi yaşama hakkını elde etmek için mücadele eder.

Proleter kültür militandır; o, insanlığın izleyeceği yeni yolların araştırılmasıdır. Bu romantik bir kültürdür ve henüz klasik değildir. Henüz o zafer sükûnetine sahip değildir, tutkulu atılımlar içerisinde tümüyle, o halde yanlışlıklar taşıyabilir. Ayrıca sınıf mücadelesinin, sosyal devrimin iki uzlaşmaz kamp arasında bir ölüm kalım savaşı olduğunu unutmayınız. Bu mücadelede, zafer ya sermayeye ya emeğe kalacaktır ya da ikisi de bir anda yok olacaklardır.

Doğu'nun kurtuluşu yalnız ve yalnız proletaryanın zaferindedir; bunun için Sovyet Rusya ile ilişki tek çıkış yolumuzdur. Onun rehberliği ve yönetimi altında, onunla birlikte ortak düşmanımıza dünya sermayesine karşı yürümek zorundayız. Size Doğu'da olanlar ve Doğu'ya

gelen şeyler hakkında kısaca açıklamada bulundum. Proletaryanın ulusal sorunda ve sömürge sorununda izleyeceği politika Rus Komünist Partisi'nin 8. Kongresi'nin kararlarında ifade edilmiştir. İşte bunun özeti: Bütün ülkelerin ve bütün ulusların proletarya ve yarıproletaryalarının birliği, yani III. Enternasyonal'in gerçekleştirdiği birlik; ayrıcalıkların ve bir ulusun diğer biri üzerinde egemenliğinin kaldırılması; tüm emekçilerin birliğinin geçici federasyonu...

Başkan konuşmacıya ayrılan sürenin dolduğunu bildiriyor. (Sürdürün! Sürdürün!)

Başkan: Yoldaş yirmi dakika konuştu, oysa biz konuşma süresini on dakikayla sınırlamıştık, ama Kurultay isterse, yoldaş söylevini sürdürebilir. *(Sesler: Sürdürün! Sürdürün!)*

Yoldaş Musuşef'in söz süresinin uzatılmasından yana olanların, parmaklarını kaldırması rica olunur. Karşı olanlar? –Çoğunluk söylevin sürdürülmesinden yana.– Yoldaş Musuşef devam ediniz.

Muşuşef: (Alkışlar.) Yoldaşlar, sözümün kesilmesi bana söylevimin sırasını unutturdu. Zaten bu konu üzerinde konuşmayı uzun zaman sürdürmek gereksiz.

Benim tek dileğim bu Kurultay'dan, çok basit bir fikir edinerek ayrılmamızdır. Eğer yok olacaksak Sovyet Rusya ile birlikte yok olacağız ya da onun gibi komünist ilkeler üzerine oturtulmuş yeni bir hayat yaşayacağız; gezegenimiz üzerinde iki merkez vardır: Burjuvazinin baskısının merkezi; Versay ve proletarya mücadelesinin merkezi: Kızıl Moskova.

Yoldaşlar, size atalarımızın geçmişte fatihler olarak Doğu'dan Batı'ya akın etmiş olduğunu hatırlatmak istiyorum. Doğu'nun ezilen halkları, Batı ülkelerine karşı güven duymuyorlarsa, geçmiş zamanların kalıntılarının hâlâ etkili olduğu Batı ülkelerindeki halklar aynı güvensizliği Doğulular için duyuyorlar.

Timurlenk'lerin, Cengiz Han'ların çağı henüz tümüyle unutulmuş değil. Doğu'nun ve Batı'nın çalışan yığınları birbirlerine karşı bu güvensizliği duymamalılar; çünkü her ikisinin ortak düşmanları aynı evrensel kapitalizm ve emperyalizmdir. Size Lermontov'un olağanüstü güzellikteki şiirlerinden birkaç dizesini hatırlatmama izin verin. "Doğudan korkuyorum" diye cevap verdi Kazbek; "orada insanlık hemen hemen dokuz yüz yıldır derin bir uyku içerisinde"... Bize gelince, biz kıvançla

Doğu'nun yüz yıllık uykusundan uyandığını söyleyebiliriz. O toplumsal örgütlenme yolunda, tüm insanlığı izleyerek Batı proletaryasıyla kardeşçe ilişkiler içerisinde, Kızıl Rusya'nın cisimleştirdiği ideal yolunda ileriye doğru atılıyor. Batı emperyalizminin Doğu sömürgelerinden alıp götürdüğü "kültür ve uygarlığı" sizin gözleriniz önüne çarpıcı sözcüklerle serebilmek isterdim. *Denizci* isimli proleter gazetesinde yayımlanan bir şiirinde ozan Gorodetski, bizim, içimizde duyduğumuz başkaldırma duygusunu heyecan verici bir biçimde dile getiriyor. Bu şiir "Kahve" ismini taşıyor. Java Adası'nda bronz derili bir yerli kahve topluyor. Rıhtımda eli kırbaçlı bir İngiliz ambalajlama çalışmasını denetliyor; ufak bir ihmali bile "uygarlaştırıcı kırbaç"yla cezalandırıyor. Ve Java Adası'nda bronz renkli insanlar acı çekiyor ve inliyorlar. Kahve toplanmıştır; ticaret gemileri onu Avrupa ve Amerika'ya taşıyorlar... İşte Paris-Londra veya Şikago'nun şık restoranlarında eğlenen ensesi kalınlar ve çevrelerindeki dalkavukları. Para kazanmak için terlemiyorlar bile. Proletaryanın kanı ve teri onlar için kazanıyor nasıl olsa. Onlar İngilizler için Java adalarından toplanan kahveyi yudumluyorlar. Ve öfkeli ozan şiiri şu kıtayla tamamlıyor:

İncecik bir porselende
yaldız yaldız yansıyan,
dumanı tüten şu kara kahve;

Fırtınalı dalgaların yükseldiğini,
Beynimi doldurduğunu hissederim
bunu her gördüğümde.

Ve içimde buruk,
Yıkıcı bir arzu doğar birden:
Dinamitlemek Avrupa'yı ta kökünden!

Kurtarmak, salıvermek
doğal ve vahşi özgürlüğü;

ticaret denen nesnenin küstah boyunduruğundan çekip almak.
Kamçıya ihtiyacı yok manolyaların!
Ve gardiyansız da doğar, okyanus güneşi!

(*Alkışlar.*)

Başkan: Oturmanızı rica ediyorum. Söz yoldaş Riskulof'ta. (Alkışlar.)

Riskulof: Ulusal ve sömürgelere değgin sorunlar ki, şimdi tartışılıyor, bizim için büyük önem taşır. Bu sorunlar kapitalist toplum için de aynı büyük önemi taşımaktadır.

Kapitalist düzenin elli yıllık geçmişi temel olarak bu sömürge ve ulus sorunu üzerine kurulmuştur. Bu yarım yüzyıl süresince kapitalist güçlerin etkinliğini incelersek kapitalist düzenin son aşamasında, yoldaş Lenin'in deyimiyle; tekelci kapitalizm diye adlandırılan, tümüyle yeni bir biçime ulaştığını görürüz. Kapitalist gelişmenin bu aşaması rekabet içinde olan büyük pazarların merkezileşmesiyle ayırt edici bir özellik taşır.

Bu politika ve bu rekabetin sonucu sömürgelerin ve pazarların ele geçirilmesi olmuş, bunu utanç verici bir sömürüye boğulmuş sömürge halklarının şiddet yoluyla boyunduruk altına alınması izlemiştir. Görüyoruz ki, Afrika ve Asya ülkeleri gün geçtikçe daha çok, büyük devletler arasında paylaşılmaktadır. Bu eylemi yöneten güçler, bir çatışma içerisine girmişler ve iki koalisyon oluşturmuşlardır; bu durumdan da beş yıl önceki savaş patlak vermiş, onu da Avrupa'da başlayan ve Doğu üzerinde doğrudan sonuçlar veren toplumsal devrim izlemiştir.

Değişik biçimlerdeki kolonyal sömürüye son verilirse bunun sonuçları can sıkıcı olacaktır. Çünkü, onların karakterize ettikleri çağ artık kapanmıştır.

Geçmişte, II. Enternasyonal zamanında da, sömürgeci politikadan söz ediliyordu. Sözün kısası büyük güçlerin fetihçi arzuları onaylanıyordu, ama şimdi Doğu sorunu daha başka bir biçimde ele alınıyor.

Rusya'da proletarya diktatörlüğünün gerçekleşmesi, Komünist Partisi'nin zaferiyle aydınlanan Doğu sorunu, bugün bize yeni bir ışık altında gözüküyor. II. Enternasyonal'in liderleri Doğu halklarından korkuyorlar, Avrupa kültürünün ve çıkarlarının koruyuculuğunu yapıyorlardı. Bu korku yok olmuştur. Gerçekte II. Enternasyonal'in önderleri, efendileri burjuvaların duygularına saldırmaktan korkuyorlardı. Fakat, Komünist Partisi, III. Enternasyonal tümüyle başka bir biçimde düşünüyor.

Şu anki parolamız Batı proletaryasıyla, Doğu devrimci akımının, Doğulu işçi ve köylülerin birliğini sağlamaktır.

Komünist akım, bütün ülkelerde tüm gücüyle gelişmesine rağmen, kapitalizmin dayanak noktalarını kaldıran III. Enternasyonal'in gücüne rağmen, sosyalizmin Rusya'da zafere ulaşmış olmasına rağmen, sömürge sorunu toprak sorunuyla birlikte politikamızın temel taşı olarak kalmakta devam ediyor.

Bu sorunların akılcı çözümünün çok büyük bir önemi vardır ve biz çözümü, sorunları doğru bir biçimde koyarak çabuklaştırabiliriz.

Doğu, bize şu anda devrimci eylemin gelişmesine, çalışan yığınların sosyalist eylem içerisine girmesine tümüyle elverişli koşullar sunmaktadır. Bunun için ön koşullar şunlardır: Köylülerin, büyük güçlerin sömürgeci politikası sonucu ortaya çıkan durumları ve beş yıllık savaşın sonuçları (yoksulluk, baskı ve yıkım). Bu etkenler Doğu emekçilerini isyana ve emperyalizme karşı devrimci eyleme daha baştan eğilimli kılıyorlar.

Fakat, eğer Batı'daki sosyalist eylemin komünist bir nitelik kazanması normal olsa bile, elbette Doğu'da bu tür bir eylemin tümüyle komünist bir eyleme dönüşmesini bekleyemeyiz. Orada devrimci hareket küçük burjuva bir nitelik kazanacaktır; o ulusal ilkenin ağırlık kazanmasına ve Doğu'nun bütünüyle birleştirilmesine yönelecektir. Fakat, bu hareket zorunlu olarak toplumsal bir harekete, toprak sorununun çözümüne yönelik bir harekete dönüşecektir. (*Alkışlar.*)

III. Enternasyonal'in çabası, Batı'nın işçi sınıfını tümüyle oportünistlerin tehlikeli etkilerinden sıyırmaktan, bilinçli komünistler yetiştirmekten ve bütün bunların üzerinde Doğu hareketini Batı hareketiyle birleştirmekten ibarettir. III. Enternasyonal'in, yerine getirilmesi gereken en büyük görevi budur.

Burada bizi, kapitalizme karşı Doğu ile Batı'nın birleştirilmesine götürecek yolu mümkün olan çabuklukla bulmak için, işte bu nedenle toplandık.

III. Enternasyonal bunu yalnızca resmi açıklamalarıyla değil, ama 50 milyon kadar insanın Doğu'da Sovyet iktidarına olan inançlarıyla kanıtlamaktadır. Türkistan, Kafkaslar ve diğer Müslüman ülkeler gibi eski sömürgeler, Sovyet cumhuriyetleri oluşturuyorlar. Bu cumhuriyetler Sovyet Rusya ile federasyon kuruyorlar ve dün ezilen emekçilerden oluşan bu Sovyet Cumhuriyetleri şimdi kültürlerini artırıyorlar. Toplumsal yaşantılarını özgürce düzenliyorlar.

Daha şimdiden Komünist Enternasyonal büyük amaçlarından birini gerçekleştirdi. Bu ülkelerin toplumsal dönüşümleri tüm Doğu'ya örnek olmalıdır. Emekçiler bizim çağrılarımızı dinlemekle, bizim fikirlerimizi kabul etmekle yetinmesinler; ayrıca bu cumhuriyetleri de örnek alsınlar! Komünist Partisi, programının Batı proletaryası için olduğu kadar Doğununkiler için de ne denli geçerli olduğunu kanıtıyor bu ülkelerde.

II. Enternasyonal'in yandaşları Doğu'nun hiçbir zaman Batı'nın düzeyine erişemeyecek, hiçbir çabayla ve çalışmayla ileriye götürülemez kölelerden oluştuğunu boşuna kanıtlamaya uğraşmasınlar; bu aşırı yengilere, burjuva Avrupa'nın bu denli küçümsemelerine rağmen, Doğu'nun komünizme olan yatkınlığını gözlemliyoruz. Biz bunu Sovyet Rusya'ya yakın geri kalmış Müslüman ülkelerdeki Sovyetçi ve komünist uygulamalarda görüyoruz.

Hiç kuşkusuz Rusya'ya komşu ülkelerdeki ekonomik yaşantıyı yeniden düzenlemek için kullanılan siyasal düzen biçimlerinden ve yollardan henüz özgürlüğe kavuşmamış Doğu halkları için, çarpıcı örnek olarak yararlanılacaktır.

Devrimci işçi hareketlerinin zayıf olduğu Doğu ülkelerinde, hareket şimdi burjuva ve ulusçu bir nitelik taşıyor. Hareketi demokratlar, küçük burjuvalar yönetiyor. Başlangıçta komünist hareketten daha güçlü ve daha örgütlü olan bu hareket elbette ki, bize büyük bir hizmette bulunacak ve itilaf devletleriyle yeni dünya sermayesiyle olan savaşımızda bizim için büyük yararlar sağlayacaktır.

Elbette ki, III. Enternasyonal ve komünist partiler bu hareketi destekleyeceklerdir, fakat bu hareketin çalışan yığınları kesin olarak özgürleştiremeyeceğini de yüksek sesle haykırmaktan sakınmayacaklardır. Çalışan yığınların kurtuluşu, ancak toplumsal devrimle gerçekleşebilir. Eğer Avrupa kapitalizmine karşı Doğu'nun demokrat devrimcileri komünist programı kabul etmeden mücadele ederlerse, emin olalım ki, kuracakları özerk ulusal cumhuriyetlerin sadece resmi adları "özerk" cumhuriyet olacaktır; gerçekte ise, bu cumhuriyetler hiçbir zaman bağımsız ve özerk olamayacaklardır. Zira ya burjuvazinin yanında ya da dünya proletaryasının yanında yer alacaklardır; bunun başka bir alternatifi yoktur. Ermenistan, Finlandiya ve Polonya gibi devletler bu konuda hiç de özlenecek örnekler değildirler. Bunlar gerçek devletler

değildirler; yalnızca Rusya ile savaşmaları amacıyla Bağlaşık Devletler tarafından kurdurulmuşlardır ve meslektaşları dünya kapitalizminin gözünde, özel bir manda niteliğinden fazla bir öneme sahip değildirler. Bu nedenle eğer Doğu'nun herhangi bir yerinde, Türkiye'de veya başka bir yerde, komünistlere düşman ulusal devrimciler, benzer devletler yaratmaya çalışırlarsa yapıtları geçici olacaktır; onlar emperyalistlerin avuçlarının içine düşecekler ve silahlarını proletaryaya, emekçi Doğu'ya karşı çevirmek zorunda kalacaklardır. Demek ki, durum açık. Doğu'nun emekçilerinin yapabilecekleri tek bir şey vardır: Komünist Enternasyonal'in yardımıyla en kısa zamanda örgütlenmek, mümkün olan en büyük hızla toprak devrimini yapmak, toprakları ve iktidarı ele geçirmek. Halkların kendi kaderlerini tayin hakkını, kapitalizmin boyunduruğundan gerçek olarak kurtuluşu elde edebilmek için tek araç ve tek yol budur. (Alkışlar.)

Lenin yoldaş, Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi'ne sunulan ulus-sömürge sorunuyla ilgili tezlerinde çok kesin ve pratik bir biçimde III. Enternasyonal'in Doğu ile ilgili amaçlarını tanımladı. Doğu'ya hiçbir zaman gitmemiş olmasına karşın, o, sorunu çok doğru bir biçimde ortaya koydu. Tezleri ilk adımda, sömürgelerin dünya kapitalizminin boyunduruğundan kurtulması, yalnızca komünistlerin değil, küçük burjuva milliyetçilerinin de emperyalizme karşı mücadeleye çağrılmasının gerekliliğini savunuyor. Küçük burjuva milliyetçileri güç birliğine davet ediliyorlar, ama bu tezlerde de somut olarak özellikle belirtildiği gibi onlar emekçileri tam anlamıyla kurtaramazlar. Sömürgelerin kurtuluşunun toplumsal koşulları da açıkça belirtilmiştir. Tezler, toprak sorununu temel sorun olarak ele alıyor.

Tüm çalışan yığınlar için örgütlenmek ve Batı proletaryasıyla birlikte dünya sermayesine saldırıya geçmek zamanı gelip çatmıştır. Yüzyıllardır kapitalizm tarafından ezilen Doğu halkları, geçmişte Avrupa tarafından boyunduruk altına alınana dek, ışıklarını Avrupa üzerine saçmış olan Doğu halkları, bu koşullarda artık ayaklanacaklardır. Çok büyük bir enerjiyi bağrında taşıyan ve büyük güçlerinin halen uyumakta olduğu Doğu, komünist hareketle birleşip uyanacak ve dünya sermayesinin egemenliğini bir daha kurulmamak üzere yok edecektir. Dünyın sömürgelelerinde bugün Sovyet Cumhuriyetleri'nin kurulması, Doğu'da bunca komü-

nist partisinin yaratılması zaferimizin bir güvencesidir. Doğu Halkları Kurultayı, yarının eyleminin temellerinden birini oluşturacaktır. O, Doğu'nun uluslararası gücünü, Batı proletaryasının örgütleriyle birleştirdikten sonra dünya kapitalizminin kalbine hançer saplayacak olan ve yeni fi-
lizlenen eylemin lokomotifidir.

Yaşasın dünya proletaryasının rehberi Komünist Enternasyonal!

Yaşasın III. Enternasyonal'in önderleri!

Yaşasın şu anda sermayeye karşı birleşen Doğulu emekçiler!
(Alkışlar.)

Bir ses: Gaziyef! Özbekçeye çevir Gaziyef!

Başkan: Çeviri hemen yapılacaktır.

Türkmenceye çeviri.

Başkan: Oturuma 5 dakikalık ara verilmiştir.

Başkan: Sömürge sorununa değgin tartışmalar kapanmıştır. Başkanlık Kurulu, Kurultay'ın Komünist Enternasyonal'in kararını kabul edeceğini umarak özel bir karar tasarısı önermiyor.

Yazılı olarak şu aşağıdaki bildirimleri aldık:

1) Rus Komünist Partisi Merkez Bürosu'nun Yahudi ve Filistin sorunlarıyla ilgili kesiminin bildirgesi.

2) İsraililer Komünist Partisi'nin (Polai-Siyon) ulus-sömürge sorunları hakkındaki bildirgesi.

3) Ermenistan emekçi yığınları temsilcilerinin bildirgesi.

4) Dağlı Yahudilerin bildirgesi.

5) Güneybatı Kafkaslar Müslümanlarının Doğu Halkları Kurultayı'na mesajı (çeviriler).

Başkan: Bütün bu belgeler önemlidir, ama süremizin az oluşu büyük üzüntümüze rağmen hepsini okumamıza ve çevirilerini vermemize olanak vermiyor. Başkanlık Kurulu onları tutanaklara eklemeyi öneriyor.
(Çeviri.)

Yoldaşlar, oturum kapanmıştır. Gelecek oturum saat 5'tedir.

Oturum, akşamın 10.05'inde kapanmıştır.

ALTINCI OTURUM

6 EYLÜL 1920

Oturum, akşam saatiyle 10.10'da açıldı.

Yoldaş Zinovyev oturumu yönetiyor.

Başkan: Doğu Halkları Kurultayı'nın altıncı oturumunun açıldığını bildiririm. Gündemde Doğu'da Sovyetlerin yaratıcı çalışması sorunu vardır. Lütfen çeviriniz. (*Çeviri.*)

Söz, yoldaş Bela-Kun'da. (*Alkışlar.*)

Bela-Kun: Yoldaşlar, Başkanlık Kurulu size sunduğu, titizlikle incelenmiş ve oybirliğiyle kabul edilmiş tezleri, gözlerinizin önünde daha iyi bir biçimde doğrulamak için, Doğu halklarına çok yakın komşu olan güçlü Çarlık Rusya'sının, işçi ve köylülerin devriminin darbeleri altına düşüşünü izleyen olayları açıklamama izin verin. Bu devrim yarıyolda durmadı; o iktidarı, eski düzenin az veya çok düşmanı olmasına rağmen yine de özünde emekçilerin sömürülmesine dayanan sınıfların ellerine bırakmadı. Bu devrim, devletin eski örgüt düzeninde yer alan hiçbir unsurun varlığını sürdürmesine izin vermedi. Yıkıntıları üzerine yoksul işçi ve köylülerin devletini, kendi mücadelesini baskının tüm olanaklarını yok olacağı ana kadar sürdürmek için yararlanacağı devleti kurmak için onu parçaladı. Diğer bir bakımdan da, devrim yarı yolda kalmadı. Parlayan bir ateş gibi Batı'ya ve Doğu'ya yayıldı. Onun yayılması, kendi öz ülkelerinin sömürülmesiyle yetinmeyerek, emperyalizmin sömürgeci politikası sayesinde sömürünün doruğuna ulaşan ve dünya savaşına neden olan bu zümreyi ölümle tehdit ediyor. Doğu'da ve Batı'da da devrim, zorunlu olarak Rus işçi ve köylülerinin devrimini izlemelidir. Bugün Doğu ve Batı'daki devrim sadece ortak bir düşmana, emperyalizme yönelik olduğu için değil, fakat ayrıca bu mücadele içinde, dostça birliğin ve zaferin vazgeçilmez koşulu olduğu için de, birbirine organik olarak bağlıdır. Sömürge halklarını baskı altına almak için sömürücüler ve emperyalistler, Avrupalı işçileri, onlara sömürgelerinin sömürülmesinden elde ettikleri artıkdışerin kırıntılarını vererek, baştan çıkarmayı

denedikten sonra savaş için seferber ettiler. İngiltere ve Almanya, işçileri devrimci görevlerinden vazgeçirmek için bu türlü davrandılar. Öte yandan, emperyalist burjuvazi, özellikle son zamanlarda Avrupa işçi hareketine karşı sömürgelerde silah altına alınan paralı birlikler kullanmayı ve onların birliksizliğinden, sallanmakta olan iktidarını savunmak için yararlanmayı düşündü.

Yoldaşlar, ben kişi olarak emperyalist burjuvazinin bu çabalarına tanık olma fırsatını buldum. Macar, işçi ve köylüleri olarak ulusal iktidarı ele aldığımızda Fransız burjuvazisi hemen devrimimizi sömürge birliklerindeki Müslüman askerlerin elleriyle boğmak istedi. Fakat, değişik diller konuşmaktan doğan ilişkilerimizdeki güçlükler rağmen yine de bu askerlerin kalplerine ve ruhlarına giden yolu bulmayı başardık. Onlar devrimi kanla boğmaya zorlandıklarında silahlarını bıraktılar.

Emperyalist burjuvazi, sömürgelerde yerli kastları veya yarısömürge ülkelerde, kendisinden, sömürü politikasının daha az pahalıya mal olması ve daha az kanlı olması bakımından yararlanabildiği egemen sınıfları elde etmeyi genel olarak başardı. Sultanlar, emirler, tek kelimeyle Doğu'nun yönetiminde etkinliği olan kişiler her zaman yeterince gönüllü bir tutumla, kendi ülkelerindeki direnmenin kırılmasından sonra her zaman yeterince gönüllü bir tutumla vergi toplayıcı olarak emperyalist sömürücülere hizmet etmeye razı olmuşlardır. Örnek olarak İran Şahı'nın önce Rus ve sonra da İngiliz emperyalistleri için sırayla vergi topladığı görüldü. Jön-Türkler Osmanlı köylüsünden Alman emperyalistleri hesabına ağır vergiler alıyorlardı; İngilizsever Türk hükümeti, –bugün başında padişah bulunuyor–, İngiliz-Fransız çıkarlarına hizmet etmek için köylünün elindeki son ineği de aldı. Paris bankacıları tarafından desteklenen Emir Faysal, Türk ulusunun parçalanmasına razı oldu, ülkesinin köylü sınıfının angaryaya bağlı ve haraca bağlanmış serfler sürüsü olarak kalmasına Fransız emperyalistlerinin çıkarları uğruna razı oldu.

Emperyalist burjuvazi, Doğu'nun sömürgeleştirilmemiş ülkelerinde ve sömürgelerinde Avrupa devrimci proletaryasından önce kendisine bağlaşıklar bulmayı bildi. O, boyunduruk altındaki yoksul ülkelere çaldıklarından bir kırıntıyı bile bağlaşıklarına çok gördü. Kendi ülkesinin işçi sınıfını aldatmak için kullandığı yöntemleri onlara öğretmekle yetindi yalnızca.

Bu sermaye aslında egemen sınıfın silahı ve çalışanlara karşı yöneltilmiş bir araç olan iktidarda onların da payı olduklarını söyleyerek Avrupa'nın işçi yığınlarını itaat altında tutmayı başardı. Avrupa ülkeleri parlamentolarının bir kopyası olan Türkiye parlamentosu da emekçilerine haklarını verecekmiş gibi görünerek aslında toplumda hiçbir şeyi değiştirmedii. Paşaların ayrıcalıkları, memurların saltanatı, tefecilerin uğursuz işlevleri geçmişte olduğu gibi daha sonra da varlıklarını sürdürdüler. Avrupa ve Amerika'nın yoksul köylülerinin ve proletaryasının devrimi, tümüyle sömürüyü özgürlük, eşitlik, halk egemenliği maskesiyle sürdürme çabalarına ve yalana dayalı mevcut sisteme karşıdır. Rus işçi ve köylülerinin devrimi uygulamada iktidarı gerçekten çalışan yığnlara aktaran devlet iktidarının biçimlerini yarattı. Söz konusu olan, işçi ve köylü Sovyetleridir. Rus işçi ve köylüleri, Sovyetler kanalıyla iktidarı ele geçirmediğe toprak mülk sahiplerinde, fabrikalar ve madenler kapitalistlerde kalacaktır. Söзде "özgürlük", yalnızca burjuvazinin işçileri özgürce soymasına ve ülkenin sınırları içinde yaşayan halkların kendi kaderlerini tayin hakkını reddetmesine yarıyordu. Halkların Rus İmparatorluğu'nun içerisinde kalmak ya da kalmamak konusunda söz hakkı yoktu. Komünist devrim ve Sovyetlerin zaferi ilk sonuç olarak toprağın, fabrikaların ve madenlerin emekçilere aktarılmasını, eskiden sömürenlerin ve sömürülenlerin bir arada bulunduğu yerde emekçilerin gerçek özgürlüğünü sağladı. Kapitalist sömürünün sonu, yabancı halkların sömürölmesine dayanan tüm çıkarların ortadan kalkmasına neden oldu. Sovyetler Cumhuriyeti'nin ilk eylemlerinden biri de halkların kendi kaderlerini tayin hakkını yeniden tanımak ve Rus sömürgelerine özgürlüklerini vermek oldu. Çarlığın, şahlar ve emirlerle, yani ezilen ülkelerin yöneticileriyle bağlaşıklıklar kurması gibi, Sovyet Rusya da ister demokrat ister Çarcı olsunlar kendinden öncekilerin, sömürge olarak gördükleri ülkelerin emekçilerinin yanında olduğunu hemen açıkladı.

Yalnızca Sovyet düzeni, iktidarı, sayıca önemsiz bir azınlığın elinden alarak, onun üretim araçlarının tüm emekçilere ait olmasında çıkarı olan kişilerin ellerine geçmesini mümkün kıldı.

Sovyetler, aynı zamanda hem yürütme ve hem de yönetici organlar olan, işçi ve köylülerin bu mücadele organları, yeni bir yönetim biçimi oluşturdular. Düşmanlarını silahsızlandırdıktan sonra emekçiler, yoksul

işçi ve köylüler Sovyetlerde örgütlendiler, silahlandılar, yeni yasaları kendileri yaptılar ve toplumsal düzenin kurallarını saptadılar. Çalışan yığınlar kendi yaptıkları yasaları kendileri uyguladılar.

Sömürücü asalaklar artık işgücünden istedikleri gibi yararlanamıyorlar, tefeciler artık yoksulların zararına semiremiyorlar. Sovyet iktidarı, Doğu'nun baskıya dayanan tüm kurumlarının karşıtıdır; o, zenginlerin ve asalakların değil, emekçilerin ve yoksulların imparatorluğudur. Burada, Sovyet iktidarının oluşturulmasıyla baskı ve sömürüye son verilemeyeceğini söyleyecek tek bir delege bile bulunduğunu sanmıyorum. Beylerimiz, hanlarımız, tefecilerimiz, tahsildarlarımız siyasi haklardan yararlandıkça, gerçeği tahrif etme olanağına sahip oldukça, yasayı kendi çıkarlarına göre yorumladıkça ve artık kurnazlıkları geçerliliğini yitirdiğinde de, silahlı güce başvurmaya devam ettikçe, sömürüye son verilebileceğini öne sürmek anlamsız olur.

Açıkladığım tezler, Sovyet iktidarının özünü genel hatlarıyla özetliyor. Sovyet düzeni hangi halk olursa olsun, onun özel koşullarına uygulanabilir bir düzendir. İşçilerin, toplumun ağır basan unsuru olduğu, yani sömürücülerin fabrikatörler ve bankacılar olarak ortaya çıktığı ülkelerdeki Sovyetlerin yapısı elbette ki, sömürünün tefecilik biçiminde ortaya çıktığı ve halkın çoğunluğunun tarımla uğraştığı ülkelerdekinden çok daha değişik olacaktır. Batı devletlerinde, bankacıların, toprak sahiplerinin ve sanayicilerin daha ilk anda iktidardan uzaklaştırılmaları ve tüm siyasal haklarından yoksun bırakılmaları gerekeceği halde, Doğu ülkelerinde Sovyet iktidarı her şeyden önce tefecilere, hanlara, beylere, devletin toprak memurlarına ve yabancılara karşı tavır almalıdırlar. Elbette Sovyetler Doğu'da yoksul köylünün organları olmalıdırlar ve nasıl ki Dağıstan ve Azerbaycan'da kapsamı biraz daha geniş tutulduğunda başkalarının emeğinin sömürülmesine yol açabilecek olan çok az bir özel mülkiyet saptandıysa, tüm diğer ülkelerde de Sovyetlerin, gerçekte yoksul emekçilerin iktidarının organı olması için, kesin ilkeler üzerine dayandırılması gerekecektir.

Sovyet iktidarı nasıl ki, proletarya diktatörlüğünün Batı'daki görünümüyse, sanayi işçilerinin bulunmadığı Doğu ülkelerinde de, o, yoksul köylülerin diktatörlüğünün ifadesi olacaktır. Fabrikaların ve ne denli az olursa olsun daha iyi, uzmanlaşmış işçilerin bulunduğu yerlerde, bu

işçiler kendiliklerinden yoksul köylülerin hareketlerinin yöneticileri olacaklardır. Fakat, elbette ki, onlar yalnızca kendi çıkarlarını düşünen ve saçlarından tırnaklarına kadar titizlik içerisinde köylüleri sömürüye ve yoksulluğa iten eski zamanın senyörleri gibi olmayacaklardır; onlar tüm baskıları, tüm sömürüleri, genel çıkarlarından hareket ederek ortadan kaldırmaya çalışacaklardır. Yalana düşkün burjuvazi, Sovyet düzenini lekelemek için tamamen kendi içinde bütünleşmiş durumda. Doğu'da da tek başlarına ya da Batı kapitalistleriyle birlikte emekçileri kölelik altında tutmaya çalışan kişiler en iğrenç biçimde Sovyet iktidarını asılsız yalanlarla zayıflatmaya çalışıyorlar.

Birkaç sözcükle de olsa, kapitalist gelişme aşamasına ulaşmamış ve burjuva demokrasisine geçmemiş halkların bütün bu evrimi Sovyet düzenine geçmeden önce, yaşaması gerektiğini savunan görüşlere yeniden değinmeye önem veriyorum. Bu görüşler yalnızca Doğu'nun sefil bir hayat yaşayan köylülerini emirlerin, paşaların, beylerin ve yabancı güçlerin boyunduruğu altında tutmak için tezgâhlanmıştır. Sovyetlerin Doğu'da kurulmasıyla ilgili başka bir saptama: Proletarya diktatörlüğü, sanayi proletaryasının olmadığı yerde olanaksızdır ve sanayi proletaryası Doğu'da çok zayıftır. Batı'da, Sovyet iktidarının yalnızca proletarya diktatörlüğünün bir ifadesi olduğu doğrudur; ama Doğu'da, orada, sömürülen unsurlar köy kökenlidir. Sovyetlerin yönetici unsuru köylü sınıfı olmak zorundadır.

Bize de şu saptamada bulunuluyor: "Doğu halkları henüz tam bağımsızlık için siyasal olarak yeterince olgunlaşmamışlardır; onların burjuva demokrasisi okuluna ihtiyaçları vardır." Ama yalnızca sömürgeci emperyalistler böyle bir mantık yürütürler.

Halk dilinde bu, "Sefil bir hayat yaşayan Müslüman köylüler, beyler, paşalar, hanlar, spekülâtörler, tefeciler size kendilerine karşı nasıl ayaklanacağınızı, toprakları ve iktidarı onların elinden nasıl alacağınızı size öğretmeye tenezzül edene kadar sabredin" demektir.

Bana öyle geliyor ki, bütün delegelerin gözleri önünde açıkça kurulan dolap buradadır. Uzun yüzyıllar boyunca köylüler sultanların, paşaların ve benzerlerinin boyunduruğu altında yaşadılar; sonra sömürgeleştirici tüccarlar onların cahil kalmalarını sağlamak için ellerinden gelen titizliği gösterdiler. Eğer halklar pasifist bir tavırla beklemeye devam eder-

lerse, gittikçe daha fazla egemenlik altına girecekler ve belki de iktidarı ellerine geçirme yeteneğini tümüyle yitireceklerdir. Egemen olmak ve dövmüşmek sanatı önce öğrenme, sonra uygulamaya koymakla olgunlaşır. Ateş etmeyi öğrenmek için önce tüfek tutmak gerekir... Hiçbir kuram bunun karşısını söyleyememiştir.

Sözlerime son verirken devrimin zaferinin, Doğu ve Batı halklarının ilişkilerine getireceği değişiklikler üzerinde de durmak istiyorum. Kuşkusuz, devrimin zaferi Doğu ile Batı arasındaki ekonomik ilişkileri kesmeyecektir. Tam tersine bu ilişkiler öncekilerden daha da sıkı olacaktır; ama şimdiki ilişkilerden de çok değişik bir biçimde yürütülecektir. Şimdi Doğu, Batı'ya sömürgeci birliklerin zorbalığıyla bağlanmıştır. Bütün zamanlar boyunca, sömürgeleştirme aracı olarak, Avrupa, alkolü, fren-giyi ve silahı kullanmıştır. İngiliz ve Fransız subayları, Müslüman kadınları yalnız bakışlarıyla soymuyorlardı. Doğu'nun verimli topraklarının doğal zenginlikleri, işçilerin ellerine geçmeyip bankacıların, fabrikatörlerin ve mülk sahiplerinin kasalarına giriyor ve böylelikle, Avrupa'ya akıyordu.

Bu sanayiciler, bankacılar, Avrupa emekçilerinin zorbaları Doğu'da her zaman kendilerine bağlaşıklar buluyorlardı. Tefeci, kapitalist Batı ile işbirliği içerisinde ondan aldığı ödünç parayı çalışan yığınlar veriyor ve bundan acımasızca kâr ediyordu. O yönetici olarak çevresiyle birlikte hiç durmaksızın yabancı emperyalizmin sömürgeci politikasına hizmet etmiştir.

Proleter ve köylü devrimi Avrupa'da iktidarı kapitalistlerden, toprak sahiplerinden, sanayicilerden, bankacılardan alıp, onların kötülük ortakları ve şeytanın rahipleri olan bütün memurları, generalleri tehlikesiz hale getirince; iktidar çalışan halk yığınlarının temsilcileri olan Sovyetlere geçince, işçi ve köylülerin yeni devleti elbette ki, Doğu için hiçbir fetih tasarısı hazırlamayacaktır. Yeni devletler ne padişahlar, ne emirler ne beyler ne de paşalar arasından artık kendilerine bağlaşıklar aramayacaklardır; onlar tefecilerin, Doğu köylüleriyle olan ekonomik ilişkilerinde aracı hizmeti görmelerine hoşgörü göstermeyeceklerdir. Batı işçileri ve Doğu köylüleri karşılıklı ekonomik ilişkilerini Sovyetçi devletlerinin organlarıyla kendileri kuracaklardır. İşçi Sovyetleri devleti, çalışmasının ürünlerini yalnızca doğrudan yollarla takas edebilir ve

Doğu köylülerinin, tefeciler tarafından sömürülmesinin yarattığı ürünleri asla kabul etmeye yanaşmaz. Karşılıklı kardeşçe bir yardımlaşma ve ortak bir çalışmanın ürünlerinin eşitçe dağılımı, Doğu ile Batı arasındaki ekonomik ilişkiler, devrimin zaferinden sonra böyle olmalıdır. Ve Avrupa'da Sovyet düzeninin zaferiyle Doğu'da var olan ve halen sömürgelerde metropoller arasında sürüp giden ayrılık yok olacaktır. Doğu devletlerinin, Uluslararası Sovyet Devletleri Federasyonu'na katılması, Doğu halklarının tüm sömürülme olanaklarını ortadan kaldıracak ve en sonunda değişik uluslar arasında gerçek bir eşitlik yaratacaktır.

Doğu halklarının kurtuluş devriminin, toplumsal devrimle birlikte sosyalizme ulaşması zorunluluğunun farkında olanlar, Doğu'nun gelecekteki yönetim düzeni hakkında Sovyet iktidarından yana bir tavır takınmak zorundadır. Burjuva devrimleri çağında, Doğu'da egemen sınıfların eğilimi kendi ülkelerinde tamamen kapitalist ülkelerdekine ve burjuva bürokratik düzenlerine benzeyen parlamenter düzenleri gönüllü olarak oluşturmak doğrultusundaydı. O zamanlar, bu, Doğu'yu Batı'nın düzeyine yükseltmek ve ekonomik güçlerine serbestçe gelişme olanağını vermek çabasıydı. Fakat, açıkça söylemek gerekirse bu çalışan yığınlar için yabancı sömürücü efendileri tarafından değil, ama yerli bas-kıcılar tarafından sömürülmek demektir.

Şimdi uluslararası devrimin bu yayılma anında artık sorun ezenin kim olacağı ya da halkın çalışarak yarattığı zenginliklerin hangi biçimde paylaşılacağı sorunu değildir; zira Sovyetçi düzen bütün sömürü biçimlerinin ortadan kalkması demektir. Şimdiki sorun emekçilerin çalışmalarının ürünlerinden en iyi yararlanma biçimlerini yaratma sorunudur.

"Çalışmayan yememelidir." Doğu emekçilerinin kurtuluşunu içtenlikle dileyen hiç kimse, iktidar organının sömürüyü ayakta tuttuğu bir düzenle yetinemez. Doğu halklarının gerçekten her türlü sömürüden kurtulmasını isteyen, onların yabancı sömürgecilerden olduğu kadar Avrupalı emperyalistlerin yerli ajanlarından da kurtulmasına önem veren her kim olursa olsun paşaların, hanların, beylerin tefecilerin iktidarının yerine işçi yığınlarının iktidarının geçirilmesini diliyorsa, Sovyet iktidarından başka bir çözüm öne süremez. Yoksulların kaderlerinin artık zenginlerin ve onların yakın uşaklarının elleri arasında olmasını is-

temeyen, yoksulların kendi yaşantılarını kendilerinin kurmalarını arzulayan her kim olursa olsun, bu Kurultay'dan köyüne döndüğünde, Doğu'da Sovyet iktidarını kuracak olan toprak devriminin yorulmaz bir militanı olmalıdır. Şuna kesinlikle inanıyoruz ki, Doğu Halkları İkinci Kurultayı'nda Doğu Sovyet Cumhuriyetleri Federasyonu temsilcileri ülkelerinin yoksul halkının nasıl iktidarı ele geçirdiğini, kendi Sovyetleri öz organlarını nasıl yarattığını ve bütün sömürü biçimlerinin yok olmasına giden yolda, yani komünizm yolunda nasıl kararlılıkla ilerlediklerini bize anlatacaklardır. Şimdi size şu tezleri onaylamanızı öneriyorum.

Doğu'da Sovyetler İktidarı Üzerine:

1) Doğu halklarının dış ve iç baskılara, yabancı emperyalistlere ve yerel sömürücülere karşı başkaldırmaları, Doğu'nun tüm ülkelerinde yeni bir yönetim düzeninin kurulmasını gündeme getiriyor. Avrupa burjuvazisi, uzun zaman, entrikalar ve değişik yöntemlerle metropollerin mülksüz sınıflarından, proleter ve yarıproleterlerinden baskıcı ve yağmacı iktidarının gerçek yüzünü saklamayı bildi. Öte yandan buna karşılık, Doğu ülkelerinde iktidarın keyfi yönetimi apaçık ortadadır.

Bu devletlerin her haktan yoksun olan yoksul sınıfının yaşantısı ve emeğinin tüm ürünleri, sultanların, emirlerin, aşiret başkanlarının ve onların zenginlerden ve memurlardan oluşan ortaklarının ellerinde satılmaya hazır bir mal oluşturuyorlar. Bunca şey, yarisömürge ülkelerde, yoksul halk yığınlarının zararına ne yapıyorlarsa hep yerel hükümetler, büyük memurlar ve askeri şeflerin aracılığıyla yapmakta olan emperyalist sömürücülere zemin hazırlıyor.

2) Batı devletlerinde de olduğu gibi, Yakındoğu ülkelerinin sömürücü mülk sahibi sınıfları, iktidarlarına halk egemenliği görüntülerini vermeye canla başla sarıldılar. Türkiye ve İran'daki parlamentarizm, Menşevikler tarafından yönetilen Gürcistan'ın, Taşnaklar tarafından yönetilen Ermenistan'ın, Musavatçılar tarafından yönetilen Azerbaycan'ın demokratik cumhuriyetler haline dönüşmesi, özgürlük ve eşitlik adına yapılan bu biçimsel reformlardır. Tüm bu politikacılar, o sıralarda, bir demokrasi görünümünü bile yaratma yeteneğinden yoksundular. Yabancı emperyalizmin ajanlarının büyük zenginliğiyle halk yığınlarının korkutucu sefaletinin yan yana bulunması; toprakların eski toprak sa-

hiplerinin ellerinde kalması; eski vergi sisteminin yürürlükte olması, tefeciliğin yönetici iktidarları tarafından yoksullar zararına hoş görülmesi ve hatta korunması; Türk, İranlı ve Azerbaycanlı milliyetçi-demokrat partilerin, sosyalist geçinen Menşevik ve Taşnak partilerinde de olduğu gibi, eşitlikçi sözlerinin yalancı niteliğini kanıtlıyor.

3) Doğu'nun çalışan yığınlarının devrimi, kendini yabancı emperyalistlerin kovulmasıyla sınırlamayacaktır. O sahte bir halk iktidarı adına padişahların, şahların, emirlerin, paşaların, beylerin diktatörlüğünü korumaya, emekçileri baskı altında tutmaya, mülk sahibi olan ve olmayan sınıfların, ezenler ve ezilenlerin, zenginler ve yoksulların, haraca bağlanmışlarla, ayrıcalıkların aralarındaki eşitsizliğin sürüp gitmesine yönelik bir düzenin kurulmasıyla yetinmeyecektir. Devrim, özel mülkiyetin "kutsal" denilen sınırlarında da durmayacaktır ve Rus köylü sınıfı gibi Doğu'nun köylü sınıfı da çabalarını, toprakları emekçilerin ellerine geçirecek ve tüm sömürüyü yok edecek zengin bir toprak devriminin başarısı için geliştirecektir. Toprak devrimlerini komünist partice yönetilen ve Sovyetler halinde örgütlenen sanayi işçilerinin desteği sayesinde tamamlamış olan Rus köylerinin toprağıyla iktidarı, mülk sahiplerinden ve sömürücülerden çekip aldıktan sonra, şimdi de savundukları gibi, Doğu'nun ezilen köylüleri devrimci mücadelelerinde Batı'nın devrimci emekçileriyle işbirliğine, Komünist Enternasyonal'in, şimdiki ve gelecekteki Sovyet devletlerinin desteğine güveniyorlar.

4) Sovyetçi iktidar ve yönetim, yalnızca, sanayi proletaryasının bir iktidar aracı ve bir örgütlenme biçimi olarak oluşturulmakla kalmıyor; fakat ayrıca çalışan yığınlar mülk sahipleri, spekülâtörler, yüksek memurlar ve subaylar gibi ayrıcalıklı, dolayısıyla düşman unsurlarıyla, kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmeleri için iktidardan uzaklaştıkları sırada, onlara uygun gelen biricik sistem de böylece kurulmuş oluyor. İktidarın yoksulların ellerine geçmesini ancak Sovyet düzeni sağlar. Sovyetlerin birleşmesi ve federasyon haline gelmesi, şimdiye kadar hep birbirleriyle boğazlaşan değişik Doğu halklarının emekçileri arasında kardeşçe işbirliğinin kurulmasının ve onların tüm güçlerini birleştirerek, eskiden beri süregelen şeylerin yeniden canlandırılması çabalarını boşa çıkararak, yabancı ve yerli baskıya kesin biçimde son vermelerinde onlara yardım etmenin tek yoludur.

5) Yönetimi hanlar, beyler vb. ayrıcalıklı sınıflara emanet ederek, "demokrasi", çalışan yığınları kendi işlerini kendilerinin çekip çevirmesinden uzaklaştırıyor, kendilerini yönetmeyi öğrenme olanağını ortadan kaldırıyor ve onların bu işi yapabilmeleri için gerekli bilgiyi edinmesini engelliyor. Oysa, Sovyet Rusya, Sibirya, Başkırt, Kırgız ve Türkistan Cumhuriyetleri köylü sınıflarının pratikteki deneyleri, Doğu köylüsünün kendi işlerini çekip çevirmede yetenekli olduğunu kanıtlamıştır.

6) Batı'da Komünist Parti'nin zaferi, Doğu halklarının sömürülmesine son verecektir. Böyle olmakla birlikte Batı'da komünist devrimin zaferi, bundan böyle Doğu ve Batı arasındaki ekonomik ilişkilerin ortadan kalkacağı anlamına gelmez. Tam tersine, Doğu'daki ve Batı'daki devrimin zaferi, ilgili ülkelerin ekonomik ilişkilerinde sömürünün yerini yarıdışmanın alacağı anlamına gelir. Komünist devrimin zaferinden sonra, devletler arasındaki ekonomik ilişkiler yeniden kurulacaktır. Bu da, hénüz Sovyetçi sistemi benimsemiş Doğu ülkelerinin ekonomik ilişkileri, şimdi emperyalist devletlerin yaptığı gibi buğday ve diğer hammaddeleri istif ederek Sovyet devletleriyle olan mal alışverişini Doğu emekçilerini sömürerek tekeline alacağı ve bütün alışverişlere küçük bir kapitalist azınlığın çıkarları açısından değerlendireceği anlamına gelir.

Doğu'yu emperyalist sömürüden tümüyle kurtarmak, toprakları çalışanlara vermek ve sömürücüleri iktidardan uzaklaştırmak için ayakları, ayrıcalıkları ve ister asker, ister, memur vb. olsun, yabancı sömürgecileri iktidardan kesinlikle uzaklaştırmak ve yoksul sınıfların iktidarını Sovyetçi temeller üzerine kurmak gerekir. Doğu'nun çalışan yığınlarının çıkarı, ülkelerinde Sovyetçi düzenlerin kurulması gereğinin anlaşılmasındadır. (Çeviri.)

Başkan: Yoldaşlar, Bela-Kun yoldaşın, Başkanlık Kurulu'nca oybirliğiyle kabul edilen tezlerini oya koyacağız. Kabul edenlerin ellerini kaldırmaları rica olunur.

Karşı olanlar kim? Hiç kimse yok. Tezler onaylanmıştır. (Alkışlar.) Sıradaki diğer soruna geçiyoruz. Söz, toprak sorunu raportörü yoldaş Staçko'da.

Staçko: Yoldaşlar, bütün Doğu ülkeleri tarıma dayalıdır. Çeşitli durumlar ve özellikle Avrupalı kapitalistlerce baskı altında tutulması nedeniyle Doğu halkları, kendi öz sanayilerini yaratmayı bilemediler ve

kendilerini zirai çalışmalara adadılar. Doğu lkelerinde köylüler, nüfusun çok büyük çoğunluğunu oluştururlar. Doğu halklarının kurtuluşu şu halde köylülerin kurtuluşu olacaktır. Nasıl ki, Batı lkelerinde üretici sınıf temel olarak sanayi işçileriyle temsil ediliyorsa ve nasıl ki sanayi proletaryası gelecekte Batı'nın egemen efendisi olacaksa, buna karşılık Doğu lkelerinde değerin tek yaratıcısı köylülerdir. Bu nedenle yalnızca onlar egemen efendi olacaklardır ve bu ülkeler onlara ait olacaktır. Fakat yoldaşlar, emeğinin ürünlerinin, yalnızca tüm Doğu ülkelerini değil, ayrıca Avrupa'nın önemli bir bölümünü beslediği Doğu'nun bu efendilerinin nasıl yaşadıklarına bakalım: Onları bundan yüzyıllarca önce Avrupa köylüsünün olduğu gibi baskı altında şaşkın ve uçsuz bucaksız bir sefalet içerisindedirler. Her şeyi üretmelerine rağmen yabancı kapitalizmin yükü ve yerli ayrıcalıklı sınıfların zorbalığı altında ezilerek hiçbir değerden paylarını alamıyorlar. Padişahlar, beyler, paşalar, şahlar, prensler, yönetici kadroların başında bolluk içinde yaşarlarken, bütün değerleri kendi emekleriyle yaratan köylüler yoksulluk içinde srnyorlar ve bir lokma ekmeğini bile yiyemedikleri en verimli topraklarını terk etmek ve sık sık g etmek zorunda kalıyorlar. İslamiyetin, köleliği ve toprakta özel mülkiyeti yasaklayan bir çeşit dinsel komünizmi önermesine, bütün dinsel kurumların asıl görevinin öksüzlerin ve yoksulların yardımına koşmak olmasına rağmen din, köylüleri feodal köleliğe ve toprakların tek ellerde toplanmasına karşı koruyamıyor. Dinsel ilkeler yavaş yavaş yönetici sınıfların çıkarına uygun olarak değişmek zorunda kaldı; önce serbest ve yalnızca Tanrı'ya ait olan topraklar sonradan senyörlerin, padişahların ve şahların arazisi ilan edilmiş ve daha sonra da en küçük efendilerin ve kapitalistlerin ellerine geçmiştir. Zamanında gelirleriyle hayır işleri yapılması için camilere ve din adamlarına dağıtılan vakıf toprakları, yavaş yavaş ilk tasarlanan amaçlardan saparak, gelirleri, yoksullara gideceğine, toplumda ağırlığı olan ister laik ister şeriat olsun asalak kişilere giden din adamlarının özel mülkleri haline dönüşmüştür. şeriat hükümlerine göre zgr olan köylüler yavaş yavaş bazen hanların ve beylerin zor kullanmasıyla, bazen ekonomik zorlamalarla (toprakların tek ellerde toplanması) demirbaş köleler durumuna düşmüştür. Durumu iyileşeceğine günden güne kötüleşmiştir ve onun için açlıktan ölmek ya da bir başkaldırı sıçramasıyla zincirlerini

kırmak ve hayatını toplumsal devrimle yeniden kurmak alternatiflerinden başka alternatifin kalmadığı, günümüzde son derece anlaşılır hale gelmiştir.

İnsanoğlu Doğu köylüsünün sürdürdüğü şartlar içerisinde varlığını sürdürebilir mi? İran köylüsünün sefalet içerisindeki yaşantısını "insanca yaşam" olarak nitelendirebilir miyiz? O artık bir insan değil, bir yük hayvanıdır. Mülk sahibi, onun hayatı ve varlığı konusunda tek söz sahibidir; isterse onu öldürür veya kırbaç darbeleriyle sakat eder; köylünün kadınlarını ve kız çocuklarını haremine götürme hakkına sahiptir ve bütün bunlar yoldaşlar, Bakû'den, yani üzerinde işçilerin ve köylülerin Komünist Cumhuriyeti'nin kıvılcık bayrağının dalgalandığı bir kentten birkaç yüz verst uzakta geçiyor. Köylülerin iktidarı ellerinde tuttıkları bir kentten birkaç yüz verst uzakta başka köylüler en iğrenç kölelik altında iniyorlar. İran köylüsü en ufak bir toprak parçasına sahip olamaz. O her zaman topraklarından kovulabilir ve kendini bozkırda açlıkla baş başa bulabilir. Toprağı işleme hakkına sahip olabilmek için toprak sahibine hasatın beşte dördünü, yani elleriyle yarattığı değer beşte dördünü bırakmak zorundadır. Canla başla çalışıp topraktan bütün elde ettiğinden önemli bir bölümü asalaklar tarafından kapışılarak, elinde sefil birkaç kırıntıdan başka bir şey kalmaz. İran'daki durum böyledir. Diğer Doğu ülkelerindeki köylülerin durumu oradakinden daha iyi değildir; zira Türkiye'de de, yani Müslüman ülkelerin en gelişmişinde de köylünün durumu içler acısıdır. Türk zorbalığı egemen olduğu halkları, savaşlar sonunda ele geçirilmiş ganimetler olarak gördüğü için Türk yönetiminin her zaman tek bir amacı olmuştur. Halktan mümkün olduğu kadar fazla vergi almak. Zorbalıkla alınan bu vergilerin neden olduğu sefalet hakkında hiçbir kuşkuya yer yoktur. Yüzyıllar boyunca Türk zorbalığı ve onun koruyucuları öyle barbarcasına bir vergilendirme ve zorbalıkla vergi toplama sistemi uygulamışlardır ki, sonunda köylü sınıfını tümüyle yıkıma götürmüşler ve onun elinden kendi topraklarını değerlendirme olanağını tümüyle almışlardır. Engin bir genişliğe sahip, en verimli vilayetlerde bulunan topraklar, aç kalmış köylüler göç ederlerken ekilmeden kalmışlardır. Bugün bu köylülerin artık ne büyükbaş hayvanları, ne paraları, ne tohumları, ne aletleri olmadığı için yabani atların başıboş gezindiği toprakları ekmeye başlama olanakları yoktur.

Çok geniş ekilmemiş toprakları bulunan küçük Asya'nın güneyinde, kendilerine "maraba" denilen 100 binden fazla göçebe, ne toprakları ne sığınacak bir yerleri olmadığından kitle halinde bütün ülkeyi dolaşır ve toprak sahiplerinden karın tokluğuna çalışacakları bir iş ararlar. Ve aynı ülkenin topraklarını işleyen köylüler borçlara gömülmüş olarak hasatın beşte dördünü tefecilere teslim ettikleri bir ortamda tefeciler için çalışırlar. Güvenilir istatistikler bize Türk köylüsünün sömürülmesinin nereye kadar vardırıldığını gösteriyor. Bu istatistikler bize en uygun dönemlerde bile Türk köylüsünün ürettiği buğdayın kişi başına ancak yılda 100 kilosunu, günde ise 300 gram ekmek yapılabilecek kadarını kendisine ayırabildiğini gösteriyor. Günümüzde yıllarca süren bir savaşla yıkıma uğramış Rus proletaryasının bile eline açlığın en çok duyulduğu büyük yerleşme merkezlerinde günde bir buçuk Livr'lik* ekmek geçer. Demek ki, en verimli ülkelerden birinde yaşayan Türk köylüsünden daha iyi besleniyor Rus işçisi. Türkiye'de İran'da olduğu gibi köylülüğün durumu dayanılmaz bir haldedir. Kronik açlık, borçlar, vergiler ve tefecilere faizler, toprak mülkiyeti ve durumun düzelmesi konusunda hiçbir umudun olmaması.

Doğu'nun diğer ülkelerinin köylüleri de aynı çıkmaz içerisinde. Topraklarından çıkartılıp, Kürt toprak sahipleri tarafından çorak dağlara sürülen sığınaksız Ermeniler hariç, Doğu'nun değişik uluslarının köylüleri aynı zorbalıkla karşı karşıya kalmamış olsalar da yine de yalnızca kendilerini ezenler için çalışıyorlar.

Kiva'da, Buhara'da, Afganistan'da tarımın ancak kanallarla sulanmasıyla mümkün olabileceği bu ülkelerde bütün topraklar beylerin, hanların özel mülkiyetindedirler ve köylüler oralarda ancak hayasızca sömürülen gündelik işçi niteliğiyle çalışabilirler.

Hindistan'da, Britanya yönetimi, hemen hemen, bütün toprakları ele geçirdi ve bu ülkeden maksimum geliri elde etmek amacıyla, bunları köylünün toprak üzerinde ancak yarıcı veya gündelikçi olarak çalışabileceği tarzda büyük kapitalistlere kiraladı. Topraktan alınan ürünün en büyük kısmını, Hint köylüsü, Britanya yönetimine verir; önemli diğer bir kısmı da kapitalist çiftçi için üretir ve hiç yeterli olmayan bir payı da dünyanın en verimli ülkelerinden biri olan anayurdunun verimli arazisinde açlıktan ölmemek için kendisine ayırır.

Doğu'nun tüm ülkelerinin her yerinde, maddi değerlerin tek yaratıcısı, tüm nüfusu besleyen köylü sınıfı sersemleşmiş ve aç kölelere özgü sefil bir yaşam sürdürür. Doğu ülkelerinin her yerinde tüm zenginliklerin üreticisi köylü, yerli olsun, yabancı olsun, kendisini ezenlerin boyunduruğu altında yaşamaktan bitkin, yavaş yavaş açlıktan ölür. Ve yoldaşlar, Doğu'nun köylü sınıfının dejenere olmakta olduğu, yalnızca boş sözden ibaret değildir; kesin istatistikler bunu, kuşkuyla yer bırakmaksızın kanıtlıyor. İşkenceden, sefaletten, açlıktan kurtulmak için Doğu ülkeleri yabancı kapitalistlerin, madrabazların, sultanların, şahların, beylerin ve tüm asalakların, yüzlerce yıllık boyunduruğuna karşı başkaldırmalıdır! (*Alkışlar.*)

Doğu köylüsü, açlıktan yeterince inledi ve efendilerini semirtti; şimdi özgürlüğe kavuşmasının topraklarını geri almasının ve kendi kaderini, mutlak egemen olarak tayin etmesinin tam zamanıdır. Doğu'nun köylü yığınları ayaklanmalıdır. Hiçbir şey onların dev gücüne karşı koyamayacaktır. Onlar, Sovyetçi bir düzen kurarak ve devrimci köylü Sovyetleri oluşturarak iktidarı ellerine almalıdır. (*Alkışlar.*) Yığınların ezilmesinin tüm nedenleri ortadan kaldırılmalıdır. İlk, toprak sahiplerinin mülklerine el konulmalıdır. Çalışmayan yiyemez; toprağı işleyemeyenler, ona sahip olamazlar. (*Alkışlar.*) Toprak sahiplerine veya onların süzerenleri, şahlara ve hanlara ait olan tüm topraklar hiçbir tazminat ödenmeksizin kamulaştırılmalı ve çalışan köylülere dağıtılmalıdır. Bu toprak sahiplerine ait hayvanlara ve tarım aletlerine, aynı biçimde el konmalıdır; zira, amaç köylülere tüm üretim araçlarının, kendilerini ezenlerin tüm zenginliklerinin geri verilmesidir. Ve Doğu'da ayrıcalıklı mülkler dışında devlete ait olan, çeşitli dinsel ve sivil kurumlar tarafından yönetilen çok geniş miktarda ürünü devlete bırakmalıdır; fakat bu araziler bulunduğundan, bunların da bu ayrıcalıklı sınıflardan alınıp köylülere teslim edilmesinin gerekliliğini belirtmek şu içinde bulunduğumuz dönemde önemlidir.

Yoldaşlar, din adamlarının arazilerine ilişmekten çekinmeyiniz. Geniş arazileri kendilerine mal eden ve orada, köylülerin emeğini ellerinden geldiğince sömüren bu adamlar, bu zenginliklerin Tanrı'ya ait olduklarını, onların kutsal olduklarını, onlara el sürmenin kutsal şeylere saygısızlık olacağını söylemekten geri kalmayacaklardır. Bütün bunlar, boş sözlerdir yoldaşlar ve tümüyle yalandır.

Hatta, *Kur'an*'a göre bile, toprak, yalnızca onu işleyene ait olabilir ve İran'daki mollalar gibi, bu arazilerin üzerine konan din adamları, İslam dininin en temel yasasına karşı gelen ilk kişiler oldular. Bunlar bu dinin savunucuları değil, ona ilk saldıranlardır. Bunlar, feodal mülk sahipleri kadar asalak ve zalimdirler. Bundan başka, onlar, beyaz cüppelerinin ve *Kur'an*'ın kisvesi altında, sömürücü, asalak yaşantılarını gizliyorlar. Yoldaşlar, onların saygıdeğer maskelerini düşürmek, onların mallarını ellerinden almak ve topraklarını çalışan köylü sınıfı arasında bölüştürmek gerekir. (*Alkışlar.*) Özel mülkiyeti koruyan ve çiftçinin, kendisine ait toprak parçasından özgürce yararlanma hakkını sınırlayan, Doğu ülkelerinin kurnazca düzenlenmiş ve karmaşık tüm yasaları, köylülerin istedikleri gibi örgütlenmesini önleyen tüm yasalar kaldırılmalıdır. Her köylü, toprağından özgürce yararlanmak hakkına sahip olmalıdır.

Köylüleri hizmet altına almak için yapılmış, içinden çıkılmaz bir karmaşıklıkta tüm bu toprak yasaları yerine, tek bir maddeye indirgenmiş, yalnızca bir yasadın fazlasına gerek yoktur: Bütün topraklar devlete aittir ve onu işleyenden başka hiçbir kimse ondan yararlanamaz. (*Alkışlar.*) Bu tek toprak yasası olmalıdır; bu yasa toprağı emekçilere, köylülere verecek ve topraktan asalakları, sömürücüleri, köle avcılarını kovacaktır! (*Candan alkışlar.*)

Yoldaşlar, bunlardan başka tüm dikkatimizi çeken bir olay vardır. Yüzyıllardan beri, Türk, İranlı, Hintli köylü sınıfının altında kıvrandığı, ezici ve yıkıcı bir yük olan vergi. Size ne bu vergilerin büyüklüğünü, ne de bozulmuş ve çıkarına düşkün bir yönetimin, bu köylülerden kanları da dahil olmak üzere, verebilecekleri her şeyi almak için nasıl çabaladığını söylemeye gerek vardır. Din adamları tarafından alınan aşarın önce köylünün ürününün dörtte üçüne, daha sonra da beşte dördüne vardığını ve bunun Doğu ülkelerinin köylü sınıfını içler acısı bir sefaletle sürüklediğini hepiniz biliyorsunuz. Üstüne bir de, memurların ve yöneticilerin keyfi yönetiminin eklendiği, tüm bu ezici vergiler kaldırılmalıdır. Köylü sadece feodal mülk sahiplerinin boyunduruğundan değil, ama ayrıca hükümetin sömürsünden kurtarılmalıdır. (*Alkışlar.*) Nasıl ki, insanların oluşturduğu hiçbir kurum bazı harcamaları karşılanmasızın varlığını sürdüremezse, henüz oluşturulmuş köylü Sovyetleri iktidarının da, bazı gelirlerden yararlanmasından daha doğal hiçbir şey

yoktur; bu yüzden, köylüler, ürünlerinin bir kısmını ayırarak şehirlerdeki işçilerin azıklarını sağlamak, köylünün özgürlüğünü savunmakla yükümlü Kızıl Ordu'nun ve hükümetin ihtiyaçlarını karşılamak için, onlara gerekli ürün, ölçüsü ve bunun verilme biçimi çıkarıcı ve açgözlü memurlar tarafından değil, ama bizzat köylülerin Sovyetleri tarafından saptanacak ve uygulanacaktır. (*Alkışlar.*) Vergilerinden kurtulduktan sonra, köylü sınıfı, ayrıca borçlarından da kurtulmalıdır. Yoldaşlar, Doğu köylüsünün borca boğulmuş olduğunu, yaşamak için hiç durmaksızın toprak sahibinden hali vakti yerinde köylüden, tüccardan veya tefeciden ödünç para almak zorunda olduğunu biliyorsunuz; ödünç para olmaksızın Doğu köylüsünün, yıkımın eşiğindeki zirai işletmesini ayakta tutmasının olanaksız olduğunu biliyorsunuz ve bu yüzden o her zaman boğazına kadar borç içindedir. Köylülerin bu şekilde borçlanmaları onları, tefecilerin serfleri haline dönüştürüyor ve bütün yaşantıları boyunca yalnızca doymak bilmez alacaklısını zengin etmek amacıyla acı çekmek zorunda bırakıyor. Eğer köylülerin eski borçları değersiz kılınmadan, sadece topraklara el konulmakla yetinilirse, bu, köylü sınıfının büyük toprak sahiplerinin pençelerinden kurtulup tefecilerin pençelerine düşmelerinden başka bir işe yaramayacaktır. Köylü sınıfına eski köleci dünya tarafından zorla kabul ettirilen borçların ezici boyunduruğu bu eski dünyayla birlikte yok olmalıdır. Başkaldıran devrimci köylü sınıfının ilk eylemlerinden biri, alacaklı ister devlet, banka, büyük toprak sahibi, tüccar, ister tefeci olsun bütün borçları kayıtsız şartsız ortadan kaldırmak olmalıdır. Yeni devrimci dünya, tefecilerin eski dünyasına, Doğu ülkeleri köylü sınıfının artık hiç kimseye bir metelik bile borcu olmadığını söylemelidir. (*Alkışlar.*)

Yoldaşlar, sizlere Doğu ülkeleri devrimci köylü sınıfının ilk eylemlerinin, acilen takınacağınız tavırların neler olması gerektiğini, ülkelerine döndüğünüzde köylülere ne yapmak zorunda olduklarını nasıl öğreteceğinizi belirttik. Onlar özel mülkiyeti ve feodaliteyi yok etmek, tiranlığı devirmek, iktidarı ele geçirmek ve onu köylü Sovyetlerine vermek; toprak sahiplerinin, devletin, bütün dini vakıfların topraklarına el koymak ve onları yoksul köylülere dağıtmak, vergi ödemelerine son vermek, borçları kabullenmemek ve böylece sömürülen bütün sınıfları kurtarmak zorundadırlar.

Doğu köylüleri, yabancı kapitalistlerin ve kendi zalimlerinin bo-yunduruğunu kırmayı ve böylece Batı'nın Sovyet Cumhuriyetleri'ne eri-mez bağlarla bağlı Sovyet Cumhuriyetleri'ni kurmayı başardıklarında, onların sanayi proletaryasının dostu cumhuriyetlerin de desteği sa-yesinde, gelişmiş tarım aletlerine kavuşmaları, böylece eskiden tüm in-sanlığın uygarlığının beşiği olan zengin, verimli bu topraklarda eski zenginliklerden daha fazlasını yeniden canlandırmaları gerekecektir. Açılacak tarım aletleri verme kampanyasıyla, Doğu ülkelerinde ziraat göz kamaştırıcı bir nitelik kazanacaktır. Doğu köylüsüne gerekli olan aletleri sağlamak Batı'nın proletaryasının, Sovyet Cumhuriyetleri'nin ve Doğu Sovyet Cumhuriyetleri hükümetinin en başta gelen görevidir.

En güçlü tarım araçlarını köylüye verirken, elbette ki, ona onlardan yararlanmayı öğretmek ve rahatça on kişinin yaptığı işi yapan bu ma-kinelerin küçük işletmelere uygun gelmeyeceğini; onların, ancak büyük işletmelerde kullanılabileceğini ve dolayısıyla toprağın ortak olarak iş-lenmesini, kişisel çalışmanın düzenli örgütlenmiş ve doğrulukla pay-laştırılmış kolektif çalışma içinde kaynaştırılmasını gerektirdiğini on-lara kanıtlamak gerekecektir. Yalnızca düzenli olarak örgütlenen ortak, kolektif çalışma, çiftçinin zor çalışma koşullarını kolay ve hoş bir ça-lışma haline dönüştürebilir. Yoldaşlar, bütün yollara başvurarak köylü-nün kişisel çalışmadan ortak çalışmaya geçmesinin gerekliliğini an-lamasını sağlamalısınız. Tecrit edilmiş ailevi ve küçük zirai işletmeler halinde yaşama alışkanlığının, köylü sınıfını yıkımdan ve şimdi oldu-ğu gibi kölelikten başka hiçbir yere götürmeyeceğini anlatmak yine siz-lere düşüyor. Köylü sınıfının bir güç olabilmesi için, Batı sanayi ülke-leri devrimci proletaryasının yaptığı gibi, onların da, örgütlü ve bölün-mez bir birliğe sahip duruma gelmeleri gerekir. Bu noktaya gelebilmek için köylü sınıfının üretim birlikleri, zirai işletmeler, zanaatkâr grupları, ihtiyacı olan her türlü işlenmiş malı onlara sağlayacak tüketim ko-operatifleri gibi yüzlerce çeşit örgütle kendi içinde kenetlenmesi gerekir. Bu örgütler onu araçlardan kurtaracak ve ona emeğinin ürünlerini iş-lenmiş mallarla dolaysız değiştirebilme olanağını verecektir.

Bütün araçlar, bütün asalaklar ortadan kaldırılmalıdır. Bu noktaya varabilmek için Doğu'nun köylü sınıfı hem yabancı kapitalistlere, hem de kendi ırkından padişahlara, mülk sahiplerine, kölecilere karşı uzun

bir mücadeleyle girişmek zorunda kalacaktır. Bugün Türkiye, İran, Hindistan gibi birçok Doğu ülkesinde köylü yığınları, kendi ülkelerinin bağımsızlığını kazanmasını sağlamak için burjuvazileriyle uyum içinde çalışıyor. Bunu yaparken doğru yoldadırlar; içinde bulunduğumuz günlerde Doğu köylüsünün tüm çabaları yabancı emperyalizmin ezici boyunduruğunu kırmaya ve ülkelerini Avrupa burjuvazisinin vesayetinden kurtarmaya yönelmelidir. Fakat, Doğu'nun köylü yığınları, bu kurtuluşun bütün çabalarının sonu olmadığını unutmamalıdır; o noktada dururlarsa, yabancı sömürücülerin kovulmasıyla yetinirlerse, asla tümüyle kurtulmuş sayılamazlar. Kapitalist toplumun kurulmasıyla sonuçlanan ulusal bağımsızlık, onların kurtuluşunu getirmeyecektir. Eğer Türkiye'deki Mustafa Kemal yönetimi veya İran'daki ya da Hindistan'daki ulusal kurtuluşçu yönetimler, kapitalist toplumu benliklerinde olduğu gibi yaşatarak İngilizleri kovar ve İngiltere'ye ulusal bağımsızlıklarını kabul ettirmeyi başarırlarsa, ekonomik açıdan İngiltere'ye bağımlı olmaya devam edeceklerdir. Siyasal bağımsızlık uluslararası sanayi sermayesinin sızmasından onları koruyamayacaktır, bu sızmadan veya yerli bir sanayi sermayesinin oluşmasından, ulusal sanayinin üretim araçlarının özel mülkiyeti üzerine temellenerek gelişmesinden sonra köylü sınıfı kendisini kelimenin tam anlamıyla yıkıma sürükleyecek olan acıyla dolu kapitalistleşme sürecini yaşamak zorunda kalacaktır. Çiftçiler, topraklarından kovulup tarım ücretli işçileri haline dönüştüklerini göreceklerdir. İşçileşerek köylü sınıfı ulusal burjuvazi (veya yabancı burjuvazi) tarafından plantasyonlara, fabrikalara, imalathanelere, madenlere çalışmaya gönderilecek ve oralarda kapitalistleri zenginleştirmek için boğaz tokluğuna çalışmak zorunda kalacaktır. Sanayi sermayesinin sert baskısı altında çalışan yığınlar bugünkünden daha kötü bir kölelik sistemiyle karşı karşıya kalacaklardır. O halde Doğu'nun köylü yığınlarına, bıkıp usanmadan, yalnızca yabancı fetihçilerin boyunduruğundan kurtulmanın gerçek kurtuluşu getirmeyeceğini hatırlatmak gerekir; ayrıca onların kendi öz zalimlerinden, zorbalarından, köleci mülk sahiplerinden kurtulmaları, uluslararası burjuvaziyi yenmek amacıyla Avrupa Sovyet Cumhuriyetleri ile birlik içerisinde hareket etmeleri, kendi öz köylü Sovyet iktidarlarını yaratmaları da zorunludur. Yer yüzünün herhangi bir ülkesinde kapitalist düzen ayakta kaldıkça, bağrın-

da bütün ezenlerin ve sömürücülerin yok edileceği işçi ve köylü Sovyetleri Cumhuriyetleri federasyonu tüm dünyada egemen olmadıkça, Doğu köylü sınıfı gerçekten özgür olmayacaktır.

Yalnızca toplumsal devrimin kesin zaferi ve bütün ülkelerde komünist düzenin kurulmasıyla Doğu'nun köylü yığınları emeklerinin ürünlerinden özgürce yararlanma olanağını bulacaklardır.

O halde Doğu köylü sınıfı için, Avrupa emekçileriyle yakın işbirliği ve Sovyet Cumhuriyeti ile sıkı bir bağlaşıklık içerisinde yabancı sermayeye kendi uluslarından ezen sınıflara karşı mücadeleye girişmekten başka yol yoktur. Bu mücadele, toplumsal devrimin zaferine, yani Doğu ve Batı halklarının kurtuluşunu güven altına alabilecek bir halkın diğer bir halk tarafından ezilmesine ve insanın insan tarafından sömürülmesine son verecek biricik düzenin, komünist düzenin kurulmasına dek sürecektir. (*Alkışlar.*)

Söylemekte olduklarım, yoldaşlar, Kurultay'ın Başkanlık Kurulu'nun hazırladığı kısa tezlerin bir özetinden ibarettir. Bu tezler, kurultayımızın Doğu köylülerinin durumuyla ilgili görüşlerini ifade ediyor; onlara kurtuluşa ulaşmak için izlenmesini önerdiğimiz yolları belirtiyor.

Toprak Sorunu Üzerine Tezler

1) Doğu ülkelerinin köylü sınıfı tek üretici sınıftır. Emeği yalnızca mülk sahiplerini değil, tüm burjuvaziye ve bürokrasiye de beslemektedir. Feodalizmin, köleliğin, aşar ve diğer vergilerin ağırlığı altında ezilerek her zaman kronik açlık tehlikesiyle baş başa, boğazlarına kadar borç içerisinde, toprak sahiplerinin, memurların ve tefecilerin boyunduruğu altında dayanılmaz bir sefalet içerisinde dirler.

Doğu köylülerinin yöneticileri, yabancı sermaye ve toprak sahipleri tarafından ezilmesi ve sömürülmesi öyle boyutlara ulaşmıştır ki, köylü yalnızca gelişme olanaklarından yoksun kalmamış, fakat ayrıca yük hayvanları gibi her türlü insanca yaşama olanaklarından da mahrum kalmıştır.

2) Köylülerin maruz kaldığı sömürü ve baskı şu nedenlerden doğuyor:

a) Köylüyü, toprak sahiplerine ekonomik ve kişisel bakımlardan bağımlılığa götüren feodal geleneklerin tutucu etkisi.

b) Bütün topraklar, mülk sahiplerinin tekelindedir; ekime elverişli toprakların yetersizliği, bu mülk sahiplerine, köylüleri kendi iradesi altına alma ve onları, yasal özgürlüğe sahip olmalarına rağmen, gerçek köleler haline dönüştürme olanağını veriyor.

c) Toprakların iktidarın tekelinde toplanması, geniş arazilerin ayrıcalıklı sınıflara ve kapitalistlere kiralanması, toprakların bunların çıkarına tekellerde toplanmasını doğuruyor, köylüleri ancak küçük çiftçiler ve sefil gündelikçiler olmak zorunda bırakıyor.

d) Vergilerin ezici yükü ve bunların zorba bir iktidarı temsil eden sormsuz bürokratik organlar tarafından keyfi olarak toplanması.

e) Kişisel güvenliğin olmayışı, anarşi, yarıvahşi aşiretler tarafından yürütülen sistemli soygunculuk. Bu aşiretler köylülere karşı zorbaca davranışları yüzünden iktidar tarafından desteklenmektedirler.

f) Bütün bu koşullar köylülerin korku verici bir sefalet içerisinde olduklarını ortaya koyuyor. Bu yoksullukları, onları borçlanmaya zorluyor, bu da onları tümüyle tefecilerin insafına terk ediyor. Rençberlerin emeğinin meyveleri, değişik bankalardan, mülk sahiplerinden, hali vakti yerinde köylülerden, tefecilerden aldıkları borçların faizlerini ödemeye ancak yetiyor.

g) Köylülerin tarım aletlerinden, paradan, makinelerden, yük hayvanlarından, tohumdan vb. tümüyle yoksun olmaları (köylünün iflasının sonucu) onları, tarımsal ekonomilerini, hatta topraklara sahip oldukları ve ondan yararlandıkları hallerde bile, örgütlemelerinin olanaksızlığı içine sokuyor.

3) Onları ezen dayanılmaz boyunduruktan kurtulmak, sömürüye ve yıkıma son vermek ve kendi öz ekonomilerinin düzenlenmesine ve daha sonraki gelişmelerine gerekli koşulları yaratmak için Doğu ülkelerinin köylüleri şu zorunluluklarla karşı karşıyadırlar:

a) Yabancı kapitalist, fetihçi ve öz zorbalarının, sultanların, şahların, emirlerin, bürokratların, prenslerin ve çeşitli asalakların iktidarını devirmek (tüm baskı ve sömürünün ilk nedeni budur) ve onlardan iktidarı,

yerel ve merkezi köylü Sovyetleri oluşturarak, Batı'nın Sovyet Cumhuriyetleri'yle tek ve bölünmez bir güçlü federasyon halinde kenetlenmiş Doğu'nun köylü Sovyetleri Cumhuriyetleri'ni kurarak tüm idari, ekonomik ve mali mekanizmasıyla birlikte olmak.

b) Feodal mülk sahiplerine karşı hiçbir mükellefiyeti yerine getirmeyi kesin olarak reddetmek, onların otoritesini zayıf düşürmek, tüm kişisel ve ekonomik bağımsızlığı, türlü yasal görünümünün ardına gizlenmiş büyük mülkiyeti ortadan kaldırmak; toprak sahiplerini, tazminat ödenmeden ve yeniden satın alma olanağını ortadan kaldırarak mülksüzleştirmek, topraklarını onları işleyen çiftçi ve gündelikçiler arasında paylaşmak.

Toprak sahiplerinin sürülerini kamulaştırmak ve onları ilkin, hayvandan yoksun olan gündelikçiler, ikinci olarak da çiftçi ve küçük üreticiler arasında paylaşmak.

Köylüler büyük arazilere sahip olan dini vakıfları kolektif mülkiyete dönüştürmeli; gruplar halinde kendilerini örgütlemeli, tüm tarımsal aletleri, onlara daha iyi sonuçlar verecek, köy ekonomisini daha çabuk geliştirecek ve daha çok rahatlık sağlayacak biçimde toprağın kolektif olarak işlenmesi için birleştirilmelidirler.

c) Devlete, laik ya da dinsel bütün kurumlara (Hristiyan din adamlarına ait topraklar da dahil) ait olan tüm topraklara el konularak, bunlar kiracı köylülerle topraksız gündelikçiler arasında paylaştırılmalıdır. hükümetle köylüler arasında aracılık eden büyük çiftçilerin hakları ve ayrıcalıkları ellerinden alınmalı ve bunların işletmelerine ait tarım aletleri ve hayvanlara el konulmalıdır.

d) Yürürlükte olan tüm toprak yasalarını ve topraktan yararlanma hakkını sınırlayan her kuralı yürürlükten kaldırmak, hiçbir köken ayrılığı gözetmeden ve mülkün kime ait olduğuna bakılmaksızın bir kararnameyle "toprak devlete aittir ve ondan ancak onu işleyen yararlanabilir" sözü ilan edilmeli ve buna ek olarak da "kendi emeğiyle işleyen ve başkasının emeğinden yararlanmayan köylülerin mülklerine dokunulmaz ve hiç kimsenin hiçbir bahaneyle ona el uzatmaya hakkı yoktur" kuralı, tek toprak yasası olarak kabul edilmelidir.

e) Ormanlardan, sulardan ve sulanan topraklardan yararlanma çalışmaları düzenli bir hale sokulmalı, bu amaçla bütün bunlar merkezi ve yerel köylü Sovyetlerinin yönetimine verilmelidir.

f) Göçebe halkının çıkarı, ihtiyaçlarına yeterli ölçüde otlak verilerek gözetilmeli, ayrıca bu göçebe aşiretlerin, yerleşik hayata kolayca geçmelerini kolaylaştırmak için gerekli önlemler alınmalıdır.

g) Aşar ve bütün diğer vergiler kaldırılmalıdır; bunların yerine alınacak ürün miktarlarının saptanması köylü Sovyetlerine bırakılarak köylünün yarattığı bütün ürünlerden kent işçilerini, orduyu ve devleti yaşatmaya yetecek; gereğinde, bir üründen çok, diğerinden daha az alınması esasına dayanan bir vergilendirme sistemi getirilmelidir. Bu tür vergilendirme yoluyla elde edilecek olan bütün gelirler köylülere paylaştırılacak olan işlenmiş mallar için harcanacaktır.

h) Devlete, laik ya da dinsel bütün kurumlara, bankalara, toprak sahiplerine, tüccarlara olan köylülerin tüm borçları kaldırılmalı ve gelecekte ödenmesi gereken borçlar da silinmelidir.

i) Doğu'da köylü Sovyetleri ve Sovyet Cumhuriyetleri örgütlenir örgütlenmez, Avrupa sanayileşmiş Sovyet Cumhuriyetleri'nin desteği ve yardımıyla tarım aletlerinin, sulama araçlarının, yük hayvanlarının genel bir paylaştırılmasına başlanmalıdır. Tarım ekonomisinin işleyebilmesi için gerekli olan bütün bu üretim araçlarından yararlanma hakkı, köylülere ortak olarak yararlanmaları özel koşuluyla verilmelidir; tarım uzmanlarının köylülere yardımı, tecrit edilmiş çiftçiler hiçbir zorlama yoluna başvurmaksızın getirilerek toprağın kolektif olarak işlenmesi düzenlenmelidir; çiftçi ve zanaatkâr tüm köylülerin üretim kooperatifleri yönetimin tam bir desteğiyle ve giderek devletleştirilerek örgütlenmelidir; bu kooperatiflerin aracılığıyla şehir sanayii ürünleri köylüye sağlanmalıdır.

f) Köylüler, köy ekonomisinin işleyebilmesi için gerekli üretim araçlarıyla donatımı sürdürüldükçe, devletin denetimi altında ve sendikalar içerisinde örgütlenmiş toprak emekçilerinin elbirliğiyle işletilen komünist Sovyetçi tarım işletmelerinin ellerinde bulunan ekilmemiş ve serbest toprakları düzenli bir biçime sokmak kaçınılmazdır; bu Sovyetçi komünist tarım ekonomilerinin üretimlerini Avrupa sanayi ürünleriyle boy ölçüşecek düzeye mümkün olan en kısa zamanda getirmeye çalışılmalıdır.

Doğu ülkelerinin, İran, Türkiye, Afganistan'ın vb. hatta sömürge-lerin, Hindistan, Mısır, Mezopotamya, Arabistan'ın siyasal bağımsız-

lıklarını ilan etmeleri tek başına, Doğu ülkelerini baskıdan, ezilmekten, sömürülmekten, yıkımdan kurtarmaya yetmez. Batı'nın emperyalist ülkelerine siyasal bağımlılıktan, Avrupa ve Asya kapitalist toplumlarının yardımıyla kurtulan Doğu ülkeleri, kaçınılmaz olarak, sanayi alanında önemli ölçüde geri kalacaklar ve geçmişte olduğu gibi sanayileşmiş Avrupa ülkelerinin finans kapitalinin at oynattığı bir yer olarak kalacaklar ve derin bir ekonomik bağımlılıktan tam anlamıyla kurtulamayacaklardır. Bunun ardından da işçilerin ve köylülerin kapitalist sömürü altına girmeleri gecikmeyecektir.

Doğu sömürgelerinin kapitalist toplumun bağırılarında varlığını sürdürmesine izin vererek kavuştukları tam bir siyasal bağımsızlık durumunda bile bu ülkelerin köylüleri, kendilerinin tamamen yıkıma sürüklenmesine, çalıştıkları topraklardan atılmalarına, proleterleşmelerine, yani işgücünü satmak zorunda olan tarım gündelikçileri veya fabrika ücretlileri haline dönüşmelerine neden olacak kapitalist birikim döneminin acılarına katlanmak zorunda kalacaklardır. Demokratik burjuvalarla şu anda işbirliği içerisinde olan Doğu halklarının köylü yığınlarının amacı ulusal bağımsızlığı kazanmaktır. Fakat, her zaman hatırlamalıdır ki, onların nihai amaçları burjuvalarinkinden farklıdır. Kurtuluşları yalnızca siyasal bağımsızlığın kazanılmasıyla mümkün değildir ve siyasal bağımsızlık için diğer haklarından vazgeçemezler. Doğu halklarının köylü yığınları, gözlerini daha yukarılara dikmeli ve mücadeleyi sürdürmelidirler; ülkelerindeki siyasal bağımsızlığın ilan edilmesinden sonra, Avrupa sermayesince sürdürülen sömürünün yerine hemen yerel sermayenin sömürüsünü yerleştirmeye çalışacak olan kendi burjuvalarıyla ve toprak sahibi sınıflarla mücadele etmek zorundadırlar.

Doğu'nun köylü yığınlarının her türlü bağımlılıktan veya sömürüden tümüyle ve kesin olarak kurtulmaları için, şu halde, her şeyden önce onların kendi öz mülk sahiplerinin boyunduruğunu kırmaları, işçi ve köylü Sovyetleri iktidarını oluşturmaları önem kazanmaktadır. Ancak, Doğu'da olduğu gibi Batı'da da kapitalist düzenin tümüyle yıkılması, Doğu köylülerine, ekonomilerini korumak ve geliştirmek olanağını kazandıracaktır. Acıyla dolu kapitalist birikimin oluşturulması aşamasının yaşanması olasılığı ortadan kaldırıldıktan sonra, onlar ileri ülkelerin

ışçı sınıfıyla elbirliği içerisinde tüm köylülere tam ve gerçek bir özgünlük, emeklerinin tüm ürünlerinin ortak olarak yararlanmalarını sağla-
yacak komünist düzeni kurabileceklerdir.

Ancak, toplumsal devrimin tam zaferi ve komünist ekonominin tüm dünyada kurulması Doğu lkelerinin köylü sınıfını yıkımdan, yoksul-
luktan, sefaletten, açlıktan, baskıdan ve sömürüden kurtarabilecektir. Bu
yüzden kurtuluş savaşlarında Doğu'nun köylüleri, Avrupa'nın devrimci
emekçileriyle işbirliği ve Sovyet Cumhuriyetleri ile sıkı bir bağlaşıklık
içerisine girerek, yabancı kapitalist fetihilerle ve kendi öz zorbalarıyla
korku duymadan mücadele etmekten çekinmemeli, bu kavgayı dünya
burjuvazisine karşı tam bir zafer kazanan toplumsal devrimin zaferine,
ancak kendisinin, bir halkın bir diğeri tarafından ezilmesine, insanın
insan tarafından smrlmesine son verebileceği komünist düzenin ku-
rulmasına dek sürdürmelidir.

Başkan: Yoldaşlar, yoldaş Staçko tarafından sunulan tezleri oya ko-
yuyoruz. Raporunu dinlediniz. Büyük bir açıklıkla ifade edilen tezleri
Kurultay'ın Başkanlık Kurulu'nca onaylanmıştır.

Oya sunulmuştur.

Tezler, oybirliğiyle kabul edilmiştir. (*Hararetli alkışlar.*)

Yarın saat 10'da aynı salonda, partisizler fraksiyonu toplanacaktır.
Yoldaşların hepsinin gelmeleri rica olunur. Yoldaş Zinovyev birleşim-
de hazır bulunacaktır.

Sekreter: Yoldaşlar, komünist fraksiyon yarın sabah 9'da, Kızıl Ordu
Kulübü'nde toplanacaktır. Hazır bulunmak zorunludur. nemli bazı so-
runlar tartışılacaktır.

Başkan: Kurultayımızın son oturumu yarın akşam saat 5'te aıla-
caktır. Tüm delegelerin hazır bulunmaları zorunludur.

Oturum, akşam saat 9.28'de kapanmıştır.

YEDİNCİ OTURUM

7 EYLÜL 1920

Oturum, akşam 7.30'da açıldı.

Yoldaş Zinovyev başkanlık ediyor.

Oturum açılmadan önce orkestra "Enternasyonal"i çalıyor.

Başkan: Doğu Halkları Kurultayı'nın yedinci oturumu açılmıştır. Kurultayımızın en önemli sorunlarından biri ve hatta belki de en önemlisi olan Doğu Halkları Kurultayı'nın sürekli bir yürütme organının yaratılması sorununu çözeceğiz. Kurultay sona erdikten sonra, elimizde, tarihi oturumumuz tarafından hârikulade bir biçimde başlatılmış olan çalışmayı yürütebilmeye yetkin bir organ kalmasını istiyoruz.

Şimdiki Kurultay'ın sonuncu değil, ilk olacağı ve Doğu Halkları Kurultaylarını en az yılda bir kere toparlayacağımıza kesinlikle inanıyoruz; şu halde, bu nedenden ötürü devrimci propaganda, ajitasyon ve Doğu'daki kurtuluş mücadelesi eyleminin kurultaylar arasındaki zaman süresi içinde de sürdürülmesi için, Doğu Halkları Birinci Kurultayı'na Doğu halklarının propaganda ve eylemini yürütecek sürekli konseyin oluşturulmasını öneriyoruz. Kurultay'ın Başkanlık Kurulu ve her iki fraksiyon bu sorunu tartışılar ve meclisi aşağıdaki karar tasarısını oylamaya çağırıyorlar: "Doğu Halkları Birinci Kurultayı Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu" yanında, "Doğu Halkları Propaganda Konseyi" adı altında Doğu halklarının sürekli birliğini sağlayacak bir organın yaratılmasına karar vermiştir. Bu konseyin bileşimi şöyledir: (Üyelerin sayısı 47'ye varmaktadır ve liste sekreter tarafından okunacaktır.) Birinci Kurultay'da temsil edilmeyen Doğu halklarının daha sonra bu konseye delege gönderme hakları olacaktır.

Propaganda ve Eylem Konseyi tüm Doğu'da propagandayı örgütleyecek ve üç dilde *Doğu Halkları* başlıklı bir dergiyi çıkaracak, düzenli olarak broşürler, kitapçıklar ve tek sayfalı bildiriler yayımlayacak, Doğu kurtuluşçu hareketleri arasında bağlantı kuracak ve onları destekleye-

cek, Doğu emekçileri için bir toplumsal bilimler üniversitesi kuracak vb. gelecek Doğu Halkları Kurultayı toplanana dek (bir yıl veya daha sonra) Propaganda ve Eylem Konseyi merkez olarak Bakû'yü seçmiştir.

Her üç ayda bir, Propaganda ve Eylem Konseyi güncel sorunların çözümü için tüm üyeleriyle bir oturumda toplanacaklardır.

Bu konseyce seçilecek bir başkanlık kurulu, oturumlar arasındaki üç aylık süre içinde Propaganda ve Eylem Konseyi'nin tüm çalışmalarını yönetecektir.

Konsey, Taşkent'te ve diğer gerekli gördüğü yerlerde birer seksiyon örgütleyecektir.

Konseyin tüm çalışmalarının denetlenmesi ve yönlendirilmesi Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu'na aittir. Başkanlık Kurulunu oluşturan yedi delegeden ikisi Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu'na verilmiş veto hakkına sahip olacaklardır.

Tecrit edilmiş bazı grupların kendilerinde hak görmelerine rağmen veya bütün büyük kurultaylarda olabileceği gibi, burada da temsil edilemedikleri görülebilir. Bu hiçbir temsil hakkına sahip olamamış veya adayları kurultayca seçilememiş olan grupların protestolarına tanık olabiliriz.

Bunlar büyük bir kurultaydaki kaçınılmaz olaylardandır. Fakat, biz bu listeyi ancak uzun oturumlar sonucu hazırlayabildik ve her iki fraksiyon da maksimum eşitliği sağlayabilmek, kendisine yüklenen görevi yerine getirebilecek bir organ yaratabilmek için tüm çabalarını birleştirdiler.

Bu çaba dev bir çabadır, bundan benim asla kuşku yok. Yaratmakta olduğumuz örgütün önünde uzun bir gelecek bulunmaktadır. Şimdi bu örgüt yeterince merkezileştirilmiş değildir, ama yarın veya bir süre sonra Doğu'daki kurtuluşçu hareket geliştikçe yaratmakta olduğumuz Propaganda ve Eylem Konseyi Doğu halklarının gerçek ve büyük bir gücü olacaktır. (*Enternasyonal.*)

(Çeviri.)

Başkan: Yoldaşlar yukarıda adından söz edilen liste bir süre sonra okunacaktır, ona bazı acil değişiklikler getirmek gerekir. Kurultay'dan Propaganda ve Eylem Konseyi'nin kurulması önerisinin onaylanmasını istiyorum. Sözü ettiğim öneriye evet diyenler kim? Karşı olanlar kim? Öneri kabul edilmiştir.

Yoldaşlar son iki günde Buhara'da istisnai bir öneme sahip bazı olaylar meydana geldi ve bu ülkeden iki yoldaş Doğu Halkları Kurultayı'ndan, olan biteni kısaca anlatmak için söz alacaklar. Söz, yoldaş Rocabov'da.

Rocabov: (Türkmençe konuşuyor.) Yoldaşlar! Buhara'da önemli olaylar meydana geldi. Buhara, bilimlerin kaynağı, yüzyıllardır "muhteşem" lakabıyla anılan Buhara, bugün birkaç yıl içerisinde Asya'nın kaybolmuş küçük sefil bir taşra kasabası haline geldi. Bunun nedeni Buhara'da egemen olan zorba yönetimdir. Emir, öyle davrandı ki, eskiden 25 milyon insanın yaşadığı ülkede onun egemenliği altında ancak beş milyon kişi kaldı; diğer 20 milyon kişi Avrupalı emperyalistlerin ve Rus İmparatorluğu yönetiminin vesayeti altına düştü. Emperyalizm, Buhara ülkesinin ayrılmaz parçaları olan bazı illere el koydu. Şimdiye kadar Buhara sakinleri en basit insani yaşam koşullarını bile elde edemedi; acımasız bir baskı altında, gece gündüz ağlayarak onlar diğer ülke insanlarınkine gibi bir yaşantıyı sürdüremiyorlar.

Şu anda durum aynı değildir artık. Ekim Devrimi'nden sonra Buhara emiri İngiliz subaylarına verdiği hediyelerle iyi niyetini kanıtlamaya çalıştığı İngiliz emperyalistlerinin koruyucu kanatları altına girmek istedi; ama bir yandan da halkı ezmeye devam ediyordu. Bu arada işçiler gizlice hazırlanıyorlardı ve işte şimdi Buhara'da olması gereken nihayet oldu. Devrimin bütün ülkede yayıldığını görüyoruz. Buhara, Karşi, Çarcui, Kantırçi ve Kerki, kızıl birliklerin ellerine düştü. Bu kez kentin kulelerinde Sovyet birlikleri ve işçiler tarafından çekilen kızıl bayrak dalgalanıyor.

Yoldaşlar, Kızıl Ordu'nun işçi ve köylüleri sizleri selamlıyorlar. Buhara halkı artık özgürdür; diğer halklar da çok yakında öyle olacaklardır. *(Enternasyonal.)*

Başkan: Söz, Buhara ikinci temsilcisi yoldaş Cabbar Zade'de.

Cabbar Zade: (Özbekçe konuşuyor.)

Kızı Zade: (Çevirici.) Yoldaş Cabbar Zade selamlarda bulunuyor. Söylevinin geri kalan bölümü Buhara'da şu anda olup bitenleri ve önceki konuşmacının size anlattıklarını kapsıyor. Onların çevirisini yapmak gereksiz.

Başkan: Kadınların çıkarlarını temsil eden Naciye yoldaşa yeniden söz vermeye karar verdik. (*Alkışlar.*)

Naciye: (*Türkçe konuşuyor. Söylevi alkışlarla kesiliyor.*)

Başkan: Yoldaş Şabanof bu söylevi çevirecek.

Şabanof: Yoldaşlar, işte Naciye yoldaşın söyledikleri:

Doğu'nun kadınlarının şu anda başlattıkları hareket, toplumsal hayat içinde kadının rolünün narin bir bitkinin veya nazik bir taş bebeğin rolünden öteye gidemeyeceğini savunan düşüncesiz feministlerin baktığı gözle dikkate alınmamalıdır; bu hareket şu anda tüm dünyayı boydan boya aşan genel devrimci hareketin önemli ve zorunlu bir sonucu olarak görülmelidir. Doğu'nun kadınları yalnızca bazılarının çoğunlukla sandığı gibi peçesiz sokağa çıkmak hakkını elde etmek için mücadele etmiyorlar. Doğu'nun kadını için, onun bunca yüksek ahlaki ülküsüyle peçe sorunu, en son plandadır. İnsanlığın yarınufusunu oluşturan kadınlar, eğer erkeklerin rakibi olarak kalırlarsa, eğer onlara hak eşitliği uygulanmazsa, insan toplumunun ilerlemesi elbette ki, olanaksızdır; Doğu toplumlarının geri kalmış durumu bunun söz götürmez bir kanıtıdır.

Yoldaşlar, emin olunuz ki, toplumsal hayatın yeni biçimlerini gerçekleştirmek için harcayacağımız tüm çabalar ve çekeceğiniz tüm acılar ne kadar içten olurlarsa olsun, tüm istekler, eğer siz, eşinize, çalışmalarındaki gerçek yardımcınız olması gereken kadına başvurmadığınız takdirde kısır kalacaklardır.

Savaşın yarattığı özel koşulların sonucu olarak, Türk kadını türlü toplumsal görevlerin yerine getirilmesine koyulmak için evini ve aile topluluğunu terk etmek zorunda kalmıştır. Fakat, Türk kadınlarının savaş sırasında o zamana dek erkeklerin bulundukları yerleri işgal etmeleri ve yük hayvanlarının bile aşamayacağı yolların bulunduğu Anadolu'nun bazı bölgelerinde, kadınların sırtlarında birliklere ayrılan cephane ve gereçleri taşımaları olayı, siyasal ve toplumsal eşitliğe ilişkin bir devrimde kadın tarafından ileriye doğru atılan bir adım olarak nitelendirilmemelidir. Kadınların yük hayvanlarının yerini doldurarak toplumsal bir başarı kazandığını ileri sürenlerin kanıtına gelince, bu üzerinde durmaya bile değmez. 1908 Devrimi'nin başlarında kadınlar lehine bazı gelişmeler olduğunu yadsımıyoruz, ama bu herkesçe bilindiği gibi yetersiz ve öngörülen amaçlara ulaşmakta güçsüz gelişmelerin önemini büyütmemek gerekir.

Kadınlar için başkentte ve diğer bazı kentlerde birkaç ilkokulun veya yüksekokulun açılması; kadınlara özgü bir üniversite yaratılması, yapılması gerekenlerin binde birini bile oluşturmaz. Siyaseti, zayıfın güçlü tarafından sömürülmesine ve ezilmesine dayanan Türk hükümetinin kadınlar için daha radikal ve önemli ölçülerde kararlar alması zaten beklenemezdi.

Fakat, İran'da, Buhara'da, Kivo'da, Türkistan'da, Hindistan'da ve diğer Müslüman ülkelerinde kız kardeşlerimizin bizimkinden daha kötü bir durumda olduklarını da biliyoruz; ama kurbanı olduğumuz haksızlık, geri kalmış ve çöküş içerisindeki Doğu ülkelerinin de tanık olduğu gibi, cezasız kalmıyor. Şunu bilin ki yoldaşlar, kadınlara yapılan kötülük hiçbir zaman cezasız kalmamıştır ve kalmayacaktır.

Doğu Halkları Kurultayı'nın sona ermesi yaklaştığı için Doğu'nun değişik ülkelerindeki kadınların durumunu zaman yokluğundan gözlerinizin önüne seremeyeceğim. Fakat, devrimin büyük ilkelerini yurtlarında yayma görevini yüklenmiş olan delege yoldaşlar unutmasınlar ki, halklarına mutluluk götürme çabaları kadınların gerçek yardımı olmaksızın kısır kalacaktır. Bütün bu kötülöklere son vermek için komünistler sınıf-sız bir toplumun kurulması gerekliliğine inanıyorlar, bu sonuca erişmek için bütün burjuvalara ve ayrıcalıklı sınıflara karşı yeri doldurulamaz bir savaş sürdürüyorlar. Doğulu komünist kadınların savaşı daha zor olacaktır. Çünkü, onlar ayrıca erkeklerin zorbalığına karşı savaşıyorlar. Siz Doğulu erkekler eğer geçmişte olduğu gibi kadınların kaderine kayıtsız kalırsanız, emin olun ki, ülkelerimizi ve kendinizi büyük bir tehlikeye atıyorsunuz. O zaman biz haklarımızı kazanmak için diğer ezilenlerle birlikte ölümüne bir savaşa gireceğiz. İşte kısaca kadınların belli başlı hakları:

Eğer kendi özgürlüğünüzü istiyorsanız, haklarımıza kulak verin ve bizimle etkin bir işbirliği içine girin:

1) Haklarda tam bir eşitlik.

2) Kadınlar için erkeklerinkiyle aynı ölçülerde genel ya da mesleki eğitim. Bütün meslekler hiç ayırım gözetilmeksizin kadınlara da öğretilmeli ve kadınlar her işletmede çalışabilmeli.

3) Evlilikte kadın ve erkek arasındaki haklarda eşitlik. Çokeşli evliğin kaldırılması.

4) Kadınların bütün yönetici kadroları ve bütün yasal işlevlere kısıtlamasız kabul edilmesi.

5) Bütün kent ve kasabalarda kadın haklarının koruyucusu kuralların örgütlenmesi.

Bütün bunlar bizim vazgeçilmez haklarımızdır. Bize bütün bu hakları tanıyan ve bize ellerini uzatan komünistler, bizim kişiliğimizde, kadınlarda en sadık omuzdaşları bulacaklardır. Hâlâ cehalet içerisinde olabiliriz. Hâlâ aşmak zorunda olduğumuz uçurumlar olabilir, fakat biz korkusuz, zira biliyoruz ki, gün doğumuna erişmek için geceyi aşmak gerekir.

Başkan: Yoldaşlar, söz, Türkistan kadınları adına konuşacak olan yoldaş Bibinur'a verilecektir. (*Alkış tufanı.*)

Bibinur (Türkmençe konuşuyor): Sevgili yoldaşlar sizi Alma-Ata kenti Rus ve Müslüman kadın işçileri adına selamlıyorum.

Sevgili yoldaşlar, siz buraya, Doğu Halkları Kurultayı'na önünüzdeki engin sorunları çözümlmek için geldiniz. Siz ezilen yığınları ve emekçilerin en seçkinlerini temsil ediyorsunuz. Doğu'nun ezilen ve yüzyıllardır Çarlık ve diğer emperyalistler tarafından sömürülen Doğu milliyetlerinin güvenini, bütün umutlarını taşıdığınız için seçildiniz.

Biz Doğulu kadınlar, erkeklerinkinden sonsuz ölçüde daha katı bir sömürüye katlandık. Ve biz bu ebedi tutsaklar olarak Doğu'nun bütün Müslüman kadınları yaşadığımız hayatın karanlıklarını sizlerden daha iyi biliyoruz.

Fakat, şimdi sevgili yoldaşlar, nihayet bir annenin beşiğindeki çocuğunu okşaması gibi bizi ısıtan bir güneşin varlığını görüyoruz; ilk kez olarak parladığını gördüğümüz bu güneş, işçi ve köylü milletvekillerinin Sovyet iktidarındır.

Sovyet iktidarı bizim anamızdır: Biz onun çocuklarıyız ve Sovyet iktidarının, tüm dünya işçilerinin ilerici ve kurtarıcı ruhu Rus Komünist Partisi'dir, işçi kardeşlerimizin kanı pahasına ezilenlerin yaşama hakkını kazanan muzaffer Kızıl Ordu'dur.

Biz de aralıksız savaşmak ve Doğu'nun ezilen haklarını kurtarmak için çalışmak zorundayız.

Biz kadınlar, bizi ezen kâbustan uyanıyoruz; bizim gelişmemizi engelleyen boyunduruğu kırıyoruz ve gücümüzün en mükemmel saflarını oluşturan sizlerin yanında her gün daha çok yer alıyoruz.

Çalışmanızın meyvelerini bekliyoruz.

Yaşasın kızıl Doğu Halkları Kurultayı!

Yaşasın tüm ezilen Doğu halkları!

Yaşasın III. Enternasyonal!

Yaşasın Alma-Ata ve tüm Türkistan işçiler seksiyonu!

Başkan: Şimdi Doğu Halkları Propaganda ve Eylem Konseyi üyeleri listesinin oylanmasına geçelim. Söz, yoldaş Ostrovski'de.

Ostrovski: İşte Doğu Halkları Propaganda ve Eylem Konseyi üyeleri listeleri. Önce komünist fraksiyonun listesini, daha sonra da partisizle-rinkini okuyacağım:

- 1) İsmail Hakkı
- 2) Süleyman Nuri (Türkiye),
- 3) Haydar Han
- 4) Sultan Zade (İran)
- 5) Ağa Zade (Afganistan)
- 8) Rahmanof (Kıva)
- 9) Abdür-Raşidok (Fergana)
- 10) Curabaief (Semerkant bölgesi)
- 11) Riskulof (Sir-Darya ve Semireçensk)
- 12) Karpof (Transkafkas bölgesi)
- 13) Açarya (Hindistan)
- 14) Maharadze (Gürcistan)
- 15) Avis (Ermenistan)
- 16) Cabbar Zade (Buhara)
- 17) Krimazof
- 18) Gobief (Dağıstan)
- 19) Mansurof (Dağıstan)
- 20) Hamzatof (Sirkasi)
- 21) Çarkas (Kuban)
- 22) Umru-Sanan (Kalmuk Cumhuriyeti)
- 23) Genikof (Tatar Cumhuriyeti)
- 24) İbrahimof (Başkurt ülkeleri)
- 25) Canusakof (Kara Kırgız ülkeleri)
- 26) Ostrovski (Doğu Yahudileri)
- 27) Kırgız Cumhuriyeti

- 28) Mehmedof (Kırım)
- 29) Şabanova (Müslüman kadınlar)
- 30) Pavloviç
- 31) Kirov
- 32) Orcanikidze (Komünist Enternasyonal)
- 33) Stasof
- 34) Eleef
- 35) Staçko

Partisizlerin Listesi:

- 36) Baha-Şakir (Türkiye)
- 37) Narbutabekof
- 38) Mahmudof (Türkistan)
- 39) Musayef
- 40) Elçiyef (Azerbaycan)
- 41) Kara Taciyef (Afganistan)
- 42) Abdüllahief (Kiva)
- 43) Nazır Sıdika (Hindistan)
- 44) Abbas Hacı (Buhara)
- 45) Kemzatof (Terek bölgesi)
- 46) Van (Çin)
- 47) Hacan Kulief (Türkmenistan)
- 48) Kubse Osman (Kırgızistan)

Başkan: Bütün değişiklik önerilerinin Başkanlık Kurulu'na verilmesini rica ederim. Tüm listeyi oya koyuyorum.

(Sesler: İran unutulmuş.)

Başkan: Doğu Halkları Kurultayı'nın ilk Sovyetinin seçilmesine geldiği şu anda, böyle kabul edilemez patırtılara son verilmesini rica ederim. Yoldaşlar, iki bin kişi arasından her zaman "bu haksızlıktır" diye bağırان iki kişi çıkar. Konseyin seçimi düzgündür. Yaşasın Doğu'nun Propaganda ve Eylem Konseyi! *(Alkışlar. "Enternasyonal".)* Yoldaşlar, Kızıl Ordu'ya kardeşçe selamlarımızı göndermemiz öneriliyor. Söz, yoldaş Taciyef'te.

Taciye: (Türkmence konuşuyor.) Doğu Halkları Kurultayı'nın ilki kardeşçe selamını Sovyet Rusya Sosyalist Federasyonu Cumhuriyeti muzaffer Kızıl Ordu'suna iletir. Avrupa devletleri ordularınca bunca uzun bir süredir işkence altında inletilen Doğu halkları, Kızıl Ordu'nun kişiliğinde kurtarıcısını selamlar. Kurultay, hangi cephede savaşırsa savaşınsın, her kızıl savaşımdan milyonlarca Doğulunun sürdürdüğü kahramanca savaşı heyecanla izlediği düşüncesini aklında her zaman bulundurmasını rica eder. Doğu halkları, askeri durum izin verdiğinde Kızıl Ordu'nun kendisini kurtarmak için bütün gücünü kullanacağı zamanı bekliyor. İşçi ve köylü Kızıl Ordu'su şu anda halkların uluslararası emperyalizme karşı tek dayanağıdır ve bu dayanağın korunması bütün Doğu halklarının ilk görevidir.

Zafer ve şeref, her Kızıl Ordu erinin, her kızıl kumandanın olsun! Ezilen Doğu, özgürlüğe susamış Doğu sizleri bekliyor.

Bela-Kun: Yaşasın Kızıl Ordu! (Hurralar, alkışlar.)

Taciye: Eğer Kurultay bu telgraf metnini onaylıyorsa, Başkanlık Kurulu onu Kızıl Ordu'ya ulaştıracaktır. (Sesler: Evet! Evet! Hurra!)

Başkan: Bu telgrafı kabul edilmiş saymama izin verin.

Bir ses: Lenin yoldaşa da bir tebrik gönderelim.

Bir ses: Kızıl Ordu kumandanı Troçki yoldaşa da gönderelim.

Başkan: Bu yeni önerileri de kabul edilmiş saymama izin verin. Söz, Bakû Sovyeti üyesi, özel bir bildirge için, yoldaş Egorofta.

Egorof: Sevgili yoldaşlar, şimdiki kurultayın toplantı döneminin başlarında, birkaç gün önce, Bakû kentinin Doğu Propaganda ve Eylem Konseyi'nin merkezi olmasını öneren bir öneriyi oyladınız. Yoldaşlar, Bakû Sovyeti ve Bakû proletaryası adına gösterdiğiniz ve bizi şerefliendirdiğiniz güven için size derin komünist teşekkürlerimi ifade etmeme izin verin. (Alkışlar.)

Yoldaşlar, biz Bakû işçileri, Doğu Halkları Birinci Kurultayı'nın ezilen Doğu halklarının gelecekteki kurtuluşunun temellerinin atıldığı bu kurultayın bizim kentimizde yapılmasından büyük kıvanç duyuyoruz. Bu kurultayın, devrimci mücadelenin kurnay karargâhı olarak özellikle Bakû'yü seçmesinden büyük kıvanç duyuyoruz.

Bakû proletaryası kendini hesapsızca mücadeleye adanmıştır. Bakû proletaryası kendisinin, Türkiye ve Azerbaycan halklarının kurtuluşu

için kendini feda etmiştir. Bugün de Doğu'nun kapitalist boyunduruktan kurtulması için bütün gücünü kullanmaya ve kendini adamaya devam etmektedir.

Bu kurultayda dalgalandırdığımız kanlı kutsal savaşın bayrağının sancaktarı, Bakû işçileri olacaklardır. Yoldaşlar, Bakû işçilerinin bu bayrağı hiçbir zaman bırakmayacaklarına sizi temin ederim; şimdiye kadar sürdürdükleri savaş bunun güvencesidir.

Sevgili yoldaşlar, tarihimizin bu anını belleklerimize işlemek için size, toplandığımız ve ortak düşmanımıza karşı gelecekteki eylemimizi olgunlaştırdığımız bu binaya "Doğu Halkları Sarayı" adının verilmesini öneriyoruz. (*Alkışlar.*)

Yoldaşlar, geçmişte bu kentin burjuvazisi romans şarkılarıyla eğleniyordu; bundan böyle burada biz oturacağız; burjuvazinin egemenliğini yıkmak için ve buna benzer saraylar kurmak için buradan diğer halklara örnek olacağız. Yoldaşlarımızın içinde çürüdüğü ve orada insanca bir yaşamı sürdürme olanağını bile bulamadıkları, mikropların kol gezdiği kulübelerin yerine böyle saraylar kuracağız.

Bundan başka bulvarın karşısındaki binaya, kentimizin en güzel binasına, yani Bakû'de gelmiş geçmiş en büyük sömürücüsü sabık vali İzabek Gacinski'nin gelecekte içerisinde zevk ve sefa içerisinde yaşamayı umut ettiği evine "Doğu Halkları Oteli" adının verilmesini öneriyorum. Kurmayımızın merkezi olarak, siz, danışmak ve bilgi almak için oraya gideceksiniz. (*Alkışlar.*)

Ayrıca yoldaşlar şovenlerin ve milliyetçi Autkunların arenası olan, geçmişte orada Ermenilerin ve Müslümanların birbirlerine nefret etmeden bakamadıkları Stanislas Caddesi'ne de "Doğu Halkları Caddesi" adını vermeyi öneriyorum. Bugün artık ulusal bölünmelerin bulunmadığını, bütün emekçileri tek bir binanın çatısı altında ezilen Doğu halklarının özgürlüğü ve kendi kurtuluşları için savaşa çağırdığımızı Bakûlü işçilere kanıtlayacağız. Yoldaşlar! Yaşasın hâlâ ezilmekte, fakat kanlı savaş için silkinmekte olan Doğu! Yaşasın burada biraz önce oluşturulmuş olan Propaganda ve Eylem Konseyi! Yaşasın Bakû proletaryası!

Başkan: Söz, yoldaş Nerimanof'ta

Nerimanof: Kurultay'ın başında size hitap ederken mutluydum. Şimdi hepimizi etkileyen engin acıyı sizlerle paylaşmam gerek. En sevgili

yoldaşlarımızdan 26'sını gömeceğiz. 1918'de Bakû'de Sovyet düzeninin kurulmasından aylarca sonra hain Menşevikler, iktidarı İngilizlere teslim ettiler veya en azından bunda önemli bir payları oldu. 14 Eylül'e kadar sevgili yoldaşlarımız konumlarını gururla, yiğitçe, dürüstçe savundular. Türkler kente yaklaştıklarında, Menşevikler yoldaşlarımıza Astragan'a gitme izni verdiler. Yarı yolda bu hainler Krasnovodsk'a doğru yönelen gemiyi geri döndürdüler. Yoldaşlarımız İngilizlerin ellerine düştüler. Aşkabad ve Kizliar arasında kurşuna dizildiler. Fakat, şimdi Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti sevgili yoldaşlarımızın cesetlerini Bakû'ye getirtti ve yarın cenaze törenleri yapılacak. Azerbaycan Cumhuriyeti hükümeti yoldaşlarımızın mezarlarının yeni kuşağın eğitilmesinde yararlı olacağı kanısında. Çocuklarımız, bu kahramanların anısına dikilen anıtı görerek, Azerbaycan Sovyet iktidarının genel olarak, Sovyetler iktidarının yiğit ve dürüst yoldaşlara nasıl değer verdiğini, onlara nasıl saygı gösterildiğini öğreneceklerdir.

Sizi yarın saat onda, önce Parapet'e ve sonra sevgili yoldaşlarımızın toprağa verileceği Kaya Alanı'na davet ediyoruz.

Başkan: Kurultay üyelerini ölmüş yoldaşlarımızın anısı için saygı duruşuna çağırıyorum.

(Delegeler ayağa kalkıyorlar ve orkestra cenaze marşını "Ölümcül Kavganın Kurbanları"nı çalıyor.)

Narbutabekof: Yoldaşlar, Kurultay'ın çalışmaları sona erdi. Doğu Halkları Birinci Kurultayı başkanı yoldaş Zinovyev kapanış söylevini yapacak. *(Çılgınca alkışlar. "Enternasyonal".)*

Başkan: Yoldaşlar, Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu tarafından toplantıya çağrılan Doğu Halkları Kurultayı yapıldı. Doğu halklarının devrimci mücadelesi için sürekli bir merkezin yaratılmasıyla başarıyla tamamlanan çalışmasını mutlulukla sona erdirdi. *(Alkışlar.)*

Yoldaşlar, devrimci geçmişimin uzun yılları boyunca önemli birçok kurultaya katılma fırsatı buldum. Fakat, gerçekte şunu söylemeliyim ki, şimdiye dek daha anlamlı, devrimci sonuçlarla zenginleşmiş ve ayrıca bu denli büyük tarihi önemde –burada ele alınan sorunları aslında kesinlikle yeni olmasına rağmen– olan böyle bir kongre hiçbirimiz tarafından düzenlenmemiştii; hiçbirimizin asla bu derece önemli bir kurultayda payı olmamıştı. Şimdi bu kurultay gerçekleşti. Açılışının ilk dakikısından

beri. köleleştirilmiş, ezilmiş ve sömürülmüş Doğu halklarının toplandığı ilk andan itibaren bu kurultay insanlık tarihinde yerini aldı. Bu kürsüde çalınan başkanlık çanının ilk sesi dünya burjuvazinin yas çanı oldu.

Katıldığımız tarihi olayların genişliğini her zaman anlamaya zaman bulamadık. Bu salonda olup bitenleri düşününüz. Şimdiye dek dünya kapitalizmi tarafından yük hayvanları olarak görülen halklar, "aşağı" diye küçük görülen halklar –burjuvazinin onlarla ilgili hiçbir kuşkusu yoktu, çünkü uyuşukluktan kurtulamayacaklarından emindi– şimdi ayaklanıyorlar. Son yıllarda burjuvazi Avrupa emekçilerinin ayaklanmasından korkuyordu; Doğu halklarına gelince, onlardan hiç kuşkusu olmaması gerektiğine inanıyordu ve şimdi işte Doğu'nun ezilen halkları aynı kurultayda birleşiyorlar, örgütleniyorlar ve hayranlık uyandırıcı bir birlik içerisinde ortak davranışlarda bulunuyorlar. (*Candan alkışlar.*) Bizim kurultayımızdaki en önemli olay budur. Bir düşünün, uzun yıllar boyunca ölümcül bir nefrete kendisini adanmış ve birbirlerine karşı sürekli kışkırtılmış olan halklar birleşiyorlar ve daha ilk dakikadan itibaren değişik dilleri konuşmalarına rağmen, onların delegeleri, birbirlerinin kardeşleri olduklarını duyuyorlar içlerinde. Bizim kardeşçe birliğimiz ancak bir aile yakınlığı oluşturduğumuz anda doğmaya başlar. Burada kurultayımızın büyüklüğü ortaya çıkıyor. Bu olay basittir, anlaşılması kolaydır ve işte bu nedenle büyüktür. Ve bizim bu duvarlar arasında, 1920 Eylül'ünün bugünlerinde yer almış olan kurultayın benzerine bugüne dek rastlanmadığını söylemeye hakkımız vardır. Bu kurultay yaşlı burjuva dünyasının sonu, çalışan insanlığın en büyük yedek güçlerinin uyanışı, şimdiye dek yeryüzünde görülmemiş bir düzenin yaratılması demektir. Yoldaşlar, kurultayımız birleşimi gereği homojen olmaktan uzaktır. Kurultayımızda Sovyet iktidarını kurmayı başarmış olan ve bizim Rus Sovyet Cumhuriyeti'mizin kardeş cumhuriyetlerini oluşturan halklar temsil edildi; kurultayımızda savaşın henüz başlangıcında olan halklar temsil edildi. Unsurlardaki bu çeşitlilik bazı yanlış anlamalara neden oldu. Yürütme organımız sorunu ortaya getirdiğinde bazı yoldaşlar Doğu Halkları Sovyetleri Kurultayı'nda hazır bulundukları inancına düştüler. Bu şimdilik doğru değil. Burada bir grup delege tarafından temsil edilen Hindistan, İngiliz sermayesi tarafından ezilen çok büyük

bir ülkedir. Orada daha Sovyetler yok ve mücadele ancak başlama noktasında. Türkiye gibi iç savaşın hâlâ güpegündüz sürmekte olduğu, birçok yönetimin birbiriyle mücadele ettiği ve artık savaşın yarım bırakılamayacağı ülkeler var. İran'da iki hükümet iktidarda ve eylem her geçen gün yayılıyor. Başka yerlerde, Ermenistan'da olduğu gibi burjuva demokratik cumhuriyetler görüyoruz. Burada Ermenistan'dan çok söz edildi; sözün doğrusu bizim için tek bir Ermenistan var. Elimizi uzattığımız işçi ve köylülerin Ermenistan'ı ve diğer yandan da Taşnak cellatların lanetli Ermenistan'ı. (*Candan alkışlar.*) Aynı durum Gürcistan'da da söz konusu. Şu anda Gürcü işçi ve köylüler, en ağır baskılara katlanıyorlar. Orada iktidar sosyaldemokratların elinde ve en iyi, en eski işçi militanları cezaevindeler... Resmî Gürcistan'ın şu anki önderleri utanmazlığı o dereceye vardırıdılar ki, M. Jordania tanınmış eski bir devrimci olan yoldaş Michel Takaya'yı –Jordania'nın eski öğretmenidir– cezaevinde tutuyor. Tek bir Gürcistan yok. M. Ceidge'nin, bütün Avrupa burjuva bakanlarının giriş kapısı olan Gegeçfori'nin, kendilerine kardeşçe yardım duyguları beslediğimiz kardeşlerimiz Gürcü işçi ve köylülerinin Gürcistan'ı. Bileşimi bunca karışık olan kurultayımızın en önemli sorunlarda tek vücut halinde olabilmesi çok dikkate değer bir noktadır.

Yoldaşlar, Türkistan Sovyet Cumhuriyeti vb. Sovyet Cumhuriyetleri için de bağıntılı olarak büyük önem arz eden bir sorun üzerinde bir süre durmak istiyorum. Bu cumhuriyetler bizim kardeşlerimizdir. Oralarda savaş çok zor oldu. İşçiler ve köylüler Sovyet yönetim biçimini kurabilmek ve Sovyet Rusya ile kardeşçe bağlaşıklıklarına sadık kalabilmek için çok büyük zorluklara göğüs gerdiler. İşçi ve köylü Sovyetlerinin güçlendirilmesine ilişkin dev boyutlardaki yapıtın yanında bu tarihi kurultay önünde birkaç sözcükle de olsa sözünü etmek zorunda olduğumuz ve tamamen kötü olarak nitelendirebileceğimiz bir olgu dikkat çekiyor. Evet, Rusya'da Sovyet iktidarı, Halk Komiserleri Sovyeti ve Komünist Enternasyonal, Doğu'nun diğer kardeş cumhuriyetlerinde olduğu gibi Türkistan Komünist Partisi'ne bazı istenmez unsurların sızdığını biliyor. Bunlar Komünist Partisi'nin adını lekeliyorlar ve yaptıkları kötü şeyler halkın bir bölümünü öfkeliyor. Bu adamlar yerli halka kötü davranıyorlar ve onların gelirlerine el koyuyorlar. Eski burjuva Rusya'sının tortuları bazen bizim saflarımıza ve eski keyfi Çarcı burjuva geleneklerini sürdürmeyi

başarıyorlar; onların gözünde yerli halk aşağı bir ırktandır. Bu nedenle de bir sürü rezilliği meşru görüyorlar. Biz bugün Rus komünist yoldaşlara, kızıl askerlere, Sovyet iktidarının Doğu ile ilgili tasarımlarını bilen militanlara sesleniyoruz. Hiçbir zaman akıllarınızdan çıkarmayınız ki, en önemli mevkilerdesiniz; en ufak bir yanlışlığınız (kötü eylemlerinizi söz etmiyorum) bize çok pahalıya mal olacaktır! Türkistan'da ve Doğu'daki diğer Sovyet Cumhuriyetleri'nde, partimiz yönetiminde çalışmaya çağrılan Rus militanlar size sesleniyorum; Komünist Enternasyonal, sizlerden, yerli emekçilerin kardeşleri olduğunuzu hiçbir zaman unutmamanızı istiyor. Çarlığın ve burjuvazinin lanetli geleneklerini bir daha canlanamayacak biçimde yıkın; yerli halkın ve tüm emekçilerin saygısını kazanın; bir haksızlık yapmaktansa, bu haksızlığı yapacak elleri, kendi elleriniz de olsa kesin! (*Alkışlar.*) Eskiden, Rus subaylarının serfler ordusunu yönettikleri çağlarda, bunlar Polonya'da ayaklanan halkın hareketini bastırıyorlardı. En iyi Rus yazarlarından biri olan A.İ. Herzen, bunun üzerine "Rus ordularının Rus subayları yönetiminde neler yaptıklarını görünce Rus olduğumdan utandım" diye haykırıyordu. Artık o günler geri gelmeyecektir; içimizden hiç kimse bundan böyle Rus olmaktan utanmayacaktır; zira Rusya kızıl bayrağı ilk yükselten ve diğer halklara kurtuluş işaretini veren ülkedir. Fakat, çıkarları için saflarımız arasına sızanlar, kardeş Sovyet Cumhuriyetleri'nde bizim yüzlerimizi kızartanlar ve bize A.İ. Herzen'in acımasız sözlerini hatırlatan davranışlarda bulunanlar utansınlar.

Yoldaşlar, bu meclis önünde, partimiz ve Komünist Enternasyonal adına, bu zararlı otları tarlamızdan söküp atmak için bize düşen her türlü yükümlülüğü sırtlanıyoruz. (*Alkış tufanı.*) Asya'da Sovyetçi politika çalışmasına çağrılan aramızdaki herkesin Asya toprağının kutsal olduğunu anlaması, devrimci çalışmaya aydınlık fikirler ve temiz ellerle girişilebileceğinin kafalarda yer etmesi, Parti'nin adını temize çıkaracaktır. Doğu halklarının içine kök salmış olan güvensizlik duygusu, —bu duygu Avrupalı yağmacılar ve baskıcılara karşı haklı bir duygudur— bazen bilinçsiz olarak yeni işçi Avrupa'sına da, bizim Sovyet iktidarımıza da yönelmektedir. Emekçiler, bilinçli devrimciler biz bu güvensizliğin nedenlerini anlamalıyız ve bu korkunç yıllarda çalışmamızla, kardeşçe yardımlaşmamızla geçmişin ortak düşmana karşı aynı nefretimizle

gerçekten bir ailenin içerisindeki kardeşçe atmosferi yaratmalıyız. Ben bu kurultayın burada bütün işittiklerimizin, söylediklerimizin aramızda uzun süreli bir bağ yaratacağına inanıyorum. Bundan böyle ne birkaç kişinin yanlışı, ne de bazı grupların cinayetleri ailemizi bölmeyecektir. Zira, biz aynı düşmanları, aynı dostları olan ve tek ölküye doğru ilerleyen kardeşlik bağları güçlü ve birlik içerisinde olan bir aileyiz! (*Alkış tufanı.*)

Yoldaşlar, 1905 Devrimi, şimdi yaşadığımız büyük devrimin bir demesinden başka bir şey değildi. Bu devrim hızla boğulmasına rağmen bütün Doğu'da, Türkiye'de, İran'da ve başka yerlerde yankılandı. Fakat, 1905 Devrimi, büyük 1917 Ekim Devrimi'ne göre bir çocuk oyuncağıydı ve elbette bu devrimimizin Doğu'daki yankısı, 1905 Devrimi'nin yankısından çok daha güçlü oldu. Evet yoldaşlar aradaki uzaklığa, dillerin çeşitliliğine ve bizi birbirimizden ayıran binlerce kilometreye rağmen büyük bir ülkede başarılı olan büyük devrim, dünyanın tüm emekçilerinin kalplerini karşı konulmaz bir biçimde tutuşturdu! Ve birbiri peşi sıra gelecek patlamalara yol açacak bu olay, bir Rus devrimcisi için tüm bütünlüğü içerisinde bilinçle kavranabiliyorsa büyük kıvanç vesilesidir. Buradan devrimimizin büyük önemi ortaya çıkıyor. O Avrupa'yı tutuşturduktan sonra, şimdi de Doğu'yu sarıyor. O, burjuvaziye, köleciliğe, sermayeye, karşı dünyanın tanık olduğu en büyük ayaklanmayı oluşturdu. (*Alkışlar.*)

Daha birçok sorunu tartışmadık, ama en önemlilerinin tümünü inceledik ve oybirliğiyle bazı kararları onayladık.

Yoldaşlar, bütün sözcükleri bütün dillere çevirmemiz gerekti, ama "Sovyet" sözcüğünü çevirmeye hiç ihtiyaç duymadık; onu bütün dünya, bütün Batı, bütün Doğu anladı! Doğu Sovyetçi olacaktır! (*Alkışlar.*)

Yoldaşlar, bir eylem konseyi oluşturduk. Bu genç, yepyeni bir örgüttür; fakat eğer, eylem konseyimizin de şimdiden Doğu'da, İngiltere'de burjuva bakanlar kurulunun olmadığı kadar güçlü olduğunu söylersem, içinizden hiç kimse beni fazla iyimser bulmayacaktır! (*Alkışlar.*) İngiltere ve Fransa'da bakanlar kurulları uçuruma kayıyorlar; günden güne daha da güçsüz bir duruma düşerek, insanlığın gözleri önünde, yaşam sevinçlerini tüketiyorlar! (*Alkışlar.*) Doğu halklarının yıldızı gökte yükseldiğinde, biz yoldaşlar, her gün birlikte daha güçlü olacağız. Marx'ın sözlerini

açımlayarak, İngiliz olsun, Fransız olsun hiçbir emperyalistin, önce kendi kendilerine Doğu halklarının nasıl tepki göstereceğini sormaksızın artık tek bir adım bile atamayacağını söyleyebiliriz. Yarın bu adıma karşılık olarak emperyalizme karşı bir şeylere girişilmez miydi?

Burada, Sovyetlerin gerekliliğini tartışmadık. Bu, bizim için çoktan beri açıklığa kavuşmuştur. Birliğin gerekliliğini tartışmadık. O da tümüyle besbellidir. Burjuvazinin nasıl birleştiğini görüyorsunuz. Bütün dillerde, "Antant" (İtilaf) diye söylenen bu sözcük ne anlama gelir? Bu müttefiklerin yürekten uyuşumunu hatırlatıyor. Fakat, bu Antant içinde yürek, elbette ki borsadan daha az yer tutar. (*Alkışlar.*) Bu Antant gözlerimiz önünde dağılıyor. O tek bir sorunu bile çözemez, son bulmayan entrikalarla içten parçalanmıştır. Temsilcileri "Rus sorunu"na bir çözüm bulmak amacıyla limanlar boyunca uzun seyahatlere çıkıyorlar. Rus sorunu, onların en ciddi kaygıdır –bu sorun onların kırmayı başaramadıkları çetin bir cevizdir– ve onu asla kıramayacaklardır! (*Alkış tufanı.*)

Yoldaşlar, kurultayımızın sona ermesinden sonra, Fransız ve İngiliz emperyalist korsanların bu "uğursuz" Rus sorununu asla çözüme ulaştıramayacaklarını doğrulamaya hakkımız vardır! Fakat, bizler, sizlerle, Komünist Enternasyonal'le birlikte, önümüzdeki yıllar boyunca, Avrupa sorununu çözeceğiz! (*Alkış tufanı.*)

Yoldaşlar, ilk iki oturumumuz Antant'a ve emperyalizme karşı takınacağımız tutum sorununa ayrılmıştı ve ilk rapordan hemen sonra, Doğu ülkelerinin temsilcileri kutsal savaşa başlamaya yemin ettiler. Bu sözün verilmiş olduğu tören anının hatırası kalplerimize oyulmuş olarak kalacaktır. Bu tüm başlangıçların, başlangıç noktası oldu.

Birliğimizin gerçekleştirilmesi oldu. Evet, kapitalist korsanlara karşı, kutsal savaş! Siz hepiniz, eylem insanları olarak, verilen bu sözleri belge olarak dilinize çevireceksiniz. Ülkelerinize döndüğünüzde, köylülere, tüm emekçilere kararlaştırdıklarımızı, verdiğimiz yeminleri ve onlara nasıl bir davranış çizgisi gösterdiğimizi anlatacaksınız. Ve birliğimizin her geçen an daha da pekiştiğini ve aynı zamanda güçlerimizin arttığını içinizde duyacaksınız. Almak zorunda olduğumuz en son kalelere doğru ilerliyoruz. Onları alacağız. İç savaş bitecek, tek bir aile oluşturmak ve birlikte yeni yaşamı kurmak için Batı'ya –Avrupa ve

Amerika- kardeşçe elimizi uzatacağız! (*Alkışlar.*) Hepimizin ustası, Karl Marx, 70 yıl önce bir çağrı şiarı atıyordu: "Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz!" Onun çıraqları, onun eserinin sürdürücüleri olan bizler, bu sözü gerçekleştirebilmek ve tamamlamak ve "Bütün ülkelerin proleterleri, bütün dünyanın ezilenleri, birleşiniz!" demekten çok mutluyuz! (*Alkış tufanı. "Enternasyonal".*) •

Yoldaşlar, Komünist Enternasyonal'e ve tüm dünyanın işçilerine şundan daha sevinç verici bir haber götüremeyiz: Avrupa'nın ve Amerika'nın işçilerinin birliğinden sonra, Doğu emekçilerinin birliği de bir gerçek haline dönüşüyor. Yalnızca bizi birleştiren şeyi hatırlayalım. Kalbimizden birliksizliğimizin tüm mayasını söküp atalım. Ortak bir düşmanımız olduğunu unutmayalım: Bu ortak düşman İngiliz ve Fransız emperyalizmidir. Her birimiz, Doğu halklarının ve tüm dünyanın kurtarılması çabası için, hayatımızı, sanki on tane hayatımız olup onunu da vermişçesine verelim! (*Alkış fırtınası. "Enternasyonal".*)

Yoldaşlar, Başkanlık Kurulu sizi kurultayın mutlu kapanışı vesilesiyle tebrik eder ve Doğu Halkları Birinci Kurultayı'nın çalışmalarının tamamlanmış olduğunu bildirir.

Yaşasın III. Enternasyonal!

(*Candan gösteriler. Hurralar. "Enternasyonal".*)

Oturum, saat 10.40'ta kapandı.

EK

ÇAĞRI

Benelüks ülkeleri Komünist Partisi'nden, Bakû'de temsil edilen Doğu halklarına;

Doğulu yoldaşlar! Sizleri Hollanda Komünist Partisi adına selamlarım. Sizleri aynı şekilde, Uzakdoğu'da biz Batı komünistleriyle birlikte Hollanda kapitalizminin yıkılması için mücadele eden Hollanda Hindistan'ı komünistleri adına da selamlarım ve "İslam şariatının" Hollandalı zorbalara karşı ortak mücadele için bir araya getirdiği binlerce Hintlinin, bana, selamlarını size göndermem için kavuşacaklarını biliyorum.

Doğulu yoldaşlar! Hollandalı komünistler ve onların Hollanda Hindistan'ındaki taraftarları, bugün sözle anlatılamaz bir sevinç duyuyorlar: dünya tarihinde ilk kez Batı'nın kapitalistleri tarafından sömürülen proletaryanın temsilcileri, yine Batılı kapitalistlerce ezilen Doğu halklarının temsilcileriyle, burada, Bakû'de, III. Enternasyonal'in kongresinde karşı karşıya geldiler.

Bizler de, Batılı komünistler olarak, sizlerle birlikte kapitalizm tamamen yıkılana dek savaşıma kararını aldığımız III. Enternasyonal'in bu kurultayını coşkuyla selamlıyoruz.

Doğulu yoldaşlar! Ben devrimci Hollanda proletaryasını temsil etmekteyim. Ülkemiz büyük değildir; ancak altı milyon nüfusu vardır. Fakat, efendilerimiz, kapitalistler zengin ve güçlüdürler.

İşte 300 yıldır Hollanda proletaryasını sömürüyorlar. Nüfusu 50 milyonu bulan bütün Doğu Hindistan takımadaları halklarını eziyorlar.

İşte 300 yıldan fazla bir süredir, Hollandalı beyaz proleterler emekleriyle, patronlarını ve efendilerini, Hollandalı kapitalistleri giderek daha

fazla zengin ediyorlar. İşte 300 yıldır bu Hollandalı kapitalistler milyonlarca Asyalı insanı eziyorlar ve Hollanda Hindistan'ından hesapsız zenginlikleri çekerek oraları soyuyorlar ve kırıp geçiriyorlar.

Beyaz Hollandalı kölelerin sömürücüleri ve efendileri aynı zamanda Hollanda Hindistan takımadalarının yerli halkının da sömürücüleridir.

Doğulu yoldaşlar! Kendi ülkelerinin öz proletaryasını sömürerek ve Hollanda Hindistan'ındaki sömürgelerini ağır vergilerle ezerek bizim kapitalistlerimiz, kendisinden çok daha güçlü bir ülke olan, büyük Britanya'nın soyarak elde ettiklerinden daha azını elde etmemişlerdir.

Zenginliklerini Hindistan toprağını soyarak elde eden Hollandalı naftalin kralları, İngiliz meslektaşlarıyla birlikte naftalin tröstünü oluşturdular. Bu tröstte Hollandalı kapitalistlerin çok büyük bir payı vardır. Bu tröst tüm dünya naftalin endüstrisini tekeline almaya çalışmaktadır.

Arkasında büyük Hollandalı kapitalistlerin de sığındığı İngiliz hükümeti, İran'ın ele geçirilmesini amaçlamaktadır. Böylece, Hollandalı kapitalistler, İngiliz-Hollanda naftalin tröstünün yardımıyla İran'daki naftalin kuyularından yeni kârlar elde etmeyi umuyorlar.

Kendi kapitalistlerini yıkmayı yürekten arzulayan Hollanda proletaryası, ülkelerinden Britanya emperyalistlerini kovan İranlı kardeşlerini selamlamaktan mutluluk ve kıvanç duymaktadır.

Doğulu yoldaşlar! Hollanda'nın katılmadığı büyük savaş Hollanda kapitalizmine öyle bir itiş gücü verdi ki, bugün, muzaffer "itilaf" kapitalizmi Hollanda'yı kendine eşit güçte kabul ediyor. Uluslar birliği resmen Hollanda kapitalizminden Ermenistan'ı kendi koltuğu altına almasını önerdi.

Bugün yeryüzünü paylaşmış olan ve büyük savaşın galipleri, büyük emperyalist güçlerin Hollanda kapitalizmine Ermenistan'ı sus payı olarak vermeleri demektir bu.

Doğulu yoldaşlar! Hollandalı komünistler bu tasarıların gerçekleşmesine karşı mücadele veriyorlar. Hollanda devrimci proletaryası, Ermeni kardeşlerini Hollanda kapitalizminin, Ermenistan'ı sömürerek ve yağmalayarak yeni servetler edinmesine karşı koymalarını sevinçle karşılayacaktır.

Doğu halkları! Hollanda devrimci proletaryası, her birinizin kendi ülkelerinizde, büyük Hollandalı kapitalistlerin sermayesini kovmanızı ve zenginleşmelerini engellemenizi öğrendiğinde sevinç duyacaktır.

Doğulu yoldaşlar! Büyük savaş, bütün kapitalist ülkelerde iflasa neden oldu. Günümüzde, kapitalizm büyük ölçüde zayıflamış bulunuyor.

Rus kardeşlerimiz Rusya'da kapitalizmi yıktılar ve onun yerine işçi Sovyetleri iktidarını kurdular.

Orta Avrupa'da, Batı Avrupa'da da olduğu gibi, halklar, sizin de efendileriniz ve sömürücüleriniz olan kapitalistlere ve günün büyük güçlerine karşı ayaklanıyorlar ve ayaklanmaya hazırlanıyorlar.

Orta Avrupa'nın ve Batı Avrupa'nın tüm ülkelerinin proleterleri, kapitalizmi bir daha kalkamayacak biçimde yıkmak için Rus işçileriyle, kardeşleriyle, birleşmeye hazır dırlar. İşte bunun için, kapitalizm bugün bunca zayıf durumdadır.

Avrupa kapitalizmi bugün o kadar zayıf duruma düşmüştür ki, savaşın açtığı yaraları iyileştirmek için elinde yalnızca tek bir kaynak vardır. Bu kaynak sömürgelerdir veya bir başka deyişle, sömürge halklarının sömürülmesi ve baskı altına alınmasıdır.

İşte bunun için, kapitalizmin bunca zayıflık gösterdiği bu anda sizin vurma anınız gelmiştir. Eğer hepiniz, muzaffer ve kahraman Rus proletaryasıyla bu amaca varmak için birleşerseniz, kapitalizmin günleri sayılıdır. Rus proletaryası tek başına bütün kapitalist güçlere kafa tutmuştur ve zaten Avrupa proletaryası da kendilerini ezenlere direnmektedir.

Doğulu yoldaşlar! Hollanda Komünist Partisi, hararetle Hollanda kapitalizminin yıkımını ve sonunu dilemektedir; o biliyor ki, Hollanda kapitalistleri savaştan sonra ölçsüz derecede büyümüş olan servetlerini Hindistan'da bütün güçleriyle birlikte artıracaktır.

Son 18 ay boyunca naftalin krallarımız 1 milyar 600 milyon florinlik bir kârı ceplerine atmışlardır.

Bu sene mayıs ayında yapılan şeker kamışı hasadı, Hollandalı kapitalistlere 500 milyon florin getirmiştir. Halbuki, savaştan önce tüm kârları hiçbir zaman 9 milyon florinin üzerine çıkmamıştı.

Hollandalı komünistler kendilerini ezenlerin, güçlerini Hollanda Hindistan'ından sağladıklarını ve zenginliklerinin kaynağının sömürgeler olduğunu biliyorlar. Bu nedenledir ki, Hollandalı komünistler, Hol-

landalı kapitalistlerin Hindistan'da bunca yırtıcılıkla sürdürdüğü ekonomi politikası ve Hintli kardeşlerine karşı sürdürülen baskıyla mücadele etmektedirler. "Hands of India."* İşte onların parolası.

Bakû'de toplanan bu III. Enternasyonal'in kongresinde çağrımızı size yöneltiyoruz ve bunun Hollanda Hindistan'ının en ücra köşelerine ulaşacağını umut ediyoruz.

Hollanda Hindistan'ının boyunduruk altındaki halkları! Sömürücülerinize karşı sürdürdüğünüz savaş, Hollanda proletaryasının kendi sömürücülerine karşı sürdürdüğü savaşla özdeştir; ortak düşmanımız Hollandalı kapitalistlerdir.

İşte bu nedenle ortak cephe savaşımızı sürdürmeliyiz. Hintli kardeşler! Grevler yoluyla sömürücülerinden dişinizle, tırnağınızla söküp aldığınız sefil ücret artışlarıyla yetinmeyin. Hintli kardeşler! Hollanda Hindistan'ı yönetimince aranızdan bazılarına uygulanan anlamsız siyasal haklara aldanmayın. Kötü kurnazlığa cephe alın. Size verilenler safalarınız arasında ahengi bozma amacına yönelik sadakalardır...

Hintli kardeşler! Sizi ezenleri ve Hollandalı barbarları, çok eski ve yüksek bir kültüre sahip adalarınızdan kovun.

Hollandalı kölecileri kovun, polislerini, askerlerini denize dökün!

Hintli kardeşler! Hollanda devrimci proletaryası bizim de efendilerimiz olan efendilerinize başkaldırdığınız günü selamlayacaktır.

Hollanda proletaryası, kapitalistlerin ülkesindeki egemenliğini yıkmaya uğraşıyor. Eğer ayaklanırsanız, Hollanda proletaryası hükümetinin hareketinizi ezmeye göndereceği askeri birliklerin gönderilmesini engellemek için elinden geleni yapacaktır.

Ortak bir çabayla biz Hollanda'da, siz Hindistan'da Hollanda kapitalizmini ezeceğiz.

Hintli kardeşler! Hollanda kapitalizmine karşı direnin!

Hintli kardeşler! Sömürücü Hollanda kapitalizminin bağlaştığı İngiliz kapitalizmine karşı ayaklanan ezilmiş Doğulu kardeşlerinizle birleşin!

Dünyanın tüm kölelerinin, renk ve ırk ayrımı olmaksızın, kapitalist tiranlık ve egemenliğe karşı olan genel başkaldırısında hepiniz yerinizi alın.

* "Hindistan'dan elinizi çekin."

III. Enternasyonal Kurultayı sizi bütün bunlara çağırıyor.

Dünyanın bütün köşelerinin köle halkları! Kapitalizmin tiranlığını yıkmak için birleşin; ona hiç gecikmeden saldırın, zayıflığından yararlanın, onun büyük savaşta yediği darbelerin sersemliğinden kurtulmasını beklemeyin. Onu yok edin! Ve ortak bir çabayla işçilerin ve köylülerin Sovyetçi iktidarına dayanan yeni toplumu kurun.

*Benelüks Ülkeleri
Komünist Partisi*

EK BELGELER

DOĞU HALKLARI KURULTAYINA KATILAN VE İSİMLERİ TESPİT EDİLEBİLEN TÜRK DELEGELERİ

235 kişi (en kalabalık ulusal grup) olarak gösterilen Türklere, Türkistanlılar, Azeriler vb. de dahil edilmiş olmalı. Türkiyelilerden ancak otuzunun adlarını çeşitli kaynaklardan derleyebildik. (M.T)

Ali Kemal	İbrahim Tali (Öngören)
Mühendis Azmi (Aziz)	Dr. Bahaeddin Şahir
Salih Zeki	Yarbay Arif
Süleyman Nuri	Cevat (Dursunoğlu)
Şevket Süreyya (Aydemir)	Şükrü
Azmi Bey (eski polis müdürü)	Abdülhalim
Nüzhet Sabit	Mustafa Suphi
Teğmen Asım	Ethem Nejat
Mesut (Çankaya)	Mehmet Emin
Hafız Mehmet (Mv.)	Tahsin (Bahri?)
Yüzbaşı İsmail	Enver Paşa
Süleyman Sami	Baha Sait
Ahmet Cevat (Emre)	Öğretmen Asım
İsmail Hakkı	Dr. Salim (Cimilli)
Naciye Hanım	Ömer (Olgun)

TÜRKİYE'DEN GİDEN RESMÎ DELEGELERE VERİLEN TALİMAT

Kurultay'a iştirak eden murahhaslarımıza şu talimat verilmişti:

1) İdari inkılap yaptık. İçtimai inkılâp da âdet ve dinimiz itibarıyla müsaittir. Ancak, henüz vakti değildir. Çünkü, emperyalist Avrupalılarla ve İstanbul Hükümeti ile harb halindeyiz. Aşağıdan yukarıya gelebilecek bir inkılâp inhilâlimizi mucip olur. Murahhaslarımız müzakereleri dinlemeli ve bize haber vermelidir.

2) Kurultay'da Anadolu'nun hakiki inkılâpçı olduğunu ve inkılâp ruhunda başka bir şey tanımadığını bilfiil göstermek, kurultaya iştirak edecek olan Avrupalı delegelerin bu hususta itimat ve emniyetlerini kazanmak ve muavenetlerinden memleketimiz için azami istifadeyi temin etmek, memleketimizin idare tarzı ve siyaseti hakkında en iyi usul ve şeklin ne olabileceğini onlara anlatmak.

3) Murahhaslarımız Türkiye hakkında her ne şekil ve mahiyette olursa olsun bir hüküm ve karar ittihazına salâhiyettar değildir.

Cebesoy, *Moskova Hatıraları*, s.19.

DOĞU HALKLARI KURULTAYI RİYASETİNE KARS VE BATUM VİLAYETLERİ VEKİLLERİNİN MARUZASI

Bakû'de yayımlanan *Şark İli* dergisinin ilk sayısından
(Kânunuevvel 1336) aktaran Aclan Sayılğan, *Solun 94*
Yılı, Ankara, 1967, s.113.

Aşağıda imza koymuş olan biz vekiller bütün proletarya huzurunda kurultay riyasetine arz ediyoruz ki, (Kars) ve (Batum) vilâyetlerinde, (Tiflis) vilâyetinin (Ahaltığ), (Ahıl gelen) kazalarında ve (İrvan)ın (Sürmeli) ve (Şürur) kazalarında asayişperver ve silâhsız İslâm ahalisi zulm-ü cefa çekmektedir. Müslümanların zâlimleri bir taraftan Ermeni Daşnakları, diğer taraftan Gürcistan menşevikleridir. Bu vilâyetlerin ve kazaların ahalisi kendi mukadderatlarını kendi ellerine almak istediklerinden, 1918 yılının Kânunuevvel ayında Cumhuriyet idaresi ilân ederek, Cenubu Garbî Kafkas Cumhuriyeti'ni kurdular. 1919 Mart ayının 27'sinde Kars'ta toplanan parlamento bu ilânı tasdik etti. Bu Cumhuriyet 1920 yılının Nisanının ortasına kadar yaşadı, fakat İngiliz istilâcılığı bu Cumhuriyeti boğdu. İngilizler Cumhuriyet hükümetinin uzuvları ve parlâman azalarından bazısını hapsedip Malta adasına sürdüler ve Daşnakları Kars Vilâyetine ve (Oltu) kazasıyla (Ardahan) kazasının bir kısmına soktular. Gürcü Menşevikleri ise, bu Cumhuriyetin başına gelen belâlardan alçakça istifade edip (Ahalsığı) ve (Ahıl gelen) kazalarına girdiler.

Şimdi Cenubu Garbi Kafkas Cumhuriyeti arazişinde Müslümanlar ile Daşnak ve Menşevik ittifakı arasında şiddetli muharebe devam ediyor. Bütün Müslümanlarla Rus ahalisi (buralarda Ruslarla Müslümanlar ahalinin en çok parçasını teşkil ediyorlar) ancak umurun sevdiği Şûra

Hükûmetini istiyorlar. Eğer en yakın bir zamanda şûra ilân olunmazsa Müslümanların ve Rusların hepsi son adama varıncaya kadar silâhlanıp zâlimlerin üzerine yürüyeceklerdir.

Kurultayın riyasetinden ve yürekten rica ediyoruz:

Bizim beyannamemizi tahkik buyursunlar; iki kardeş millet arasında, Müslümanlarla Ermeniler arasında yeni bir muharebe önü alınsın. Tahkikat ve icraatınızın neticesi Dâşnak Hükûmetinin meydandan kalkması olacağına eminiz. Çünkü bu hükûmeti ne Müslümanlar ne de Ermeniler kabul edebilirler. Yaşasın Kafkas İctimaî Cumhuriyetlerinin Koşması.

(102 vekil tarafından imzalanmıştır.)

İRAN, ERMENİSTAN VE TÜRKİYE'NİN BOYUNDURUK ALTINDAKİ HALK KİTLELERİNE

Pravda, 3 Temmuz 1920, No. 144, s.1. Bu çağrının Almancası, Viyana'da yayımlanan *Der Kommunist*'ta çıkmıştır: 10 Ağustos 1920, No. 30-31, s.1077-1080. Almanca metnin altında, "Moskova, 29 Haziran 1920" tarihi vardır.

Komünist Enternasyonal'in Yürütme Kurulu, 15 Ağustos 1920'de, Bakû'de, İran, Ermenistan ve Türkiye işçi ve köylülerinden bir kongre topluyor.

Komünist Enternasyonal nedir? Komünist Enternasyonal Rusya, Polonya, Almanya, Fransa, İngiltere ve Amerika'nın devrimci emekçi kitlelerinin bir örgütüdür; bu kitleler, Dünya Savaşı'nın gümbürtüleriyle uyanmış ve açlıktan ötürü başkaldırmışlardır; artık zenginler için değil, yalnız kendileri için çalışacaklar ve tüfeklerini, acı çeken yoksul kardeşlerine doğrultmayacaklar; yalnız yırtıcı hayvanlara karşı kendilerini savunmak için kullanacaklardır. Bu emekçi kitleleri, kendi güçlerinin birliğe ve örgüte dayandığını, tek zafer güvencelerinin orada olduğunu anlıyorlar. Geçen yıl kendileri için gerekli örgütü, Üçüncü Enternasyonal'i kurdular. Kapitalist hükümetlerin bütün baskı ve kovuşturmalarına karşın, bu enternasyonal varoluşundan beri bir buçuk yılda, özgürlüğe erişmek isteyen bütün dünyadaki devrimci işçi ve köylülerin ruhu oldu.

Öyleyse, Komünist Enternasyonal şimdi niçin İran, Ermenistan, Türkiye'nin işçi ve köylülerini bir kongreye çağırıyor? Onlara sunacak nesi var ve onlardan ne istiyor? Avrupa ve Amerika'nın sermayeye karşı mücadele eden işçi ve köylüleri yüzlerini size dönüyorlar, çünkü siz de

dünya kapitalizminin boyunduruğu altında inliyorsunuz ve siz de bu evrensel haydutlara karşı savaşmak zorundasınız; çünkü, sizin Avrupa ve Amerika işçi ve köylüleriyle bağlaşmanız, dünya kapitalizminin çöküşünü hızlandıracak ve bütün dünyada işçi ve köylülerin özgürlüğünü güvence altına alacaktır.

İran'ın köylü ve işçileri! Tahran'daki Kaçar hükümeti ve uşakları –yerel hanlar– sizi yüzyıllardır soymuş ve sömürmüşlerdir. Tahran hükümetinin uyduları, toprağı kendilerine almışlar ve diledikleri gibi kullanmışlardır. Size kendi keyiflerine göre vergiler koymuşlar, memleketimizin iliğini kemiğini emip kurutarak yoksul düşürmüşlerdir. İran'ı iki milyon sterlin karşılığında İngiliz kapitalistlerine sattılar; sizi geçmiştekinden daha çok ezecek ve sizden hanlarla Tahran hükümetinin çıkarları için daha fazla vergi alacak bir ordu örgütleyecekler. Güney İran'ın zengin petrol kuyularını İngiltere'ye satmakla, ülkenizin yağma edilmesini artırdılar.

Mezopotamya (Irak) köylüleri! İngilizler sizin ülkenizin bağımsızlığını ilan etti; ama 80 bin İngiliz askeri hâlâ topraklarınızda. Sizi soyuyor, öldürüyor ve karılarınızın ırzına geçiyorlar.

Anadolu köylüleri! İngiliz, İtalyan ve Fransız hükümetleri toparını İstanbul'a çevirdi. Sultan'ı tutsak etti; altı yıldır süren savaş yüzünden zaten yoksul düşmüş olan Türk halkını, daha da rahat soymak için Türkiye'nin maliyesinin yabancı bankerlere verilmesini ve katıksız Türk topraklarının bölünmesini ona zorla kabul ettirdi. Ereğli kömür madenlerini ve limanlarımızı işgal ettiler; kendi askerlerini memleketinize çıkardılar; tarlalarınızı çiğnediler, barışçı Türk köylüsüne yabancı gelen yasalarını zorladılar; sizi yük hayvanlarına çevirdiler. Beylerinizden ve efendilerinizden bazıları sizi yabancı kapitalistlere sattı; bazıları da sizi yabancı istilasına karşı dövüşmeye çağırdı, ama bunlar da, iktidarı kendi elinize almanıza izin vermediler. Sultan'ın çeşitli asalaklara bağışladığı, oysa sizin kendiniz için ekip biçebileceğiniz tarla ve toprakları size kullandırmadılar. Yarın da, yabancı kapitalistler sizi ezen zorbalarla daha yumuşak barış şartları üstünde anlaşınca, tıpkı düşman askerlerinin işgali altındaki bölgelerde toprak sahiplerinin ve eski hükümet memurlarınızın yaptığı gibi, şimdiki önderleriniz de bundan yararlanarak size yeni zincirler vuracaklar.

Ermenistan'ın köylü ve işçileri! Yıllardır Kürtlerin Ermenileri uğrattığı kıyımlardan söz eden, sizi Sultan'a karşı savaşmaya çağıran ve bu mücadelenizden kendileri için yeni kârlar çıkaran yabancı kapitalistlere kurban edildiniz. Savaş sırasında size bağımsızlık vaat etmekle kalmadılar, öğretmenlerinizi, papazlarınızı, tüccarlarınızı Türk köylülerine ait olan toprakları almaya kışkırttılar; onların amacı, kendilerine çıkar sağlayabilmek için Türk ve Ermeni halkları arasındaki mücadelenin sürüp gitmesidir. Bu dalaşmalar devam ettiği sürece, yabancı kapitalistler Türkiye'yi Ermeni ayaklanmasıyla, Ermenistan'ı da Kürt kıyımlarıyla korkutarak kendilerine tatlı kârlar toplayacaklar.

Suriye ve Arabistan'ın köylüleri! İngiliz ve Fransızlar size bağımsızlık vaat ettiler, şimdi ülkeleriniz onların işgali altında. Size kendi yasalarını zorluyorlar. Türk sultanından ve onun hükümetinden özgürlüğünüzü kazandınız, ama Paris ve Londra hükümetlerinin kölesi oldunuz. bunların Sultan'ın hükümetinden bir tek farkı var: sizi pençeleri altında daha sıkı tutuyor ve daha büyük bir etkinlikle soyuyorlar.

Siz kendiniz bütün bunları pek güzel biliyorsunuz. İran köylü ve işçileri hain Tahran hükümetine karşı ayaklandı. Mezopotamya köylüleri İngiliz işgal kuvvetlerine karşı başkaldırmakta; İngiliz basını, ordularının Bağdat yakınlarında ayaklananlara karşı çarpışırken verdiği kayıpları yazıyor.

Anadolu köylüleri! Yabancı istilacılarla dövüşmek için, Kemal Paşa'nın bayrağı altında toplanmaya ısrarla çağrıldınız; ama biz sizin, Paşalar Antanta'nın yırtıcı hayvanlarıyla barış yaparlarsa mücadelenize devam edebilmek üzere, kendi halk partinizi, kendi köylü partinizi kurmaya çalıştığınızı da biliyoruz.

Suriye'de düzeni sağlama girişimleri başarısızlığa uğradı ve siz, Antanta'nın türlü vaatlerine rağmen, pençesinin altında daha sıkı durmanız için açlıktan ölmeye terk edilen Ermeni köylüleri, siz de Antanta kapitalistlerinden kurtuluş beklemenin anlamsızlığını gitgide daha çok anlıyorsunuz. Taşnak-sütyun partinizin burjuva hükümeti, Antanta'nın bu uşağı bile yardım ve barış sağlamak için Rusya'nın işçi-köylü hükümetine avuç açmak zorunda kaldı.

Şimdi artık ne yapmak gerektiğini anlamaya başladığınızı görüyoruz. Onun için, Avrupa proletaryasının temsilcileri sıfatıyla ve mücadelelerimizde edindiğimiz büyük deneyimlerden yararlanarak, kurtuluş davasına yardım etmek amacıyla size yöneliyoruz. Şunu söylüyoruz: Avrupa-Amerika kapitalistlerinin sizi silah gücüyle ezebilecekleri zaman geçmiştir ve bir daha geri gelmeyecektir. Bütün Avrupa'da, bütün Amerika'da işçiler başkaldırdı. Kapitalistlere karşı elde silah ayaklanıyor ve onlarla kanlı bir çarpışmaya giriyorlar.

Dünya proletaryası henüz galip gelmiş olmamakla birlikte, yine de kapitalistler artık halkın kanını diledikleri gibi kullanabilecek durumda değiller. İki buçuk yıldır Rus Devrimi bütün dünyaya karşı savaştı. Fransız, İngiliz, Amerikan kapitalistleri Rus işçi ve köylüsünü yenmek, boyunlarına ilmeği geçirmek ve onları kendilerine köle etmek için her yolu denedi. Silahla zorladılar, açlığa mahkûm ettiler. Başaramadılar. Rus işçi ve köylüleri kendi iktidarlarını azimle savundu. Kendilerine bir ordu kurdu; bu ordu Antanta kapitalistlerinin gerici kuvvetlerini toz etti.

Yakındoğu'nun işçi ve köylüleri! Siz de eğer örgütlenir ve kendi işçi-köylü hükümetinizi kurarsanız, silahlanır ve Rus işçi-köylü ordusuyla birleşerseniz, İngiliz, Fransız ve Amerikan kapitalistlerini yenersiniz, zalimlerden kurtulur, özgürlüğünüzü kazanırsınız. Özgür bir dünya emekçileri cumhuriyeti yaratabilir ve kendi toprağınızın zenginliklerinden yalnız kendi çıkarlarınız ve bütün öteki emekçi halkların çıkarları için yararlanabilirsiniz. Onlar da size gereken ürünleri verir ve sevinçle sizin yardımınıza koşarlar. İşte kurultayda sizlerle bütün bunları konuşmak istiyoruz.

Komünist Enternasyonal'ın Yürütme Kurulu ve İngiltere, Fransa, Amerika, Almanya ve İtalya işçilerinin temsilcileri, ortak düşmana karşı mücadelenizde Avrupa proletaryasının sizinle çaba birliği yapmasını tartışmak için Bakû'ye gidecekler.

Sizler de, 1 Eylül'de olabildiğince kalabalık bir biçimde Bakû'ye varmak için elinizden gelen hiçbir gayreti esirgemeyin. Kutsal yerlere erişmek için az mı çöller aştınız. Şimdi de, başkalarıyla buluşmak ve kölelik zincirlerinden en iyi nasıl kurtulabileceğimiz konusunda anlaşmak için, dağlar, nehirler, ormanlar ve çöller aşın. Hepimiz kardeşçe bir bağ-

laşma içinde birleşelim, eşit ve özgür yaşamınıza başlayalım. Herkes-
ten önce Yakınoğlu'nun işçi ve köylülerine sesleniyoruz. Fakat, delegeler
arasında, daha uzaklarda yaşayan baskı altındaki halk kitlelerinin tem-
silcilerini de görmekle sevinç duyacağız; örneğin, Sovyet Rusya'yla bir
arada özgür olarak gelişen Müslüman halkları gibi, Hindistan'ın tem-
silcileri de kurultaya gelsin.

Binlerce Türk, Ermeni ve İranlı işçi, Yakınoğlu'yu özgür kılmak
amacıyla 1 Eylül'de Bakû'de barış içinde toplanacak.

Kurultay, Avrupa'daki, Amerika'daki ve kendi ülkenizdeki düşman-
larınıza, sizin kölelik zamanının artık geride kaldığını, ayaklandığınızı
ve kazanacağınızı söylesin.

Bu kurultay, bütün dünya işçilerine, sizin kendi haklarınızı sa-
vunduğunuzu, şu anda her türlü adaletsizliğe ve yağmacılığa karşı çar-
pılan güçlü devrim ordusuna sizin de katıldığınızı söylesin.

Kurultayınız dünyadaki milyonlarca köle halka güç ve inanç versin;
onları kendi kuvvetlerine güvendirsin; son başarı ve kurtuluş gününün
gelmesini çabuklaştırsın.

Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu:

Başkan: Zinovyev

Sekreter: K. Radek

Britanya Sosyalist Partisi adına: *W. Maclean, Tom Quelch*

Britanya İşyeri Kurulları adına: *Jack Tanner, J.T. Murphy*

Komünist Enternasyonal Kongresi'ne gelen Fransız delegasyonu
adına: *A. Rosmer, K. Delainer, Jacques Sadoul*

Komünist Enternasyonal Kongresi'ne gelen İtalyan delegasyonu
adına: *D.J. Serrati, V. Vachirka, N. Bombacci, A. Graziadel*

Amerikan Komünist Partisi adına: *L. Fraina, A. Stoklinsky*

Amerikan Komünist İşçi Partisi adına: *A. Bilan*

İspanyol İşçi Federasyonu adına: *Angel Pestaca*

Rus Komünist Partisi Merkez Komitesi adına: *N. Buharin, V. Vo-
rovski, A. Balabanoff, C. Klinger*

Rusya Sendikalar Birliği Merkez Kurulu adına: *A. Lozovski*
Polonya Komünist Partisi adına: *J. Marchlewski (Karski)*
Bulgaristan Komünist Partisi ve Balkan Komünist Federasyonu
adına: *N. Şablin*
Avusturya Komünist Partisi adına: *Reisler*
Macaristan Komünist Partisi adına: *Rakoshi, Rudniansky*
Hollanda Komünist Partisi adına: *D.J. Wijnkoop*

DOĞU'NUN HALKLARINA (BİLDİRİ)

Kommunistischesii Internatsional, No.15 (1920), s.3141-3150.

Bakû'de toplanan Doğu Halkları Kurultayı'nın yayımladığı Doğu halklarına (bildiri).

Doğu Halkları! Altı yıl önce Avrupa'da dev gibi canavarca bir boğuşma patlak verdi. Otuz beş milyon insanın ölümüne varan, yüzlerce şehri, binlerce yerleşme birimini yıkan, Avrupa ülkelerini kırıp geçiren ve bütün halkları eşi görülmemiş bir yoksulluğa, duyulmamış bir açlığa düşüren Dünya Savaşı.

Asya ve Afrika'yı az etkileyen bu dev savaş, Avrupa'da yapıldı. Avrupa halkları birbirlerine girdiler. Doğu halklarının katılması, onlara oranla küçüktü. Yalnız, Alman kapitalistlerinin dizginleri altına girmiş bulunan yöneticilerinin aldatmasıyla, birkaç yüz bin Türk köylüsü ve İngiliz-Fransız kapitalistlerinin satın aldığı, İngiliz ve Fransız bankerlerinin, endüstricilerinin çıkarları uğruna Fransa'nın uzak savaş alanlarında ölüme terk edilen iki üç milyon Hintli ve zenci köle; o banker ve endüstricilerin çıkarları bu insanlara tümüyle yabancıydı, ne olduğunu kavrayamıyorlardı bile.

Doğu halklarının bu büyük savaştan uzak kalmış olmalarına ve paylarının önemsizliğine karşın, bu kıyım yine de Avrupa ülkelerinden ve halklarından çok, Doğu ülkeleri ve halkları üstüne yapıldı. Dünya Savaşı, bütün dünyanın, özellikle de Asya'nın, Doğu'nun paylaşılması için yapıldı. Asya ülkelerine sahip çıkacak, Doğu halkları kimin kölesi olacak diye yapıldı.

Türk, İranlı, Mısırlı ve Hintli köylü ve işçilerin derisini kim yüzecek? İngiliz kapitalistleri mi, yoksa Alman kapitalistleri mi? Bunu kararlaştırmak için yapıldı.

Dört yıl süren canavarca kıyım, İngiltere ve Fransa'nın zaferiyle sonuçlanmıştır. Alman kapitalistleri ezildi, ama onların yanında bir bütün olarak Alman halkı da ezildi. Yıkıldı ve açlıktan ölmeye mahkûm edildi. Savaşın zaferle çıkan Fransa'nın hemen bütün ergin nüfusu erimiş, endüstri bölgeleri yerle bir olmuş, boğazlaşmaktan kanı tükenmiş ve zaferi kazanmasına karşın, bitkin bir hale gelmişti. Bu büyük ve vahşi kıyımın sonunda, Avrupa ve Asya'da en güçlü tek egemen olarak emperyalist İngiltere kaldı. Bütün Avrupa'da bir tek İngiltere, yeterince kuvvetli olmayı başardı. Çünkü, kendisi için başkalarını –köle ettiği halkları, Hintlileri ve zencileri– dövüştürmüştür. İngiltere, bu savaşı pençesi altında tuttuğu sömürgelerin kesesinden yürütmüştü.

İngiliz hükümeti zaferi kazanıp da bütün bir yarıkürenin güçlü egemen devleti olunca, uğrunda savaşılan amaçların hepsini birer birer gerçekleştirmeye, bütün Asya ülkelerini yutmaya ve bütün Doğu halklarını tamamıyla köle etmeye başladı.

Hiç kimse tarafından engellenmeyen ve artık hiç kimseden korkusu kalmayan, İngiltere devletinin başındaki bir avuç açgözlü kapitalist banker, her türlü ar ve haya duygusunu bir yana atıp en açık ve en utanmaz bir biçimde Doğu ülkelerinin işçi ve köylülerini köleleştirmeye koyuldular.

Doğu Halkları! İngilizlerin Hindistan'a ne yaptığını biliyorsunuz... Türkiye'ye, Filistin'e, Mısır'a, Çin'e, Kore'ye, Afganistan'a, Ermenistan'a ve Gürcistan'a ne yaptığını biliyorsunuz.

Emperyalist İngiltere, Türkistan, Hiva, Buhara, Azerbaycan, Dağıstan ve Kuzey Kafkas'a bile sızmıştır. İngiliz ajanları her yere sokuluyor ve sömürülen halkların alın teri ve kanıyla elde edilmiş altınları çevrelerine saçıyorlar. Her yerde İngilizler, tiranları ve despotları, hanları ve beyleri desteklemeye çalışıyor. Baş gösteren devrimci hareketi boğmaya ve bütün halkları her ne pahasına olursa olsun bir baskı ve çaresizlik durumunda, yoksulluk ve bilgisizlik içinde tutmaya uğraşıyorlar.

Çünkü, Doğu halklarının baskı ve çaresizlik durumunda, yoksulluk ve çaresizlik içinde kalması, emperyalist İngiltere için bir zenginlik kaynağıdır.

Doğu Halkları! Bütün dünyanın en zengin, en bereketli ve en geniş bölgeleri sizindir. Bir zamanlar tüm insanlığın beşiği olan bu bölgeler, yalnızca oralarda, yaşayanları değil, dünyanın bütün nüfusunu do-

yurabiliyordu. Şimdiyse yılda on milyon Türk ve İran köylüsü, bu en be reketli ve geniş bölgelerde kendileri için bir lokma ekmek, bir geçim olanağı bulamıyor, ülkelerini bırakıp yabancı diyarlarda yaşamalarını sağlamak zorunda kalıyorlar.

Buna zorlanıyorlar; çünkü, ülkelerindeki her şey –toprak, para, bankalar, fabrikalar ve dükkânlar– İngiliz kapitalistlerinin elindedir. Bu durum eskiden de, savaştan önce de vardı: o zaman emperyalist İngiltere'yle Alman, Fransa ve Rus emperyalist yırtıcı hayvanları rekabet ediyorlardı. O zaman İngiltere pençelerini bütün Doğu ülkelerine uzatmaya cesaret edemiyordu; rakiplerinden birinin, uzattığı pençeye vuracağından korkuyordu.

Fakat, şimdi emperyalist İngiltere bütün rakiplerini ezip güçsüz bıraktığı, Avrupa ve Asya'nın tümerkli efendisi olduğu için, İngiltere'yi yöneten kapitalistler şimdi artık olanca vahşi iştahlarını ortaya koyacaklar, herhangi bir biçimde sınırlanmadan, sivri diş ve pençelerini Doğu halklarının kanayan etine geçirecekler.

İngiliz sermayesi Avrupa'da kendisini boğulmuş hissediyor... İngiliz kapitalistleri Türkiye'yi, İran'ı Mezopotamya'yı, Irak'ı, Arabistan'ı, Afganistan'ı ve Mısır'ı ele geçirmek istiyorlar: bu ülkelerde, perişan olmuş ve borca batmış köylülerden toprağı yok pahasına alacaklar, bunları muazzam malikâne plantasyonları halinde birleştirecekler ve topraksız bırakılmış Doğu köylülerini işletmelerine hapsedip zorla çalıştıracaklar. Türkiye'de, İran'da ve Mezopotamya'da açlıktan kırılan özgür Türk, İranlı ve Arap emekçilerini kullanarak, ucuz emek gücüyle fabrikalar ve dükkânlar açmak, demiryolları döşemek, madenleri geliştirmek istiyorlar... Büyük firmalar kurmakla küçük yerel tüccarları batırmak, onları da sokağa atmak ve satılacak bir tek emek güçleri olan proletarya saflarına itmek amacındalar.

İngiliz kapitalistleri bütün Doğu halklarını proleterleştirmek, köylülerin, zanaatçıların, tüccarların ekonomik düzenlerini yıkmak, dükkânlarında, maden ocaklarında hapsedip zorla çalıştırmak istiyorlar. Dayanılamayacak kadar ağır bir çalıştırmayla, İngiliz kapitalistleri köleleştirilmiş, Doğu halklarının pestilini çıkaracak ve bu işçilerin alın terini, bu köylülerin kanını artıdığere, kazanca, kâra, saf altına, paraya çevirecekler.

Emperyalist İngiltere'nın Doğu halkları için hazırladığı gelecek işte budur.

Ama öyle olmayacak!

İngiliz kapitalistleri, Doğu halklarının örgütlü gücüyle şimdiden karşı karşıya gelmiş durumda: bu halklar Komünist Enternasyonal'in kıızıl bayrağı altında birleşti; bütün dünyayı, bütün insanlığı her türlü sömürü ve baskıdan kurtarma ödevini üstlenen devrimci işçiler birliğinin kıızıl bayrağı altında.

Doğu Halklarının Birinci Kurultayı, İngiltere'yi yöneten kapitalistlere, bütün dünya işitsin diye yüksek sesle haykırıyor: "Bu olmayacak!"

"Köpekleriniz Doğu halklarını parçalayamayacak. Siz, bir avuç zalim, milyonlarca Doğu köylü ve işçisini köle edemeyeceksiniz! Bu kez yutabileceğinizden daha büyük bir lokma kopardınız, boğazınızda kalacak."

Uzun bir süredir, Doğu halkları karanlık bir bilgisizlik içinde yüzdü, tiranların despotizmi, yabancı kapitalistlerin boyunduruğu altında kaldı. Rus halklarının kapitalist kölelik zincirlerini parçalayan dünya savaşı ve işçi devriminin yıldırımları, Doğu halklarını da yüzyıllardır süren, uyularından uyandırdı, şimdi ayağa kalkıyorlar.

Uyanıyor ve kutsal savaş, "gazve" (gaza) çağrısını duyuyorlar Bu, bizim çağrımız!..

Bizler, Doğu'nun bütün halklarının; Hindistan, Türkiye, İran, Mısır, Afganistan, Belucistan, Kaşgar, Çin, Hindicini, Japonya, Kore, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Dağıstan, Kuzey Kafkas, Arabistan, Mezopotamya, Suriye, Filistin, Hiva, Buhara, Türkistan, Fergan, Tataristan, Başkırdistan, Kırgızistan vb. emekçi kitlelerinin temsilcileri, birbirimizle ve Batı'nın devrimci işçileriyle bozulmaz bir birlik içinde birleşmiş olarak, bir kutsal savaşa kalkmaları için halklarımıza sesleniyoruz.

Şöyle diyoruz:

"Doğu halkları! Birçok kere hükümetlerinizin sizi kutsal savaşa çağırdığını işittiniz. Peygamber'in yeşil bayrağı altında yürüdünüz; fakat, bütün o kutsal savaşlar, aldatmacalar ve yalanlardı; çünkü yalnızca açgözlü yöneticilerinizin çıkarlarına hizmet ediyorlardı. O kutsal savaşlardan sonra, siz köylüler ve işçiler yine kölelik, yine yoksulluk içinde kalıyordunuz. Dövüşmekle, yalnız başkaları için iyi yaşama koşulları sağlamıştınız. Kendinize hiçbir yararınız olmuyordu.

Şimdi biz sizi ilk kez gerçekten kutsal bir savaşta, Komünist Enternasyonal'in kızıl bayrağı altında dövüşmeye çağırıyoruz.

Sizi kendi iyiliğiniz, kendi özgürlük ve yaşamınız için bir kutsal savaşa çağırıyoruz.

Avrupa'da geri kalan son güçlü yırtıcı hayvan, İngiltere, Doğu halklarını kendine köle etmek ve mallarını yağmalamak için kara kanatlarını Müslüman ülkelerinin üstüne yaymış.

Doğu halklarına korkunç bir kölelik, yoksulluk, baskı ve sömürü getiriyor. Kendi kurtuluşunuzu gerçekleştirin artık, ey Doğu halkları!

Bu yırtıcı hayvanla boğuşmak için ayağa kalkın artık!

İngiliz istilacılarına karşı bir kutsal savaş içinde tek bir adam gibi kalkın ayağa!

Kalk, sen ey açlıktan ve katlanılmaz kölece çalışmaktan bitkin düşmüş Hintli!

Kalk, sen ey tahsildar ve tefecilerin kanını emdiği Anadolu köylüsü!

Kalk, sen ey mülküdarın boğazladığı İran riyatı!

Kalk, sen ey çıplak dağlara sürülmüş Ermeni emekçisi!

İngilizlerin kumlu çöllerde dünyayla ilişkilerini kestiği Araplar, Afganlar, siz de kalkın!

Hepiniz, ortak düşmana, emperyalist İngiltere'ye karşı mücadele etmek için kalkın!

Doğu halklarının kurtuluşu için, insanlığın ezilen ve ezen uluslara ayrılmasına son vermek için, konuştukları dil, tenlerinin rengi, inandıkları din ne olursa olsun, bütün halkların ve toplulukların tam eşitliği için kutsal savaşın kızıl bayrağı dalganıyor.

Dünyanın ileri ve geri, bağımlı ve bağımsız, metropol ve sömürge ülkeler diye bölünmesini ortadan kaldırmak için sizi bir kutsal savaşa çağırıyoruz.

İnsanlığın kapitalist ve emperyalist köleliğin boyunduruğundan kurtarmak, bir halkın bir başkasını ezmesine, insanın insanı sömürmesine son vermek için bir kutsal savaşa çağırıyoruz!..

Doğu Halkları! Bu kutsal savaşta Batı'nın bütün devrimci işçileri ve bütün ezilen köylüleri sizinle birlikte olacaklar. Size yardım edecek, sizinle birlikte dövüşecek ve canlarını verecekler.

İşte, Doğu halkları temsilcilerinin Birinci Kurultayı'nın size söylediği budur.

Yaşasın, Doğu ve Batı'nın bütün köylü ve işçilerinin birliği, bütün ezilen ve sömürülen emekçilerin birliği!

Yaşasın, bu birliğin dövüşçü önderi Komünist Enternasyonal!

Doğu halklarının ve bütün dünya emekçilerinin emperyalist İngiltere'ye karşı kutsal savaşı sonsuz bir alevle yansın!

Başkanlık divanının şeref üyeleri:

Radek (Rusya)

Rosmer (Fransa)

Reed (ABD)

Janson (Hollanda)

Yoşihara (Japonya)

Bela Kun (Macaristan)

Quelch (Britanya)

Steinhart-Gruber (Avusturya)

Şablin (Balkan Federasyonu)

Kurultay Başkanı: Zinoviyev

Başkanlık divanı üyeleri:

Roskulov, Abdürraşidov, Karriyev (Türkistan)

Mustafa Suphi (Türkiye)

Karid (Hindistan)

Mehmedov (Buhara)

Digurov (Terek bölgesi)

Kostanyan (Ermenistan)

Enikeev (Tatar Cumhuriyeti)

Makharadze (Gürcistan)

Ağazede (Afganistan)

Mahmudov (Fergan)

Kuleev (Hazerötesi)

Karı-Taci (Semerkand)

Van (Çin)

Mollabekcan, Rahmanov (Hilva)

Korkmasov (Dağıstan)

Aliyev (Kuzey Kafkas)
Nerimanov (Azerbaycan)
Amur-Sanan (Kalmuk Cumhuriyeti)
Haydarhan (İran)
Narbutabekov (Taşkent)
Tahsin Bahri, Hafız Mehmet (Anadolu)
Niyaz-Kulu (Türkmenistan)
Nazır-Sıtkı (Hindistan)
Sedadceddin Kardaşoğlu (Dağıstan)
Elçiev, Musayev (Azerbaycan)
Azim (Afganistan)
Abdulayev (Hiva)

Kurultay Sekreteri: Ostrovski.

SOVYET BASININDA KURULTAY HABERLERİ

Pavloviç, 4 Eylül'de Bakû'den Yazıyor

Pravda, 16 Eylül 1920, No. 205.

...Bakû Kurultayı'na birçok ülkeden gelen delegelerin, amaçlarına varabilmeleri için, önce inanılmaz güçlükleri alt etmeleri, canlarını tehlikeye atmaları gerekmiştir. Bu olgu, Doğu'nun halk kitlelerinin en iyi temsilcileri aracılığıyla Bakû Kurultayı'na bağladıkları büyük umutları başka her şeyden daha canlı olarak ortaya koymaktadır. Örneğin, Anadolu Türk Cumhuriyeti topraklarında Doğu Halkları Kurultayı'na delege seçimini örgütlemek için, kurultayı toplamakla yetkilendirilen Örgütleme Bürosu üyelerinden Yoldaş Ba-Ali on üç partili yoldaşla birlikte, fırtınalı bir havada "Cedit" gemisiyle Novorossiisk'ten Trabzon'a gitti. Karadeniz'de korsanlık eden İngiliz ve Vrangeli gemileri tarafından yakalanmaları tehlikesi vardı. "Cedit", Türk bayrağı altında sefer yapıyordu, ama Bağlaşık-İtilaf Devletleri, geminin Novorossiisk'ten ne zaman hareket ettiğini de, kimleri taşıdığını da gayet iyi biliyorlardı. Antanta'nın devriye gemileri İstanbul'dan kalkıp tam yolla Trabzon kıyılarına geldiler, ama girişimleri başarılı olmadı. Delegeler sağsalım Trabzon'a çıktı.

Doğu Halkları Kurultayı'nın seçimleri "vilayet" çapında örgütlenmişti. Yüzden fazla delege seçildi, fakat ilk partide bunların ancak 43'ü gelebildi. Bu arada İngiliz gemileri, delegeleri tutuklamak ve Bakû'ye gitmelerini önlemek için Trabzon kıyılarında sürekli olarak devriye geziyorlardı. Fakat, patlayan sert bir fırtına İngilizleri İstanbul'a dönmek zorunda bıraktı. Ne var ki, fırtına Türk delegelerini yıldırmamıştı. Tam tersine, onlar bu elverişli durumdan yararlanmaya karar verdiler ve canlarını tehlikeye atarak gemiye binip hızla Tuapse'ye hareket ettiler.

Müthiş fırtına, delegeleri birçok kere ölümle burun buruna getirdi. Sonunda tayfalar da, delegeleri de yarıölü bir halde Tuapse'ye varınca, yerel örgütler onları sıcak bir karşılamayla bağırklarına bastı. Ertesi gün hemen Bakû'ye gittiler. Çok geçmeden Türkiye'den ikinci parti delegeler de geldi; hatta bazıları, İngilizlerin burunlarının dibinde, motorla İstanbul'dan Trabzon'a erişmeyi başarmışlar. Oradan Tuapse'ye geçmeleri daha kolay olmuştu.

İngiliz haydutları, yalnız Türk delegelerini Bakû'ye gitmekten alıkoymak için ellerinden geleni yapmakla kalmamışlardır. Bir başka İslam ülkesinden, İran'dan delegelerin Bakû'ye ulaşmalarını engellemek amacıyla Enzeli'ye bir hava akını örgütleyerek uçaklarından bir sürü bomba attılar. Bu bombaların bazıları, İran delegasyonunu taşıyan "Kursk" gemisine isabet etti; iki kişi öldü, birçokları yaralandı. Bakû Kurultayı dolayısıyla Hint liman ve sınırlarında alınan sıkı önlemleri hiç anmıyoruz bile.

Bütün bu olaylar, Antanta'nın Doğu Halkları Kurultayı'nın kendileri için taşıdığı ciddi anlamı doğru olarak değerlendirdiğini ve Bakû'de yer alan büyük olayların önemini doğru olarak tahmin ettiğini gösteriyor. Fakat, İngiltere'nin korkmakta o kadar haklı olduğu Kurultay'ı önlemeye gücü yetmemiş, 55'i kadın olmak üzere 2 000'e yakın (1890) delege, her şeye karşın, Bakû'de toplanmıştır. Bu sayının 1 273'ü komünisttir. 37 ulusal grubun temsilcileri, Doğulu emekçi kitlelerinin sarı, kara ve beyaz kıtaların proleter ve köylülerinin çıkarlarının öncü savaşıcısı olan Sovyet Rusya ile sarsılmaz birliğini mühürlemek için Bakû'ye geldiler. İngilizlerin elde edebildikleri biricik sonuç, birkaç yüz ya da nihayet bin delegenin Britanya'nın kurduğu ateşli ablukayı aşamamaları oldu.

Karl Radek'in Bakû Kurultayı Üstüne İzlenim ve Değerlendirmeleri

Pravda, 19 Eylül 1920, No. 208, s.1.

Bakû'ye gittiğimiz zaman... bu kogrenin gerçek anlamının ne olacağını hiçbirimiz bilmiyorduk. Kurultay'a Doğu emekçilerinin gerçek geniş kitlelerini çekmekte ne ölçüde başarılı olacağımızdan ve dolay-

sıyla Yakındoğu'ya devrimci fikirleri ne kadar taşıyabileceğimizden habermiz yoktu. Şimdiyse, kurultayın bütün umutlarımızı aştığını, hiç abartmaya kaçmadan söyleyebiliriz.

Doğu'nun milyonlarca emekçisini kongrede iki bin köylü ve işçi temsil etti...

Delegelerin sınıf bilinçlerinin düzeyi de, daha az şaşırtıcı değildi. Doğunun emekçi kitlelerine duygudaşlık gösteren biz Avrupalılar, onlara karşı Avrupa basınında gösterilen ihmalcî tutuma fazla alışmışızdır. Onları vahşiler diye görmeye alışmışızdır. Doğu emekçilerinin temsilcileriyle yaptığımız konuşmalar bize şunu kanıtladı ki, bütün güçlüklerle karşı, Avrupa'nın durumu ve kapitalist devletlerin Sovyet Rusya'yla mücadeleleri konusunda her türlü temel bilgi, bu kitleler arasında geniş bir dolaşım bulmuştur; kendilerine kimin düşman, kimin dost olduğunu pek iyi biliyorlar. Sovyet Rusya'nın onların düşmanlarına karşı kazandığı başarılar, her yerde halk kitlelerinin mücadele ve zafere olan güvenini pekiştirmiştir; kurultayın ödevi, delegelerin zaten sahip oldukları ortak bilgi, umut ve inançları formüllere bağlamaktan ibaret kaldı...

Kurultay'a sunulan ilk iki bildiri, yoldaş Zinovyev'in ve benim konuşmalarım, dünya durumuna yönelmişti. Bu bildiriler, Doğulu kitlelere başdüşmanlarını, *İngiliz emperyalizmini* gösterdiler. Onların gözlerinin önünde, bu düşmanın gücünün ve yetersizliklerinin, saldırgan amaçlarının ve yozlaşmışlığının bir tablosunu çizdiler. Beş Doğu diline çevrilen ve tek tek delegeler tarafından tartışılan bu bildiriler, Kurultay'ın genel oturumunda büyük bir coşkunluk uyandırdı. Yoldaş Zinovyev, emperyalizme, en başta İngiliz emperyalizmine karşı bir kutsal savaş (cihat) çağrısında bulununca, iki bin delegenin tek bir vücut gibi ayağa fırlayıp tabancalarını, kamalarını, kılıçlarını çekerek, kendilerini köle edenlere, kanlarının son damlasına kadar mücadele edeceklerine ant içtikleri anı, kongreye katılanların hiçbiri unutamaz...

Biz, Doğu'nun emekçi kitleleriyle bir "oyun" oynamadık; onlara kolay bir zafer vaat etmedik. Tam tersine, *mücadelenin çok uzayacağını*, bu mücadelede onların *ağır fedakârlıklarda* bulunmalarının gerekeceğini, yalnızca Kızıl Ordu'ya hoş geldin demenin yetmeyeceğini anlattık... Onlara açıkça dedik ki, emperyalizme karşı mücadelenin gerektirdiği bu fedakârlıklar, uluslararası kapitalizmin ajanları tarafından

Sovyet emperyalizminin kanıtları olarak gösterilecektir: Antanta (*İtilaf Devletleri*) ajanları, Sovyet Rusya'nın Doğu'yu kurtarmaya çalışmaktan çok, onun *pamuğunu, pirincini ve petrolünü* soymaya kalktığını şimdi-den haykırıyorlar...

Aynı zamanda, onlara, mücadelenin iki cephede yürütülmesi gerektiğini söyledik... Bir yandan İngiliz emperyalizmine, bir yandan da feodal büyük toprak ağalarına ve örgütlü din adamlarına karşı...

Türkiye'deki tarımsal ilişkilerin tablosu, İran temsilcilerin kendi ülkeleri hakkında bize anlattıkları tablodan temelli olarak farklı. Onun içindir ki, kurultay teker teker her ülke için kesin bir program çizemedi. Şimdilik genel bir kararla yetindi; buna göre, Doğu köylülerinin çabaları, toprak dağıtımı ve vergiler konusunda feodal öğelerle çatışmaya yönel-tilecek. Avrupa komünist hareketinin Doğu'dan komünist bir karşılık bekleyemeyeceği apaçıktır. Doğu'da proletarya yoktur. Komünist devriminin bayrak taşıyıcısı, komünist ilkelerine dayalı bir yaşayışın ya-ratıcısı olan proletarya yoktur. *Fakat, Doğu'daki devrimi bir burjuva devrimi sayarsak, vahim bir hataya düşmüş oluruz.* Bu devrim feodalizmi yıkmakta ve şimdilik, bir küçük toprak sahipleri sınıfı yaratmaktadır. Fakat, kapitalizmin parçalanışının Doğu'da burjuva rejiminin kurulup gelişmesini güçleştireceği bir dünya ortamı içinde oluşuyor. Eğer, önümüzdeki yirmi yıl içinde Avrupa proletaryası, kapitalizmi ortadan kaldırmayı başarırsa, o zaman Avrupa'daki işçi devletleri, Doğu'nun emekçi kitlelerine hammadde ve tahıl karşılığında üretim araçları vererek, onların *yaşamlarının küçük burjuvaca örgütlenişinden daha yüksek işbirliği biçimlerine geçmesine yardım edecek ve böylelikle, bir kapitalist sömürü dönemini hiç yaşamadan atlatmalarını olanaklı kılacaktır...*

Doğu Halkları Kurultayı, hiç kuşkusuz, *Doğu'nun öncü gücünün* bir kongresiydi. Fakat, bu öncü güç, Avrupa'yı Batı kahvelerinde tanıyan kimselerden ibaret değildi; *kökleri Doğu'da olan insanlardı.* Oturumlar sırasında, birçok delegenin seccadelerini yere serip namaz kıldıklarını görüyorduk. Prezidyum üyeleri arasında bile, tespihlerini ellerinden bırakmamış temsilciler vardı.

Doğunun ilerici öğelerinin kurultayı, kitleler arasında güçlü bir kaynaşma olduğunu yansıtmıştır. Kurultay, işte bu mayalanmanın ide-

olojisini belirleme işine girişti. Delegelerin bu kurultayda işitip gördükleri, onların üstünde büyük bir izlenim bırakmıştır. Burada öğrendiklerini, beraberlerinde ülkelerine götüreceklerdir.

Bakû'de kurduğumuz *Aydınlatma ve Eylem Kurulu*, yüzlerce risale, dergi ve çağrı çıkararak bu işi sürdürmekle görevlidir. Yalnızca fikirleri formülleştirmekle kalmayacak, aynı zamanda *Doğu devrimcileri arasında örgütsel ilişkiler* de kuracaktır. Komünist Enternasyonal bu yönde çaba göstermekten geri durmamalıdır; çünkü bu son derece önemli bir konudur. Enternasyonal, dünya kapitalizmine karşı yıkma ödevini hızlandırmanın yanı sıra, bütün reformistler için çözümsüz gibi görünen şu sorunun çözümüne gerekli öncülleri de hazırlamalıdır; "Avrupa'nın sömürgelerini özgürlüklerine kavuşturacak olursak, en yüksek yaşama ölçülerine erişmek şöyle dursun, Avrupa şimdiki yaşama ölçülerine bile onlar olmadan koruyamayacağı hammaddeleri nasıl sağlayabilir?" İşte, işçilere *Doğu'nun bir sömürge politikası sistemi yoluyla sömürülmesinin kaçınılmaz olduğunu* kanıtlamaya çalışan reformizm temsilcilerinin bize sordukları budur.

Ayaklanmış durumdaki Avrupa proletaryasının, kapitalist sömürge politikasına karşı mücadele etmeleri için, Doğulu emekçi kitlelerine yapacakları yardım, komünist proletaryayla bu halklar arasında güçlü bağlar yaracaktır. Komünist dünyayla kölelikten kurtulmuş Doğu arasında kurulacak karşılıklı ekonomik ilişkilerin dayanacağı karşılıklı yarar ve güven bağları.

İşte, bu sorunların ışığı altında, *Orta Asya, Türkiye, Buhara, Hiva ve Kafkaslar'da izlenecek doğru bir Sovyet politikasının son derece önemli bir rol oynayabileceği besbellidir*. Eğer gereksinme ve yoksunluklarımıza karşın, bize bağlı olan Müslüman kitlelerine, bunun uygulamada *Çarlık Taşkentçilerinin sömürge politikalarının bir devamı olmadığını* kanıtlayacak bir yol bulamazsak, o zaman yaptığımız bütün propagandalar boş bir ses olarak kalacaktır. Eylemimiz propagandamızı felce uğratacaktır. Onun içindir ki, *parti konferansımızın* ele alması gereken ödevlerden biri de, Orta Asya'daki etkenliklerimizin bize kazandırdığı deneyimden dersler almak, orada yaptığımız yanlışları ortadan kaldırmak, doğru bir çizgiyi göstermek ve bunun gerçekleştirmesini güvencelemek olmalı. Bu bakımdan, Sovyet Rusya temsilcileri Doğu Halkları Kurultayı'nda birçok deneyim edinmişlerdir. Doğu de-

legeleriyle içten bir biçimde konuşmak, politikamızın onlara nasıl geldiğini ve ne gibi değişiklikler yapılması gerektiğini öğrendik. Kurultaydan, namuslu yoldaşlarımızın aptallıkları ve hâlâ saflarımıza asılan bazılarının sömürgecilik eğilimleri yüzünden, Doğu halklarının uyanandırılması gibi yüksek bir görevin yozlaştırılmasına izin vermemeye azmetmiş olarak döndük. Bu göreve Sovyet Rusya başlamıştır ve Avrupa proletaryası onu sonuna kadar götürecektir.

Zhinz Natsionalnostei'de Çıkan Bir Yazı

Zhinz Natsionalnostei, 24 Eylül 1920, No. 29-86, s.4.

Doğu'nun devrimci örgütlerinin kongresi, 1 Eylül'de oturumlarına başladı. Bu tarihe kadar Türkistan, Türkiye, Çin, Hindistan, Hiva, Buhara, Dağıstan, Ermenistan, Azerbaycan, Tatar Cumhuriyeti, Kalmuk Cumhuriyeti, Gürcistan, İran vb. ülkelerden 1 823 delege gelmiş bulunuyordu.

Konuşmalar beş dilde yapılmıştır: Rusça, Türkçe, Azerice, Özbekçe ve Farsça.

Komünist ve partisiz delege gruplarının aralarında anlaşmaları sonucu, oybirliğiyle bir başkanlık divanı seçildi... Nerimanov ilk hoş geldiniz söylevini verdi.

Komünist Enternasyonal ve Yürütme Kurulu adına konuşan yoldaş Zinovyev sözlerinin sonunda şöyle dedi:

"Komünist Enternasyonal, Doğu'nun ve bütün sömürgelerin halklarını, kendilerini köle edenlere silah gücüyle karşı çıkmaya çağırır. Komünist Enternasyonal, Doğu proletaryasına Batı proletaryasının kardeşlik elini uzatıyor. Şimdiye kadar, egemen sınıflar kendi yağmacı savaşlarına birçok kere 'kutsal savaş' demişlerdir. Şimdiyse gerek Batı'da gerekse Doğu'da bütün ezilenlerin zalimlere karşı gerçekten bir kutsal savaş açmalarının zamanı gelmiştir; hepsinden önce İngiltere'ye karşı böyle bir savaş açalım ve düşmanlarımızın üstünde tam bir zafere varıncaya kadar bu savaşı sürdürelim."

Bu sözleri işitir işitmez, binlerle delege ve dinleyici anlatılması zor bir coşkunluğa kapıldı. Her yandan yüzlerce kama ve kılıç havaya yükseldi. Herkes ayağa kalktı ve düşman yenilinceye değin çarpışmayı bırakmayacağına ant içti. Çeşitli dillerde zalimlere lanetler yağdırıldı. Bando, üst üste "Enternasyonal"i çaldı durdu.

Antanta anıldıkça, kurultaya katılanlar yerlerinden fırlıyorlardı; Lloyd George'un ve Millerand'ın adları geçtikçe de her yanda ateşli gösteriler gözlemleniyordu. Bu adamları herkes biliyor, adlarının söylenmesi bile bir nefret alevini tutuşturmaya yetiyordu.

Ortalıkta hiç de bir Doğu sessizliği yoktu; bütün yüzler parlıyordu; konuşmasının sonunda Zinovyev, Komünist Enternasyonal adına bütün Doğu emekçilerini her türlü sömürü ve baskıya, bütün emperyalistlere ve emekçilerin bütün cellatlarına karşı kutsal bir savaş açmaya çağırınca gerilim doruğuna ulaştı. Doğu artık kendisini tutamıyordu. Başkanlık kürsüsünden ve delege sıralarından eğri Türk kılıçları ve Dağıstan kamaları havaya kaldırıldı, çeşitli mavzer ve brovningler de göze çarpıyordu. Kurultaya katılanlar sıralarının üstüne çıkmışlardı.

Yoldaş Zinovyev güçlükle konuşmasını tamamlayabildi; Batı ile Doğu'nun Komünist Enternasyonal içinde birleşmelerini istedi.

Bakû Kurultayı'na Katılanlardan A. Merezhin Bildiriyor

İzvestiia, 21 ve 28 Eylül 1920,
No. 209-1056 ve 215-1062.

...1 891 delege toplandı... 38 ulus temsil ediliyordu. Fakat, sayılardan daha önemlisi, bu ulusların arasında on yıllardır, hatta yüzyıllardır birbirlerini gırtlaklayan birçoklarının da bulunmasıydı... 55 kadın delege vardı; Başkanlık Divanı'na oybirliğiyle kadınlar da seçildi; konuşmalar yaptılar, dikkat ve beğeniyle dinlediler.

Delegeler için düzenlenen bir Doğu müziği gecesine gittim; opera yıldızları şarkı söyledi, danslar edildi. Delegeler bütün gösterileri gayet olağan karşıladılar ve hepsini başarıya göre değerlendirdiler.

Yukarıda söylediklerime bakarak, kurultaya katılanlar arasında bilinçli devrimciler olmadığı sanılmasın. Delegelerden 1 273'ü komünistti.

Anadolu'dan ve daha başka yerlerden gelen Türk ve başka delegelerle konuşma fırsatını buldum. Aralarında Avrupa'daki deneyimlerden geçmiş sınıfsal bilinçli devrimciler var. Almanya'da Spartakist harekete, Kafkaslar'da, İran'da, Hiva'da, Buhara'da vb. Bolşevik harekete katılmışlar.

Türkiye Komünist Partisi'nin Birinci Kongresi de 15 Eylül'de Bakû'de toplanacak. Bu kongrenin delegeleri aynı zamanda Doğu Halkları Kurultayı'na geliyorlar.

Kurultay, örgütleyicileri ve önderleri, Doğu'nun geri, önyargılı ve katı yürekli düzeyine inmeyi değil, her şeyi araştırmayı ve kitleleri kendi düzeylerine yükseltmeyi ödev edinmişlerdir.

Bir yandan, emperyalizme karşı yöneldiği ölçüde Doğu'daki genel ulusal devrimci hareketi desteklerken, bir yandan da... Batı Avrupa proletaryasının yardımı olmadan... Doğu bağımsız olarak kendini kurtarabilir mi sorusunu ortaya attık...

1908-1910 Türk, Çin ve İran devrimleri bunun başarılanayacağını ortaya koymuştur... Zaferin tek güvencesi, Doğu köylülüğünün Batı proletaryasıyla birleşmesindedir...

Bu iki önerme, kurultayın niçin şimdiki durumda genel ulusal hareketleri desteklemekle birlikte, bağımsız proleter örgütleri de kurulmasını gerekli gördüğünü açıklamaktadır.

...Bakû, Moskova'nın bir devamıydı. Artık ayrı ayrı Batı ve Doğu politikaları yoktur, birleşmiş bir mücadele vardır; bu mücadeleyi, emekçi kitleleri Batı'da kendi burjuvazilerine, Doğu'da da yabancı ve yerli burjuvazilere karşı yürütmektedirler.

M. Pavloviç'in Bakû Kurultayı Üstüne İzlenim ve Değerlendirmeleri

• • • Znizh Natsionalnostei, 27 Ekim 1920,
No. 33 (90), s.1-2.

...Doğu Halkları Kurultayı'nın tarihsel önemi, her şeyden önce, bu ilk kongrenin, şimdiye değin Doğu halklarını hem birbirlerinden hem de devrimci Batı'dan ayıran Çin Seddi'nde bir delik açmış olmasıdır. Kurultay, eskiden birbirlerine ya düşman olan ya da birbirlerini pek az tanıyan pek çok Doğu ulusunun birleşmesinin başlangıcı olmuştur.

Bu birleşmenin, ancak bütün Doğu ülkelerinde emekçi halk kitleleri erki kendi ellerine alırlarsa gerçekleştirilebileceği ve pekiştirilebileceği besbellidir. Hükümetin dizginleri toprak sahiplerinin ve vurguncuların ellerinde kaldığı sürece, Doğu halkları birbirlerine düşman olacak, yerli ve yabancı kapitalistlerin boyunduruğu altında yaşayacaklardır...

Doğu'da her yerde -İran'da, Filistin'de, Mezopotamya'da (Irak), Mısır'da- İngiliz yöneticilerinin arasında Hintlilerin, -zengin ailelerin temsilcilerinin- bulunduğunu görüyoruz. Bunun gibi, İran, Afganistan ve Buhara'da, zengin sınıflar, halk kitlelerinin devrimci hareketinden korktukları için, bütün dünyada toplumların iki sınıfa; bir yanda sömürücüler, toprak sahipleri, büyük tüccarlar, vurguncular sınıfıyla; öte yanda sömürülen işçiler, köylüler, küçük tüccarlar sınıfına bölünmesini destekleyen en büyük dünya devleti olan kapitalist Britanya'ya eğilim gösteriyorlar. Onun için, Doğu halklarının devrimci temsilcilerinin kurtayı, gayet haklı olarak şu gerçeğe parmak basmıştır ki, kendi kendini yönetme yolundaki ulusal mücadele, ancak kapitalist Britanya ile savaşılmasının yanı sıra, aynı zamanda her ülkede yerli sömürücülere, yerli toprak sahiplerine ve kapitalistlere karşı da savaşılırsa, başarıya ulaşabilir ve yabancı baskısının ortadan kalkmasını sağlayabilir...

Köylülük, bütün Doğu'da hemen tek üretici sınıftır. Bütün devlet vergilerinin ağırlığı köylülere yüklenmiştir. Biz bu köylüleri, işçi Sovyetlerinin, ezilenler Sovyetlerinin çevresinde birleştirmeliyiz. Rusya'da bu konuda neler yapıldığını anlatarak, uyarma ve propagandayla, bütün Doğu'da Sovyet devrimine zemin hazırlayacak ve böylece dünya emperyalizminin belkemiğini kıracağız. Ancak, mülkiyet sahibi sınıflara karşı açacağımız enerjik ve acımasız bir mücadeleyle, Müslüman Doğu'nun halk kitlelerini kendi bayrağımız altında toplayabilir ve yağmacı emperyalizmi yenebiliriz.

Sömürgelerdeki devrimin ilk aşamalarında komünist bir devrim olmayacağı apaçıktır; fakat en başından, bu devrime komünist bir öncü güç yol gösterirse, devrimci kitleler kendileri için seçtikleri hedefe varan doğru yolda olacak ve giderek devrimci deneyimler kazanacaklardır. Bununla birlikte, Komünist Enternasyonal'in İkinci Kongresi'nde kabul edilen (Manabendra Nath) Roy'un tezlerinin çok doğru olarak belirttiği gibi, tarımsal sorunu salt komünist ilkelerine göre düzenlemek son derece

yanlış olur. Sömürgelerde, devrim ilk gelişme aşaması boyunca, toprağı bölüştürmek vb. yalnızca küçük burjuva reformları getirecektir. Kendi içinde zorunlu ve önemli bir olay olan, sömürgelerin emperyalizmin boyunduruğundan kurtarılması, sermayenin metropollerindeki gücünün yok edilmesi bakımından da çok büyük bir rol oynayacaktır. Avrupa emperyalizmi, gücünü geniş ölçüde sömürgelerinden almaktadır; mallarını, Doğu'da öylesine bol olan hammadde kaynaklarına sahip bulunmayan bütün endüstri ülkelerinin belini büken üretim fazlalarını pazarlamak için, varlığı zorunlu büyük sömürgeler olmasıydı, kapitalist düzen çoktan kendi ağırlığı altında çökerdi. İşte bu nedenledir ki, Doğu halkları kendi kurtuluşları için dövüşmekle, kapitalizme karşı mücadelede Avrupa proletaryasına da büyük bir yardım yapmaktadırlar. Sömürgelerin ayrılması, ezilen bağımlı, siyasal haklardan yoksun ulus ve ülkelerin özgür, kendi haklarına sahip devletlere dönüşmesi, metropollerdeki proletarya devrimiyle birlikte, Avrupa ve Amerika'da kapitalist düzeni devirecektir.

